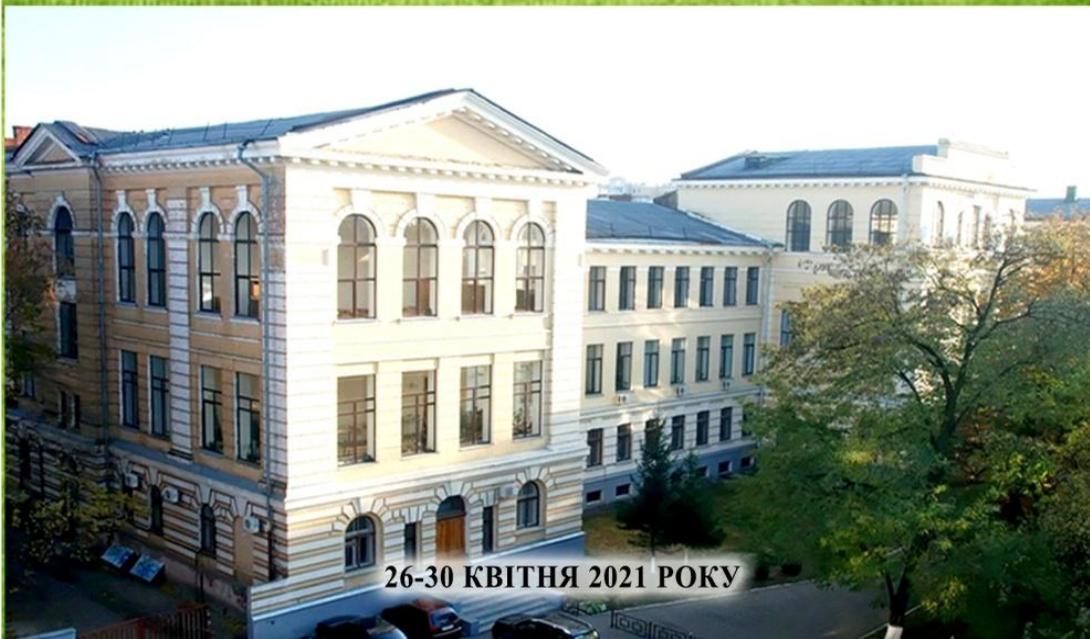

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

МАТЕРІАЛИ

**П'ЯТОЇ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ
СИСТЕМ»**

26-30 КВІТНЯ 2021 РОКУ

Міністерство освіти і науки України

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

МАТЕРІАЛИ

ПРЯТОЇ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ

«УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ»

26-30 квітня 2021 року

Харків – 2021

УДК 631.115

Матеріали П'ятої Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Управління розвитком соціально-економічних систем». – Харків: ХНТУСГ, 2021. – 297 с.

ISBN 978-617-7920-09-9

Із надісланих матеріалів оргкомітетом до друку рекомендовано 100 тез доповідей та наукових статей від 166 авторів із 24 установ, організацій і вищих навчальних закладів України та зарубіжжя.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

О.В. НАНКА
С.М. КВАША

– ректор ХНТУСГ;
– проректор з навчальної та виховної роботи НУБіП, доктор економічних наук, професор, академік НААНУ;

В.І. АРАНЧИЙ
В.П. ГАЛУШКО

– ректор Полтавської державної аграрної академії, професор;
– завідувач кафедри адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності НУБіП, доктор економічних наук, професор, чл.-кор. НААНУ;

О.Ю. АМОСОВ

– завідувач кафедри економічної теорії та фінансів ХарPI НАДУ при Президентові України, доктор економічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України;

ЯЦЕК СКУДАРСКИ

– доктор-інженер, Варшавський університет природничих наук – SSGW;

Г.І. ГАНУШ

– завідуючий кафедрою економічної теорії та права БГАТУ, доктор економічних наук, член-кореспондент НАН Беларусі, професор;

В.М. СИНЕЛЬНИКОВ

– декан факультета підприємництва та управління БГАТУ, кандидат економічних наук, доцент;

В.С. НІЦЕНКО

– професор кафедри обліку і оподаткування, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, доктор економічних наук;

В.І. МЕЛЬНИК

– проректор з наукової роботи ХНТУСГ, доктор технічних наук, професор;

С.О. ЗАЙКА

– проректор з науково-педагогічної роботи ХНТУСГ, кандидат економічних наук, доцент;

О.О. КРАСНОРУЦЬКИЙ

– завідувач кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту ХНТУСГ, професор;

Т.Г. МАРЕНИЧ

– завідувач кафедри обліку та аудиту ХНТУСГ, доктор економічних наук, професор;

В.М. ОНЕГІНА

– завідувач кафедри економіки та маркетингу ХНТУСГ, доктор економічних наук, професор;

О.В. МАНДИЧ

– завідувач кафедри маркетингу та медіакомунікацій ХНТУСГ, доктор економічних наук, професор;

В.Д. БАКУМЕНКО

– професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту ХНТУСГ, доктор наук з державного управління, професор;

В.М. ОРЕЛ

– професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту ХНТУСГ, доктор економічних наук;

О.В. КОРНІЄЦЬКИЙ

– професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту ХНТУСГ, доктор економічних наук;

О.М. ПОТИШНЯК

– професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту ХНТУСГ, доктор економічних наук;

О.В. ШАБІНСЬКИЙ

– професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту ХНТУСГ, доктор економічних наук.

В.М. НАГАЄВ

– професор кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту ХНТУСГ, доктор педагогічних наук.

ISBN 978-617-7920-09-9

*© Харківський національний технічний
університет сільськогосподарства імені
Петра Василенка, 2021*

**ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ТА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ УСТАНОВ, СПІВРОБІТНИКИ
ЯКИХ БЕРУТЬ УЧАСТЬ У КОНФЕРЕНЦІЇ:**

- *Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка*
- *ЗО «Білоруський державний аграрний технічний університет» (Республіка Білорусь)*
- *Полоцький державний університет (Республіка Білорусь)*
- *Установа освіти Федерації профспілок Республіки Білорусь «Міжнародний університет «МІТСВ» (Республіка Білорусь)*
- *Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»*
- *Вінницький національний аграрний університет*
- *Харківська державна зооветеринарна академія*
- *Харківський національний медичний університет*
- *Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва*
- *Запорізький національний університет*
- *Сумський національний аграрний університет*
- *Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу*

- *Івано-Франківський національний медичний університет*
- *Національний університет «Запорізька політехніка»*
- *Національний університет цивільного захисту України*
- *Харківський національний університет будівництва та архітектури*
- *Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця*
- *Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України*
- *Головне управління ДПС у Харківській області*
- *Комунальне некомерційне підприємство «Центр первинної медико-санітарної допомоги» Новоград-Волинської міської ради, Житомирської області*
- *КНП «МІСЬКА СТОМАТОЛОГІЧНА ПОЛІКЛІНІКА № 7» ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ*
- *Харківська обласна громадська організація «Науковий центр дидактики менеджмент-освіти»*
- *Черкаський державний бізнес-коледж*
- *Харківський торговельно-економічний коледж КНТЕУ*

Секція

*Сучасні тенденції,
перспективи та
стратегічні орієнтири
розвитку соціально-
економічних систем
мікро -, мезо - та
макрорівня*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МИСЛИВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА В УКРАЇНІ

***ВЕЛИЧКО А.Ю., ДОКТОР ЮРИДИЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОГО
УПРАВЛІННЯ ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ***

САВЧЕНКО Т.М., КАНДИДАТ ЮРИДИЧНИХ НАУК, АДВОКАТ

З давніх часів люди займались полюванням, а останніми століттями ця діяльність стала більш упорядкованою завдяки виокремленню мисливського господарства – «діяльності щодо експлуатації, відтворенні та збереженні поголів'я дичини в мисливських угіддях; спеціальне використання ресурсів тваринного світу шляхом добування мисливських тварин, які перебувають у стані природної волі або утримуються у напіввільних умовах у межах мисливських угідь» [7]. Не стала виключенням і Україна, яка має вигідне географічне положення, а також сприятливі кліматичні умов, «порівняно різноманітний склад мисливської фауни (близько 30 видів мисливських звірів і пернатої дичини), тобто має об'єктивні підстави для організації раціонального, економічно вигідного міжнародного мисливського туризму» [4], який може стати «стабільним джерелом отримання доходів до державного та місцевих бюджетів, а в питаннях розвитку міжнародного співробітництва – перспективним шляхом розвитку у рамках ідеї загальноєвропейського дому» [6]. Проте, як частіше за все буває, потенціал – це лише можливості, якими ще слід належним чином скористатись; а що стосується вітчизняного мисливського господарства, то здебільшого мова йде, радше за все, про віддалені перспективи, про що прямо та опосередковано свідчить специфіка розвитку цієї галузі національної економіки. Означене, зрештою, й обумовлює актуальність даного дослідження.

Проведені узагальнення офіційних даних [3], публікацій за даною проблематикою [1; 2; 5; 7; 8] та результати власних досліджень дозволили виділити такі особливості розвитку вітчизняного мисливського господарства:

1. Основними користувачами мисливських угідь є підприємства, підпорядковані Українському товариству мисливців і рибалок, які використовують 69 % площ, і Державному агентству лісових ресурсів України (12 %). Право ведення мисливського господарства надається згідно з рішенням обласної ради на 15 чи 25 років.

2. За роки незалежності в Україні має місце таке:

– майже на третину (з 51,8 до 38,7 млн га) зменшилась загальна площа мисливських угідь, що загалом негативно позначається на потенціалі цієї галузі, й, окрім іншого, обумовило скорочення загальної чисельності більшості мисливських тварин (зокрема, копитних і хутрових звірів, відповідно, на 18,0 та 22,4 %); до того ж, слід зважати на порівняно низьку лісистість, негативний вплив браконьєрства та антропогенних факторів (не дотримання біологічних основ ведення мисливського господарства; загибель тварин і звірів унаслідок пожеж на полях і луках, а також потрапляння під сільськогосподарські машини та агрегати; тривала втрата захисних і кормових властивостей полів після їх оранки; залюднення територій, які слугували ремізами тощо;

– збереження більшості місць гніздування та здійснювані природоохоронні заходи стали запорукою майже двократного зростання чисельності пернатої дичини;

– у більш як вісім разів (передусім, за рахунок приватного сектора) збільшено кількість розплідників, вольєрів, ферм для птучного розведення мисливських тварин (кабани, олені благородні та плямисті, лані, муфлони) та пернатої дичини (фазани, качки, перепілки);

– на 23,3 та 41,7 %, відповідно, скоротилась кількість добутих (вилючених мисливських) копитних тварин і хутрового звіру (хоча, принаймні, останні сім років, ці показники є відносно сталими); при цьому є можливість та об'єктивна необхідність в 1,5–2,0 рази збільшити ліміт добування копитних в мисливських угіддях;

– відносно стабільною є кількість пернатої дичини, які були упольовані;

– дедалі більшої популярності серед мисливців набувало трофейне полювання.

3. Полювання проводяться не постійно, а лише у відповідні періоди (сезони). Зокрема у серпні полюють на оленів, бабаків, качок, гусей, перепелів, а в січні – на кабанів і зайців-русаків, у лютому полювання можливе лише за наказами користувачів мисливських угідь. Водночас, відстріл і відлов вовків, лисиць, бродячих котів і собак, сірих ворон, сорок, граків, які проводяться не в мисливський сезон або в заборонених для полювання місцях, здійснюється мисливцями за спеціальними дозволами.

4. Переважна більшість робіт у мисливському господарстві (проведення комплексу біотехнічних заходів; проведення в

установлені строки державного обліку диких тварин; ведення селекційної роботи по формуванню оптимального складу стада копитних тварин з метою отримання особин з високими трофейними якостями; організація громадських, мисливських інспекторських осередків з метою боротьби з браконьєрством; організація знищення шкідливих хижаків шляхом формування постійно діючих мобільних бригад; розвиток мисливського собаківництва, з метою підняття спортивного інтересу до мисливства) громадських організацій виконується за рахунок трудоучасті мисливців.

5. Попри загальну його доступність, полювання (реальне, а не просто «блукання на природні з рупницею») залишається значною мірою елітарним видом заняття, через що мисливське господарство, радше за все, буде розвиватись саме у цьому напрямі; натомість, для широкого загалу більш пріоритетним є відродження та збільшення природного розмаїття вітчизняної фауни.

Підбиваючи проміжний підсумок, слід зазначити, що наявні особливості розвитку мисливського господарства фактично унеможливають його перетворення на флагамена національної економіки (хоча, зрештою, є й певні сумніви щодо необхідності цього), але, беззаперечно, зберігається значний економічний, екологічний та соціальний потенціал цієї галузі. Подальші наукові розвідки мають бути присвячені розробці теоретичних положень і практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення публічного управління у цій царині.

Література.

1. Бобко А.М. Економіка лісівництва і проблеми його реформування в Україні. *Економіка України*. 2016. № 3. С. 88–96.
2. Гуль І.Г. Принципи мисливської політики України. *Регіональна економіка*. 2010. № 2. С. 118–122.
3. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/operativ>. (дата звернення: 15.04.2021)
4. Дробот І.О., Проців О.Р. Розвиток системи державного регулювання мисливського господарства України в контексті адаптування до умов Європейського Союзу. *Актуальні проблеми державного управління*. 2011. № 2. С. 385–392.
5. Євтушевський М.Н., Авдєєв А.С., Бугло Д.О. Особливості ведення мисливського господарства в Харківській області. *Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області*. 2013. Вип. 14. С. 190–195.

6. Мисливство, зброя, полювання, ведення мисливського господарства: навчальний посібник / укл. В.Д. Бондаренко та ін. Київ: НМК ВО, 1993. 117 с.

7. Хоєцький П.Б., Похалюк О.М. Мисливське господарство країн Європи. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Вип. 24.8. С. 42–52.

8. Яворська А. Економіко-статистичні аспекти ведення мисливського господарства в Житомирській області. *Економічний аналіз*. 2013. Т. 13. С. 409–414.

ПОЛІТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК СКЛАДОВА ПОЛІТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ

***ДРЕВАЛЬ Ю.Д., ДОКТОР НАУК З ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ,
ПРОФЕСОР,
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ГАСПАРЯН А.О., СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Політичні технології - це нове явище в світі політики, властиве демократичним країнам з ринковими відносинами. Технології прискорюють розвиток суспільства, захищають його інформаційний простір, вдосконалюють політичну систему.

Політичні технології підійшли до рубежу, коли необхідно застосовувати принципово інші підходи. Вони працюють не тільки з свідомістю виборця, а й орієнтовані, в основному, на поле підсвідомості масового виборця. Нові технології і новий етап політичного консалтингу будуть орієнтовані на можливості примирення, на узгодження конкуруючих інтересів, в меншій мірі вони будуть працювати з виборцем, а більше - всередині конкуруючих елітних груп. На думку вчених [4, 5], такого роду технології, а саме спроби узгодження та врахування інтересів конкуруючих елітних політичних груп, можливо, допоможуть створенню нової політичної культури, на якій і буде виростати реальна представницька влада.

За допомогою технологій виявляється новий сенс і суть влади. Вони по-новому розглядають проблему вимірювання політичних подій, закладають основу для спеціалізованої діяльності щодо врегулювання політичних явищ. Утворюючи особливий ракурс розуміння політичних процесів, технології показують, що від

застосовуваних способів вирішення тієї чи іншої задачі може кардинально залежати сутність цього процесу. Політичні технології являють собою сукупність послідовно застосовуваних процедур, прийомів і способів діяльності, спрямованих на найбільш оптимальну і ефективну реалізацію цілей і завдань конкретного суб'єкта в певний час і в певному місці [1, 5].

До причин їх застосування відносяться: необхідність раціональнішого, простого і ефективного способу реалізації практичних цілей, що стоять перед різними учасниками процесу застосування політичної влади і управління державою; необхідність зниження непередбачуваності взаємодії в сфері влади; потреба в застосуванні економічних і ресурсозберігаючих способів управління державним (корпоративним) майном, кадровими і технічними структурами; необхідність додання стійкості взаєминам учасників того чи іншого процесу, що прискорює навчання персоналу передовим методикам дії; можливість більш чіткого визначення критичних значень того чи іншого процесу.

Основне питання застосування політичних технологій полягає в оптимізації виконання різноманітними суб'єктами своїх завдань і обов'язків [2]. Саме застосування терміна «технологія» до політичного процесу має на увазі його стабільність, відносну сталість. При цьому стабільність зовсім не означає абсолютної незмінності. Політичні технології не тільки впорядковують засоби досягнення мети, а й закріплюють черговість дій, вироблення відповідних алгоритмів поведінки суб'єкта. Саме алгоритми виокремлюють і закріплюють найбільш оптимальні та ефективні способи вирішення того чи іншого завдання, а також дають можливість передавати і тиражувати набутий досвід. Вони можуть діяти в режимі повного завершення циклу здійснення того чи іншого процесу, а можуть бути пов'язані з оптимізацією тільки окремих його фаз і етапів.

Конкретні прийоми і способи діяльності безпосередньо залежать і від наявності тих чи інших кадрових структур, технічного оснащення діючих осіб, наявності тих чи інших (фінансових та інших) ресурсів, впливають на зміст політичних технологій [3]. Наприклад, застосування технології інформаційного забезпечення державної політики (особливо якщо справа стосується цілей, що мають стратегічне або істотне комерційне значення) неможливе без технічних структур, покликаних захищати державну таємницю. Стиснутий в матеріальних засобах виборчий штаб того чи іншого кандидата змушений відмовлятися від застосування ефективних, але

дорогих технологій суперництва, які необхідні для перемоги на виборах. Таким чином, наявність даних компонентів політичних технологій накладає найсуттєвіші обмеження на способи вирішення завдань, застосування тих чи інших прийомів діяльності або, навпаки, може істотно збільшити ефективність останніх.

До найбільш розроблених політичних технологій відносять: технології управління (політичний менеджмент), виборчі технології, іміджологію, інформаційні технології, технології PR, політичний консалтинг.

Отже, технології політичного управління (політичний менеджмент) - це особливий розділ прикладної політології це теорія і практика політичного управління, методологія і методика вироблення політичних рішень і технологій їх здійснення. Також це політичне прогнозування, планування і програмування, технології управління ризиками та кризові технології.

Література.

1. Maznev G.E., Zaika S.O., and Gridin O.V. (2016). Administrative services sphere innovative development. Actual problems of innovative economy, No 3, pp. 5-10.

2. Zaika S., Kuskova S., Zaika O. (2020). Peculiarities of intellectual capital formation in higher education institutions // Economic security: state, cluster, enterprise: International scientific conference (December 25-26, 2020. Lisbon, Portugal). Riga, Latvia: "Publishing House "Baltija Publishing", P. 76-80.

3. Zaika S., Kuskova S., Zaika O. (2020). The essence and problems of motivation as a factor in the development of modern enterprises // Підприємництво та інновації: Науковий журнал з питань економіки та бізнесу // К.: Видавничий дім «Гельветика». - Випуск 15, С. 48-50.

4. Древаль Ю.Д., Кузнецов А.О., Заїка С.О. (2020). Соціокультурний аспект політичної модернізації. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», № 1 (57). С. 165-173. DOI: 10.34213/ap.20.01.19.

5. Соловьев А.И. (2000). Политическая теория, политические технологии: учеб. для студ. вузов / А.И. Соловьев. – М. : Аспект Пресс, 2000. – 559 с.

НЕОБХІДНІСТЬ HR-МЕНЕДЖМЕНТУ В СИСТЕМІ ЕЛЕКТРОННОГО ВРЯДУВАННЯ

**ШАБІНСЬКИЙ О.В., Д.Е.Н., ПРОФЕСОР,
БРЕДНЯ Т.М., СТУДЕНТКА, СТОЛЯРЕНКО А.А., СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Політичне та економічне життя України за міжнародними рейтингами постійно коливається і знаходиться не на дуже високому рівні серед європейських країн (табл. 1). Однією з вагомих причин такої ситуації залишається недостатньо ефективна система стратегічного планування управління на всіх рівнях та напрямках.

Таблиця 1

Місце України у світових рейтингах у 2015-2020 рр *

Рейтингові позиції	Роки					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020**
Рейтинг процвітання	70	107	112	99	96	92/167
Глобальний рейтинг інновацій	64	56	50	43	47	45/131
Європейський рейтинг відкритості даних	-	-	-	-	-	17/35
Світовий рейтинг володіння англійською мовою	34	41	47	43	49	44/100
Міжнародний рейтинг кібербезпеки	-	-	-	29	-	25/160
Світовий рейтинг щастя	111	123	132	138	133	123/152
Рейтинг економічної свободи у світі	128	135	149	134	135	131/162

*сформовано на основі [1]

**у 2020 році місце України у світових рейтингах наводиться у співвідношенні до загальної кількості країн

Досліджуючи рейтингове положення України у 2015-2020 роках простежуємо, що у 2020 році Україна вперше з'явилась у Європейському рейтингу відкритості даних і одразу на 17 місці серед

35 представлених країн, отримавши високі бали у розвитку державної політики, відкритості даних, їх якість, а також вплив на різні сфери [1].

Таке рейтингове місце Україна зайняла в результаті розвитку системи електронного врядування, яке на сьогоднішній день починає досить ефективно працювати в усіх сферах життєдіяльності держави.

Саме поняття «електронне врядування» в «Концепції розвитку електронного врядування в Україні» визначене як «форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на потреби громадян» [2]. Таке тлумачення показує напрямки зосередженості електронного врядування на підвищенні ефективності задоволеності громадян в отриманні різних послуг в електронному вигляді, підвищенні рівня інформованості, підвищення ефективності процесу управління на всіх рівнях. Електронне врядування на сьогодні є дуже важливим напрямом діяльності, яке допоможе підвищити ефективність діяльності всіх сфер функціонування, підвищить конкурентоспроможність держави, скоротивши рутинну роботу та час, тим самим підвищивши задоволеність людини від ступеня отримання необхідної інформації та різноманітних адміністративних послуг.

В основі будь-якого процесу управління стоїть людина з її потреби та інтереси, результати діяльності якої будуть відобразитись на всіх показниках ефективності. Рівень компетентності, задоволеності, лояльності, професіоналізму повинні бути покладені в основу комплексного підходу до управління людськими ресурсами, який враховуватиме діджиталізацію, аналітику, потреби сьогодення та стратегічне планування.

Електронне врядування не є винятком. Воно потребує застосування ефективного HR-менеджменту на всіх рівнях. Ефективність реалізується через застосування новітніх методик та інструментів в управлінні людськими ресурсами на державній службі в таких напрямках:

- розробка HR-стратегії системи електронного врядування, можливість працівників приймати участь та мати право голосу при прийнятті важливих рішень;

- підвищення мотивації та лояльності працівників системи електронного врядування;

— підвищення рівня професійної компетентності – складання індивідуальної програми для кожного державного службовця системи електронного врядування враховуючи розвиток необхідних компетенцій, знань, навичок, умінь;

— впровадження системи заохочування, враховуючи потреби працівників;

— підвищення організаційної культури системи електронного врядування, враховуючи специфіку сфери, інтереси працівників;

— впровадження системи управління ефективністю, оцінювання результатів діяльності системи електронного врядування.

Література.

1. Як змінювалося місце України в світових рейтингах в 2015-2020 роках. URL:

2. Концепція розвитку електронного урядування в Україні. 20 вересня 2017 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80#n14>

3. Дудник О.В., Майборода М.М. Тенденції та стратегії розвитку HR-менеджменту в органах публічної влади *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: економічні науки*. Випуск 210, 2020. С. 129-139.

4. Руденко О.М. Штурхецький С.В., Шершньова О.В., Філіпова Н.В. HR - менеджмент у публічному управлінні: навчальний посібник. Київ: Кондор-Видавництво. 2016. 124 с.

5. Управління персоналом в умовах децентралізації / За заг. ред. доктора наук з державного управління, професора, Заслуженого юриста України В.М. Олуйка. Київ, 2018. 504 с.

РОЛЬ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТУ В ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ

***БОБЛОВСЬКИЙ О.Ю., К.Ф.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Час є головною цінністю кожної людини, він є непоновлюваним і не може бути отриманий ні від кого, ні за які гроші. З ускладненням виробничих відносин, розвитком процесу суспільного відтворення використання часу, як обмеженого ресурсу, стало однією з визначальних складових продуктивної діяльності

людини [1]. Що стосується навчання, то воно ніколи не було і зараз не є легкою справою. Це пов'язано з причинами організаційного, методичного та психологічного характеру [2]. Усім людям відпущено 24 години на добу, 365 діб на рік і цим часом потрібно грамотно та ефективно розпорядитися. Особливо це стосується студентської молоді, яким здається що попереду ще дуже багато часу і не обов'язково зараз щось потрібно робити, а ці справи можна виконати пізніше. Також вони не володіють навичками самоорганізації та ефективного використання часу. Тим більше, що існує велика кількість справ, які здаються більш важливими в даний час (розваги, спілкування з друзями та знайомими в соцмережах та багато іншого), до яких, нажаль, навчання не відноситься. Тому виконання завдань, написання курсових та кваліфікаційних робіт відкладається на потім, а коли настає дедлайн доводиться сидіти ночами, щоб встигнути завершити роботу.

Слід зазначити, що невід'ємною якістю професіонала, який динамічно розвивається, має бути вміння раціонально витратити свій час та ефективно організувати свою роботу [3, с.15], а з часом і роботу підлеглих.

Щоб навчитися грамотно та бережливо відноситися до часу розроблено систему тайм-менеджменту, яка дозволяє розподілити час кожної людини, так щоб встигати зробити якомога більше і щоб залишався час для відпочинку і заняттям улюбленою справою. Для цього, в першу чергу, потрібно змінити своє відношення – до навчання зараз, а згодом і до роботи, до використання особистого часу, а значить і до життя в цілому. Потрібно усвідомити, що в період навчання закладається фундамент подальшого життя і яким воно буде залежить тільки від самої людини.

Типовими підходами до управління часом є визначення пріоритетів, розбиття великих завдань та проектів на окремі дії та делегування виконання справ іншим людям. До управління часом належать також методи впливу на мотивацію та контролю результатів [2].

Але крім визначення методів управління часом є також багато факторів, які забирають багато часу, а користі не приносять. Особливо актуальними ці хронофаги є для студентів, адже багато з них годинами сидять в соцмережах і не помічають цього, а також витрачають час на інші «порожні» заняття.

Для боротьби з непродуктивними втратами часу слід навчитись правильно використовувати свої гаджети, щоб вони допомагали в

роботі, а не шкодили їй. При перевірці електронної пошти слід відразу ж видаляти непотрібні листи, виділяти для перевірки пошти час з найнижчою продуктивністю і робити все це в один і той же час.

Слід заборонити собі заходити до соцмереж під час перебування в університеті або під час виконання важливих справ. Якщо ж ви хочете заробляти в соцмережах, то потрібно навчитись правильно їх використовувати.

Також необхідно відмовитись від автоматичного заходження в різні браузері для знайомства з новинами, замовлення якихось товарів тощо. Потрібно чітко уявляти для чого ви туди заходите і відмовляти від заходу заради цікавості.

Для відповідей на повідомлення і телефонні дзвінки теж потрібно виділяти певний час, у який ви відпочиваєте або хочете це робити.

Також важливою перешкодою у справах є відсутність чіткого плану на день, тиждень. Списки запланованих справ дозволяють упорядкувати думки, звільнити голову від зайвих думок і повністю заглибитись у виконання планів. Складання планів вивільнить вам час для заняття улюбленими справами і дозволить отримати більше радості від життя.

Отже використання тайм-менеджменту здобувачами вищої освіти є важливим фактором успішного навчання, реалізації поставлених планів і вирішення проблем в кар'єрному зростанні. Також він необхідний для визначення головного в житті й допомагає ефективно використовувати власний час, розпоряджатися ним. І разом з тим тайм-менеджмент забезпечить задоволення від своїх досягнень та дозволить отримувати насолоду від життя.

Література.

1. Причепя І. В., Соломонюк І. А., Лесько Т. В. Тайм-менеджмент як дієвий інструмент ефективного використання часу успішного менеджера за сучасних умов. Ефективна економіка. 2018. № 12. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6781> (дата звернення: 19.03.2021). DOI: [10.32702/2307-2105-2018.12.104](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2018.12.104)

2. Янцаловський О. Психологічні особливості тайм-менеджменту студентів [Електронний ресурс] // О. Янцаловський, О. Леус // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. – 2017. – Вип. 4. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadpn_2017_4_19.

3. Скібіцька А. І. Тайм-менеджмент: Навч. Посібник для студ. економ. вузів. — К.: Кондор, 2009. — 528 с.

РИЗИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ОЦІНКИ МАЙНА В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ

*ГМИРЯ В.П., К.Е.Н, ДОЦЕНТ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ БІЗНЕС-КОЛЕДЖ*

Україна багата країна на земельні, родючі ресурси. Ринок землі є одним із економічно ефективних ринків України. Питання визначення вартості землі відноситься до важливих дискусійних питань науки України. Перетворення земельних ресурсів в ринкових умовах зумовлено залученням землі в ринковий оборот за рахунок купівлі-продажу. Саме такий механізм здійснення земельної реформи дозволить поєднати широкий спектр інших ринків, а саме: ринок грошей, ринок праці, цінних паперів, валюти, засобів виробництва та ін.

Розвиток земельних відносин неможливий без об'єктивної оцінки вартості землі. В цілому, система земельних відносин повинна базуватися на показниках ціни землі. Не дивлячись на існування достатньо великої кількості факторів, які впливають на формування вартості сільськогосподарських угідь, всі вони проявляються в двох основних показниках: прибуток від ведення сільського господарства та ринкової вартості землі.

Законом України «Про оцінку землі» визначено, що існують такі види оцінки землі: грошова оцінка, економічна оцінка та бонітування ґрунтів. [1]

Об'єктом дослідження незалежних оцінювачів є грошова оцінка земель.

Грошова оцінка земельних ділянок буває двох видів: нормативна та експертна.

В основі нормативної грошової оцінки земельних ділянок закладені неринкові механізми формування вартості. Дана оцінка є перехідним варіантом бази для оподаткування земельної власності. Експертна грошова оцінка, розроблена для умов української економіки, містить інструментарій, що включає 9 методів оцінки земельних ділянок, заснованих на комбінації різних підходів до оцінки майна.

Грамотне використання затвердженого інструментарію дозволяє з високим ступенем точності провести аналіз і оцінку практично будь-якої земельної ділянки, як забудованої, так і вакантної. При цьому

особлива увага відводиться аналізу найбільш ефективного використання земельної ділянки, враховується дозволене використання земельної ділянки з урахуванням містобудівних норм, що діють, і правил забудови, а також економічна доцільність того або іншого проекту.

У відповідності до законодавства України, сільськогосподарськими землями являються землі, які знаходяться за межами населених пунктів, та використовуються для сільськогосподарського призначення.

На ціну земель сільськогосподарського призначення впливають такі фактори, як:

- економічні фактори, які визначаються доходом, який отримує суб'єкт господарювання з даної ділянки, інвестиціями, залученими на даній території, стан фінансової підтримки галузей сільського господарства;

- соціальні фактори характеризують земле використання, попит на землю та вартість землі;

- фізичні фактори пов'язані з навколишнім середовищем та характером місця розташування земельної ділянки;

- природно-кліматичні фактори, що визначають напрями ведення сільськогосподарського виробництва, вибір пріоритетних напрямів вирощування зернових культур.

Оцінюючи сучасний стан ринку землі в Україні, необхідно відмітити недостатню розвиненість деяких його елементів. Це в свою чергу зумовлено специфікацією відносин власності на землю, а саме, орендними відносинами. Тому, виходячи з поставлених задач оцінки землі, під економічною оцінкою землі слід розуміти норматив, який виражає в грошовій формі цінність земельної ділянки при її використанні у відповідних цілях. Цінність в даному випадку характеризує відносну величину і виражає порівняльну оцінку.

На вартість землі впливає урожайність, якість землі. Висока ціна на землю веде до інтенсифікації її використання, веде до перенаселення найбільш цінних територій та транспортному переозавантаженню. Це, в свою чергу, призводить до зниження цінності території окремих районів для певних функцій. Високі ціни призводять до непропорційного розподілу територій між певними функціональними зонами, і т.д.

В ринкових умовах господарювання кожен із власників землі є учасником конкурентного ринку. Здаючи землю в оренду по найкращій ціні, власник забезпечує собі отримання певного рентного

доходу. Як земельна рента, так і рентний дохід, підлягають обов'язковій оцінці. Економічна оцінка землі визначається як дисконтована вартість майбутньої ренти за даною формулою:

$$P_3 = \sum_{t=1}^t \frac{R_t}{(1+E)^t}$$

де P – вартість землі, яка підлягає оцінці;
 R – річна рента;
 t – період часу, протягом періоду;
 E – коефіцієнт капіталізації, при якому власник землі працює з метою отримання прибутку.

Оцінка визначення земельної ренти тісно пов'язано з визначенням рентного доходу, який отримає землевласник в результаті здійснення своєї діяльності та можливість залишитися в галузі за рахунок збереження прибутку на необхідному рівні, що забезпечить ефективну господарську діяльність в майбутньому.

Розрахунок земельної ренти проводиться в залежності від урожайності та місця розташування земельної ділянки за відповідними формулами.

$$R_{\text{урожайність}} = VP - V,$$

де $R_{\text{урожайність}}$ – земельна рента, грн./га;
 VP – валова продукція, грн./га;
 V – затрати, грн./га.

$$VP = Y * C,$$

де Y – урожайність сільськогосподарської продукції, ц/га;
 C – ринкова ціна, грн./га.

$$R_{\text{місцерозташування}} = (S_{\text{збут}} - S_{\text{еквівалент}}) * G * T,$$

де $R_{\text{місцерозташування}}$ – земельна рента щодо місця розташування, грн./га;

$S_{\text{збут}}$ – збутова відстань від пункту виробництва до пункту збуту продукції, км;

$S_{\text{еквівалент}}$ – відстань від пункту виробництва продукції до центру району, км;

G – вантажоемкість території, т/га;

T – вартість однієї тони на один кілометр.

В оцінці землі важливу роль відіграє система оподаткування в аграрному секторі України. Основною метою стягнення земельного податку полягає в стимулюванні: ефективного залучення земельного фонду у виробничий процес; підвищення родючості ґрунтів; вирівнювання умов господарювання на землях аграрного

призначення; забезпечення розвитку інфраструктури, формування фондів для задоволення цих заходів; освоєння і охорона землі. Саме рента є основою при визначенні земельного податку. Враховуючи вище сказане, може виникнути ситуація, коли рента та рентний дохід, використовуючи в даному аспекті не забезпечать відповідного надходження до державного бюджету. Все це може привести до неефективного використання земельних угідь та виникненню диспропорцій в господарському механізмі господарювання.

При оцінці вартості земель сільськогосподарського призначення необхідно враховувати урожайність ґрунтів у відповідності до нормативів. Таким чином, враховуючи, що в ринкових умовах господарювання земельні ресурси є одним із головних сегментів ринку, необхідно створити методологічну базу для оцінки землі, яка базуватиметься на основних економічних підходах, з метою оцінки вартості земельних ділянок, забезпеченню економічного регулювання якості та місце розташування ґрунтів, діючих розмірів ставок земельного податку.

Література.

1. Ходаківська О. В., Юрченко І. В. Нормативна грошова оцінка земель сільськогосподарського призначення: рентоутворюючі чинники. Землевпорядний вісник. 2017. № 7. С. 14-18.
2. Розвиток земельних відносин в аграрній сфері : монографія / [Федоров М. М. та ін.] ; за ред. Лупенка Ю. О., Ходаківської О. В. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2016. 430 с.
3. Месель-Веселяк В. Я., Федоров М. М. Нові методичні підходи щодо удосконалення нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення. Економіка АПК. 2016. № 2. С. 22-29.

MODERN PERSONNEL MANAGEMENT SYSTEM IN ENSURING THE SUCCESSFUL DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

*HRIDIN O. V., CANDIDATE OF ECONOMIC SCIENCES,
ASSOCIATE PROFESSOR,
KHARKIV PETRO VASYLENKO NATIONAL
TECHNICAL UNIVERSITY OF AGRICULTURE*

The personnel of any enterprise is the basis for its successful development. Almost all processes occurring in the enterprise directly depend on the personnel. Therefore, without a highly qualified, cohesive labor collective united to achieve a common goal, it is extremely difficult for an enterprise to maintain a stable competitive position in the market, even with the latest equipment and modern technologies.

All this requires the creation of a personnel management system that would meet the requirements of today and become the main tool in ensuring the development of the enterprise. The created Personnel Management System should take into account the specific features of the enterprise's functioning in the external and internal environment and be as adaptive as possible, able to adapt to constant changes as quickly as possible [4-5].

The main goal of the Personnel Management System should be to necessarily solve the following series of issues: providing personnel; developing personnel; achieving an acceptable level of staff mobility, etc. So, Personnel Management of modern enterprises can be defined as a set of measures aimed at optimal quantitative and qualitative formation of their personnel, Organization of professional and social development, achievement of a rational degree of mobility and full and effective use of potential in the process of activity [9].

The Personnel Management System is directly related to the relations between the employee and the employer, their relationships regarding the unconditional provision of their legal rights and functional duties performed by them [2, p. 159]. That is, there is increased work in enterprises aimed at creating an optimal personnel management system that would meet certain requirements, namely: efficient, renewable and flexible [8, p. 47; 10, p. 96].

All this requires the transition from traditional Personnel Management to the concept of modern Personnel Management [3]. The modern approach is a harmonious combination of human values,

organizational transformations and constant adaptation to changes in the external environment. That is, the priorities are aimed at: developing organizational culture; improving the efficiency of Personnel Management; developing corporate culture, etc. [4; 6].

According to experts, foreign experience in the organization, Personnel Management, Labor motivation, etc. is extremely important in the development of new and improvement of existing Personnel Management Systems [1, p. 27; 4].

In world practice, the Japanese and American models are considered standards of Personnel Management Systems. They are completely opposite in many components. So, if American firms focus on individualization, then Japanese firms prefer the team concept, which provides for "lifetime employment". The main motivational component for an American employee is material, and for a Japanese employee – non-material remuneration. American firms focus on the specialized knowledge and professional skills of their employees. Japanese firms apply the practice of enriching labor by moving horizontally between structural divisions [1, p. 27-29]. So, the formation of a personnel management system involves taking into account specific circumstances, the nature of their influence on individual elements of this process [7, p. 67].

Conclusions. The key to rapid and successful adaptation of an enterprise to market conditions is its transition from traditional HR management to the concept of modern HR management, and the best foreign experience is extremely important when developing new and improving existing HR management systems. At the same time, it is absolutely necessary to take into account the specific features of the functioning of a particular enterprise.

Literature.

1. Буднік М.М., Гетманова Є.Ю. Вдосконалення системи управління персоналом підприємства. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2014. № 2(1). С. 158-162. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/piprp_2014_2\(1\)_34](http://nbuv.gov.ua/UJRN/piprp_2014_2(1)_34)

2. Буднік М.М., Медяна Л.С. Формування ефективної системи управління персоналом. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2015. № 3(2). С. 25-30. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/piprp_2015_3\(2\)_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/piprp_2015_3(2)_7)

3. Грідін О.В. HR-менеджмент в сучасних організаціях: особливості та перспективи впровадження. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2017. Вып. 185. С. 160-172. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtsug_2017_185_22

4. Грідін О.В. Актуальні аспекти створення ефективної системи управління мотивацією персоналу підприємства. «Science and Global Studies»:

Abstracts of scientific papers of V International Scientific Conference (Prague, Czech Republic, December 30, 2020). Financial and Economic Scientific Union, 2020. 72 p. P. 46-48.

5. Грідін О.В. Концептуальні підходи до створення ефективної системи управління персоналом. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2017. Вип. 188. С. 228-236. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtusg_2017_188_28

6. Грідін О.В. Роль та значення управління персоналом на сучасному етапі розвитку. «Global Economic Trends»: New Opportunities and Threats: International Scientific Conference (November 20 th, 2020. Le Mans, France). Riga, Latvia: «Publishing House «Baltija Publishing», 2020. 136 p. P. 65-70.

7. Гурченков О.П., Гусаріна Н.В. Формування системи управління персоналом та оцінка її ефективності. *Економіка: реалії часу*. 2013. № 2. С. 60-72. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrch_2013_2_11

8. Ковтун Є.І. Аналіз системи управління персоналом підприємства та розробка заходів щодо її удосконалення. *Молодий вчений*. 2016. № 6. С. 46-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_6_14

9. Ландсман В.А. Теоретичні аспекти розвитку системи управління персоналом сучасного підприємства. *Державне будівництво*. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2012_2_38

10. Лелі Ю.Г. Сучасні системи управління персоналом та їх вплив на ефективність роботи підприємства. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2013. Вип. 1(2). С. 95-98. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Граєів_2013_1\(2\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Граєів_2013_1(2)_20)

ОЦІНКА ЗАХИЩЕНОСТІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВАІ З УРАХУВАННЯМ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕРЕСІВ СТЕЙКХОЛДЕРІВ

***КОПТЄВА Г.М., КАНД. ЕКОН. НАУК, ДОЦЕНТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»***

Як відкрита економічна система підприємство функціонує та набуває розвитку з урахуванням сукупності відносин, що формуються у його зовнішньому та внутрішньому середовищі з різними учасниками (стейкхолдерами). Економічні інтереси підприємства у вигляді зростання прибутку, вартості, економії витрат реалізуються в разі задоволення інтересів учасників економічних відносин, які, враховуючи їх спрямованість, становлять сукупність економіко-екологічно-соціальних інтересів. У цьому симбіозі знаходять

відображення особисті (одержання доходу для власника (інвестора) та працівника) та колективні (певні умови праці та розвитку особистості – для працівників; сплата податків, інвестування у розвиток території – для суспільства) інтереси, незадоволення або задоволення у неповній мірі яких є ознакою небезпеки для процесів, що організовані відповідно до запитів споживачів процесу [1-5].

Отже, з точки зору процесного управління характеристики результату процесу визначаються очікуваннями споживачів щодо реалізації їх економіко-екологічно-соціальних інтересів.

Метою дослідження стала зовнішня оцінка стану бізнес-процесів підприємства торгівлі за основними їх типами з урахуванням реалізації інтересів стейкхолдерів [2].

Для ідентифікації стану бізнес-процесів підприємства торгівлі з урахуванням реалізації інтересів стейкхолдерів формується масив даних за переліком показників, які в повній мірі будуть характеризувати захищеність бізнес-процесів з виокремленням максимального та мінімального їх значень за визначений період часу, а також описом проєктів економіко-соціально-екологічного спрямування в рамках задоволення інтересів основних груп стейкхолдерів.

Етап оцінювання стану (рівня) захищеності бізнес-процесів з урахуванням реалізації інтересів стейкхолдерів запропоновано здійснювати з використанням методів спостереження, розрахунку середніх показників, коефіцієнтного методу, методу динамічного аналізу, бальної оцінки, методу нечіткої логіки, адитивного згортання з урахуванням вагомості складових елементів [2].

За результатами проведеного розрахунку показника рівня захищеності бізнес-процесу з урахуванням реалізації інтересів стейкхолдерів наступним етапом є ідентифікація стану бізнес-процесу за розробленою шкалою.

Для оцінки захищеності бізнес-процесів з урахуванням інтересів стейкхолдерів було враховано [2]:

- економічні (фінансові) інтереси:
- власників підприємства – через показники зростання ринкової вартості;
- інвесторів – через показники рентабельності вкладених коштів, дивідендів на вкладені кошти;
- персоналу – через показники частки витрат на персонал у складі поточних витрат, прибуток на 1 грн. витрат на оплату праці;

рентабельності діяльності, рентабельності активів, оборотності активів, витратовіддачі тощо;

- споживача – через показник темп росту чистого доходу;
- соціальні інтереси:
  - персоналу – через показники віддачі витрат на оплату праці, віддачі витрат на управління, активність реалізації заходів соціальної відповідальності у сфері соціально-трудоких відносин;
  - постачальників, субпідрядників, контрагентів – через активність реалізації партнерських відносин (з постачальниками, контрагентами) на засадах соціальної відповідальності;
  - екологічні інтереси:
  - громади – через показник активності реалізації відносин із зовнішніми організаціями на засадах соціальної відповідальності тощо.

Етап ідентифікації повноти реалізації бізнес-процесів повинен спиратися на метод спостереження та використання лінгвістичних змінних, які мають такі значення рівня захищеності бізнес-процесу з урахуванням реалізації інтересів стейкхолдерів як: катастрофічна, дуже погана, погана, непогана, добра, дуже добра.

Незадоволення або задоволення у неповній мірі інтересів стейкхолдерів є ознакою небезпеки для процесів, що організовані відповідно до запитів споживачів процесу. Розроблена система оцінки дає можливість використання широкого спектру якісних характеристик стану бізнес-процесів і лінгвістичних змінних для їх опису та порівнювання на цій основі результатів досліджень за підприємствами різних форматів і масштабів діяльності, а також моделювання варіантів змінення стратегії економічної безпеки та вибір ефективних управлінських рішень [2].

Література.

1. Пилипенко А.А., Пилипенко С.М. Оцінювання зрілості логістичної діяльності в управлінні економічною безпекою розвитку об'єднань торговельних підприємств. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2019. Вип.6.1–1(56). С.219–222.
2. Кошова Г.М. Забезпечення економічної безпеки бізнес-процесів підприємства торгівлі: дис. д-ра екон. наук: 08.00.04. Харків. 2020. 497 с.
3. Махметова А-Ж. Е. Оценка критериев ранжирования бизнес-процессов предприятий промышленности. URL:

<https://cyberleninka.ru/article/n/otsenka-kriteriev-ranzhirovaniya-biznes-protsesov-predpriyatiy-promyshlennosti/viewer>

4. Саричев Д.О. Оцінювання зрілості та збалансованості розвитку процесів управління проектами на вітчизняних підприємствах. *Бізнес Інформ*. 2014. № 11. С. 303–312.

5. Ramaswamy V., Leavins J. & Ueng C.G. Adding Sustainable Value: Linkages Between Growth, Governance And Social Responsibility. *The Journal of Applied Business Research*, 2017. №33(6). URL: <https://www.clutejournals.com/index.php/JABR/article/view/10056/10160>

ЯКІСТЬ ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ

***КРАВЧЕНКО Ю.М., к.е.н.,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Підвищення рівня якості аграрної продукції, є одним з факторів підвищення її конкурентоспроможності. Більш якісна продукція має більш вагомі конкурентні переваги та здатна задовольнити потреби споживачів на вищому рівні порівняно з аналогічною продукцією. Якісна аграрна продукція сприяє підвищенню попиту та збільшенню прибутку завдяки збільшенню обсягів продажу.

Виробництво більш якісної продукції є особливо важливим фактором для аграрних виробників в сучасних умовах Євроінтеграції, тому що тільки продукція високої якості зможе конкурувати на світовому ринку.

До основних критеріїв конкурентоспроможності, які сьогодні відіграють вирішальну роль під час вибору товару (послуги), належать: – якість продукції. Сучасне розуміння якості продукції – це відповідність вимогам споживачів. Продукція має захоплювати споживача. За всіх інших умов він віддасть перевагу привабливішому, безпечнішому і надійнішому товару, оскільки на глобальному ринку йому є з чого вибирати. Одним із способів завоювання довіри є сертифікація продукції [1].

Під якістю продукції найчастіше розуміють сукупність її властивостей, які зумовлюють рівень можливості задовольняти певні потреби споживачів відповідно до їх призначення. Також якість можна охарактеризувати як сукупність характерних форм,

зовнішнього вигляду й умов застосування, якими повинні бути наділені товари відповідно до їх призначення [2].

Соціально-економічне значення підвищення якості й конкурентоспроможності продукції полягає в тому, що заходи спрямування сприяють формуванню ефективнішої системи господарювання за умов ринкових відносин. Соціально-економічна ефективність підвищення конкурентоспроможності продукції, що виготовляють підприємствами полягає передусім у тому, що високоякісна та конкурентоспроможна продукція завжди повніше і краще задовольняє суспільно-соціальні потреби в ній; підвищення якості продукції є специфічною формулою виявлення закону економії робочого часу; конкурентоспроможна продукція забезпечує постійну фінансову стійкість підприємства та сприяє покращенню кінцевих фінансових результатів діяльності підприємства [3].

Споживач, купуючи товар, орієнтується на його корисний ефект – якість + сервіс, який він зіставляє з витратами – ціною придбання + витрати на експлуатацію (використання) товару. Товар придбається тоді, коли корисний ефект перевищує зазначені витрати. Отже, конкурентоспроможність продукції забезпечується в разі наявності в неї певних вагомих конкурентних переваг, що стосуються її якості і/або ціни. Тому виникає необхідність у розкритті сутності поняття "якість продукції" та в характеристиці її показників [4].

Більшість підприємств розглядають якість як високоефективний засіб обійти конкурентів за допомогою постійної пропозиції щодо ринку товарів та послуг, що за допомоги вищих якісних характеристик краще задовольняють потреби споживачів, ніж аналогічна продукція конкурентів. Основним завданням державної влади на сьогодні повинно бути стимулювання виробництва високоякісної, екологічно безпечної та конкурентоспроможної продукції з використанням новітніх технологій. Одним із рішень даної проблеми є власне виробництво сировини вітчизняними підприємствами з дотриманням усіх державних стандартів. Висока якість вітчизняної продукції сприятиме створенню високого іміджу України на міжнародних ринках, покращенню взаємозв'язків з іншими країнами [5].

Поліпшення якості та безпечності сільськогосподарської продукції може бути інструментом забезпечення високої якості вітчизняної сільськогосподарської продукції за рахунок найбільш ефективного впровадження трудового потенціалу підприємств, якісних технологічних змін з урахуванням соціально-екологічної

складової виробництва та орієнтація на цілі. Відповідність якості продукції європейським вимогам дозволить збільшити конкурентоспроможність вітчизняних агропромислових підприємств та підвищить рівень їх інвестиційної привабливості.

Література.

1. Благоразумова О. В., Кошелева Ю. В., Лазаренко О. О. Якість продукції як вирішальний фактор забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Ефективна економіка. 2018. № 11.

2. Гиссин В. И. Управление качеством продукции / В.И.Гиссин. – Ростов н/Дону: Феникс, 2000. 256 с.

3. Пономарьова О.С. Вплив якості продукції на конкурентоспроможність підприємства. Економіка, фінанси, право. 2009. №5. С. 8.

4. Царенко О.М., Руденко В.П. Управління якістю агропромислової продукції. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 431 с.

5. Брітченко І.Г., Ладунка І.С. Актуальні проблеми підвищення конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. 2015. Вип. 1(1). С. 116-118.

6. Onegina, V., Kravchenko, Yu., Antoshchenkova, V. (2020). Improving the efficiency of quality management and safety of dairy production in Ukraine in the conditions of european integration Ed. by O. Mandych, T. Pokusa. Academy of Management and Administration in Opole p.105-111.

7. Кравченко Ю. М., Антощенко В. В. Екологічна безпеність та якість сільськогосподарської продукції та її конкурентоспроможність в умовах міжнародної інтеграції. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства, Вип. 202 «Економічні науки». 2019. С. 84-92.

8. Онегіна В.М., Вітковський Ю.П., Кравченко Ю.М. Фінансове забезпечення у стратегічному управлінні інноваційним розвитком. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2018. № 3. С. 74-80.

ПРІОРИТЕТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНИХ ПРОЄКТІВ НАРОЩУВАННЯ ВИДОБУТКУ ГАЗУ В ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

***ОВЕЦЬКИЙ С.О., КАНД. ТЕХН. НАУК, ДОЦЕНТ
ОВЕЦЬКА О.В., КАНД. ЕКОНОМ. НАУК, ДОЦЕНТ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ***

В межах стратегії розвитку ресурсної бази, затвердженої у 2020 році, Нафтогаз розпочав реалізацію стратегічних проєктів із нарощення ресурсної бази у межах Чорноморського шельфу, Юзівської площі, Карпатського регіону та нових ділянок, за якими було укладено угоди про розподіл продукції [1]. Нова стратегія Нафтогаз встановлює цілі трансформації Групи до 2025 року (у 2021-2025 роках планується забезпечити нарощування ресурсної бази та стає зростання газового бізнесу), а також дає орієнтир щодо подальшого розвитку компанії до 2030 року. Стратегічні цілі Групи щодо розвитку платформи «Газовий бізнес» сприятимуть повноцінному розкриттю потенціалу ресурсної бази природного газу в Україні [2]. Зокрема, 10 листопада на V Київській конференції з сучасних методів буріння і збільшення видобутку нафти і газу «Буріння. Інтенсифікація. Екологія та охорона праці» директором дивізіону «Нафтогазова розвідка та видобування» групи «Нафтогаз» Олександром Романюком презентовано матрицю можливостей (за критеріями потенціал зростання запасів і ризиків) повідомив про перспективні родовища українського газу та стратегічні пріоритети, у тому числі, стратегічний пріоритет № 3 «Карпати, традиційні поклади газу» [3].

Група Нафтогаз продовжує залучати міжнародних партнерів із метою реалізації нафтогазового потенціалу України: Нафтогаз і польська нафтогазова компанія PGNiG підписали меморандум про взаєморозуміння. Партнери спільно розглядатимуть можливість поєднання досвіду та ресурсів для реалізації низки проєктів, насамперед, у західному регіоні України, на кордоні з Польщею. «За результатами спільної роботи уряду та Нафтогазу було отримано стратегічні активи, що дають змогу з впевненістю декларувати найбільший потенціал видобутку вуглеводнів серед країн Європи. Залучаючи міжнародних партнерів, ми пришвидшуємо темпи розкриття ресурсного потенціалу України. PGNiG – публічна

компанія з високими стандартами, що відкрила низку великих родовищ в Європі. Зокрема, PGNiG має підтверджений успішний досвід відкриття родовищ і видобутку газу у Польщі – в регіоні, що межує з українською частиною Карпат. Водночас компанія має вдалі приклади розвитку газовидобувного бізнесу в інших країнах, включно з потужною присутністю у Норвегії. Я впевнений, ми зможемо досягти взаємовигідної синергії, що сприятиме реалізації стратегічної мети Нафтогазу – нарощуванню видобутку газу задля досягнення енергетичної незалежності України впродовж 10-ти років», – зазначив головний виконавчий директор Групи Нафтогаз Отто Ватерландер [4]. Першочерговий акцент Нафтогаз і PGNiG зроблять на вивченні можливостей для спільної розвідки нових площ у Західній Україні, що межують із польським кордоном. Зокрема, партнери допускають співпрацю на Берестянській ділянці, за якою Нафтогаз уклав угоду про розподіл продукції з урядом наприкінці 2020 року.

Слід зауважити, що впродовж останніх десятиліть міжнародними та вітчизняними донорами розроблено чіткі процедури та методологічні принципи, які стосуються підготовки проєктів та управління ними [5]. Застосування, а завдяки цьому і використання досвіду, суттєво зменшує ризик допущення помилок. Зокрема, згідно методики, рекомендованої Європейською Комісією, на етапі Програмування не лише ретельно має проводитися аналіз ситуації на місцевому рівні з метою визначення тих проблем і потреб, які можна вирішувати за допомогою проєкту, аналізуються регіональні і місцеві пріоритети на основі стратегій розвитку чи планів соціально-економічного розвитку, а також детально визначитись із зацікавленими сторонами - цільовою аудиторією та бенефіціарами.

Література.

1. Нафтогаз презентував стратегічні напрями для збільшення запасів вуглеводнів. *«Нафтогаз» група*: веб-сайт. URL: <https://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/225BC47367AA7C50C22585DD004D818B?OpenDocument> (дата звернення: 11.04.2021)
2. Стратегія 2025 Групи Нафтогаз. *«Нафтогаз» група*: веб-сайт. URL: https://www.naftogaz.com/files/Zvity/NG_STRATEGY_2025_18.02.2021.pdf (дата звернення: 11.04.2021)
3. Романюк О. Стратегічні напрями розвитку ресурсної бази «Нафтогазу». "Буріння. Інтенсифікація. Екологія та охорона праці": V Київська конференція з сучасних методів буріння і збільшення видобутку нафти і газу, 10 листопада 2020 р. URL: <https://www.iec-expo.com.ua/ngeau-2020/conferencengeua-2020.html> (дата звернення: 11.04.2021)

4 Нафтогаз і PGNiG разом шукатимуть газ у Західній Україні 30.03.2021. «Нафтогаз» група: веб-сайт.
URL:<https://www.naftogaz.com/www/3/nakweb.nsf/0/DD149B67DF3E15EC-C22586A800340A63?OpenDocument>(дата звернення: 11.04.2021)

5. Соціальне проектування та грантрайтинг / авт.-уклад. О.В. Кулініч, Д.С. Ткачов, А.В. Коновалов, В.М. Казусь. – Харків: Управління інноваційного розвитку та іміджевих проєктів, 2018. – 42 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВІДДАЛЕНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

***ТАРАЄВСЬКА Л.С., К.Е.Н., ДОЦЕНТ, ІФНТУНГ
СТОКОЛОСА Х.А., БАКАЛАВР, ІФНТУНГ***

За останній рік світ дуже змінився. Спочатку коронавірус вважали тимчасовим явищем, як і всі попередні епідемії, але цього разу Covid-19 перевів працівників різних сфер, студентів та школярів по всьому світу в режим віддаленої роботи. Нова реальність вже настала, і що цікаво, поставила в однакові умови гри як працівників, так і для роботодавців.

Здавалось, що всі люди мали б працювати ефективніше, адже не мусять витратити години на поїздки громадським транспортом в офіс, у них появилось більше часу на сім'ю, друзів, хобі, а отже — усі мали б почуватися щасливішими. Проте є одна складова, що здатна підвищити ефективність команди незалежно від формату роботи — це спілкування. Різка зміна форми комунікації та її вплив на ефективність роботи і обумовлює актуальність дослідження особливостей віддаленої комунікації.

Під віддаленою комунікацією будемо розуміти процес обміну інформацією (фактами, ідеями) між двома або більше особами за допомогою будь яких засобів зв'язку з метою її передачі та/або отримання.

Згідно досліджень, які були проведені Harvard Business Review зазначено, що час, який працівники витрачають на комунікацію, збільшився на 50 % за останні 20 років. Сьогодні типовий офісний працівник у середньому витрачає до 6 годин на день на обробку робочих імейлів, отримує близько 200 повідомлень у месенджері і ще 15 % часу йде на бізнесові зустрічі. Таке спілкування організовується

певними способами. Визначено, що найбільш поширеними способами передачі інформації у віддаленому форматі є обмін електронними документами (70,1 %), індивідуальне телефонне спілкування (63,5%), обмін повідомленнями шляхом застосування засобів телекомунікаційного зв'язку (62,6 %) та листування (60,3 %). Майже половина респондентів (46,5 %) зазначили, що робота у віддаленому режимі стимулює їх розвиватися та навчатись. Серед них найбільше працівників віком до 25 та від 55 років. Одним із важливих запитань, над яким потрібно працювати, є усвідомлення необхідності розвитку у керівників управлінських компетентностей для організації віддаленої роботи, про що було наголошено респондентами. Зокрема, більшість респондентів відповіли, що у керівників вищого та середнього рівнів відсутні або недостатній рівень знань, умінь і навичок для організації віддаленої роботи. З боку керівників також наголошено на неможливості контролювати ефективність та якість виконання підлеглими поставлених завдань. У значній кількості відповідей наголошено на недостатньому рівні цифрової грамотності колег і співробітників, володіння ними сучасними методами комунікації або обміну інформацією з використанням IT-рішень. При цьому з'ясовано, що жінки більше схильні застосовувати Viber та Facebook, а чоловіки — Telegram, Cisco Webex, WhatsApp та Google Docs. Старші працівники надають перевагу Viber, а молодші більше схильні застосовувати Telegram, WhatsApp, Slack, Trello, Zoom, Meet та Google Docs. Якщо порівнювати застосування телекомунікаційних засобів при роботі у штатному та віддаленому режимах, то при роботі віддалено зростає відсоток застосування електронної особистої пошти, месенджерів для оперативної комунікації та електронної системи документообігу. Водночас відсоток застосування засобів дистанційної організації роботи (Trello, Slack), організації онлайн-нарад (Skype, Zoom, Meet, Cisco Webex) залишаються критично низькими та свідчать про недостатньо налагоджену роботу структурних підрозділів державних органів в умовах карантину.

Отже, сформуємо переваги і недоліки віддаленої комунікації.

Переваги віддаленої комунікації: 1. Можливість відтермінованої відповіді. При віддаленому режимі комунікацій у співрозмовників є час для того, щоб обдумати свою відповідь, вгамувати емоції та сформувану думку так, щоб донести до співрозмовника якнайбільше інформації. 2. Напевно, ідеальний варіант комунікацій для інтровертів. 3. Значно більший відсоток інформації фіксується у письмовому вигляді, що у свою чергу знижує можливість непорозумінь. 4.

Набагато легше зосередитись на роботі, бо можна відключити всі сповіщення і ніхто не буде відволікати.

Недоліки спілкування на відстані 1. На жаль, камера та мікрофон не можуть передати весь спектр людських емоцій, а як доводять дослідження, саме невербальна комунікація передає від 60 до 80% інформації. 2. Якщо не налагоджений канал комунікації, то можна дуже легко загубити необхідну інформацію чи важливе повідомлення у тому “зоопарку” каналів комунікації, які існують сьогодні. 3. Неможливість отримати інформацію негайно, “вже і зараз”.

Мало хто з нас, міг собі уявити, що навчальні пари будуть у Zoom, робочі наради у Google meet, а різного роду питання будуть вирішуватись у меседжерах. Але зовнішній світ змінився і разом з ним змінився спосіб, у який ми комунікуємо. Віддалено спілкуватись - це новий навик, який ми здобули за минулий рік. Як і кожна медаль, такий спосіб комунікації має власні особливості, нюанси, переваги та недоліки. Чи є такі комунікації ефективними? Звісно. Але чи достатньо людині такого спілкування? Немає однозначної відповіді на це запитання, адже комусь достатньо одного невеликого відео дзвінка у день, а для когось це капля у морі. Звісно, дистанційна робота має чимало переваг, однак реальних комунікацій ніщо замінити не зможе.

Література.

1 Чому віддалена робота ефективніша? Нові правила комунікації URL: <https://osvitoria.media/experience/chomu-viddalena-robota-efektyvnisha-novi-pravyla-komunikatsiyi>

2 Десять порад з організації віддаленої комунікації URL: <https://chk.dcz.gov.ua/node/6970>

3 Як працювати віддалено з розумом: 8 переваг асинхронної комунікації URL: <https://uaspectr.com/2020/04/02/8-perevag-asyhronnoyi-komunikatsiyi>

4. Результати дослідження практики організації віддаленої роботи у державних органах URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ds/2020/may/issue-5/article-108489.html>

АНАЛІЗ СТАНУ ТА ПЕРЕДУМОВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

*ТАРАН О.М., КАНД. ЕКОН. НАУК, ДОЦЕНТ,
ТАРАН Ю.С., ЗДОБУВАЧ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА*

Процес глобалізації економіки, підвищення конкуренції, кризові явища зумовляють необхідність розробляти суб'єктам господарювання стратегічні напрями розвитку своєї виробничо-господарської діяльності. Тому нині одним із пріоритетних завдань для підприємств галузі сільського господарства України є розробка організаційно-економічних засад їх стратегічного розвитку, що забезпечить ефективне використання конкурентних переваг, реалізацію виробничого потенціалу, економічну стійкість своїх позицій на ринку агропродовольчої продукції та результативність фінансової діяльності.

Аграрний сектор нашої держави з його невід'ємним елементом, сільським господарством, посідає стратегічне місце в національній економіці, який гарантує основні аспекти збереження суверенності держави – продовольчу та у визначених межах економічну, екологічну та енергетичну безпеку держави, створює передумови для стабільного і ефективного розвитку технологічно пов'язаних галузей національної економіки, формує ринок сільськогосподарської продукції та продовольства.

Вирішальне значення в управлінні аграрними підприємствами має здатність системи управління не тільки вирішувати ключові проблеми аграрного сектору, а й нівелювати негативні вияви об'єктивних за характером та специфічних для нього чинників, а саме: суперечливість економічних інтересів виробників та соціальних інтересів споживачів сільськогосподарської продукції та продовольства; неможливість оперативного реагування виробників сільськогосподарської сировини на зміну обсягів попиту споживачів через сезонний та тривалий у часі процес агровиробництва; організаційна розрізненість сільськогосподарських виробників та складність у виробленні консолідованої позиції у захисті своїх інтересів порівняно із споживачами сільськогосподарської продукції – підприємствами переробної та харчової промисловості; територіальна

розосередженість сільськогосподарських виробників, що визначає вплив зональних природно-кліматичних умов на формування економічних результатів діяльності; економічна нерівність різних за розмірами сільськогосподарських товаровиробників [1, С. 6].

На думку науковців, концепція розвитку сільськогосподарських підприємств, ґрунтується на розробці стратегії і тактики їх поведінки на ринку, і покликана вирішувати наступні завдання: ефективно використання виробничих ресурсів; використання нововведень у сфері маркетингу; розробка виробництва; стратегій спеціалізації, кооперації і інтеграції; застосування логістичних підходів і лізингу; соціальний розвиток трудових колективів; поліпшення кваліфікації працівників; екологічні проблеми; контролінг діяльності підприємств [2, С. 373].

Важливим напрямом в управлінні аграрними підприємствами є виявлення ринкових потреб і наявність власних ресурсів. Можливість аграрного підприємства успішно конкурувати на ринку визначатиметься двома основними чинниками. Перший полягає в здатності підприємства виявити і враховувати дію конкурентних сил і їх динаміку, другий передбачає його можливості мобілізувати та управляти ресурсами, необхідними для реалізації обраної конкурентної стратегії [3, С. 89].

Дослідження свідчать, що основними причинами неефективної реалізації стратегій на аграрних підприємствах є: ригідність існуючих організаційних структур, які слабо піддаються змінам відповідно до обраної стратегії та обґрунтування стратегічних змін; недостатнє розуміння керівниками конкретних завдань і термінів досягнення цілей; низька ефективність механізмів моніторингу результативності реалізованих стратегій і внесення необхідних коригувань при виявленні відхилень; недостатнє опрацювання питань ідентифікації, забезпечення і розподілу необхідних ресурсів для реалізації стратегій, у тому числі фінансових, інформаційних, людських і ресурсів часу; відсутність у колективі почуття відповідальності за досягнення стратегічних цілей впродовж усього періоду їх реалізації; готовність керівників до подолання опору, пов'язаного з новими стратегічними змінами; недостатність досвіду і кваліфікації керівників у стратегічному управлінні; недостатня ефективність збутової та нерозвиненість маркетингової діяльності; висока диференціація продукції за асортиментом, каналами збуту та просуванням на ринку, що обумовлює рекламомісткість продукції та невідповідність рекламних замовлень сезонним коливанням їх реалізації; високі витрати,

пов'язані з переорієнтацією виробництва та реалізації окремих видів продукції, послуг [4].

Умовами успіху реалізації стратегії вважаються: впевненість її виконавців у своїх здібностях; готовність підприємства до змін, відповідність стратегії потребам середовища[5].

Література.

1. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки (на період до 2020 року) Київ: Нац. наук. центр «Ін-т аграр. економіки», 2012. 17 с.

2. Котлер Ф., Армстронг Г., Сондерс Д., Вонг В. Основы маркетинга/ общ. ред. Н. В. Шульпиной. 2-е европ. изд. Новое изд. Москва: Вильямс, 2000. 943 с.

3. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / За ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2012. 182 с.

4. Белко І.А. Стратегія розвитку аграрних підприємств в умовах невизначеності ринкового середовища *Науковий вісник Херсонського державного університету Серія «Економічні науки.»* Випуск 9. Ч.1. 2014. С. 74-77

5. Желуденко К.В. Стратегічне управління в забезпеченні конкурентоспроможності аграрних підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* Випуск 14. Ч.1. 2017. С.89-93.

РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ПРОДУКЦІЄЮ

***Тохтамиш Т.О., к.е.н., доцент
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ***

Сільське господарство, як сфера діяльності, має свої особливості, які суттєво впливають на економічний розвиток. Більшість підприємств і споживачів на світових ринках віддають перевагу саме сільськогосподарській продукції, а міжнародна торгівля може привести до розповсюдження товарів та послуг в країні та за її межами.

Агробізнес є локомотивом вітчизняної економіки. Україну історично називають житницею Європи, оскільки тут зосереджено близько 25% світових чорноземних ґрунтів, відомих високим рівнем

родючості. Країна також є найбільшим у світі експортером соняшникової олії та одним із найбільших експортерів зерна [4].

Сільськогосподарське підприємство як суб'єкт виробничого підприємництва являє собою первинну організаційну господарську ланку [2]. Основна діяльність підприємства складає виробництво, первісна переробка та реалізація сільськогосподарської продукції. Саме підприємство необхідно розглядати як відкриту систему, яка пов'язана з зовнішнім середовищем певним комплексом взаємовідносин та має певні особливості [1].

Ефективний розвиток зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарських підприємств вимагає врахування специфічних особливостей галузі сільського господарства, пов'язаних з характером виробництва та особливостей сфери функціонування, яка відзначається нестабільністю, наявністю як потенційних можливостей, так і серйозних загроз.

Зважаючи на постійне поглиблення конкурентної боротьби на ринку та зростання конкуренції, важливу роль в успішній діяльності вітчизняних підприємств займає виробництво і пропозиція високоякісної продукції згідно європейських стандартів та орієнтація на задоволення потреб споживачів, перехід на зовнішньоекономічну діяльність.

Незважаючи на кризові явища, спровоковані зовнішньою агресією, агропромисловий комплекс залишався одним із рушіїв підтримки та зростання національної економіки, щороку демонструючи позитивні темпи нарощування обсягів виробництва продукції. За останні п'ять років обсяг виробництва сільськогосподарської продукції в Україні збільшився більш як на 15 %.

Усвідомлюючи роль України в забезпеченні глобальної продовольчої безпеки було створено Стратегію, яка тісно пов'язана з розширенням участі України в досягненні Цілей Сталого Розвитку ООН, насамперед подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення раціону харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства, реалізуючи при цьому її потужний виробничий та експортний потенціал.

Основними сільськогосподарськими культурами, що роблять Україну одним із світових лідерів, є зернові та кормові культури, включаючи пшеницю, кукурудзу, ячмінь, соняшник, цукровий буряк, тютюн, бобові, фрукти та овочі [4].

Виробляючи 90-100 мільйонів тон зернових культур щорічно, Україна зберігає провідні позиції у світі. При цьому країна є третім найбільшим експортером зерна у світі (щорічний експорт становить 50-60 мільйонів тон) [1].

Міжнародна торгівля товарами та послугами має вагомe значення для будь-якої країни світу, а окремі держави отримують левову частку доходів завдяки експорту до інших країн. Динаміка експортно-імпортних операцій в Україні останні роки має постійну тенденцію до змін. У січні–жовтні 2020 р. експорт сільськогосподарських товарів становив 39633,5 млн. дол. США, або 95,2% порівняно із січнем–жовтнем 2019 р., імпорт – 42987,0 млн. дол. США, або 85,7%. Експорт сільськогосподарських товарів дорівнював 17602 млн. дол. США, а імпорт – 5088,2 млн. дол. США [5].

Сільське господарство України є надійним фундаментом забезпечення продовольчої безпеки держави, базисом розширення її експортного потенціалу, джерелом задоволення внутрішнього попиту на сільськогосподарську продукцію та продукти харчування. Сільськогосподарська продукція є одним з основних складових експортної пропозиції України на світовому ринку.

Отже, в Україні є необхідні передумови для розвитку зовнішньої торгівлі сільськогосподарською продукцією. Насамперед це гарний розвиток сільськогосподарських підприємств України, підтримання відповідних відносини з іншими країнами та дотримання міжнародних стандартів. Ці передумови дають фундамент для переходу на глобальний рівень в економіці країни.

Література.

1. Брензович К.С. Сучасні тенденції світової торгівлі сільськогосподарською продукцією. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. № 8. С. 18-22. URL: .
2. Горбонос Ф.В. Економіка підприємств: підручник. К.: Знання, 2010. 463 с.
3. Про схвалення Стратегії розвитку експорту продукції сільського господарства, харчової та переробної промисловості України на період до 2026 року від 10 липня 2019 р. № 588-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-2019-%D1%80#Text>.
4. Сільське господарство в Україні. URL: <https://dlf.ua/ua/silskogospodarstvo-v-ukrayini/>.

5. World Agricultural Production / (USDA). URL: <http://usda.mannlib.cornell.edu/usda/current/worldag-production/worldag-production-07-12-2017.pdf>.

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

***ХРОМУШИНА А.А., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ***

М. Кондратьєв ще минулого століття висловив переконання, що економіка не може бути розвинута більше, аніж це дозволяє їй сільське господарство [4]. Ресурсний потенціал аграрних підприємств зумовляє можливості їх розвитку. За сучасної світової тенденції, розвиток аграрних підприємств та майбутнє – за органічним аграрним виробництвом, функціонування якого можливе лише на основі дотримання вимог еколого-економічної безпеки. Відтак зміст стратегічного управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств мають формувати управлінські рішення, спрямовані на розширене відтворення виробництва сільськогосподарської продукції, формування умов для підвищення її конкурентоспроможності, подальшого розвитку органічного виробництва, просуванню ідеології «зеленої економіки» в аграрному виробництві.

О.В. Ульянченко, авторитетний вітчизняний дослідник, визначив стратегію розвитку вітчизняного аграрного сектора економіки на основі підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом [5, с. 6]. Відповідний механізм такого управління має містити інструменти управлінської діяльності, розподілені між фінансовою, матеріальною, трудовою підсистемами. Ці інструменти мають бути певною цілісністю і взаємодіяти на основі реалізації функцій використання, розподілу, наявності та відтворення ресурсів [2, с. 21].

Стратегічне управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств (як процес прийняття та реалізації стратегічних рішень щодо формування та використання ресурсного потенціалу на основі постановки стратегічних цілей та завдань в умовах змінного оточення та невизначеності) має ґрунтуватися на інтегральному підході, враховуючи вплив природно-кліматичних особливостей, здатність

природної асиміляції та має сприяти самовідновленню природних ресурсів. Реалізація стратегій формування та використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств мають базуватися на впровадженні заходів щодо екологізації виробництва задля зниження негативного антропогенного і техногенного впливу на довкілля [1, с. 48].

Ресурсний потенціал аграрних підприємств доцільно представити трьома складовими: 1) природно-біологічні ресурси; 2) трудові ресурси; 3) майнові та фінансові ресурси [3, с. 39]. На сьогодні усталеною науковою думкою є те, що за сучасних умов фундаментом збалансованого розвитку став органічно взаємообумовлений та взаємопов'язаний тандем навколишнього природного середовища та соціально-економічної системи, що доцільно розглядати як стан еколого-економічної безпеки. Стратегія економічного розвитку аграрних підприємств з урахуванням вимог екологічної безпеки визначається наявністю та рівнем використання ресурсного потенціалу. Водночас, досягнення екологобезпечного стану економічного розвитку аграрних підприємств сприятиме забезпеченню розширеного відтворення, і завдяки цьому – формуванню їх ресурсного потенціалу.

Оскільки ознакою якості управління є його результативність (як рівень досягнення бажаного стану об'єкта управління), результативним стратегічним управлінням ресурсним потенціалом аграрних підприємств можна визначити таке управління, яке забезпечить повноцінне використання та відтворення ресурсного потенціалу завдяки синергетичному ефекту від використання його складових. Цьому сприятиме раціональне та доцільне співвідношення фінансових, трудових та матеріальних ресурсів, застосування екологічних інноваційних технологій в аграрному виробництві.

Література.

1. Вишнеvsька О. М. Формування збалансованого ресурсного потенціалу аграрного сектору. *Економічний часопис – XXI*. 2011. № 34. С. 48–50. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/47619/13-Vishnevsk.pdf?sequence=1> (дата звернення: 15.04.2021).
2. Довгаль О. В. Механізм ефективного управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств. *Агросвіт*. 2016. № 5. 2016. С. 20–22.
3. Жибак М. М., Кузьмович П. М. Напрями удосконалення ресурсного потенціалу АПК в окремих областях Західного регіону. *Агросвіт*. 2009. № 13. С. 38–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2009_13_9 (дата звернення: 15.04.2021).

4. Кондратьев Н. Д. *Проблемы экономической динамики*. Экономика. Москва, 1989. 523 с. URL: <https://altairbook.com/go2/3940918.html> (дата звернення: 15.04.2021).

5. Ульянченко О. В. *Управління ресурсним потенціалом в аграрному секторі економіки*: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра економ. наук: 08.00.03. Київ, 2008. 38 с.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

***ЧАЛИЙ І.В., К.Т.Н., ДОЦЕНТ,
МАЙБОРОДА М.М., К.Е.Н., ДОЦЕНТ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Розвиток інформаційних, цифрових, комунікаційних технологій як в соціальних сферах життєдіяльності населення, в бізнес секторі так і в публічному управлінні диктують нові вимоги до соціально-економічного розвитку України.

Розвиток сучасної діджиталізації в публічному управлінні через формування цифрового надання послуг громадянам та діджиталізація самого суспільства набувають нового значення. Надання державою публічних послуг населенню повинно відповідати критерію якості та мати місце не тільки на рівні держави, але і в органах місцевого самоврядування та на рівні самоорганізації населення. Однак діджиталізація публічної влади на сьогодні зводиться до розробки веб-сайтів з надання інформації та виконання певних послуг, покупка комп'ютерної техніки та деякої автоматизації щодо наданих публічних послуг. Для більш ефективного залучення процесів діджиталізації, щодо якісного надання публічних послуг необхідний розвиток інфраструктури, розвиток цифрових компетенцій у суспільства, стимулювання виробництва цифрових технологій в середині держави та їх використання, що дозволить поєднати потреби людей, потенціал країни та наявні ресурси сфери бізнесу для удосконалення сучасної системи надання публічних послуг.

Слово «діджиталізація» досить часто застосовується в цифровому просторі, але єдиного тлумачення серед науковців досі не має. Сучасний словник української мови трактує поняття діджиталізація: «(з англійської digitalization, буквально

“оцифрування”) у широкому сенсі означає перехід інформаційного поля на цифрові технології, тобто те, що відбувається зараз» [1]. «Діджиталізація - унікальне явище сучасності, зумовлене розвитком продуктивних сил, і одночасно як процес масштабних змін у відносинах між акторами (урядом, бізнесом і соціумом у представництві його індивідуумів), що охоплює всі сфери суспільної діяльності та відбувається під впливом інтеграції цифрових технологій, даних і мережі Інтернет» [2]. Розвиток системи діджиталізації у публічному управлінні може стати прикладом для всієї країни, для сфери бізнесу підвищити продуктивність і конкурентоспроможність, для населення – набуття нових знань та навичок, можливості в швидкому отриманні необхідних послуг.

Україна в розвитку цифрових технологій рухається не так швидко, як цього потребує конкурентний розвиток, однак за 2018-2019 роки вона посіла 2 місце серед країн, що досягли найбільшого успіху у відкритті даних за останні чотири роки, а також 17 місце у світі за рівнем відкритості даних [3].

У 2019 році було створено Міністерство цифрової трансформації України для підвищення зростання та використання діджиталізації у публічному управлінні. Діяльність Міністерства спрямована на формування і реалізацію завдань державної політики в таких сферах:

- цифровізації, цифрового розвитку, цифрової економіки, цифрових інновацій та технологій, електронного урядування та електронної демократії, розвитку інформаційного суспільства;
- впровадження електронного документообігу;
- розвитку цифрових навичок та цифрових прав громадян;
- відкритих даних, розвитку національних електронних інформаційних ресурсів, розвитку інфраструктури широкосмугового доступу до Інтернету та телекомунікацій, електронної комерції та бізнесу;
- надання електронних та адміністративних послуг;
- електронних довірчих послуг та електронної ідентифікації;
- розвитку IT-індустрії [4].

Міністерство цифрової трансформації України до 2024 року планує забезпечити: 100% публічних послуг будуть доступні суспільству; 95% населених пунктів, соціальних об'єктів, транспортної інфраструктури будуть мати високошвидкісний інтернет [4].

Досягнення запланованих задач та намічених цілей у найкоротші терміни зможуть здійснити революцію у діджиталізації

усіх сфер життєдіяльності України, підвищивши конкурентоспроможність держави на світовому ринку, піднявши на новий рівень добробут населення.

Література.

1. Словник сучасної української мови та сленгу «Мислово». URL: <http://myslovo.com/?dictionary=діджиталізація>.
2. Туль С.І. Трансформація світового ринку праці в умовах діджиталізації: автореф. дис. канд. екон. наук :08.00.02. Вінниця, 2019. 20 с.
3. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020): Концептуальні засади (версія1.0). URL: <https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.
4. Положення про Міністерство цифрової трансформації України : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.09.2019 р. № 856. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BE>.
5. Офіційний веб-сайт Міністерства цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/>.
6. Дудник О.В., Майборода М.М. Тенденції та стратегії розвитку HR-менеджменту в органах публічної влади *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: економічні науки*. Випуск 210, 2020. С. 129-139.

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ФАКТОР РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ

***МАЖУЛІН Є.В., АСПИРАНТ*,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Економічний інтерес сільськогосподарських підприємств безпосередньо пов'язаний з можливістю ведення простого і розширеного відтворення. Виробництво і реалізація товарів (послуг), отримання доходів і прибутку повинні дозволяти формувати фонди підприємства, включаючи єдиний фонд оплати праці, мати прибуток для розширення виробництва, збільшення обсягів виробництва продукції, для здійснення інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності [2].

Конкурентоспроможність товару є узагальнюючою його

---

* Науковий керівник – Мандич О.В., д.е.н., професор

характеристикою. Це така властивість товару, яка більш приваблива для покушців, що робить даний товар об'єктом торговельної угоди, збільшує ймовірність його продажу на ринку. В результаті конкурентних переваг даний товар реалізується на ринку у більших обсягах у порівнянні з конкурентами.

Ключовими факторами успіху підприємств в конкурентній боротьбі є завоювання і утримання конкурентних переваг. Це означає потенційну можливість продукції бути успішно реалізованою на ринку. В умовах посилення інтенсивності конкуренції ця проблема на окремих ринках досягає особливої гостроти [1].

Виробники продукції і послуг стикаються з необхідністю постійно відслідковувати зміни попиту, вартості сировинних джерел тощо. До числа причин низької конкурентоспроможності аграрної продукції відносяться недостатнє врахування базисних умов і можливостей виробництва продукції; відсутність конкурентного ринкового середовища і конкуренції як такої; недостатня кількість і висока вартість вихідних ресурсів для виробництва продукції; недостатня мотивація товаровиробника в отриманні продукції для експорту та інші не вирішені проблеми. Можна сказати, що ефективна робота аграрних підприємств визначається правильним вибором стратегічних орієнтирів, які дозволяють найкращим чином реалізувати потенціал цієї сфери.

Підвищення конкурентоспроможності підприємств АПВ та забезпечення їх фінансової стійкості обумовлюється ступенем інноваційності. Розробка науково-обґрунтованих підходів до оцінки інноваційності підприємств, як ефективного інструменту управління конкурентоспроможністю підприємств АПВ, є важливою науковою задачею [3].

Ключовими проблемами слабого інноваційного розвитку АПВ є недостатня активність інвестиційної діяльності, слабка державна підтримка підприємств АПВ, наявність бар'єрів щодо скорочення термінів впровадження наукових досягнень в практику [4, 5].

Інновації сьогодні слід розглядати як основний напрямок розвитку аграрного сектора економіки, що дозволяє не тільки збільшити кількість якісної, доступної, різноманітної сільськогосподарської продукції, а й підвищити рівень економічної ефективності та господарської стабільності аграрних підприємств.

Сучасні умови диктують необхідність розглядати конкурентоспроможність, сталий розвиток і ресурсозбереження як глобальний процес, що необхідний для виявлення загальних

тенденцій і закономірностей цих процесів на світовому рівні. Глобальний підхід до цих проблем потрібен для того, щоб на основі минулого і сьогодення зробити правильний висновок і прогноз про майбутній розвиток цих процесів, про загальні і специфічні риси конкурентоспроможності, сталого розвитку та ресурсозбереження для різних регіонів країни і їх природно-кліматичних зон, про виявлення супутніх стратегічних резервів і факторів [6].

Рішення проблем, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції АПВ має важливе значення як для підприємств які виробляють сільськогосподарську продукцію і сировину, так і для переробної промисловості, підприємств торгівлі, організацій інфраструктури. Динаміка сучасних тенденцій в аграрній сфері економічно дозволяє сподіватися, що в найближчій перспективі Україна може істотно зміцнити свої позиції на світовому ринку і кардинально вирішити продовольчу проблему всередині країни.

Література.

1. Заїка С.О. (2009). Конкурентоспроможність та передумови інноваційного розвитку сільськогосподарських товаровиробників / С.О. Заїка // Збірник тез доповідей Шостої Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених «Економічний і соціальний розвиток України в XXI столітті: національна ідентичність та тенденції глобалізації». – Тернопіль: Видавництво ТНЕУ «Економічна думка». Частина 1. – С. 203–205.

2. Заїка С.О. (2012). Проблеми конкурентоспроможності України у світовому господарстві та шляхи досягнення економічної безпеки/ С.О. Заїка, О.О. Білецька // Наука України. Перспективи та потенціал [Текст]: Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції «Наука України. Перспективи та потенціал» / Всеукраїнське громадське об'єднання «Нова освіта» – Запоріжжя. – С. 35–38.

3. Заїка С.О., Грідін О.В. (2016). Генезис дефініції інновація. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». Випуск 2(48). С. 24–30.

4. Мазнев Г.Є. (2015). Інноваційні ресурсозберігаючі технології: ефективність в умовах різного фінансового стану агроформувань: [монографія] / За ред. проф. Г. Є. Мазнева. – Харків : Вид-во «Майдан». – 592 с.

5. Мандич О.В. (2015). Ринкова позиція сільськогосподарських підприємств / О.В. Мандич // Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. – Випуск 162. – X. : ХНТУСГ. – С. 229-234.

6. Мандич О.В. (2016). Компоненти розробки стратегій підвищення конкурентоспроможності підприємств / О.В. Мандич // Вісник Харківського

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ В ПУБЛІЧНОМУ АДМІНІСТРУВАННІ

***АЛЕКСАНДРОВА Н.С., КОРХ Г.О.* , СТУДЕНТИ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ. П. ВАСИЛЕНКА***

Ефективність управління – це результат, зіставлений із затратами на його досягнення, включаючи не лише прямі витрати на систему управління, а й витрати на реалізацію управлінських рішень.

Критерії ефективності становлять собою ознаки, сторони, прояви управління, аналізуючи які можна визначати рівень і якість управління, його відповідність потребам та інтересам суспільства. Соціальна ефективність державного управління розкриває результати функціонування системи, тобто сукупності суб'єкта і об'єктів державного управління, має комплексний характер. Розрізняють три основних поняття ефективності державного управління [1]:

- загальну соціальну ефективність державного управління;
- ефективність організації і функціонування суб'єктів державного управління;
- ефективність діяльності управлінських органів і посадових осіб.

Критерії загальної соціальної ефективності державного управління — це ті, які дають можливість бачити і, бажано, вимірювати досягнутий через державне управління рівень задоволення назрілих потреб, інтересів і цілей суспільства, окремої соціальної групи, конкретної особи. На їх основі можна визначити найголовніше: зв'язок державного управління і суспільства.

До критеріїв загальної соціальної ефективності державного управління можна віднести [2]:

- рівень продуктивності праці, співвіднесений зі світовими параметрами за її відповідними видами;
- темпи і масштаби приросту національного багатства;

---

* Науковий керівник – Подольська О.В., к.е.н., доцент

— рівень життя населення порівняно зі стандартами розвинутих країн;

— впорядкованість, безпеку, сталість та надійність суспільних відносин, їх відтворення з наростаючим позитивним результатом.

Група критеріїв спеціальної соціальної ефективності державного управління, розкривають і характеризують якість (рівень) всієї сукупності органів державної влади і місцевого самоврядування в єдності їх цілепокладання, організації і функціонування. До них віднесено [3]:

1. Цілеорієнтованість організації і функціонування державно-управлінської системи, її великих підсистем та інших організаційних структур, що визначається через ступінь відповідності їх управлінських впливів цілям, які об'єктивно випливають з їх місця і ролі в суспільстві. Це дає змогу виключати дублювання, паралелізм як у діяльності самих органів державної влади, так і в розподілі повноважень між ними та органами місцевого самоврядування, а також виявляти ділянки суспільної життєдіяльності, що залишилися поза необхідними управлінськими впливами.

2. Витрати часу на вирішення управлінських питань і здійснення управлінських операцій.

3. Функціонування державно-управлінської системи, її підсистем та інших організаційних структур (реальна практика управлінської поведінки конкретних посадових осіб).

4. Складність організації суб'єкта державного управління, його підсистем і ланок. Складність оргструктури впливає на її внутрішню життєдіяльність (реалізацію внутрішніх функцій) і формування управлінських дій (здійснення зовнішніх функцій).

5. Витрати на утримання і забезпечення функціонування державно-управлінської системи (економічні, соціальні, технічні, кадрові та ін.), її підсистем та інших організаційних структур. При їх аналізі й оцінюванні слід враховувати взаємозалежність між вартістю управління і соціальними результатами діяльності керованих об'єктів.

В оцінці ефективності державного управління важлива роль належить критеріям конкретної соціальної ефективності діяльності кожного управлінського органу (органу державної влади чи органу місцевого самоврядування) і посадової особи, кожного одиничного управлінського рішення, дії, впливу.

Критерії соціальної ефективності є [4]:

1. Ступінь відповідності напрямів, змісту і результатів управлінської діяльності органів і посадових осіб тим її параметрам, які відображені у правовому статусі органу й окремої посади.

2. Законність рішень і дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також їх посадових осіб.

3. Реальність управлінських впливів (має забезпечувати цілеорієнтацію, організацію і нормативне регулювання керованими об'єктами).

4. Зміст управлінських актів (рішень, вчинків, дій і т. д.) з погляду відображення в них запитів і потреб людей, спрямованості на їх добробут і розвиток.

5. Характер й обсяг взаємозв'язків відповідних органів державної влади чи органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб з громадянами, їх об'єднаннями і колективами (показує рівень демократизму управлінської діяльності).

6. Міра забезпечення в рішеннях і діях органу і його посадових осіб престижу держави.

7. Правдивість і доцільність управлінської інформації, яка видається органами та їх посадовими особами.

8. Моральний критерій (полягає в морально-ідеологічному впливі управлінської діяльності на «зовнішню» середовище).

Оцінку публічного адміністрування дають різні суспільні інститути: громадяни, сім'я, трудові колективи, громадські об'єднання, державні структури [5]. Оцінка результативності публічного адміністрування є досить важким завданням через складність вимірювання по-перше, результатів діяльності, які, як було вже зазначено вище, мають місце на державному рівні, на рівні діяльності окремого органу публічного адміністрування та як результат виконання своїх обов'язків окремими державними службовцями.

Література.

1. Кудрявцева Н.С., Деркачова А.А. Ефективність діяльності публічних адміністрацій в Україні *Матеріали II Всеукраїнської конференції «Актуальні питання сучасної економічної науки»* (м. Полтава, 4 грудня 2019р.) – Полтава, 2019.

2. Подольська О.В., Харчевнікова Л.С., Дьякова К.В. Види ефективності у публічному адмініструванні та критерії їх оцінювання *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки*. Випуск 206 – Харків: ХНТУСГ. – 2019. – С. 282-289.

3. Подольська О.В., Богомолова К.С., Краля В.Г. Публічне адміністрування та процес прийняття управлінських рішень / *Вісник*

Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки. Випуск 188 – Харків: ХНТУСГ. – 2017. – С. 66-74.

4. 1. Дзюндзюк В. Б. Ефективність діяльності публічних організацій : [монографія] – Х. : Магістр, 2008. – 236 с.

5. Грицяк А. І. Публічне управління в Україні: становлення за європейськими стандартами [Електронний ресурс] Режим доступу : [http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2014-02\(12\)/22.pdf](http://www.dbuapa.dp.ua/zbirnik/2014-02(12)/22.pdf). (дата звернення 24.03.2021).

THEORETICAL FUNDAMENTALS OF GRAINGROWING TECHNOLOGIES

***VOLCHENKO A., DUZKRIATCHENKO V.,
POSTGRADUATE STUDENTS
KHARKIV NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY
OF AGRICULTURE NAMED AFTER PETRO VASYLENKO***

The role of transport in agricultural production is so great that the problem of the impact of road transport can be partially solved as a result of the application of new methods of organizing the harvesting campaign. Road transport plays the role of a link in the technological chain of agricultural production, provides material flows of various products at all stages of its production, road transport is an integrator of production activities of enterprises that produce, process and service agricultural products [1]

The development of production in agriculture is impossible without the market of agricultural products, which works as efficiently as possible. The grain market has features related to the quality properties of grain. The ability to store grain for a long time without losing its physical properties allows farmers to eventually sell available quantities. By increasing the level of intensification of agricultural production, producers create potential conditions for increasing production and improving the efficiency of their activities [2]. This factor allows to create growth of production due to qualitative improvement of factors of production - labor resources, technologies, means of production.

Growing grain is one of the main branches of agriculture, which is a complex and labor-intensive production. Mechanization of grain production simplifies and reduces the physical load on agricultural workers, especially during the harvesting campaign [3]. Grain harvesting is the main and primary activity in grain production. The timing of the harvesting

campaign depends on the biological characteristics of crops, weather factors and soil type [4]. Harvesting must be carried out in a timely manner and during the required agro-period. This will allow you to harvest with minimal losses. Significant irreversible grain losses are inevitable in the case of premature harvesting of grain.

Currently, farms use periodic technology of processing harvested grain using mobile or complete units of individual devices. This technology is characterized by high manual labor costs and quantitative and qualitative losses of grain.

The main technological features of grain harvesting are:

- the need to consider harvesting, transportation and post-harvest processing of grain as a single integrated production process (harvesting campaign);

- coordination of the sizes of harvesting works with works on collecting and processing of grain with a possibility of transportation of grain;

- harvesting only by one or two variants of equipment, as multidimensionality significantly reduces the overall pace of the harvesting campaign;

- minimization of idle time allows to adhere strictly to necessary technological operations of combines;

- operational impact on the harvesting process [5].

The technical features of grain production include the presence of the optimal structure of the combine fleet with an emphasis on the use of combines that maximize their specific properties in certain conditions; use of the most economical vehicles; construction of grain reception and storage points with equipment for post-harvest processing and weighing of grain, which excludes the possibility of stopping vehicles during unloading.

The organizational features of grain harvesting include: quick receipt of accurate data on the operation of each combine and machine; making decisions as quickly as possible and bringing them to the counterparties; use of a flexible system of accounting and remuneration for efficient work; creating comfortable conditions for professional work.

Implementation of the above functions of grain production will function only after the development of detailed scientific and methodological records, recommendations and proposals for effective technological and technical improvements of the harvesting process in order to further effective use of grain harvesting and transportation

technologies to reduce losses and reduce costs. [6] To reduce grain losses, the harvesting campaign should be organized as clearly as possible to minimize downtime between all harvesters involved in the process.

Conclusion. Farms with high gross grain harvest have large areas of cultivation with different yields, with large storage and processing capacity away from the fields. In most cases, this means the presence of different combines and equipment for different organizational and technological schemes.

Thus, the practical task of determining the optimal composition of harvesting and transport units, traffic routes, location of grain collection points, etc. is the main function, because the solution has a scientific and technical basis and requires large material and financial costs.

Literature.

1. Kernychnyy B. Ya.(2016). Innovatsiyini shlyakhy pidvyshchennya efektyvnosti vykorystannya avtomobil'noho velykovahovykh transportu (na prykladi oranizatsiyi sezonnykh perevezen' sil's'kohospodars'kykh vantazhiv) [Innovative ways to increase the efficiency of heavy road transport (on the example of the organization of seasonal transportation of agricultural goods)] *Zbirnyk naukovykh prats' Dnipropetrovs'koho natsional'noho universytetu z aliznychnoho transportu imeni akademika V. Lazaryana Problemy ekonomiky transportu. Vyp. 11* (pp. 31-36). [In Ukrainian]

2. Pro zerno ta rynek zerna v Ukrayini. [About grain and grain market in Ukraine]. zakon.rada.gov.ua Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37-15#Text> [In Ukrainian]

3. Petrov V. (2016) *Orhanizatsiya vyrobnytstva ta planuvannya diyal'nosti na pidpryemstvakh APK [Organization of production and planning of activities at agricultural enterprises]* Kharkiv: Maydan. [In Ukrainian]

4. Metodyka provedennya rozrakhunkiv osnovnykh statystychnykh pokaznykiv vyrobnytstva produktsiyi roslynnytstva. [Methods of calculation of the basic statistical indicators of production of plant products] ukrstat.gov.ua Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2019/276/276.pdf[In Ukrainian]

5. Il'chuk M., Zribnyak L. et al. (2008). *Organization and planning of agricultural production [Orhanizatsiya i planuvannya sil's'kohospodars'koho vyrobnytstva. Pidruchnyk dlya studentiv ekonomichnykh spetsial'nostey vshchyykh ahrarnykh navchal'nykh zakladiv III-IV rivniv akredytatsiyi]*. Kiev. [In Ukrainian]

6. Podpryatov H., Rozhko V., Skalets'ka L. (2014) *Tekhnolohiya zberihannya i pererobky produktsiyi roslynnytstva [Technology of storage and processing of crop products]*. Kiev. Ahrarna osvita.[In Ukrainian]

7. Koliadenko, S., Andreichenko, A., Galperina, L., Minenko, S., & Kovylyna, M. (2020). Analysis and forecasting of Ukrainian agrarian exports to the EU countries. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 6(1868-2020-1684), 29-47.

КОМУНІКАЦІЙНІ БАР'ЄРИ У МІЖНАРОДНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ

ВОРОНИНА М.С. *, СТУДЕНТКА, ХНЕУ ІМ. С.КУЗНЕЦЯ

Важливість ефективного спілкування незмірна у світі бізнесу та особистого життя. З точки зору бізнесу, ефективне спілкування є абсолютно необхідним, оскільки воно, як правило, пояснює різницю між успіхом та невдачею або прибутками та збитками. Ефективне ділове спілкування є вирішальним для успішного функціонування сучасного підприємства. До головних сполучних процесів у сфері менеджменту можна віднести комунікацією, яка пронизує всі види управлінської діяльності, забезпечує реалізацію основних функцій управління (таких як планування, організація, мотивація, контроль тощо).

При процесі обміну інформацією можуть виникати специфічні комунікативні бар'єри, що існують як на рівні міжособистісних, так і на рівні організаційних комунікацій. У сфері управління важливо враховувати ці бар'єри, оскільки під час руху інформації всередині організації нерідко відбувається спотворення її змісту внаслідок свідомої зміни тексту повідомлення.

На якість обміну інформацією в менеджменті значний вплив мають статусні відмінності працівників організації. Так, наприклад, підлеглі далеко не завжди інформують керівників про наявні проблеми та нерідко говорять тільки те, що від них хочуть почути. Керівники, своєю чергою, теж змушені відсівати, з їхньої точки зору, менш важливу інформацію через велику кількість повідомлень, що поступають за допомогою різних каналів, хоча інформація, яку не повідомили, також може виявитися значущою для певної групи співробітників [4].

Імовірність інформаційних спотворень зростає в міжнародних організаціях з численними рівнями управління, оскільки кожний

---

* Науковий керівник – Прохуріна Н.В., к.е.н., доцент

наступний рівень управління має можливість коригувати й відфільтровувати повідомлення, саме тому дуже важливо систематично займатися удосконаленням системи комунікацій в організації.

Досить поширеними в діловій комунікації є мовні бар'єри. Значною мірою вони обумовлені різним рівнем володіння управліннями мовою спілкування, так, наприклад, багатий словниковий запас в одного співрозмовника та обмежений лексикон в іншого, незнання чи нерозуміння значень уживаних слів, термінів, професіоналізмів тощо. Перешкоди та бар'єри, що нівелюють базові комунікативні якості тексту, становлять найбільшу небезпеку для спілкування у сфері менеджменту. Текст, що викликає нерозуміння, може призвести до руйнування комунікації [2].

Практика міжнародного бізнесу виробила декілька основних методів розв'язання комунікаційної проблеми, найголовнішим з яких є визнання спілкування головною мовою міжнародних комунікацій – англійською. Володіння англійською мовою в обсязі, достатньому для серйозних ділових контактів, є абсолютною та неодмінною вимогою для будь-якого міжнародного менеджера в сучасних умовах [5].

В будь-якій національній культурі питання моралі та етики відіграють першорядну роль, і вони можуть надавати дуже істотний вплив на ефективність комунікації. Від питань зовнішнього вигляду на ділових переговорах у чужій країні і до великих проблем моральної прийнятності тієї чи іншої реклами з точки зору норм даної культури – міжнародний менеджер повинен проявляти глибоке знайомство з місцевою культурною традицією та максимум такту при оцінці прийнятності тих чи інших комунікаційних дій в усій цій широкій гамі питань. Нехтування цим правилом може створити надзвичайно серйозні проблеми в країні перебування як для самого менеджера, так і для його фірми [1].

Знизити ефективність ділового спілкування можуть також і психологічні бар'єри, виникнення яких пов'язане з індивідуально-психологічними особливостями працівників (до них можна віднести стать, вік, національність, властивості темпераменту, спрямованість особистості на зовнішній чи внутрішній світ, переважна система сприйняття зовнішнього світу). Емоційно-психічний стан особистості, її психічні властивості також впливають на успішність спілкування [3].

До інших аспектів, що можуть викликати проблеми в комунікаціях, можна віднести незадовільний склад та використання

комітетів, робочих груп, кадрів взагалі, спосіб організації влади та розподілу завдань. Нарешті, створювати проблеми при обміні інформацією можуть конфлікти між різними групами чи відділами певної організації. Недостатньо пророблена інформаційна система може знижувати ефективність обміну інформацією та подальше прийняття рішень в організації [2].

Отже, ефективною можна вважати ту комунікацію, при якій вплив бар'єрів знижено мінімально. Подолання комунікаційних бар'єрів здійснюється різними способами, до яких ми можемо віднести усунення всіх об'єктивних бар'єрів, використання максимально зрозумілої співрозмовнику лексики, уникнення складної або професійної термінології, формулювання повідомлення максимально чітко та ясно. Бар'єри в комунікаціях неминуче ведуть до неефективного управління організацією та заважають роботі менеджера, якщо вчасно не вживаються заходи стосовно їхнього усунення.

Література.

1. Апонченко Т.В. Коммуникационный менеджмент. *Этика и культура управления*. Ростов-на-Дону: Феникс, 2010. 381 с.
2. Лазарев С.В. Преодоление препятствий на пути эффективной коммуникации. *Управление развитием персонала*. 2008. №3. С. 242–249.
3. Москаленко В. В. Соціальна психологія: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 624 с.
4. Сагер А.Ю. Аналіз теоретичних основ внутрішніх комунікацій як необхідної умови ефективного управління підприємством. *Маркетинг та менеджмент інновацій*. 2011. № 1. С. 128–136.
5. Hill, C., McShane, S. *Principles of Management*. McGraw-Hill/Irwin, 2008. 528 p.

РЕФОРМИ НАЦІОНАЛЬНИХ СИСТЕМ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: ДОСВІД ЗАРУБІЖЖЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

***ВОШКО І.В., МАГІСТР, ДИРЕКТОР КОМУНАЛЬНОГО
НЕКОМЕРЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА
«ЦЕНТР ПЕРВИННОЇ МЕДИКО-САНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ»
НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ, ЖИТОМИРСЬКА ОБЛ.,
МІСТО НОВОГРАД-ВОЛИНСЬКИЙ***

Медична політика (далі – МП) в Україні є суспільно значущою, актуальною для суспільства, державників, політиків, публічних службовців, медиків. Загалом вітчизняна реформа здійснюється у руслі провідного зарубіжного досвіду. Нині в Україні вже відчуваються переваги втілення первинної ланки. Утім, МП здійснюється стримано (майже 20 р.), що обумовлено певними перешкодами. Своєчасного вирішення очікують не менш вагомні проблеми. Загалом МП зосереджена на раціональній реорганізації медичної галузі, що забезпечить покращення її ефективності, якості і доступності надання медичної допомоги (далі – МД). Ці зміни мають доповнитися низкою допоміжних механізмів і належне функціонування галузі у відповідності до засад МП.

Зарубіжний досвід розглядають М. Білінська, Я. Радич, А. Бондарева, В. Воробйов, Д. Гайдаш, Т. Камінська, Н. Карпишин, Н. Коба, О. Коваленко, В. Лазоришинець, Г. Муляр, А. Паршикова, К. Руських, М. Співак, А. Тітова, О. Худоба, Н. Юристовська, О. Яремчук, Х. Огата, М. Олещик, В. Річел, інші. Привертають увагу праці, зокрема: - А. Паршикової [1], яка характеризує медичні реформи в країнах ЄС, основні національні моделі і їх особливості в Австрії, Естонії, Великобританії, Польщі, Словенії, Німеччині; - К. Руських [2] аналізує розвиток первинної ланки в країнах Центральної і Східної Європи, які досягли більш-менш вагомих успіхів або невдач; найбільш успішною є Естонія, де забезпечено достатній рівень доступності і організації МД, задоволеності пацієнтів; також автор сформулював уроки для України; - А. Тітова [3], досліджуючи досвід зарубіжних країн (Австрії, Австралії, Великобританії, Канади, Німеччини, Нідерландів, США, Швейцарії, Японії, ін.), обґрунтовує необхідність використання: медичними вишами потужних освітніх веб-порталів для підготовки сімейних лікарів; їх онлайн-навчання, соціальних мереж Facebook і Twitter, технологій мобільного навчання і викладання, ін. інструментів, що формують е-медичну систему; -

Н. Юристовська [4] узагальнює досвід успішних країн у здійсненні медичних реформ; визначила інструменти забезпечення рівноправного доступу до МП сільського населення; внесла пропозиції до їх впровадження в Україні; - О. Яремчук [5] аналізує досвід впровадження первинної МД у Німеччині, США, Франції, Австралії, Канаді, Туреччині, Македонії, ін., як приклад для медичної галузі України.

Цінним є досвід щодо: бюджетного фінансування МД і страхування; децентралізації галузі, автономізації медичних закладів, лібералізації фармацевтичного ринку; обґрунтування переваг «державної» моделі і державне регулювання ціноутворення, реалізація кадрової політики; посилення стратегічної спроможності державного управління шляхом запровадження Концепцій, Державних програм, інноваційних стратегій, інструментів державно-приватного партнерства у формуванні і реалізації МП. Зарубіжний досвід свідчить, що у ХХ ст. утвердилися три основні моделі фінансування медицини (страхова, державна і платна). Цьому сприяло впровадження: інституціональних механізмів всесвітнього рівня, Програми «Здоров'я для всіх у ХХІ ст.» з покращення доступу до первинної МД в ЄС. В Україні обрано державну модель, яка втілена в Австралії, Великобританії (засновниця), Греції, Іспанії, Канаді, Швеції, Фінляндії, в країнах СНД. Особливістю цієї моделі є: солідарна відповідальність держави і суспільства за здійснення кадрової політики; контрактно-конкурсний підхід до призначення медичних керівників; наявність у них управлінської освіти; підготовка і перепідготовка сімейних лікарів (лікарів широкого профілю, які мають лікувати 80 % хвороб), інше.

Література.

1. Паршикова А. Міжнародний досвід реформування системи охорони здоров'я (досвід країн Європейського Союзу) [Електронний ресурс] / Інформаційна довідка : Європ. Інфор.-дослід. центр. Програма USAID «Рада: підзвітність, відповідальність, демократичне парламентське представництво», Фонд «Східна Європа». - Режим доступу: <http://euinfocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29185.pdf>.

2. Руських К. Реформи первинної медичної допомоги в країнах Центральної та Східної Європи. Уроки для України [Електронний ресурс] / Проект «Популярна економіка: моніторинг реформ (№ 8) 12.12. 2012 року : Місячний звіт. - Режим доступу: https://eba.com.ua/static/members_reviews/Case_Study_1_2013_ukr.pdf.

3. Тітова А. Формування професійної компетентності майбутніх сімейних лікарів із використанням ВЕБ-технологій / дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта у галузі знань 01 Освіта / Педагогіка - Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Полтава, 2020.

4. Юристовська Н. Зарубіжний досвід державного забезпечення рівноправності у доступі до медичних послуг сільського населення у процесі реформування системи охорони здоров'я / Ефективність державного управління. 2017. Вип. 3 (52). Ч. 1, с. 192 -199.

5. Яремчук О. Кращі зарубіжні практики в сімейній медицині: досвід для України [Електронний ресурс] / Державне управління: удосконалення та розвиток (електронне видання) : № 11 2018, 30.11. 2018 - Режим доступу: <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?op=1>

FEATURES OF SOYBEAN GROWING BY NO-TILL TECHNOLOGY

*DIACHENKO YE. *, STUDENT,
KHARKIV PETRO VASYLENKO NATIONAL
TECHNICAL UNIVERSITY OF AGRICULTURE*

Soybeans are one of the oldest crops in world agriculture. Mention of it in China dates back to the V millennium BC. is.

Cultivated soybeans come from wild species of the legume family and are represented by a wide variety of species and varieties.

Soybeans are one of the most common legumes. It is grown all over the world in temperate, subtropical and tropical zones. Such a high popularity of this plant does not seem surprising: soybeans are widely used as food, fodder and industrial crops, and its profitability can reach 100% [8].

Soybean is a unique and extremely valuable crop due to its rich chemical composition of seeds and versatile use for fodder, food and technical purposes. High (up to 45-48%) content in the grain of full-fledged amino acid composition and digestibility of protein and high-quality fatty acid composition of oil (up to 25%) causes its widespread use. Therefore, soybean production in the world is growing every year, and at the beginning of the XXI century. this crop in terms of gross harvest came in fourth place among field crops after wheat, rice and corn [7].

---

* Науковий керівник – Кускова С.В., к.е.н., доцент

Soybeans in our country are a highly profitable crop, approaching the economic efficiency of sunflower.

The great and agronomic value of this legume is a good precursor for cereals and increases soil fertility due to the ability to absorb atmospheric nitrogen through symbiosis of nodule bacteria-nitrogen fixers [4, 6].

The importance and demand for soybeans has increased due to the exacerbation of protein deficiency due to declining livestock production in the last 20 years.

In terms of heat and moisture resources, soybeans are close to sunflowers and corn, and can be successfully grown in all grain production regions of these crops.

Currently, reliable high-yielding varieties of soybeans have been created for specific growing conditions, intensive and adaptive zonal technologies of their cultivation have been developed, which is the basis for growing high yields. We have accumulated rich long-term best practices of successful cultivation of this culture in all regions and oblasts of Ukraine [3, 7].

However, in order to obtain stable high yields of soybeans in all areas, it is necessary to strictly adhere to modern scientifically sound requirements for the selection of reliable varieties and methods of their cultivation, taking into account certain conditions.

Soybeans are a crop whose biological characteristics are fully consistent with no-till technology. Therefore, worldwide, 80% of all production is accounted for by the technology of minimal tillage.

Soybeans are highly resistant to phytotoxic substances compared to other crops, which makes no-till technology an ideal way to obtain high yields and high quality products. With properly implemented crop rotation, the cycle of development and growth of pests, which are inherent in crop rotations with a high accumulation of grain crops [3], is destroyed.

The transition from soybean cultivation to technology with minimal tillage provides the following important advantages [1-9]:

1. The crop is less susceptible to pests and diseases due to proper crop rotation.

2. With no-till technology, soybean plants are not adversely affected by high soil density.

3. The chemical industry is working towards no-till technology. Due to this trend, a wide range of herbicides allows to develop the most optimal, safe and most effective crop control system. Yield losses from weeds are minimal.

4. Productivity and product quality increases by 30%.
5. Significantly reduces the cost of tillage and production.
6. Moisture in the soil is effectively stored.
7. Soil erosion and loss of organic matter are reduced.

Literature

1. Artemenko O., Izdebski W., Skudlarski J., Zajac S., Zaika S. (2013). Wyposażenie rolnictwa Polski i Ukrainy w środki mechanizacji do produkcji roślinnej. Motrol. Commission of motorization and energetics in agriculture an international journal on operation of farm and agri-food industry machinery. Lublin – Rzeszow. Vol. 15, No 1. - P. 3-6.
2. Заїка С. О., Півень А. В. (2010). Оперативний аналіз виробничої діяльності підприємств АПК [Навчальний посібник]. – Харків: Вид-во «Міськдрук», 2010. – 113 с.
3. Мазнев Г. Є. (2015). Інноваційні ресурсозберігаючі технології: ефективність в умовах різного фінансового стану агроформувань: [монографія] / За ред. проф. Г. Є. Мазнева. – Харків : Вид-во «Майдан». – 592 с.
4. Мазнев Г. (2008). Адаптація інноваційних агротехнологічних рішень до умов різного забезпечення сільськогосподарських підприємств / [Г. Мазнев, О. Бобловський, О. Красноручький, О. Артеменко, С. Заїка] // Техніка АПК. – № 9 – 10. – С. 12 – 16.
5. Мазоренко Д.І. (2006). Технологічні карти та витрати на вирощування сільськогосподарських культур з різним ресурсним забезпеченням / Мазоренко Д. І. ; під ред. Д. І. Мазоренка, Г. Є. Мазнева. – Харків : ХНТУСГ. – 725 с.
6. Мазоренко Д.І., Мазнев Г.Є., Бобловський О.Ю., Артеменко О.О., Заїка С.О., Красноручький О.О. (2003). Методика розробки технологічних карт та нормативів витрат на вирощування сільськогосподарських культур. – Харків: ХНТУСГ. – 50 с.
7. Перспективная ресурсосберегающая технология производства сои: Метод. рекомендации. (2008). - М.: ФГНУ «Росинформаротех», - 56 с.
8. Саблук П.Т. (2008). Технології вирощування зернових і технічних культур в умовах Лісостепу України; 2-е вид., доп. К.: ННЦ ІАЕ. 720 с.
9. Технології вирощування зернових і технічних культур в умовах Лісостепу України / За ред. П.Т. Саблука, Д.І. Мазоренка, Г.Є. Мазнева. – 2-е вид., доп. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 720 с.

PRINCIPLES OF "SLEEVE PRODUCTION" IN THE MANAGEMENT OF INTELLECTUAL CAPITAL OF THE ENTERPRISE

*ZADOROZHNYI V. *, STUDENT,
KHARKIV PETRO VASYLENKO NATIONAL
TECHNICAL UNIVERSITY OF AGRICULTURE*

Recognition of human resources as a source of increasing the effectiveness of enterprises involves their effective using, the formation of conditions for self-realization, capacity development. An important and popular management tool in modern conditions is the use of "economical technologies". Their essence is to increase production efficiency by carefully and consistently eliminating losses and respect for the person [1, 7]. "Thrifty technologies" are universal and can be adapted to any enterprise.

The main principles of "lean production" are [1-9]:

- understanding of value;
- identifying the flow of value creation;
- fight against losses;
- product flow;
- constant improvement.

Thus, "lean production" is aimed at eliminating actions that do not create value - losses.

The following principles of "prudent management" should be highlighted:

- refusal of coercion to achieve goals - the transition to involvement;
- recognition of the right of employees not to work to the limit;
- involvement of employees in the management decision-making process, in the optimization process;
- delegation of part of management functions and responsibilities;
- dominance of network communications;
- multiplicity;
- the right of every employee to know how money is earned in the company, what are the rules for career building and dismissal of employees.

"Lean management" is focused not only on increasing profits and reducing costs, but also on the formation of organizational culture, motivation, "thrifty" attitude to human resources of the enterprise.

---

* *Науковий керівник – Кускова С.В., к.е.н., доцент*

Human resource management, as one of the main factors in the formation of competitive advantages of the enterprise, in terms of "lean management" is based on increasing employee motivation, involving them in management decisions, development of professional competencies, increasing loyalty to management [1-5]. The activities of employees should be aimed at reducing production costs.

Thus, a "thrifty" approach to human resource management involves the formation of an "effective" employee, appropriate to the position and the profile of the profession, with such qualifications that allow him to timely and efficiently solve production problems, achieve goals [4, 6-8]. Employee performance management is based on the integration of organizational and employee goals through the development of its competencies, and the introduction of "lean manufacturing" in human resource management involves intensifying efforts to apply new management tools and technologies.

Literature.

1. Zaika S., Gridin O. (2020). Human capital development in the agricultural economy sector. Technology audit and production reserves. № 1/4(51). pp. 4–10.

2. Zaika S., Kuskova S., Zaika O. (2020). Peculiarities of intellectual capital formation in higher education institutions // Economic security: state, cluster, enterprise: International scientific conference (December 25-26, 2020. Lisbon, Portugal). Riga, Latvia: "Publishing House "Baltija Publishing", P. 76-80. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-018-6-17>.

3. Zaika S., Kuskova S., Zaika O. (2020). The essence and problems of motivation as a factor in the development of modern enterprises // Підприємництво та інновації: Науковий журнал з питань економіки та бізнесу // К.: Видавничий дім «Гельветика». - **Випуск 15, С. 48-50**. DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/15.8>.

4. Zaika S., Kuskova S., Zaika O. (2021). Essence and structural components of intellectual capital // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки» № 1 (45) / 2021 1 том. – С. 105-110. DOI: [10.25313/2520-2294-2021-1-6805](https://doi.org/10.25313/2520-2294-2021-1-6805).

5. Zaika S., Kuskova S., Zaika O. (2021). Human capital as the factor in the formation of the knowledge economy Integration of business structures: competition and cooperation: V International scientific-practical conference (February 19-20, 2021. Tbilisi, Georgia). Riga, Latvia : "Baltija Publishing", 2021. –

P. 66-69. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-036-0-15>.

6. Джордж Л. Майкл (2005) «Бережливое производство + шесть сигм» в сфере услуг: Как скорость бережливого производства и качество шести сигм помогают совершенствованию бизнеса / Майкл Л. Джордж; [пер. с англ.] - М.: Альпина Бизнес Букс. - 402 с.

7. Левинсон У. (2007). Бережливое производство: синергетический подход к сокращению потерь / У. Левинсон, Р. Рерик. – М. : РИА «Стандарты и качество». 272 с.

8. Лисицин В.Д., Лисенко О.І., Вовк Ю.С. (2009). Роль оптадального виробництва в діяльності підприємства. Вісник НТУУ КПІ. - №1. - С. 39-61.

9. Мазнев Г.С., Зайка С.О., Грідін О.В. (2016). Антикризове управління як сфера бізнес-адміністрування. Науковий вісник УжНУ. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство». Вып. 10. – С. 25-32.

WAYS TO INCREASE THE ECONOMIC EFFICIENCY OF GRAIN PRODUCTION

*LITUN A. *, STUDENT,
KHARKIV PETRO VASYLENKO NATIONAL
TECHNICAL UNIVERSITY OF AGRICULTURE*

The level of development of grain production traditionally characterizes and determines the reliability of bread supply, socio-political and economic stability in the country, as well as a kind of indicator of economic well-being of the state.

In terms of absolute and per capita grain production, the availability of reserve funds, the state of the grain market can be judged not only on the efficiency of the economy and its individual industries, but also on living standards, economic power of the state [2, 8].

Grain accounts for about one third of the value of gross and more than 50% of marketable crop production, as well as about one third of all livestock feed. The costs of grain farming account for almost 20% of all costs of agricultural production.

The high energy, protein, mineral and vitamin value of grain and products of its processing allows a person to meet a significant part of their physiological needs, and at a relatively minimal cost. The proteins

---

* Науковий керівник – Кускова С.В., к.е.н., доцент

contained in wheat bread are much cheaper than animal ones, and their assimilation and nutritional value are significantly higher [1, 5].

This industry is system-forming in agricultural production: each job associated with grain production creates a basis for at least 7-10 jobs in other areas of the economy [7].

In the current situation, the issue of developing technological methods of crop cultivation based on the profitability of agricultural production is acute. Increasing grain yields is a source of reserve to increase crop production. Currently, the main problem of the economy is the reduction of production costs - the most important economic indicator, which reflects the results of production activities.

Modern technologies of grain cultivation determine the importance of the use of macro- and micro fertilizers, the role of which is constantly growing and becomes one of the most important factors that ensure a high level of yield and stability of grain production [6].

One of the most important conditions for increasing the return on mineral fertilizers is the technology of their application, which continues to improve. Improving the payback of chemicals means to improve the methods of their introduction. One of the areas that are actively developing and helping to increase the efficiency of mineral fertilizers should be their application in strict accordance with the needs of nutrients at different stages of growth and development of cereals. This will create conditions for optimal plant nutrition during the growing season.

One of the conditions for increasing the yield of cereals is to increase their stress resistance to adverse environmental factors, which can be achieved with the use of special chemical and biological drugs that have physiological activity [3, 4].

In modern conditions, the role of micronutrients is growing, containing a number of essential trace elements and biological growth stimulants.

Also relevant is the widespread use in science of bacterial preparations proposed by science, which increase the availability of nutrients to plants.

Thus, the main ways to increase the economic efficiency of grain production are strict adherence to the technology of grain cultivation, optimization of mineral nutrition of plants taking into account soil fertility and the use of new high-yielding varieties.

Literature.

1. Artemenko O., Izdebski W., Skudlarski J., Zając S., Zaika S. (2013).

Wyposażenie rolnictwa Polski i Ukrainy w środki mechanizacji do produkcji roślinnej. Motrol. Commission of motorization and energetics in agriculture an international journal on operation of farm and agri-food industry machinery. Lublin – Rzeszow. Vol. 15, No 1. - P. 3-6.

2. Заїка С. О., Півень А. В. (2010). Оперативний аналіз виробничої діяльності підприємств АПК [Навчальний посібник]. – Харків: Вид-во «Міськдрук», 2010. – 113 с.

3. Мазнев Г. Є. (2015). Інноваційні ресурсозберігаючі технології: ефективність в умовах різного фінансового стану агроформувань: [монографія] / За ред. проф. Г. Є. Мазнева. – Харків : Вид-во «Майдан». – 592 с.

4. Мазнев Г. (2008). Адаптація інноваційних агротехнологічних рішень до умов різного забезпечення сільськогосподарських підприємств / [Г. Мазнев, О. Бобловський, О. Красноручький, О. Артеменко, С. Заїка] // Техніка АПК. – № 9 – 10. – С. 12 – 16.

5. Мазоренко Д.І. (2006). Технологічні карти та витрати на вирощування сільськогосподарських культур з різним ресурсним забезпеченням / Мазоренко Д. І. ; під ред. Д. І. Мазоренка, Г. Є. Мазнева. – Харків : ХНТУСГ. – 725 с.

6. Мазоренко Д.І., Мазнев Г.Є., Бобловський О.Ю., Артеменко О.О., Заїка С.О., Красноручький О.О. (2003). Методика розробки технологічних карт та нормативів витрат на вирощування сільськогосподарських культур. – Харків: ХНТУСГ. – 50 с.

7. Саблук П.Т. (2008). Технології вирощування зернових і технічних культур в умовах Лісостепу України; 2-е вид., доп. К.: ННЦ ІАЕ. 720 с.

8. Технології вирощування зернових і технічних культур в умовах Лісостепу України / За ред. П.Т. Саблука, Д.І. Мазоренка, Г.Є. Мазнева. – 2-е вид., доп. – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 720 с.

НАУКОВА СУТНІСТЬ КАТЕГОРІЇ «ПРОФЕСІЙНА ГРУПА»

***МАЛАХОВА О.І.**, СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Вивчення природи явищ, пов'язаних з категоріями «професія» і «професійна група» було закладено в працях класиків соціології. Довгий час дослідження даних проблем займало в соціології належне місце: вони входили в загально-соціологічні теорії соціальної

---

* Науковий керівник – Кускова С.В., к.е.н., доцент

структури, соціальної стратифікації та соціальної мобільності, а також вивчалися в рамках галузевих соціологій, таких, наприклад, як економічна соціологія, соціологія праці і т.д.

Поняття «професія» і «спеціальність» історично формувалися у взаємозв'язку один з одним в міру розвитку суспільної праці, при цьому утворювалися кваліфіковані і некваліфіковані види діяльності. В основу професії закладається функціональна сутність трудової діяльності, досягнута індивідом. Представлений підхід можливо трактувати як описувальний, так як функціональна сутність трудової діяльності в тій чи іншій професії, так чи інакше, історично мінлива. Головний акцент в даному випадку робиться не на ролі і місці професії в цілісній системі суспільних зв'язків, а на питанні професійної придатності суб'єкта до виконання певних професійних функцій, його готовності до професійної діяльності [4].

У ХХ столітті у вітчизняній соціологічній науці встановилася практика дослідження окремих соціально-професійних груп, серед яких домінуючі позиції займали такі групи як інженери, робітники, вчителі, науковці та ін. Зазначена традиція вивчення пояснюється перекосом в освітній політиці і наслідком ідеологічного порядку, що характеризується розглядом робітничого класу як найбільш просунутої соціальної групи, що дало основу для вивчення робочих як певного еталону професійно-трудової діяльності.

Професійні групи - це колективи, члени яких мають схожу культуру (корпоративну культуру), схожий стиль життя, загальну морально-етичну систему, схожу мову [6, с. 41]. В основі поняття «професія» лежить розуміння професійних груп як статусних.

Специфіка сучасного стану професії полягає в тому, що професіоналізація властива практично всім сферам праці, внаслідок чого даний феномен перетворився в самостійний соціальний інститут, а співвіднесення з певною професійною групою є важливим механізмом професійної ідентифікації. Для формування професії як самостійного явища необхідно, як мінімум, дві складові: по-перше, певне відділення трудової діяльності від інших видів, по-друге, фіксація даної діяльності за певною соціально-професійною групою, яка використовує закріплену діяльність для задоволення власних матеріальних і моральних потреб. Розглянемо ситуацію, коли спеціалізована професійна діяльність реалізується за рамками сфери праці і не приносить заробітку. В даному випадку цей вид трудової діяльності не є професією, а характеризується як аматорське заняття (хобі) або як суспільне служіння, що не має на меті ніякої винагороди.

Існує і зворотний бік цієї ситуації, в якій трудова діяльність також не може бути професією.

Проведений аналіз різних наукових джерел [1-6] дозволяє дати комплексне визначення професійних груп. На наш погляд, під професійною групою можна розуміти сукупність осіб однієї професії, об'єднаних схожими знаннями, навичками і нормами, почуттям ідентичності з професією та іншими її представниками, які усвідомлюють спільність інтересів і цінностей. Здатність професійної групи виробляти цінності і норми поведінки підкреслює соціологічну природу даного феномена. Професійна група відповідає за становлення і розвиток професійної свідомості та самосвідомості - професійної ідентичності. Виходячи з цього, дана група є носієм певного, властивого тільки цієї спільноти, професійного мислення.

Література.

1. Maznev G.E., Zaika S.O., and Gridin O.V. (2016). Administrative services sphere innovative development. Actual problems of innovative economy, No 3, pp. 5-10.

2. Zaika S., Kuskova S., Zaika O. (2020). Peculiarities of intellectual capital formation in higher education institutions // Economic security: state, cluster, enterprise: International scientific conference (December 25-26, 2020. Lisbon, Portugal). Riga, Latvia: "Publishing House "Baltija Publishing", P. 76-80.

3. Zaika S., Kuskova S., Zaika O. (2020). The essence and problems of motivation as a factor in the development of modern enterprises // Підприємництво та інновації: Науковий журнал з питань економіки та бізнесу // К.: Видавничий дім «Гельветика». - Випуск 15, С. 48-50.

4. Древаль Ю.Д., Кузнецов А.О., Заїка С.О. (2020). Соціокультурний аспект політичної модернізації. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», № 1 (57). С. 165-173. DOI: 10.34213/ap.20.01.19.

5. Кравцов С.О. (2013). Професійні групи як соціальна система: проблеми інтеракції / Кравцов С.О. // Український соціум. № 1(44). – С. 141-156.

6. Мансуров В.А., Юрченко, О.В. (2009). Социология профессий. История, методология и практика исследований / В.А. Мансуров, О.В. Юрченко // Социологические исследования. - № 8. - С. 36-46.

ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА, ЯК ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ НА МІКРОРІВНІ

***ПАВЛЕНКО А.В. *, СТУДЕНТКА
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ***

Розвиток – є головною передумовою ефективності роботи підприємства, значною привілеєю у конкурентній боротьбі і гарантією успіху, а ринкова сфера його функціонування є відзеркаленням стану та зміни економіко-соціальних процесів.

Реалії вітчизняної економіки першочерговим чинником ефективності управління господарством визначають взамовідносини підприємства з його соціальним середовищем. Перевагу надають лібералістичному підходу до управління, набуває значимості соціальна корисність підприємства, що відкриває перспективи розвитку окремим суб'єктам, фірмам, галузям та суспільству [1].

Категорія «соціально-економічний розвиток» показує кореляційний зв'язок між економічним розвитком і вирішенням соціальних проблем держави і суб'єктів її господарювання. Під даним терміном розуміють процес взамовідносин між суб'єктами економіки та різними соціальними групами населення країни [2].

Соціально-економічний розвиток – складний та достатньо проблематичний процес, у якому існує ряд як позитивних так і негативних факторів, а часи прогресу змінюються часами регресу. Військові і політичні конфлікти, соціальні суперечки, вплив екологічних катастроф ставлять розвиток економіки будь-якої країни світу на паузу, можуть повернути її розвиток на кілька десятиліть назад, а в деяких випадках привести до знищення, як це відбулося з прадавніми цивілізаціями.

Соціально-економічний розвиток суб'єкта господарювання залежить від економічного зростання в цілому, яке здійснює якісні зміни в економіці на макrorівні, сприяє її загальному розвитку та розвитку людського капіталу, корпоративної культури [3].

Оцінку економічної сторони соціально-економічного розвитку підприємства, як правило, здійснюють за допомогою ряду

---

* Науковий керівник – Консва І.І., к.е.н., доцент

коефіцієнтів й абсолютних величин, що відображають ефективність діяльності підприємства. Одним з найважливіших показників ефективності діяльності підприємства є показники платоспроможності в коротко- та довготривалій перспективі.

В сучасних умовах функціонування і розвитку вітчизняні суб'єкти господарювання все частіше стикаються з проблемою низької платоспроможності. Розробка ефективних способів відновлення платоспроможності потребує детального аналізу причин її втрати. Хоча на сьогоднішній день рівень якості менеджменту на підприємствах значно зріс, дуже часто виникають проблеми, викликані зниженням рівня чи втратою платоспроможності, вирішити які однозначно неможливо [4].

Через сучасні виклики та кризовий стан української економіки суб'єктам господарювання стає все важче підтримувати стабільність функціонування і розвиток, якісно і вчасно виконувати взяті на себе економічні та фінансові зобов'язання, що в перспективі може призвести до банкрутства.

Визнання підприємства банкрутом насамперед пов'язано з втратою його мінімального рівня платоспроможності, необхідного для подальшого його існування. У зв'язку з цим професійне вивчення та оцінка рівня платоспроможності, а також розробка комплексу заходів її забезпечення постають першочерговими цілями підприємства задля забезпечення його виживання [5].

В умовах фінансової кризи питанню платоспроможності суб'єктів господарської діяльності потрібно приділити особливу увагу, оскільки саме вона є найважливішим показником, що характеризує фінансовий стан підприємства.

Отже, високий рівень платоспроможності підприємства – необхідна складова розвитку соціально-економічних систем на мікрорівні, адже фінансово стійке підприємство має високу довіру з боку контрагентів, фінансових установ, а це в свою чергу дозволяє йому розвиватися в різних напрямках, інвестувати в нові галузі, тим самим збільшувати кількість робочих місць. Саме тому зацікавленими в грамотній оцінці його стану платоспроможності будуть як керівники даного підприємства, так і його потенційні партнери.

Література.

1. Білошанка В. А. Резерви зростання результативності бізнесу в умовах економічного спаду. Актуальні проблеми економіки. 2011. №1. с. 115-117.

2. Бреус С.В. Оцінка фінансового стану підприємства та основні напрями його покращення: International Scientific Journal. URL: <http://www.internauka.com/issues/2016/12/1871> (дата звернення 18.04.2021).

3. Бреус С.В. Фінансовий стан вітчизняних суб'єктів господарювання у сучасних умовах та основні напрями підвищення його ефективності: Економіка та управління народним господарством. Електронний вісник. 2017. – Випуск 11. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/11_ukr/10.pdf (дата звернення 04.04.2021).

4. Ворожейкін І.Є. Управління соціальним розвитком організації: Підручник. Серія: Вища освіта. 2001. 176 с., с. 171.

5. Запасна Л. С. Економічна сутність розвитку підприємства. URL: (дата звернення 19.04.2021).

Секція

*Управління
інноваціями,
інвестиціями та
інтеграційними
процесами в
стабілізації розвитку
суб'єктів економічних
відносин*

ІННОВАЦІЇ ТА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ЕКОНОМІКИ

***ОНЕГІНА В.М., ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Інновації, забезпечуючи економічне зростання та розвиток, відіграють важливу роль у формуванні конкурентоспроможності національних економік, суб'єктів господарювання та їх продукції.

Широке коло питань стосовно інноваційного розвитку економіки України, українських підприємств розглядався в працях багатьох науковців, зокрема, Л. Ганущак-Єфіментко, Н. Краснокутської, Л. Федулової, та інших [1,3,6]. Окрема увага була приділена науковцями Ю. Данько, О. Красноруцьким, Н. Патикою та іншими конкурентоспроможності національної економіки, її аграрного сектору, підприємств [2,4, 5]. Та між інших чинників конкурентоспроможності окрема увага не приділялася інноваціям або інноваційність заміщувалася на високотехнологічність [7], що звужує розуміння цього чинника конкурентоспроможності.

У нашому дослідженні була приділена увага взаємозв'язку між рівнем інноваційного розвитку країн та їх конкурентоспроможністю. Інформаційною базою дослідження служили звіти міжнародних економічних організацій та форумів [8,9].

Згідно проведеному рейтингу на основі оцінок глобального інноваційного індексу (GII) першу десятку країн у 2020 році сформували Швейцарія, Швеція, США, Великобританія, Нідерланди, Данія, Фінляндія, Сінгапур, Німеччина, Республіка Корея. Україна у цьому рейтингу на 45 місці, при цьому за індикаторами «входу» - на 71, а «виходу» - на 37 місці [8].

Майже такий же склад (за виключенням двох країн) першої десятки країн за індексом глобальної конкурентоспроможності (GCI) (2019 р.): Сінгапур, США, Гонконг, Нідерланди, Швейцарія, Японія, Німеччина, Швеція, Великобританія, Данія [9].

Аналіз груп індикаторів, за якими розраховувалися загальні індекси глобальної інноваційності та конкурентоспроможності країн, засвідчує окремі схожі групи показників (стану інститутів, інфраструктури, ринкових умов, умов ведення бізнесу, людського капіталу) та більш того одна з груп індикаторів

конкурентоспроможності охоплює показники інноваційної потужності економіки.

Маємо відзначити увагу в методологічних засадах оцінки інноваційності та конкурентоспроможності факторній продуктивності. Зокрема, індекс ГПІ призначений виміряти рушійні сили «сукупної факторної продуктивності» (TFP), тієї частини економічного зростання, яка не пояснюється кількісним зростанням факторів виробництва та може розглядатися як «розумне» використання цих факторів, що визначає довгострокове економічне зростання [8].

Конкурентоспроможність у методологічному підході до визначення індексу GCI розглядалася як властивості та якості економіки, що дозволяють більш ефективно використовувати фактори виробництва. Цей підхід закріплений у теорії зростання, що вимірює зростання як суму приросту факторів виробництва, тобто праці та капіталу, та загальної факторної продуктивності, яка враховує фактори, які не можна пояснити лише обсягами праці та капіталу. Приріст продуктивності був визнаний найважливішим фактором, що визначає довгострокове економічне зростання. Емпіричне дослідження, проведене в 2018 році, показало, що GCI 4.0 пояснює понад 81% різниці між рівнями рівня доходів та 70% змін у довгостроковому зростанні між країнами [9]. В умовах, коли Четверта промислова революція набирає темпів вплив на конкурентоспроможність таких факторів, як людський капітал, спритність, стійкість та інновації, посилюється.

Отже, ці рейтинги ще раз підкреслюють, що інновації є важливим чинником конкурентоспроможності економік. У сучасних умовах пандемії значно зменшується фінансування НДДКР, що не може не позначитися на обсягах розробок, впровадження та реалізації інновацій. Ці процеси зумовлюватимуть зменшення потенціалу економічного зростання та конкурентоспроможності національних економік, заходи протидії чому мають бути передбачені в національних стратегіях та стратегіях розвитку підприємств.

Література.

1. Ганущак-Єфіменко Л.М. Інноваційний розвиток підприємництва в Україні: стратегічні орієнтири. Київ: Національна академія управління. 2014. 343 с.
2. Данько Ю. Формування систем забезпечення конкурентоспроможності аграрних підприємств. Суми: Університетська книга, 2016.

3. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент. Київ: КНЕУ, 2003. 504 с.
4. Красноручський О.А. Методичні протиріччя в оцінці конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. Економіка АПК. 2011. №12. С. 103-108.
5. Патица Н. І. Конкурентоспроможність сільського господарства України: глобальний та національний вимір : монографія. Вінниця: ТОВ «Твори», 2019. 368 с.
6. Федулова Л.І. Інноваційна економіка. К.: Либідь, 2006.480 с.
7. Циганкова Т., Іщенко А. Маркетингові технології формування конкурентоспроможності експорту компанії. Міжнародна економічна політика. 2017. №1 (26). С. 7-27.
8. The Global Innovation Index 2020. Cornell University, INSEAD, and the World Intellectual Property Organization (WIPO). URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf
9. The Global Competitiveness Report 2019. Ed. K. Schwab. World Economic Forum. Geneva. 666 p. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ВПРОВАДЖЕННЯ ГНУЧКИХ МЕТОДОЛОГІЙ

***МАКОВОЗ О.С., Д.Е.Н., ДОЦЕНТ,
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»***

Сьогодні конкуренція виконує роль такого механізму, який дає змогу раціонально розподіляти ресурси між окремими галузями та підприємствами і швидко зорієнтувати виробників на задоволення потреб споживачів, які їх оцінюють за власними критеріями. Одним з головних викликів для сучасних підприємств, що функціонують в умовах динамічного та мінливого бізнес-середовища, є постійно зростаюча невизначеність зовнішнього середовища і посилення інтенсивності конкурентної боротьби. В таких умовах традиційні підходи до управління не здатні забезпечити гнучкість, яка вкрай необхідна для успішного функціонування підприємств. У даний час застосування таких підходів в управлінні операційної діяльності в організації має високу актуальність, так як світовий досвід впровадження гнучких підходів (Agile) в господарській діяльності

свідчить про можливість додаткових заходів щодо ефективності діяльності компанії, поліпшення її корпоративної та організаційної культури, підтримки та підвищення конкурентоспроможності. Слід зазначити, що в практиці діяльності українських підприємств застосування гнучких підходів Agile ще не знайшло широкого застосування в силу інноваційності технологій і відсутності досвіду впровадження, а також з причин консервативного менталітету топ-менеджменту. Одним із способів вирішенням зазначених проблем є формування комплексного уявлення про можливості та обмеження застосування гнучких підходів до управління. Дослідження особливостей розвитку Agile в світовій практиці дозволило поставити питання про необхідність розширення як теоретичних уявлень, так і розробки практичних рекомендацій для застосування.

У сучасних умовах ведення господарської діяльності активно застосовується проєктний підхід. Проєкти стали важливою частиною не тільки виробничого та управлінського життя, а й повсякденному. Багато людей використовують підходи Agile і Scrum кожен день, щоб полегшити робоче навантаження, підвищити свою ефективність і побудувати тайм-менеджмент так ідеально, щоб вмістити в нього і кар'єру, і сім'ю.

Agile ставить цінність людського ресурсу вище. Agile – це набір методів і підходів, які допомагають команді ефективніше мислити, працювати і приймати рішення. Крім того, Agile – це світогляд, оскільки правильне мислення може дуже вплинути на ефективність оволодіння процедурами. Це світогляд допомагає членам команди ділитися один з одним інформацією і на підставі цих даних самим приймати важливі рішення за проєктом, не покладаючись тільки на менеджера. Agile-світогляд включає відкрите планування, обговорення дизайну та вдосконалення процесів всією командою. Agile-команда використовує методи, при яких всі її учасники володіють однаковою інформацією і кожен має свій голос під час обговорення застосування цих методів [1].

Agile включає в себе самі різні методики управління для будь-якої організації, готової переходити на адаптивний підхід до управління проєктами. До числа таких належить: Lean, Lean Feature Driver Development, Kanban, Scrum. Більшість підходів гнучких методологій були відомі як «легкі» фреймворки, тому що вони використовують більш прості правила і процеси для швидкої адаптації до мінливого середовища. Але не всіх учасників влаштувала існуюча термінологія і назва «легкі фреймворки». Як би

там не було, нова назва було обрана, і це виявився – Agile. Після того, як ім'я було вибрано, учасники з'їзду сформулювали відомий «Agile-маніфест розробки програмного забезпечення» [2], в якому були сформульовані ключові цінності та принципи, які розділили всі учасники. З 2001 року, всі техніки розробки, що розділяють ці цінності називаються гнучкими підходами Agile.

Після публікації Маніфесту, Agile рух стало набирати популярність. Маніфест був опублікований на сайті і будь-який бажаючий міг підписати його в знак підтримки принципів гнучкої розробки [3]. Вказані постулати викликані тим, що в затвердженій на початку проєкту план неможливо вносити будь-які значні зміни. Крім цього, початковий план не враховує зміни, які можуть статися в ході реалізації проєкту, і потенційні нові ризики. При гнучких методах управління проєктами рішення за ризиками не відкладаються на невизначений термін, а обговорюються і опрацьовуються в ході кожної ітерації. Також ретельно враховується і будь-яка нова інформація, що з'явилася в ході проєкту, оскільки вона здатна наблизити розробляється продукт до того, який клієнти хочуть отримати.

Проаналізувавши методології щодо управління операційної діяльності щодо конкурентоспроможності, ми пропонуємо розділити методології на класичні та гнучкі. Сьогодні найпопулярнішою гнучким підходом розробки ПЗ є Scrum. Його використовують не тільки в розробці, але і в багатьох інших процесах по створенню продукту: від венчурних до маркетингових продуктів. Scrum – це зовсім не методологія, це гнучкий управлінський фреймворк. І його зазвичай доповнюють інженерними практиками з інших гнучких підходів (наприклад, практики розробки з екстремального програмування) [4].

Тим більше, що водоспадних проєктах головною проблемою є те, що неможливо вносити правки і коригування прямо під час розробки. Якщо щось зміниться (наприклад, вимоги замовника або ж умови ринку), то переробляти доведеться все з самого початку проєкту, і, що викликає найбільші труднощі – найчастіше, подібне з'ясовується тільки після завершення проєкту і отримання готового продукту замовником. Так як не можна подивитися і оцінити можливий кінцевий варіант продукту в процесі, все помилки стають відомими тільки після закінчення, коли відбувається тестування. Agile з'явився і почав набирати популярність через швидкого зростання ускладнення технологій, постійних змін побажань і вимог замовників,

а також ринку, і загальної інформатизації різних бізнес-напрямків діяльності [5].

Якщо говорити докладніше, то Agile рекомендується, коли над проектом працює висококваліфікована, досвідчена команда, в якій один одному повністю довіряють; також, якщо робота ведеться над стартапом, тому що agile – це не просто методика, за допомогою якої можна управляти проектами, але і спосіб мислення, а найлегше це побудувати спочатку, залучаючи в процеси всіх учасників, які не змушуючи переучуватися після довгої роботи «водоспадних», звичайними, методом; якщо потрібна швидка робоча версія продукту, і немає в запасі декількох років, які під часту бувають потрібні при каскадному підході; також, коли замовник продукту є більше партнером, ніж інвестором, тобто він може і бажає брати участь в створенні продукту, в якому зацікавлений, а не тільки вкладати гроші, чекаючи прибутку після. І найголовніше, коли продукт розробляється в тій сфері, яка схильна до постійних змін, тому що головне достоїнство Agile в його гнучкості. Застосування каскадної моделі вигідно в умовах, коли велика частина проекту ведеться на аутсорсингу, і головним завданням організації стає просто зібрати всі воедино; також, якщо є чітка концепція продукту, з усіма заявленими вимогами, які потрібно мати в кінцевому результаті, і при цьому, ніякі зміни вноситися до ладу не будуть.

Проведене дослідження дозволяє зробити висновок що, використання гнучких методології має суттєві переваги над водоспадною моделі особливо в проектах де є проблеми з вимогами, що сприяє конкурентоспроможності підприємства та його продукції. Саме для подолання криз, пов'язаних з дефіцитом думок, ідей, часу, потрібно використовувати гнучкі процеси, суть яких полягає в адаптації до поточних умов, акценті на роботу з людьми і сприйнятті змін як неминучого блага. Менеджери і фахівці, які успішно освоїли Agile і використовують її у своїй професійній діяльності, безумовно, є більш компетентними і цінними кадрами для будь-якої організації. Коли мова заходить про правильне і ефективне управління діяльністю, безліч практиків призводять різні аргументи на користь того чи іншого підходу, який, на їхню думку, є оптимальним способом організації роботи, у тому числі і підвищення конкурентоспроможності продукції.

Література.

1. Акоюян С. Управління проєктами по принципам системи Agile. Scrum як один з методів управління проєктами, заснований на Agile. Economics. 2017. URL:<https://cyberleninka.ru/article/n/upravlenie-proektami-po-printsipam-sistemy-agile-scrum-kak-odin-iz-metodov> (Дата звернення: 19.04.2021).
2. Андерсон Д. Канбан. Альтернативний шлях в Agile. М.: Манн, Иванов і Фербер, 2017. 350 с.
2. Agile-маніфест розробки програмного забезпечення: Основні принципи Agile-маніфесту. URL: <https://agilemanifesto.org/iso/uk/principles.html> (Дата звернення: 19.04.2021).
3. Agile в Росії, 2018. Звіт про щорічне використання. URL: <https://scrumtrek.ru/userfiles/reports/AgileSurvey18.pdf> (Дата звернення: 22.01.2021).
4. Клиффорд Ф. Грей, Эрик У. Ларсон. Управление проектами: ... Пер с англ. М.: Дело и сервис, 2007. 608 с.

УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИПЛІКАТОРІВ В ІНВЕСТИЦІЙНОМУ АНАЛІЗІ

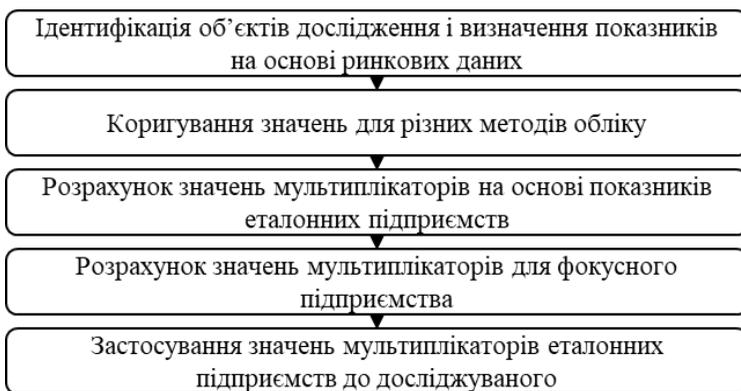
***ДАНИЛЕНКО В.В., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Існує безліч підходів до оцінки вартості підприємства, підрозділу або будь-якого іншого суб'єкта економічних відносин, включаючи методи оцінки грошових потоків і методи розрахунку спеціальних мультиплікаторів. Методи дисконтування грошових потоків передбачають оцінювання грошових потоків за низку періодів в майбутньому з урахуванням ставки дисконтування, що відображає ризикованість цих грошових потоків і припущення щодо темпів зростання грошових потоків в майбутньому, або термінальної чи горизонтальної вартості бізнесу в певний момент в майбутньому [1]. Мультиплікатори оцінки передбачають вибір контрольної групи суб'єктів і мультиплікатора або набору мультиплікаторів для порівняння і оцінки, наприклад, співвідношення ціни і прибутку [2]. Основною метою даної роботи є систематизація умов застосування мультиплікаторів в інвестиційному аналізі.

Процес оцінки з використанням мультиплікаторів передбачає використання інформації про еталонні підприємства, деякі

коригування для поліпшення порівнянності, а потім застосування мультиплікатора, отриманого від порівнянних суб'єктів, до досліджуваного підприємства, як показано на рис. 1.

Як видно з рис. 1, цей процес включає в себе велику кількість припущень, що може негативно впливати на точність в кінцевих результатах. Рациональним вважається підхід при якому використовуються більше одного мультиплікатора, оцінюється чутливість оцінок до вибору порівнянних показників і враховується величина помилки, яка присутня в оцінках.

Рис. 1. Оцінка вартості бізнесу із застосуванням мультиплікаторів

Для ефективного порівняння спеціалісту-аналітику знадобиться інформація, що стосується контрольної групи суб'єктів господарювання. Але ідентифікація інших підприємств в тих самих або подібних напрямках ведення бізнесу являє собою складне завдання. Класифікація фірм за галузевими групами ускладнена, оскільки підприємства можуть мати більше одного напрямку діяльності, тобто фірма може бути класифікована за різними галузями різними фінансовими службами та аналітиками [3].

При виявленні об'єктів компаративного аналізу важливо по можливості виявити підприємства, найбільш схожі за низкою параметрів:

- напрям діяльності і, зокрема, продукт;
- розмір активів;

- кількість співробітників;
- зростання доходів і прибутку;
- грошовий потік [4].

Існує декілька основних мультиплікаторів, які аналітик може застосувати в процесі оцінки. Ці коефіцієнти включають в себе співвідношення ціна/прибуток, ціна/балансова вартість і ціна/виручка. Крім того, в інвестиційному аналізі може застосовуватися PEG-коефіцієнт, який був розроблений для корекції недоліків коефіцієнта ціна/прибуток [5].

Література.

1. Даниленко В. В. Управління плануванням оцінки потреб при розробці інвестиційного проекту сільськогосподарської організації. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2020. № 1(57). С. 105-111.
2. Beaver S. How to use valuation multiples to compare your business. *Oracle NetSuite*. 2020. URL: <://> (дата звернення 21.03.2021)
3. Fursa V., Larina T., Danylenko V. Multi-channel trade influence in the logistics research context. *Соціальна економіка*. 2020. № 60. С. 68-76.
4. Красноручький О. О., Онегіна В. М. Теоретичне значення категорії розподіл продукції для досліджень функціонування аграрного ринку. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2013. № 4, С. 3-9.
5. Berger R., Curry B. Understanding the PEG ration. *Forbes Advisor*. (2020) URL: (дата звернення 23.03.2021).

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

**КОЛЕДІНА К.О., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ**

Розвиток вітчизняних підприємств, який відбувся на тлі глобалізації та зростання міжнародної конкуренції, можливий лише на основі інновацій. Інноваційний розвиток підприємства є складним комплексним процес руху підприємства до стійкого економічного зростання у довгостроковій перспективі шляхом постійного та систематичного створення (придбання), впровадження та комерціалізації інновацій в усіх сферах функціонування [1, с. 9]. Тобто

інноваційний розвиток підприємства є результатом формування стимулів для більш раціонального використання ресурсів підприємства, що сприяє розробці та впровадженню інновацій, їхній подальшій комерціалізації, що в кінцевому рахунку сприятиме довгостроковому успіху підприємства.

Інноваційний розвиток підприємства є процесом керованим, але на вітчизняних підприємствах за останні роки інноваційний розвиток, на жаль, не став пріоритетом функціонування системи управління [2, с. 7]. Не відбувається необхідних для інноваційного розвитку змін у кадровому, організаційному, фінансовому, матеріальному й інформаційному забезпеченні, що актуалізує тему дослідження.

Велике коло питань, пов'язаних із інформаційним забезпеченням інноваційного розвитку, розглянуто в працях таких провідних науковців, як Антонюк Л.Л., Волков О.І., Казмірчук С.В., Кардаш В.Я., Ілляшенко С.М., Павленко І.А., Пасмор Ю.В., Симоненко Т.В., Тимошук П.В., Харів П.С., Чайковська К.В. та багатьох інших. Проте недосконалість інформаційного забезпечення системи управління інноваціями свідчить, що деякі проблеми інформаційного забезпечення інноваційної сфери залишаються об'єктами дискусій та потребують подальших досліджень.

Інноваційний розвиток підприємства є складним та багатограним об'єктом управління, у якому слід враховувати множину напрямів необхідних змін в управлінні, серед яких у сучасних мінливих умовах господарювання провідне місце посідає його інформаційне забезпечення.

Інформаційне забезпечення – це сукупність заходів і методів системного, планомірного збору, аналізу та передачі інформації, яка використовується в процесі прийняття управлінських рішень [3, с. 66-69].

На думку Ю.В. Пасмора [4, с. 42-47], інформаційне забезпечення інновацій може розглядатися як сукупність законних, своєчасних, ефективних, цілеспрямованих і захищених процесів збирання, сприйняття, зберігання, переробки, передавання, надання, отримання і використання релевантної інформації для розв'язання завдань правового регулювання інноваційної діяльності.

Інформаційне забезпечення є основою послідовного ланцюга етапів підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень. Базою інформаційного забезпечення є інформаційні ресурси, тобто впорядкована сукупність інформації в будь-якій формі та вигляді, яка

забезпечує систему управління відповідною кількістю даних, відомостей, знань для прийняття управлінських рішень. В інноваційній сфері такими інформаційними ресурсами в основному є внутрішня звітність підприємств і публікації органів державної статистики (статистичні спостереження за формами «Обстеження технологічних інновацій промислового підприємства», «Звіт про інноваційну активність підприємства», «Звіт про набуття прав інтелектуальної власності та використання об'єктів права інтелектуальної власності», «Звіт про укладання договорів стосовно розпорядження майновими правами інтелектуальної власності», «Обстеження потенціалу виробництва високотехнологічної промислової продукції», «Обстеження інноваційної діяльності підприємства» та деяких інших форм).

З метою прийняття обґрунтованих рішень в інноваційній сфері необхідно визначитись з формалізацією всіх індикаторів інноваційної активності та визначенням параметрів, якими характеризується інноваційна інформація. На основі досліджень поглядів науковців серед найбільш важливих вимог до інформаційного забезпечення рішень в інноваційній сфері можна виділити: доступність форми та змісту (зрозумілість, коректність); достатність (повнота), законність, актуальність, достовірність (правдивість), своєчасність, суттєвість (цінність), зрозумілість (простота), співставність (можливість порівняння), ефективність [5, с. 66-70].

Таким чином, в сучасних мінливих економічних умовах значущість інформаційного забезпечення інноваційного розвитку будь-якого підприємства зумовлені необхідністю підвищення ступеня визначеності у прийнятті обґрунтованих управлінських рішень стосовно інноваційної діяльності підприємства. Інформаційне забезпечення інноваційного розвитку підприємства є важливим резервом збільшення результативності системи управління підприємством, можливості використання ще недостатньо вивчені. Формування й використання інформаційного забезпечення інноваційного розвитку підприємства є вагомим джерелом для створення стимулів до впровадження інновацій та їх поширення.

Література.

1. Коледіна К.О. Економічна оцінка інноваційного розвитку промислових підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» (за видами економічної

діяльності) / Інститут економіки промисловості НАН України. Київ. 2018. 27 с.

2. Писаренко Т.В., Кваша Т.К., Березняк Н.В., Прудка О.В. Інформаційне забезпечення інноваційного розвитку: світовий та вітчизняний досвід: монографія. К.: УкрІНТЕУ, 2015. 239 с.

3. Варченко О.М. Інформаційне забезпечення агромаркетингу в бурякоцукрової галузі. *Вісник аграрної науки*. 2001. № 1. С. 66-69.

4. Пасмор Ю. В. Проблеми інформаційного забезпечення інновацій: соціально-комунікаційний аспект. *Право та інновації*. 2012. № 2. С. 42-47.

5. Петухова О.М. Інформаційне забезпечення інноваційної діяльності. *Інтелект XXI*. 2014. № 6. С. 66-70.

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

КОЛОМІЄЦЬ Н.О., К.Е.Н, ДОЦЕНТ

КОЛОМІЄЦЬ О.П., АСИСТЕНТ

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

У багатьох випадках, термін «інноваційний розвиток» використовують, коли йдеться про відповідний тип розвитку на макрорівні і проводяться дослідження щодо механізму реалізації науково-технічного прогресу у процесі економічного розвитку країни, регіону, формування економіки знань, пошуку нових джерел економічного зростання, побудови державної моделі інноваційного розвитку тощо[1]. При цьому, під інноваційним типом розвитку, як правило розуміють спосіб економічного зростання, заснований на постійних і тематичних нововведеннях, спрямованих на суттєве поліпшення всіх аспектів діяльності господарської системи, на періодичному перегрупуванні ресурсів, обумовленому логікою НТП, цілями і завданнями розвитку системи, можливістю використання певних ресурсних факторів у створенні інноваційних товарів і формуванні конкурентних переваг. А інноваційною вважають таку модель розвитку, яка безпосередньо ґрунтується на отриманні нових наукових результатів та їх технологічному впровадженні у виробництво, забезпечуючи приріст ВВП головним чином за рахунок виробництва і реалізації наукоємкої продукції та послуг[4].

Разом з тим, термін «інноваційний розвиток» використовується і на макрорівні (на рівні підприємств і компаній). Водночас, наявні

визначення поняття «інноваційний розвиток підприємства» є не однорідними.

Інноваційний розвиток підприємства— це розгортання інноваційного процесу, впровадження нововведень (частіше за все, технічного та технологічного характеру). (Кібіткін, Чичуріна)

Інноваційний розвиток підприємства - це не тільки основний інноваційний процес, але і розвиток системи факторів та умов, необхідних для його здійснення, тобто, інноваційного потенціалу. (Гумба).

Інноваційний розвиток підприємства - це процес господарювання, що спирається на пошук і використання нових способів і сфер реалізації потенціалу підприємств у змінюваних умовах зовнішнього середовища у рамках обраної місії та прийнятої мотивації діяльності і пов'язаний з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту. (Пляшенко).

Інноваційний розвиток підприємства - це складний та довготривалий процес інноваційних перетворень на підприємстві, що включає набір цілей, заходів, систему мотивації, способи фінансування. Це закономірно та послідовно здійснюваний процес конкретних заходів щодо проведення наукових досліджень і розробок, створення новинок та освоєння їх у виробництві з метою отримання нової або покращеної продукції, нової або удосконаленої технології виробництва. (Касс)

Інноваційний розвиток підприємства - це сукупність відносин, що виникає у ході цілеспрямованого підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності організації на основі інновацій. (Заглуміна)

Інноваційний розвиток підприємства - це процес пошуку та створення нової продукції та процесів на основі використання сукупності всіх наявних засобів та можливостей підприємства, що веде до якісних змін (підвищення конкурентоспроможності, збільшення стійкості, формування нових ринків збуту та ін. (Мороз). Отже, підсумовуючи зазначимо, що інноваційний розвиток підприємства - це процес спрямованої, закономірної зміни стану підприємства, що залежить від інноваційного потенціалу цього підприємства та джерелом якого є інновації, що створюють якісно нові можливості для подальшої діяльності підприємства на ринку шляхом реалізації уміння знаходити нові рішення та ідеї у результаті винаходів.[3]. Серед основних причин відсутності попиту з боку підприємств на наукові розробки та реалізацію власного і наукового потенціалу, можна

виділити такі: 1. можлива на певних етапах збитковість високотехнологічного та наукоємного виробництва (порівняно з торгівельно-посередницькою чи банківською діяльністю); 2. орієнтація на імпорт кінцевого продукту; недостатня обізнаність у сфері управління проектами та ін.

Світовий досвід підтверджує, що для успішного переходу економіки на інноваційний шлях розвитку важливою є роль держави. Серед основних заходів є тісна співпраця держави з виробничими та науковими секторами, державна підтримка досліджень тощо.

Розглянемо чинники, що сприяють або стримують інноваційний розвиток підприємства [3].

Сприяють інноваційному розвитку:

1. Екзогенні (зовнішні): розвиток конкуренції наукоємних товарів;

збереження науково-технічного потенціалу та державна підтримка;

розвиток інноваційної інфраструктури; відповідні інноваційні заходи.

2. Ендогенні (внутрішні): наявність фінансових та матеріально-технічних ресурсів; здатність сприймати зміни, нововведення, можливість самореалізації; розвиток умов творчої праці та матеріальні стимули.

Стримують інноваційний розвиток:

1. Екзогенні: недостатня кількість та різноманітність джерел фінансування; недостатність науково-технічного співробітництва; вплив наукових кадрів; відсутність інформаційної бази щодо інноваційних проектів.

2. Ендогенні: недостатність матеріально-технічної та наукової бази; недостатня орієнтація на інноваційну діяльність; відсутність матеріальних стимулів; орієнтація на усталені ринки та короткострокову окупність та ін. [2].

До заходів, які спрямовані на вирішення проблем відносять:

1. Створення єдиної функціонуючої національної інноваційної системи, яка формується на різних рівнях.

2. Формування загальнодержавної системи пошуку, збору, накопичення, обробки, зберігання та надання інформації у сфері інноваційного розвитку.

3. Забезпечення використання існуючого науково-технічного доробку щодо його інноваційного впровадження.

Крім того, необхідним є забезпечення фінансування фундаментальних досліджень, створення нових та розвиток існуючих технологічних парків, вільних економічних зон та залучення інвестицій в модернізацію виробництва.

В сучасних умовах результати інноваційної діяльності, ініційованої прискоренням в темпі НТП істотно впливають на усі аспекти розвитку суспільства, змінюють життєве середовище та діяльність людини, способи забезпечення її розвитку[5].

Література.

1.Василенко В.О., Шматько В.Г. Інноваційний менеджмент. Навчальний посібник. За редакцією В.О Василенко. – Київ: ЦУЛ. Фенікс, 2003. – 440 с [ст. 5-15, 26-49];

2.М.А. Йохна, В.В. Стадник. Економіка і організація інноваційної діяльності. Навч. посіб. – Київ 2005. – 400 с [ст. 6-38];

3.Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект : монографія / [Саблук П. Т., Шпикуляк О. Г, Курило Л. І. та ін.] – К. : ННЦ ІАЕ, 2010. – 706 с. [85-141];

4.Павленко І.А. Економіка й організація інноваційної діяльності: Навчальний посібник. – Київ: КНЕУ, 2004. – 204 с [ст. 12-39]

5.Концепція розвитку національної інноваційної системи: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 680-р.: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/680-2009-%D1%80%7>.

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

***КОНЄВА І.І., К.Е.Н., ДОЦЕНТ СУМСЬКОГО НАУ
КОНЄВА А.О., МАГІСТРАНТ АДМ СУМСЬКОГО НАУ***

Стан медичної галузі є одним з основних показників сталого розвитку країни. Для ефективної роботи лікувально- профілактичних закладів і установ різної форми власності в Україні застосування інновацій в їх практичній діяльності надає можливість залучити більші обсяги фінансування оновити матеріально-технічну базу.

Сфера охорони здоров'я повинна забезпечувати задоволення потреб громадян у якісних і доступних медичних послугах, що є вкрай важливим завданням для України. З огляду на сучасний стан закладів

системи охорони здоров'я доцільно удосконалювати систему управління медичними закладами на інноваційних засадах.

Пріоритетними напрямками інноваційної діяльності в Україні є охорона й оздоровлення людини та навколишнього середовища, а стратегічним напрямом інноваційної діяльності в державі на 2011-2021 роки є впровадження нових технологій та обладнання для якісного медичного обслуговування, лікування, фармацевтики [1].

У медичній галузі під інноваціями слід розуміти цілеспрямовані перетворення в галузі, у т. ч. в її організаційній структурі та економічному механізмі, спрямовані на підвищення ефективності використання ресурсів та якості надання медичної допомоги, а також найбільше задоволення потреби населення в послугах охорони здоров'я [2].

Слід розуміти, що результатом інноваційної діяльності в закладах охорони здоров'я є розвиток медичних технологій, наукових досліджень і передового досвіду, спрямованих на отримання якісно нової ідеї оздоровлення, лікування, управління процесами в медичній галузі, отримання нових медичних товарів, технологій або послуг, що мають конкурентні переваги.

Нововведення у сфері охорони здоров'я реалізуються у формі створення нових технологій, медичних приладів, препаратів та засобів медичного призначення, лікувальних методик або організаційних процесів, що впливають на виробництво товарів або надання послуг [3].

Як об'єкт управління, інновації в закладах галузі охорони здоров'я поділяються на декілька видів:

* медико-фармацевтичні та медико-технічні інновації, які пов'язані із впровадженням нових методів, способів або прийомів для профілактики, діагностики та лікування на основі існуючих препаратів, устаткування або нових комбінацій їх застосування; також пов'язані з використанням нових лікарських засобів, технологій, конкурентоспроможних за основними параметрами медичної ефективності.

— організаційні інновації, які реалізують ефективну реструктуризацію діяльності закладів системи охорони здоров'я, удосконалення організації праці персоналу та поліпшення організаційної структури процесу управління окремих медичних закладів;

— економічні інновації, які забезпечують застосування сучасних методів планування, фінансування, стимулювання та аналізу діяльності закладів охорони здоров'я;

— інформаційно-технологічні інновації, які спрямовані на автоматизацію процесів збору, обробки, аналізу інформації в установах медичної галузі [4].

Побудова інноваційної моделі розвитку закладу має базуватися на таких структурних елементах: інноваційні знання, вміння та практичні навички ведення лікувально-діагностичного процесу; інноваційні управлінські та структурні зміни; забезпечення інформаційної підтримки клінічної практики; фінансово-економічні інновації; розвиток інноваційної інфраструктури медичної організації; управління цільовими проектами та програмами нововведень та ін. [5].

Отже, інноваційний процес в закладах охорони здоров'я є запорукою їх ефективного функціонування та повинен базуватися на засадах стратегічного управління, яке сприяє забезпеченню процесу створення і впровадження всіхвидів інновацій у достатньому обсязі для досягнення позитивних результатів діяльності медичних установ.

Література.

1. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08.09.2011 № 3715-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3715-17> (дата звернення: 12.04.2021).

2. Петрух О.А. Інноваційний розвиток сфери охорони здоров'я України. *Економіка та держава*. 2018. № 11. С. 107–111. 2016. № 2(1174). С. 101–112.

3. Данько В. Удосконалення системи управління закладами охорони здоров'я на інноваційних засадах. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. № 2, Том 30 (69). С. 102-110.

4. Мочалов Ю. Інноваційна діяльність у роботі закладів охорони здоров'я. *Практика управління медичним закладом*. 2014. №3 С. 28-37.

5. Литвинова О. Інновації в управлінні охороною здоров'я – боротьба чи єдність протиріч? URL: <https://www.vz.kiev.ua/innovatsiyi-v-upravlinni-ohoronoyu-zdorov-ya-borotba-chy-yednist-protyrich/> (дата звернення: 16.04.2021).

**ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ
ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

*СМІГУНОВА О.В., К.Е.Н, ДОЦЕНТ,
КОЛПАЧЕНКО Н.М., К.Е.Н, ДОЦЕНТ,
НАЗИМКО Є.С., ЗДОБУВАЧ,*

*ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА*

Ефективність діяльності сучасних підприємницьких структур, незалежно від сфери чи галузі їх функціонування, залежить від їх здатності досягати максимальних показників рентабельності діяльності, підвищувати показники ефективності використання всіх видів ресурсів, формувати конкурентні переваги та створювати умови для забезпечення власного безперервного сталого розвитку.

За результатами господарювання на значних посівних площах, деякі українські агрохолдинги входять до світових рейтингів найбільших латифундистів світу, [1], зокрема, «UkrLandFarming» посідав 16 місце та «Kernel» - 17 місце. Висока концентрація земельних ресурсів у агрохолдингах України, теоретично, має сприяти впровадженню та розвитку інновацій в аграрному секторі з огляду на потужне ресурсне забезпечення великого бізнесу. Високий потенціал (зважаючи на масштаби бізнесу) ефективності впровадження інновацій для кожного великого сільськогосподарського підприємства виступає фактором, що в українських реаліях міг би, певною мірою, компенсувати нестачу тієї державної фінансової підтримки, яку отримують європейські фермери, що впроваджують прогресивні технології та техніку [2].

Фактичний стан наразі, переважно, такий, що вітчизняні аграрії утримують свої позиції, не здійснюючи радикальних заходів, використовуючи потенціал родючих ґрунтів, сприятливі кліматичні умови, а також утримуючи низький рівень заробітної плати. Ці чинники в сукупності не спонукають власників підприємств впроваджувати інновації в сільськогосподарське виробництво, особливо з огляду на доволі високий світовий попит на українську сільськогосподарську продукцію.

Однак постійне зростання цін на паливно-мастильні матеріали, добрива, сприяє зниженню показників ефективності сільськогосподарського виробництва (за винятком сектору

органічного землеробства, де діють інші фактори конкурентоспроможності). Інноваційні технології дозволяють оптимізувати витрачання засобів захисту рослин та добрив, контролюючи посівні площі, що сприяє підвищенню операційної ефективності агробізнесу. Можливість контролю витрачання паливно-мастильних матеріалів за допомогою сучасної цифрової техніки, інтегрованої з супутниковим спостереженням, також є стимулом, що спонукає українські компанії до впровадження інновацій. Таким чином, інновації в рослинництві – це можливість зростання конкурентоспроможності сільгоспідприємств та забезпечення перспектив подальшого розвитку і ринкового лідерства на світовому ринку.

Практика впровадження інновацій, з одного боку, свідчить про наявність значної кількості проблем та перепон, що гальмують інноваційний розвиток сільськогосподарського виробництва в Україні, а з іншого – є обнадійливою, адже інноваційний розвиток набирає стратегічного зайчення в розвитку деяких галузей та регіонів. Очевидно, впровадження інновацій в агровиробництво вимагає налагодження підготовки кадрів, спроможних практично реалізовувати інноваційні проекти та програми.

В широкому розумінні поняття агроінновацій трактують як нововведення, що реалізуються в аграрній сфері. Загалом, в науковій літературі запропоновані різні підходи до визначення даного поняття. Зокрема, під агроінноваціями розуміють системні впровадження в сільськогосподарське виробництво результатів науково-дослідної роботи, що сприяють позитивній зміні якісних та кількісних характеристик взаємозв'язків між біосферою та техносферою, а також поліпшенню стану навколишнього природного середовища [3]. Інноваційна діяльність у сільському господарстві реалізується впродовж чотирьох етапів: розробка новацій, їх апробація та перевірка, відтворення новацій, впровадження їх у виробництво.

Специфіка інновацій аграрного виробництва зумовлена особливостями галузі: основним фактором виробництва є земля, процес виробництва передбачає чітку взаємодію з живими організмами (рослинами, тваринами), сезонний характер виробництва та високий рівень ризику. Впровадження інновації в сільськогосподарську галузь передбачає не зміну виробленої продукції, а набуття нею покращених властивостей.

Забезпечення ефективного розвитку сільськогосподарської галузі країни потребує надходження інноваційних ресурсів та

визначення пріоритетних шляхів їх використання підприємствами. В ринкових умовах, з огляду на гостру конкуренцію, ця проблема є особливо актуальною. Тому інноваційна політика підприємства відноситься до визначальних характеристик підприємницького стану перспектив його подальшого розвитку [4,5].

Література.

1. ТОП-35 латифундистов мира 2017. URL : <https://latifundist.com/rating/top-35-latifundistov-mira>.
2. Петренко Л. А., Шевченко Р. В. Інновації в рослинництві: актуальні напрями та показники ефективності впровадження. Агросвіт. 2019. № 4. С. 42–50.
3. Дацій О.І. Фінансове забезпечення інновацій в агропромисловому комплексі України. Проблеми інвестиційно-інноваційного розвитку. 2011. № 1. С. 65-76.
4. Богомолова К.С. Сутність та фактори формування конкурентоспроможності аграрних підприємств. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. 2019. Вип. 200. С. 118-128.
5. Місевич О.А. Управління інноваційним забезпеченням економічного розвитку сучасних сільськогосподарських підприємств. Менеджмент в аграрному секторі економіки: теорія та практика ефективного розвитку : Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів, студентів (05.12.18). Житомир, 2018. С. 45 – 48.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

*ПАЛАМАРЕНКО Я.В., К.Е.Н., СТ. ВИКЛАДАЧ,
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ*

В умовах сьогодення інноваційна діяльність перетворилася на один із найважливіших чинників ефективного функціонування та розвитку всіх підприємств в умовах ринкової економіки. При цьому інноваційна діяльність забезпечує високий рівень конкурентоспроможності та виступає основою динамічного розвитку економічної системи в цілому.

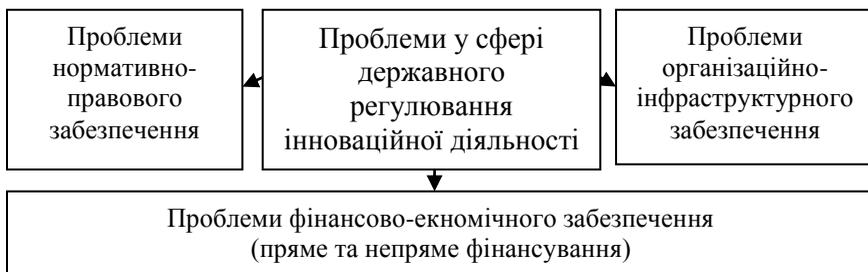
У свою чергу, інноваційна політика – комплексна система заходів щодо стимулювання розробки, супроводу, управління, планування і контролю процесів інноваційної діяльності в сфері науки, техніки і матеріального виробництва, пов'язаних з адекватними заходами у важливих сферах життєдіяльності суспільства, що забезпечують створення необхідних умов реалізації поточних та перспективних цілей соціальної складової розвитку держави. Україна повинна розвивати інноваційну політику під впливом високої конкуренції, що посилюється в умовах реалізації інтеграційних процесів. Саме орієнтація на інноваційний тип розвитку економіки підсилить активізацію інноваційної діяльності суб'єктів аграрного господарювання, що дозволить розпочати реорганізацію економіки, розвивати наукомістке виробництво, яке є одним з основних чинників, що забезпечують економічне зростання в цілому [2, с. 202].

Зокрема, Європейський Союз використовує кілька інструментів інноваційної політики та залучення інвестицій для фінансування інноваційної діяльності. Серед них виділяють пряме державне фінансування, в першу чергу шляхом виділення грантів, кредитів, субсидій тощо; створення інфраструктури для інноваційної діяльності; податкові стимули, спеціальні схеми підтримки ризикового фінансування, надання державних гарантій. У країнах з високим рівнем науково-технологічного розвитку (Швеція, Німеччина, Фінляндія) надають перевагу заходам прямої фінансової підтримки, що надає можливість державі визначати, які технології або який сектор економіки потрібно розвивати в першу чергу. На відміну від опосередкованих методів стимулювання фінансова допомога має цільовий характер [2, с. 79].

Зокрема, на законодавчому рівні визначено, що державне

регулювання інноваційної діяльності здійснюється шляхом: визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності; формування й реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інноваційних програм; забезпечення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки й стимулювання інноваційної діяльності; захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності тощо [5].

Виходячи з вище зазначеного, державна інноваційна політика має бути спрямована на створення соціально-економічних, організаційних і правових умов ефективного відновлення, розвитку й застосування науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, енерго- та ресурсоощадних технологій, виробництво та реалізацію нових видів продукції. Проаналізувавши основні проблеми у сфері державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, можна їх згрупувати в окремі блоки для спрощення пошуку шляхів вирішення цих проблем (рис. 1).

Рис. 1 . Ключові проблеми у сфері державного регулювання інноваційної діяльності в Україні

Джерело: сформовано автором на основі опрацьованої літератури [4, с.73]

Отже, як бачимо з рисунку, виокремивши основні актуальні проблеми у сфері державного регулювання інноваційної діяльності в Україні на окремі блоки, шукати шляхи вирішення цих проблем стає значно простіше. Тому, спираючись на набутий світовий інноваційний досвід та враховуючи вітчизняну специфіку інноваційних процесів, сьогодні можна запровадити ефективну інноваційну систему, яка зможе підвищити інноваційну активність вітчизняних підприємств.

Також важливим є формування економічної політики держави щодо впровадження у виробництво і побут новітніх технологій, визначення реальних перспективних джерел фінансових ресурсів, необхідних для реалізації передбачуваних напрямів розроблення інновацій, стимулювання та розвиток венчурного підприємництва, а також відповідність нормативної та юридичної баз наукового і загальноосвітнього рівнів спеціалістів для здійснення циклу “ідея-розробка-інновація-упровадження”, відповідних методів управління цими процесами на підприємстві [1, с. 37].

Основний напрямок державного регулювання інноваційної діяльності має бути спрямований на посилення взаємозв'язку науки, бізнесу та держави з метою формування системи, яка об'єднує технологічні, фінансові та організаційні фактори генерування та поширення інновацій. Зокрема, державна підтримка у вигляді податкових пільг веде до зниження податкового навантаження і вивільнення фінансових ресурсів, необхідних господарюючим суб'єктам для здійснення інвестицій в інноваційну діяльність, для створення і організацію виробництва принципово нової продукції, застосування нових або модернізацію існуючих способів її виробництва [3]. У той же час, особливої уваги потребують проблеми пов'язані з фінансово-економічної забезпеченості інноваційної діяльності, тому подальші дослідження за цією тематикою необхідно проводити у напрямку виявлення недоліків фінансового забезпечення інноваційної діяльності в Україні з подальшим аналізуванням інноваційно-інвестиційної діяльності.

Література.

1. Водянка Л.Д., Підгірна В.С., Сироїчко К.В. Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційної діяльності. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 9. С. 77–82.
2. Мельник В.І., Погрішук Г.Б., Погрішук О.Б. Інноваційні зміни в економіці в контексті еволюційних зрушень. Науковий вісник Ужгородського університету. 2016. №2 (48). С. 200–207.
3. Паламаренко Я. В. Концептуальні положення державного регулювання інноваційних процесів. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 4. – URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1625> (дата звернення: 24.03.2021). DOI: 10.32702/2307-2156-2020.4.56
4. Пришляк Н. В., Паламаренко Я. В., Березюк С. В. Стратегічне управління інноваційним розвитком взаємопов'язаних галузей з виробництва біопалива. Вінниця. Друк, 2020. 404 с. (Протокол № 13 від 26.06.2020 р.).
5. Про інноваційну діяльність. Закон України від 05.12.2012 р. № 40-

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

***ХУДАВЕРДІЄВА В.А., К. ЕКОН. НАУК, ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА ЗООВЕТЕРИНАРНА АКАДЕМІЯ***

Розвиток вітчизняної економіки в умовах глобалізації і інтеграції бізнесу, посилення конкуренції практично у всіх галузях господарювання обумовлює неможливість розвиток соціально-економічних систем без значних інвестиційних вливань. Залучати інвестиції в економіку будь-якої країни вигідніше, ніж брати кредити, однак такі фактори як корупція, нестабільність валюти й гальмування реформ, не приваблюють і відпштовхують іноземних інвесторів. Так, у 2017 році приплив прямих іноземних інвестицій впав удвічі порівняно з 2016 роком. У 2018 році ситуація покращилась і Україна піднялася в рейтингу інвестиційної привабливості країн світу [1].

В Україні інвестиційна діяльність регулюється Законом «Про інвестиційну діяльність» № 1561-ХІІ від 18.09.91 (зі змінами і доповненнями) [2]. Управління інвестиційною діяльністю в державних масштабах припускає державне регулювання, тобто розвиток інвестиційного процесу з урахуванням законодавчих і регламентуючих методів в процесі: регулювання, контролю, стимулювання, заборони. Згідно ст. 12-1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» встановлено, що державна підтримка для реалізації інвестиційних проектів включає фінансування, співфінансування і компенсацію відсоткових ставок за кредитами за рахунок державного або місцевого бюджетів. Також до державної підтримки належить надання гарантій з метою забезпечення виконання боргових зобов'язань за запозиченнями суб'єктів господарювання та кредитування за рахунок коштів бюджету [3].

Сьогодні існує ряд проблем щодо управління інвестиційною діяльністю. По-перше, відсутній єдиний центр, що займається розробленням інвестиційних стратегій і формуванням програм і бюджету. По-друге, відсутня прозора система розподілу інвестиційних ресурсів (коли чітко були б визначені пріоритети, критерії ухвалення пропозицій і т. д.). По-третє, інвестиційні потреби і фінансові джерела збалансовуються тільки на передінвестиційній стадії

розробки проекту. На інвестиційній стадії реалізації проекту моніторинг витрат обмежується констатацією недостатності поточних ресурсів. В результаті проект втрачає економічну ефективність, або заморожується до надходження позапланових коштів. Вчетверте, не проводиться незалежна експертиза якості проектів і їх відбору в програму у зв'язку з дорожнечого, або задля збереження конфіденційності.

Рішення проблеми підвищення ефективності управління інвестиціями в процесі інвестиційного планування припускає реалізацію наступних напрямів: концентрація наявних ресурсів підприємства для виконання поставлених інвестиційних завдань і раціональне використання залучених інвестицій; аналіз і вдосконалення взаємозв'язків із зовнішнім середовищем; внутрішня узгодженість і чітка координація всіх структурних підрозділів, що беруть участь в інвестиційному процесі; організаційне передбачення, обґрунтованість прогнозів, при цьому основний упор повинен робитися на прогноз ситуації в умовах невизначеності і непередбачуваності розвитку підприємства і його оточення, вироблення адекватної стратегії, що забезпечує його виживаність і ефективний розвиток в майбутньому і своєчасна реалізація інвестиційних пропозицій. Розв'язання вказаних вище проблем знаходиться у області послідовного застосування на практиці основних принципів системи стратегічного управління інвестиційною діяльністю.

Одним з найважливіших напрямів формування інвестиційної стратегії є формування інвестиційних ресурсів, які є всіма видами грошових і інших активів для здійснення вкладень в об'єкти інвестицій. Мета формування інвестиційних ресурсів – забезпечення фінансово стійкої, безперервної і ефективної інвестиційної діяльності в передбачених стратегією об'ємах. Розробка ефективної інвестиційної стратегії багато в чому залежить від інвестиційного менеджменту, тобто від процесу управління всіма аспектами інвестиційної діяльності[4].

Необхідною умовою покращення інвестиційної та економічної ситуації в Україні є подальша децентралізація державного управління, яка здатна підвищити демократичний потенціал суспільства, сприяти підвищенню управлінської компетенції регіональних та місцевих органів влади. На жаль, сучасна практика формування інвестиційних програм регіонального рівня є надто недосконалою. У переважній більшості обласні інвестиційні програми є простим зведенням

зібраних з районів проектів збільшення виробництва певних підприємств, у яких економічне обґрунтування вкрай недосконале. Перелік заходів, здатних реально сприяти інвестиційним процесам на місцевому та регіональному рівнях і таких, що залежать від управлінських структур, передбачає першочергово інформаційну підтримку[5].

Якщо держава зацікавлена в стабільній і сильній економіці, то вона повинна на законодавчому і виконавчому рівнях сприяти створенню сприятливого інвестиційного клімату. В умовах ринкових відносин держава повинна чинити регулюючу дію на інвестиційний процес шляхом забезпечення науково обґрунтованого ціноутворення, проведення гнучкої кредитної, податкової і амортизаційної політики, стимулювання підприємницької діяльності і надання пільг інвесторам, цільового державного фінансування, виділення пріоритетних напрямів інвестування і інших видів фінансування, складання індикативних планів капітальних вкладень.

Література.

1. Скільки іноземних інвестицій надійшло до України в 2010-2018 роках URL: [https:// w.slovoidilo.ua.2018/08/ 31/infografika/finansy/](https://w.slovoidilo.ua.2018/08/31/infografika/finansy/)
2. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 року № 1561-ХІІ (зі змінами і доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Перелік нормативно-правових актів, які впливають на умови інвестиційної діяльності. URL: <http://bogorda.if.gov.ua>
4. Загірняк Д. М. Проблеми іноземного інвестування в економіку України URL:[http://korrespondent.net/business/ companies -iz- ukrainy.](http://korrespondent.net/business/companies-iz-ukrainy)
5. Яркова Н. І. Роль органів державної влади в інвестиційному процесі. Економіка будівництва і міського господарства. 2012. Том 8. № 2. С. 89-100.

О ПРОБЛЕМЕ ФОРМИРОВАНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В СИСТЕМЕ МЕНЕДЖМЕНТА ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ СПОРТИВНЫХ КЛУБОВ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

***МАТВИЕНКО А.И.,
ПОЛОЦКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ***

В теории человеческого капитала на сегодняшний день важное место отводится образованию персонала организации. Оно играет ключевую роль в формировании и развитии человеческого капитала,

становясь центральным звеном стратегии экономического роста. Гэри Беккер указывает [4, с. 37] на тесную взаимосвязь в ретроспективе экономического роста и эволюции системы образования.

Человеческий капитал организации, как правило, состоит из следующих компонентов:

- капитал образования (профессиональное и дополнительное образование, подготовка персонала, повышение квалификации и переподготовка, профессиональные компетенции, совершенствование знаний и получение научного опыта);

- капитал культуры (интеллектуальные и культурные нормы и ценности);

- капитал здоровья (физическая способность к трудовой деятельности) [1, с. 112].

В свою очередь, можно отметить, что капитал образования способствует формированию в процессе вузовского и послевузовского обучения капитала культуры и капитала здоровья, что еще раз подтверждает основополагающую роль образовательного компонента в формировании и развитии человеческого капитала организации, особенно в системе ее менеджмента.

Для процесса формирования человеческого капитала в организации используются такие методы, как приобретение (наем), привлечение и обучение персонала. В свою очередь, на развитие человеческого капитала на микроуровне оказывают влияние следующие факторы:

- подготовка, отбор и переподготовка квалифицированного персонала (как правило, на уровне бакалавриата и магистратуры);

- участие в проектировании и составлении образовательных программ (тесное сотрудничество с учебными заведениями);

- получение практического опыта на базе организации (партнерство с учреждениями образования на разных этапах подготовки для адаптации к реальным условиям);

- система стимулирования трудовой деятельности (например, бонусная система оплаты труда);

- приобретение сотрудниками научного опыта с целью совершенствования хозяйственной деятельности организации (как правило, на уровне аспирантуры и докторантуры);

- эффективная основа менеджмента организации (высококвалифицированный административно-управленческий персонал).

Человеческий капитал является ценностью компании, особенно

в отношении квалификации сотрудников. Процесс формирования и развития человеческого капитала в организации реализуется на основе инвестиций в персонал (для получения и развития знаний, умений, навыков и компетенций) [2].

Человеческий капитал считается ведущим фактором и в индустрии профессионального спорта. Об этом свидетельствует то, что эффективность хозяйственной деятельности всех профессиональных спортивных клубов непосредственно зависит от формирования и развития человеческого капитала как на уровне команды, так и в системе менеджмента организации. Основным инструментом формирования и развития человеческого капитала является обучение.

В системе Министерства образования Республики Беларусь кадры для профессиональных спортивных клубов и индустрии в целом готовят в вузах по нескольким направлениям: педагогическому, инженерному и экономическому (в рамках специализации), вследствие чего, следует акцентировать внимание на отсутствии в системе образования специальностей экономического профиля для индустрии профессионального спорта. От уровня знаний и навыков специалистов в области экономики профессионального спорта зависит эффективность работы спортивных организаций (предприятий) города, области и Республики Беларусь в целом.

Подводя итог, следует отметить, что профессиональные спортивные клубы нуждаются не только в профессиональных спортсменах, тренерах, спортивных инженерах, но и в экономистах и менеджерах, которые обладают достаточными знаниями, умениями и навыками для данного вида экономической деятельности. Государственной программой «Физическая культура и спорт» в Республике Беларусь на 2021-2025 гг. предусмотрено использование современных управленческих технологий в деятельности спортивных организаций [3], для реализации которых и, в связи с вышесказанным, по мнению автора, целесообразным будет создание в Республике Беларусь многоуровневой системы непрерывной подготовки специалистов экономического профиля для формирования эффективного человеческого капитала в системе менеджмента профессиональных спортивных клубов.

Литература.

1. Васильева, А.Н. Специфика и структура человеческого капитала организации / А.Н. Васильева // Известия ИГЭА. – 2009. – № 6 (68). – С.

110-114.

2. Матвиенко, А.И. Эффективность инвестиций в человеческий капитал в индустрии профессионального спорта на современном этапе / А.И. Матвиенко // Теоретико-методологические подходы к формированию системы развития предприятий, комплексов, регионов: монография / под общ. ред. д-р экон. наук, проф. В.В. Бондаренко, д-р экон. наук, проф. Ф.Е. Удалова. – Пенза: РИО ПГСХА, 2015. – Гл. 5. – С. 56-75.

3. О Государственной программе «Физическая культура и спорт» на 2021-2025 годы [Электронный ресурс]: постановление Совета Министров Респ. Беларусь, 29 янв. 2021 г., № 54 // ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой ин-форм. Респ. Беларусь. – Минск, 2021.

4. Becker, G.S. Human Capital. A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education / G.S. Becker. – New York: London: Columbia University Press, 1964. – 187 p.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

*УСЕНКО Н.М. СТ. ВИКЛАДАЧ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ*

За всіх можливих змін конфігурації суспільного прогресу у світі, його основним джерелом, рушійною силою був і залишається науково-технічний прогрес, викликаний людськими потребами та людським інтелектом. Зміни в економіці України проходило з недооцінкою науково-пошукового й інноваційного чинників розвитку як у виробничо-економічній сфері, так і в ширшому аспекті при виборі шляхів і засобів розвитку соціально-економічної системи країни. Тому необхідно відповідальніше поставитися до інноваційної складової перетворень у всіх галузях – науці, технологіях, виробництві, управлінні, інституційних системах, організаційно-економічних формах, соціальних рішеннях, комунікаціях.

Питанням дослідження впливу науково-технічного прогресу, інновацій та інвестицій на економічний розвиток присвячено чимало робіт зарубіжних і вітчизняних економістів: С. Кузнєца, Е. Менсфілда, Г. Менца, У. Росту, К. Опшенлендера, Й. Шумпетера, С. Глазьева, Н. Кондратьєва, Л. Оголевої, Н. Краснокутська, О. Бондаренко, О. Луцків та інші.

Разом з тим, аналіз опублікованих з даної проблеми робіт дозволив зробити висновок про недостатнє наукове і практичне розкриття питань формування концептуальних і методичних підходів до вирішення завдання інноваційного розвитку в сучасних умовах економіки, для якої характерний гострий дефіцит інвестиційних ресурсів.

Метою роботи є обґрунтування структури системи розвитку інноваційної діяльності підприємства на основі узагальнення існуючих підходів, а також виявлення елементів управляючої підсистеми, як однієї з її складових.

Аналіз робіт зарубіжних та вітчизняних науковців показав, що однозначного універсального визначення поняття “інновації” не існує різні вчені нерідко трактують його в залежності від об’єкта і предмета своїх досліджень. У багатьох підходах не розкривається економічна сутність інновації, немає чітких критеріїв її визначення з позицій економічних результатів. Це призводить до виникнення суперечностей у розумінні та використанні цього поняття. Що стосується інновацій, то зараз тільки технологічні мають системний опис у міжнародних стандартах [1, 2, 3, 4].

Проте інновації стають одним із головних елементів теоретичних сценаріїв і практичної реалізації сучасного науково-технічного прогресу, поступово займаючи позиції капіталовкладень, що функціонують багато років як головний фактор економічного зростання. Принципове підвищення ролі інновацій викликано зміною ринкової ситуації, і ця обставина визначає особливості взаємодії інновацій і ринку на сучасному етапі.

Системний підхід можна назвати універсальною методологією наукового пізнання, що одержав розвиток в ході природного прогресу науки. При цьому необхідно відзначити особливе значення системного підходу для аналізу соціально-економічних явищ і процесів. Інноваційні системи, у порівнянні з технічними та природними системами, відрізняються більше високим порядком складності, винятковим різноманіттям взаємозв’язків, рівнем організації й, у той же час рівнем невизначеності. Система інноваційної діяльності – це, безумовно, складно організована соціально-економічна система [1, 2, 5, 6, 7].

Система характеризується ієрархічністю, багатоступенню, окремі рівні системи обумовлюють певні аспекти її поведіння. Окремо необхідно вести мову про взаємозв’язки елементів в межах інноваційної системи. Оскільки система вважається априорі відкритою,

то вона, з одного боку, має містити певні підсистеми, а з іншого – бути підсистемою, невід’ємним елементом більших систем. Обидві ці властивості притаманні інноваційній системі економіки, що вимагає їх урахування при розгортанні нових форм фінансового забезпечення.

Процес формування економічних відносин вимагає підвищення ролі науково-технологічної сфери й зумовлює об’єктивну необхідність формування механізму управління створенням основних результатів науково-технічної та інноваційної діяльності як складової загального господарського механізму. Виходячи з базових положень системного підходу у механізмі управління створенням наукоємної продукції доцільно розглядати:

- критеріально-цільову складову (забезпечує трансформацію мети управління у конкретні завдання, узгодження основних цілей та напрямів державної науково-технічної та інноваційної політики з цілями конкретного розробника, визначення бажаних результатів, розробку дерева цілей);

- організаційно-технологічну складову (забезпечує узгодження між критеріями, факторами, методами і ресурсами, охоплює організаційні та технологічні відносини і містить організаційну структуру, структуру технологічного процесу, організаційні форми, методи, функції управління, форму зв’язків з державними інститутами);

- економічну складову (забезпечує узгодження методів управління з ресурсами управління і визначає форму власності на отримані результати, механізм ціноутворення, господарську самостійність об’єкту управління) [1, 3, 5, 9].

Таким чином, в роботі було досліджено сутність інновацій та інноваційного процесу як цілісної системи, з урахуванням взаємозв’язку всіх елементів, доведена необхідність розширення ієрархії системи інноваційного розвитку, виходячи з базових положень системного підходу запропонований механізм управління створенням наукоємної продукції бізнесу.

Література.

1. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент: Навч. Посібник. Київ : КНЕУ, 2003. 504 с.
2. Ансофф И. Стратегическое управление. Москва : Экономика, 1989. 519 с.

3. Дука А.П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: Навч. Посібник. Київ : Каравела, 2008. 432 с.
4. Йохна М.А. Економіка і організація інноваційної діяльності: Навчальний посібник. Київ : Видавничий центр „Академія”, 2005. 400 с.
5. Бондаренко О.А. Модель інноваційної сприйнятливості та готовності до інноваційного розвитку промислового підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2015. № 3. С. 111 – 115.
6. Михайлова Е.А. Технології управління разработкой и запуском новых продуктов. *Менеджмент в России и за рубежом*. 2000. №6. С. 93 – 104.
7. Кононюк А. Е. Системология. Общая теория систем. Київ : Освіта України, 2014. 564 с.
8. Куц О.Є. Основи системного управління інноваційними процесами на підприємстві. *Економіка: проблеми теорії та практики*. Дніпропетровськ : ДНУ, 2002. Спецвипуск. С.18 – 25.
9. Луцків О. М. Проблеми інституційного забезпечення інноваційного розвитку в Україні. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”*. Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. № 899. С. 58 – 64.

ГЕНЕЗИС ПОНЯТТЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

**КУЗЬМЕНКО Т.С., АСПИРАНКА,
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

В умовах високої конкуренції та динамічності зовнішнього середовища підприємствам вкрай необхідно активно впроваджувати інновації в свою діяльність для утримання і заняття більш високої ринкової позиції. Господарюючими суб'єктами можуть бути застосовані різні методи з підтримки свого стану серед конкурентів, але все ж, в сучасних реаліях, майже всі підприємства змушені вдатися до випуску інноваційної продукції.

Для ефективності інноваційної діяльності підприємствам необхідно сформувати, наростити і розвинути свій інноваційний потенціал, а згодом і грамотно керувати ним. У результаті цих заходів формується інноваційна політика, яка дозволяє підприємству спрогнозувати динаміку економічного зростання і рівень його конкурентоспроможності в галузі і світовому господарстві [1, с. 19].

Питання сутності та оцінки інноваційного потенціалу досліджуються в працях науковців А. Амоши, В. Аньшина, Ю. Бажала, В. Гуніна, Г. Доброва, П. Завліна, А. Казанцева, В. Клименюка, І. Новікової, Ф. Поклонського, С. Філіна та інших. Зокрема, розглядаються різні підходи до розуміння даної категорії: як складової загального потенціалу організації, з функціональної, ресурсної точки зору тощо.

В інноваційному розвитку України, згідно з дослідженням Лобас І. В., можна виділити такі проблеми, як неузгодженість законодавства в сфері інновацій та інвестицій, низький рівень інноваційної активності підприємств, механізми правового захисту інтелектуальної власності, відсутність системи прогнозування інноваційного розвитку [2].

Серед основних елементів інноваційного потенціалу науковці виділяють:

- матеріально-технічні ресурси (сучасні виробничі фонди і технології підприємства);

- Трудові ресурси (персонал, зайнятий в інноваційній діяльності та має спеціальну освіту і досвід);

- Організаційно-управлінські ресурси (форма власності підприємства, його величина, галузева приналежність і т.п.) [3, с. 74].

Під формування інноваційного потенціалу підприємства розуміють комплекс заходів із планування та придбання ресурсів необхідних для досягнення інноваційних цілей.

Формування інноваційного потенціалу починається з моменту створення організації і повторюється у випадках зміни структури підприємства і його внутрішніх зв'язків, наприклад реорганізація підприємства [1, с. 36].

На самому початку своєї роботи керівництво підприємства повинне врахувати умови формування інноваційного потенціалу [4, с. 59]:

- Інноваційна спрямованість державної політики;

- Підтримка інноваційного підприємництва;

- Достатню кількість ресурсів для здійснення інноваційної діяльності;

- Усвідомлення підприємством необхідності інноваційного розвитку для підвищення своїх конкурентних позицій на вітчизняному та зарубіжних ринках;

— Нормативно-правова база, спрямована на підтримку підприємств, зайнятих в інноваційній діяльності.

Ефективне формування інноваційного потенціалу підприємства залежить від наступних параметрів [5, с. 9]:

— Стан наукової бази технічних власних і придбаних розробок і винаходів (можливість придбання прав на використання розробок, проведення та замовлення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт);

— Стан інфраструктурних можливостей підприємства;

— Вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на успішне здійснення інноваційного циклу;

— Ступінь прийняття персоналом нововведень [5, с. 11].

Таким чином, процес формування інноваційного потенціалу необхідно проводити на кожному підприємстві, тому що від стану інноваційного потенціалу залежить вибір і реалізація інноваційної стратегії фірми.

Розглянуті підходи до оцінки інноваційного потенціалу не вичерпують існуючих можливостей його оцінки, враховуючи складність, багатоаспектність даної категорії. Крім того, мінімізації помилок служитиме використання декількох методів оцінки.

Література.

1. Мартюшева Л.С., Калипенко В.О. Інноваційний потенціал підприємства як об'єкт економічного дослідження // Фінанси України. 2002. № 10. С. 61-66.

2. Лобас І.В. Особливості інноваційно-інвестиційної політики України. Державне управління: теорія та практика. 2011. № 2. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej14/txts/Lobas.pdf> (дата звернення: 21.11.2020).

3. Балабанов И.Т. Инновационный менеджмент : Уч. пособие. СПб.: Питер. 2000. 303 с.

4. Гунин В.Н. Управление инновациями. Модульная программа для менеджеров «Управление организацией». Модуль №7. М., 1999. С. 56.

5. Новікова І.В. Інноваційний потенціал підприємства: оцінка та фінансово-інвестиційне забезпечення розвитку (за матеріалами підприємств алмазно-інструментального виробництва України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.06.01. «Економіка, організація та управління підприємствами». К., 2003. 20 с.

INNOVATION ACTIVITIES IN FOREIGN COUNTRIES

*GORUSTOVICH T.G., MASTER OF ECONOMIC SCIENCES,
BELARUSIAN STATE AGRARIAN TECHNICAL UNIVERSITY*

The mechanism for the formation and implementation of scientific, technical and innovation policies in the countries of the world community is different, since the ratio of state and market functions is not the same in different countries, and the organizational structures of science management are different. In countries with market economies, the patterns of production development are similar and the approaches to innovation are the same, in particular, to take into account its long-term trends and consequences. The dynamic development of many countries of the world, their leap into the future, has finally become based solely on innovation. The seven most developed countries, with 46 macro technologies, hold 80% of this market. The United States annually receives about 700 billion dollars from the export of high – tech products, Germany – 530 billion dollars, and Japan-400 billion dollars. The volume of the global market for high-tech products today is 2 trillion. \$ 300 billion. Of this amount, 39% are products of the United States, 30% - Japan, 16% - Germany, 0.3% - Russia. The specifics of the implementation of scientific and innovation policies in different countries include different shares of research and development expenditures in the gross national product. The leaders are Switzerland, Germany, Japan, Sweden, South Korea and the United States, China, the United Kingdom, France, the Netherlands, and Italy.

A special place in the system of economic measures of the state's influence on innovation processes is occupied by measures that stimulate cooperation of industrial corporations in the field of scientific research. In Canada, government incentives for R & D include the provision of a government loan guarantee from commercial banks and government funding for R & D. In Japan, the state provides budget subsidies and concessional loans to research institutes under the jurisdiction of various ministries, state corporations, research centers that carry out R & D together with private companies. The increase in the share of R & D expenditures in GDP has become a general trend for the vast majority of European countries. This figure for the EU member states as a whole reached 1.9%, and in Sweden and Finland it was 4.3% and 3.5%, respectively (2.2% – in France, about 1.9% - in the Netherlands, for the United States-about 2.7%, Japan-3.1%). The most important role is played

by tax incentives, including incentives aimed at stimulating scientific and technological progress, exports and business activity of innovative businesses. The discount amount is 5.3% in Japan (for electronic equipment and equipment), 50% in the UK (for the 1st year of operation of new equipment, technology, materials), 10-15% in Canada (depending on the development of the territory of the company's location – developed or undeveloped areas of the country). In the United States, the investment tax credit applies only to energy equipment. In a number of countries, such as the Netherlands, Norway, Austria, and Malaysia, energy companies completely exclude R & D expenses from their pre-tax profits. A temporary exemption from income tax or a partial reduction ("tax holiday") is valid in France and applies to newly created small and medium-sized firms with a 50% reduction in the income tax paid by them for the first 5 years of their activity. In the UK, for start-up innovative companies, the income tax is reduced from 20% to 1%. In the United States, the depreciation period is set at 5 years for equipment and devices used for R & D, with a service life of more than 4 and less than 10 years. In Japan, the accelerated depreciation system is introduced for companies that use either energy-saving equipment or equipment that promotes efficient use of resources and does not harm the environment. Companies in the UK are allowed to write off the full cost of technical equipment in the 1st year of its operation. In Germany, in the 1st year, 40% of the acquisition costs used for R & D can be written off. In France, it is possible to apply accelerated depreciation to energy-saving, environmental, and information equipment. In order to boost innovation activity abroad, the state often encourages personnel training. In France, 25% of the increase in training costs is tax-exempt. In the United States, official documents refer to investments in science and technology as "investments in the future."

The success of Asian countries in developing their technological advantages and developing new technological niches is obvious. First of all, it is necessary to mention South Korea, Taiwan, Hong Kong and Singapore. Currently, China is developing dynamically, and the growth rate of its economy is very impressive. The need to provide consumer goods to the giant domestic population is the main internal incentive for the development of the innovation mechanism of this country. Its main principles: a high concentration of cheap labor; diversification of the influx of mass production technologies from the United States, Europe, and Japan; import of financial capital. Relying on an abundance of cheap labor, China has learned to profitably import mass production technologies and, in cases of lack of its own financial resources, to import the financial

capital necessary for its development. The main incentive for the development of the national innovation mechanism is the need to modernize the economy and provide more than a billion people with modern products.

Today, the main dynamic sustainable development of the economic system is innovation activity, which ensures a high level of its competitiveness. The degree of development of the national innovation sphere forms the basis for sustainable economic growth, is a necessary condition for the effective participation of the country in the global division of labor. The innovative systems formed in the world allow increasing the intensity of the country's economic development through the use of effective mechanisms for obtaining, transmitting and using in economic practice the results of scientific, technical and innovative activities.

Literature.

1. Voiteshenok, M.I. Innovative susceptibility as a generalizing indicator of the ability to innovate / M.I. Voiteshenok, I.A. Paramonova // *Nauka i innovatsii*. – 2015. – No. 1. – P. 29-32.

2. Gutgarts, R. D. a prisoner of the trend of innovation // *the Economist*. – 2019. – No. 2. – P. 70-84.

3. Kostyuchenko, V.A. estimates of changes in the structure of investment sources for the financing of innovative activity / A.V. Kostyuchenko // *Innovation*. - 2016. - No. 10. – pp. 126-131.

4. Tsatsulin, A.N. Financing of innovative development in the context of foreign experience and domestic practice // *Economist* – 2019. – No. 8. – pp. 67-78.

5. Yashin, S.N., Yashina, N.I. Financing of innovations and investments of enterprises: Monograph. Nizhny Novgorod: VGIPU, 2010. – 245 p.

ФОРМИ СОЦІАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

ДРОБОТЬКО І.І. *, МАГІСТР

*ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА*

Соціальні інвестиції – один з основних інструментів реалізації соціальних програм сучасних компаній. Вони повинні забезпечувати

---

* Науковий керівник – Антощенкова В.В., к.е.н., доцент

певний ефект не лише інвестору, але й тому, хто їх отримує: окремій особі, групі людей, місцевому співтовариству чи суспільству в цілому [1].

Перспективи розвитку економіки залежать від інтенсивності перебігу в ній інвестиційних процесів. Інвестиційна сфера ефективно забезпечує рівновагу між соціальною справедливістю та економічною вигодою. За сучасних умов соціальне інвестування вже не розкіш, яку можуть собі дозволити успішні компанії, а незамінна складова повсякденної управлінської практики. Інвестори стають новими центрами влади, від яких суспільство очікує відповідного рівня соціальної відповідальності, співрозмірного з ресурсним потенціалом [2].

Економічна природа соціально відповідальних інвестицій відрізняє їх від благодійності. Через ресурсну обмеженість підприємці повинні отримувати від реалізації соціальних заходів, у тому числі соціально відповідальних інвестицій, спрямованих на населення, клієнтів чи персонал, максимальну віддачу. Трансформація благодійництва у соціальне інвестування стає ознакою прогресивної діяльності XXI століття [3].

При розгляді соціально відповідальних підприємств з відкритою прозорою діловою практикою та турботливим ставленням до навколишнього середовища як гідних інвестиційних об'єктів, варто зазначити, що сфера соціального інвестування включає дві провідні тенденції. Суть першої полягає у ретельному відсіванні певних об'єктів інвестування (виробництво та реалізація тютюну, алкоголю, зброї). На протипагу першій, друга тенденція передбачає позитивний відбір та підтримку підприємствам, які виробляють та застосовують екологічно безпечні продукти та виробничі технології [4].

Масштаб соціальної відповідальності визначається розміром соціально орієнтованих витрат організації, а якість – рівнем розвитку її видами соціально відповідального поведіння. Все це разом прямо визначає розмір її якості одержуваних організацією прибутків і кінцеву результативність її соціальної відповідальності – досягнення ефективного стійкого розвитку й підвищення конкурентоспроможності при підвищенні добробуту суспільства. Визначальну роль при цьому грають її функції: економічні й соціальні [5].

Соціальні інвестиції – це добровільний вклад бізнесу в розвиток суспільства. До соціальних інвестицій найбільш часто відносять:

спонсорство й корпоративну благодійність, взаємодію з місцевим співтовариством, корпоративні партнерські програми.

Форми соціального інвестування:

- соціальні інновації;
- соціальні програми;
- волонтерство;
- асигнування;
- соціальна відповідальність.

На основі дослідження теоретичних основ соціального інвестування зроблено висновок, що головна відмінність соціальних інвестицій від інших їх форм і видів полягає у більш масштабних (за сферою впливу) результатах вкладень за відсутності прямих економічних (фінансових) зисків від вкладання ресурсів в об'єкти інвестування.

Вкладення матеріальних, нематеріальних та фінансових активів у майбутньому мають приносити позитивний соціальний ефект і в остаточному результаті, забезпечать покращення якості життя населення.

Література.

1. Герасименко, Г. В. Регіональні проблеми фінансування людського розвитку в Україні. Механізм регулювання економіки. 2010. Т. 2, № 3 (48). С. 123-127.

2. Доклад о социальных инвестициях в России за 2004 год. Роль бизнеса в общественном развитии / Под общ. ред. С.Е. Литовченко. М.: Ассоциация Менеджеров, 2004. 80 с.

3. Корпоративная социальная ответственность: управленческий аспект: монография / Под общ. ред. д.э.н. проф. И.Ю. Беяевой, д.э.н. проф. М.А. Эскиндарова. М.: КНОРУС, 2008. 504 с.

4. Винников В.С. Управление социальным инвестированием в корпорациях: теоретико-методологический аспект: дисс. ... кандидата эконом. наук: 08.00.05 / Винников Виталий Сергеевич. М., 2007. 171 с.

5. Федоренко В.Г. Інвестування: підруч. К.: Алерта, 2006. 443 с. 15. Тягунська Т.Д. Класифікація інвестицій // Формування ринкових відносин в Україні. 2006. № 9 (64). С. 37–41.

6. Onegina V., Kravchenko Yu., Antoshchenkova V. Improving the efficiency of quality . Management and safety of dairy production in ukraine in the conditions of european integration Ed. by O. Mandych, T. Pokusa. Academy of Management and Administration in Opole p.105-111.

7. Кравченко Ю. М., Антощенко В. В. Екологічна безпечність та якість сільськогосподарської продукції та її конкурентоспроможність в умовах міжнародної інтеграції. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства, Вип. 202 «Економічні науки». 2019. С. 84-92.

8. Онегіна В.М., Вітковський Ю.П., Кравченко Ю.М. Фінансове забезпечення у стратегічному управлінні інноваційним розвитком. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2018. № 3. С. 74-80.

ІННОВАЦІЙНЕ ПРИКЛАДНЕ РІШЕННЯ BUSINESS AUTOMATION SOFTWARE (BAS) ДЛЯ ВЕДЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

***КУРГАНСЬКА М.Г.* , СТУДЕНТКА
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА***

На сучасному етапі розвитку економічних відносин, науково-технічного прогресу та поширення автоматизації всіх виробничих та управлінських процесів, можна стверджувати, що існує потреба впровадження інноваційних автоматизованих інформаційних систем та технологій, що дозволять швидко приймати управлінські рішення та покращувати всі механізми роботи підприємств. При впровадженні інформаційних систем варто враховувати чинники, що впливають на ефективність їх впровадження і використання. Ефективна організація бухгалтерського обліку на підприємстві неможлива без застосування та ефективного використання сучасних інформаційних технологій.

Досліджували впровадження сучасних технологій в облікові процеси такі науковці, як С. Гаркуша, С. Голов, С. Івахненко, С. Левицька, Т. Носкова, О. Писарчук, Л. Письмаченко. Проте розвиток інноваційних технологій та перспективи їх застосування потребують подальших досліджень, оскільки виникають нові платформи та прикладні рішення, які постійно оновлюються та пристосовуються до потреб користувачів [1].

Автоматизація облікових процесів дає можливість отримати певні вигоди, а саме: підвищення ефективності роботи підприємства в цілому та контролю над його діяльністю; своєчасність прийняття управлінських рішень оперативність доступу до кадрової інформації;

---

* Науковий керівник – Горковенко І. В., к.е.н., доцент

контроль за дебіторською заборгованістю, за результатами діяльності; ефективне управління коштами; швидке оформлення надходження та вибуття запасів; оптимізація закупівель та інше [2].

Ми з'ясували, що до найпопулярніших програмних продуктів для автоматизації бухгалтерського обліку на підприємствах України є «1С:Підприємство», що забезпечує співпрацю через веб-інтерфейс територіально розподілених підрозділів до системи «1С: Консолідація 8», а також функції колективної роботи над документами та доступу через Інтернет до них за допомогою спеціалізованої системи «1С: Документооборот 8» [3].

Проте, в сучасних умовах розвитку, інноваційною альтернативою є платформа Business Automation Framework (BAF) та прикладні рішення (конфігурації) Business Automation Software (BAS), розроблені на її основі, що входять в Систему програм «BAS» для бізнесу. До переваг цієї платформи відноситься: можливість створення власної унікальної конфігурації, використовуючи Бібліотеку Стандартних Підсистем; легкість інтеграції. А з огляду на те, що BAS Бухгалтерія - це абсолютно нове рішення для ринку України на цілком новій платформі BAF, вона дає можливість користувачам конфігурацій Бухгалтерія 1.2 і Бухгалтерія 2.0 перейти на нове прикладне рішення зі збереженням історії обліку і даних, з підтримкою сучасного інтерфейсу «таксі», що призначене для ведення бухгалтерського і податкового обліків сучасного комерційного підприємства України.

Отже, конфігурація «BAS Бухгалтерія» призначена для автоматизації бухгалтерського обліку, підготовки фінансової та податкової звітності на підприємствах будь-якого напрямку діяльності. Облік ведеться згідно з нормативно-законодавчою базою України. Дана конфігурація забезпечує вирішення всіх завдань, що постають перед бухгалтерами та економістами, управліннями та керівництвом. BAS Бухгалтерію можна впроваджувати виключно з метою ведення обліку, а з метою автоматизації інших виробничих та управлінських процесів можна використовувати інші спеціалізованими прикладними рішеннями BAS або інші системи, з якими вказана конфігурація може співпрацювати. До складу "BAS Бухгалтерії" внесено План рахунків, що було затверджено Наказом Міністерства Фінансів України "Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку і Інструкції про його використання" від 30 листопада 1999 р. №291. Склад рахунків, організація аналітичного, валютного, кількісного обліку на рахунках відповідають вимогам законодавства щодо ведення бухгалтерського

обліку та відображення даних у звітності. За необхідності користувачі можуть самостійно створювати додаткові субрахунки і розрізи аналітичного обліку [4].

Тож, платформа ВАР являє собою предметно-орієнтоване середовище розробки для вирішення завдань, пов'язаних з процесом автоматизації підприємства. Її гнучкість дозволяє використовувати рішення ВАР для автоматизації обліку і управління компанією на підприємствах будь-якої спрямованості - виробничих холдингах, бюджетних організаціях, підприємствах сфери обслуговування, оптової та роздрібною торгівлі та сільськогосподарських підприємствах.

Цей програмний продукт дає можливість виконувати такі функції як: ведення бухгалтерського, податкового та управлінського обліку; оперативне управління підприємством; формування аналітичної звітності та проведення аналізу діяльності; вирішення фінансових завдань, а саме планування, бюджетування і руху грошових коштів; управління персоналом та розрахунок заробітної плати; управління взаємовідносинами з клієнтами та партнерами; автоматизацію господарської діяльності [5].

Отже, прикладні рішення ВАР оновлюються та підлаштовуються під будь-які завдання підприємств, що дозволяє отримати ідеальне рішення для комплексної автоматизації господарської діяльності.

Якщо порівнювати звичну конфігурацію 1С:Підприємство та сучасну платформу ВАР з її прикладними рішеннями ВАР в умовах глобалізації та інноваційного розвитку інформаційних технологій, то ВАР має перелік переваг, а саме: вона адаптована до потреб українських підприємств, надає можливість зберігати всі дані в одному захищеному місці; зменшує кількість помилок, оскільки мінімізує вплив людського чинника; швидше обробляє первинні документи; дозволяє автоматизувати поточні завдання, а саме підготовку звітів, бухгалтерський і податковий облік, розрахунок зарплати; проводити обмін електронними документами з клієнтами і постачальниками; оперативно отримувати інформацію про діяльність підприємства.

Література.

1. Горковенко І.В. Іноваційні інформаційні технології бухгалтерського обліку. *Сучасний стан і перспективи розвитку обліку, аналізу та фінансового забезпечення підприємств агропромислового виробництва*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 12–13 листоп. 2020 р. Харків: ХНАУ, 2020. С. 276.

2. Скриньковський Р., Гладун В., Крамар М. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку на підприємстві. *Traektoriâ Nauki = Path of Science*. 2019. Vol. 5. No 2. С. 3001 - 3010.

3. Осмятченко В. О., Олійник В. С. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в контексті зміни технологічних укладів. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2018. Випуск 2. С. 131-138.

4. Офіційний сайт рішення BAS в Україні. Можливості BAS Бухгалтерія. URL: <https://www.bas-soft.eu>

5. Обзор платформы Business Automation Framework (BAF). *Співка автоматизаторів бізнесу*. URL: <https://kamala-soft.com/blog/chto-takoe-platforma-business-automation-framework-baf/>

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF UKRAINIAN ECONOMIC INTEGRATION WITH EUROPEAN UNION

OSTROVERKH M.A. *

SIMON KUZNETS KHARKIV NATIONAL UNIVERSITY OF ECONOMICS

Today integration with European Union takes first place in the system of foreign policy relations for Ukraine. In the first place it is the chance to overcome technological underdevelopment, to modernize the economy, to create new jobs, to attract foreign investments, to implement the latest technologies, to increase competitiveness of domestic goods and enter new world markets.

One of the main goals of Ukrainian's entry to the EU is the free trade zone. European Economic Area also covers four non-EU European countries (United Kingdom, Norway, Iceland and Liechtenstein). EEA allows free trade in services and goods as well as ensures free movement of individuals and capital. The free trade agreement covers all goods (such as agricultural and industrial products), services, public procurement, investments, etc. [1].

The advantages include:

– participation in European collective security, which guarantees the territorial integrity of the state;

---

* Науковий керівник – Нікітіна А.В., к.е.н., доцент

- protection of human rights according to the EU standards, free movement of citizens, increasing opportunities for education and work abroad, increase of the living standards of the population;
- reforms in spheres of healthcare, education, etc.;
- implementation of EU standards in production process, support for small and medium-sized business.

It is also worth noting that integration with the EU has not only positive but also negative sides. These include the following:

- possible loss of competitiveness of domestic goods;
- demographical problem – draining of a humane resource pool and illegal immigration;
- possibility of transferring harmful industries on the territory of Ukraine;
- partial loss of sovereignty;
- worsening of relations with the CIS countries.

The factors that hinder Ukraine's entry to the EU are also worth noting. First of all it is the slowness of economic reforms, without which the European integration is impossible. On the second place is corruption and mixed attitude of people to the "European choice". On the third place is the lack of qualified specialists for European integration.

Based on the above information, the conclusion can be made that like any other phenomenon, European integration has its pros and cons, primarily related to the development strategy and the process of formation of the EU structure. Therefore, Ukraine needs to focus on the developing of strategies to prevent the stated disadvantages during the possible entry.

In today's world countries unite together to achieve high levels of development and support common interests. Therefore, it is not unusual that Ukraine seeks to join the EU to build a democratic society and civilized rule of law.

In conclusion, in order to complete the integration process, Ukraine needs to adjust the process of implementing financial and economic policies. It is necessary to comply with the requirements for the protection of human rights, to legalize the shadow economy. The financial market needs the biggest changes. It is necessary to create conditions for its merger with the global economy, to change the instruments of currency market regulation [4].

Integration processes are aimed primarily at adapting the legislation of Ukraine to EU legislation, strengthening of democracy and political consolidation, adaptation of social policy, scientific, technical, cultural and

educational integration and cooperation in the field of environmental protection.

Literature.

1. Артёмов І. В. Український вимір європейської та євроатлантичної інтеграції: навчальний посібник. – Ужгород : Ліра, 2008. – 345 с.
2. Білозерська Т.О. Адміністративно-правові засади співробітництва України та Європейського Союзу у сучасних умовах: автореф. дис...канд. юрид. Наук: 12.00.07 / Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. К., 2009. – 24 с.
3. Європейські орієнтири адміністративного реформування в Україні: монографія; за заг. ред. В. Д. Бакуменка, В. М. Князева; кол. авт. : В. Д. Бакуменко (кер. авт. кол.), А.М.Гогіна, І.В.Козюра та ін. – К. : Вид-во НАДУ, 2005. – 172 с.
4. Ліхоман І.М., Богула С.П. Інтеграційні процеси України та їх swot-аналіз *Матеріали II Всеукраїнської конференції «Актуальні питання сучасної економічної науки»* (м. Полтава, 4 грудня 2019р.) – Полтава, 2019.
5. Посольський В. Європейський Союз: інституційні основи європейської інтеграції – К. : Смолоскип, 2011. – 168 с.

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ, ІНВЕСТИЦІЯМИ В СТАБІЛІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

***РОСЛЯКОВА А.К. *, СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Інновації - новостворені (застосовані) і вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і соціальної сфери [1].

Виділяють чотири типи інновацій: архітектурні, революційні, регулярні та інновації, що створюють ніші [2].

Інноваційний процес можна розглядати як процес фінансування, розроблення та впровадження нового продукту чи послуги або як паралельно– послідовний процес здійснення науково-

---

* Науковий керівник – Антоценкова В.В., к.е.н., доцент

дослідних, науково-технічних, виробничих, маркетингових робіт. В збільшеному масштабі модель інноваційного процесу можна представити як триаду таких етапів як: «наука – техніка – виробництво», які зациклюються процесом споживання та нарощуванням потреб, що призводить до його повторного використання [3].

Інноваційна діяльність підприємства спрямована на створення і залучення із зовнішнього середовища таких інновацій, які б сприяли підвищенню його конкурентоспроможності, зміцненню ринкових позицій, забезпечували перспективу розвитку. Однак можливості різних підприємств щодо залучення інновацій відрізняються, що зумовлено передусім існуючими ресурсними обмеженнями, особливо фінансовими. Тому управління інноваційною діяльністю має здійснюватися, з одного боку, з огляду на потенційні можливості інновації у формуванні конкурентних переваг, а з іншого – з урахуванням інвестиційних можливостей підприємств. Це потребує економічного обґрунтування доцільності впровадження кожної, навіть, на перший погляд, перспективної новачки, що дасть змогу керівництву приймати позитивне рішення лише щодо тієї новинки, яка створить для фірми суттєві конкурентні переваги і забезпечить належну економічну віддачу [4].

Виокремлення економічної та соціальної сфери інновацій дають можливість виділити певні їх особливості, які за своїм характером можна ототожнити з економічною природою інвестицій. Тобто, для формування інновацій необхідно так само здійснити певні капіталовкладення, і доцільність та результативність інновації буде визначатись її окупністю чи забезпеченням соціального ефекту або суспільної корисності. Часто інвестиції є основним джерелом фінансування інновацій, а тому в таких умовах ці категорії неабияк зв'язані [5].

Для успішного керування інноваційною діяльністю на підприємствах та організаціях регіону, необхідне ретельне вивчення інновацій. Насамперед необхідно уміти відрізнити інновації від несуттєвих видозмін у продуктах і технологічних процесах, незначних технічних або зовнішніх змін у продуктах, що залишають незмінними конструктивне виконання й здійснюючих не достатньо помітний вплив на параметри, властивості і вартість виробу, а також вхідних у нього матеріалів та компонентів. Новизна інновацій повинна оцінюватись за технологічними параметрами, а також враховувати ринкові позиції[1].

Література.

1. Закон України «Про інвестиційну діяльність» : за станом на 04.07.2002р. /Верховна Рада України.- № 40-IV-URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
2. Жалевич А. Что такое системные инновации? [Електронний ресурс] / А. Жалевич. – Режим доступу: <http://novznania.ru/?P=1007>
3. Управління інноваціями: Навчальний посібник / К.С. Безгін, Ю.М. Клименко // Заг. ред. К.С. Безгіна. Вінниця: ДонНУ, 2017. 207 с.
4. Управління інноваціями : навч. посібник / О.І. Гуторов, Л.І. Михайлова, І.О. Шарко, С.Г. Турчина, О.В. Киричок. Вид. 2-ге, доп. Харків: «Dica plus», 2016. 266 с.
5. Михайлишин Л.І. Інновації як форма глобальних соціально-економічних відносин. Інноваційна економіка. № 3. 2014. С.3
6. Onegina V., Kravchenko Yu., Antoshchenkova V. Improving the efficiency of quality . Management and safety of dairy production in ukraine in the conditions of european integration Ed. by O. Mandych, T. Pokusa. Academy of Management and Administration in Opole p.105-111.
7. Кравченко Ю. М., Антощенко В. В. Екологічна безпечність та якість сільськогосподарської продукції та її конкурентоспроможність в умовах міжнародної інтеграції. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства, Вип. 202 «Економічні науки». 2019. С. 84-92.
8. Онегіна В.М., Вітковський Ю.П., Кравченко Ю.М. Фінансове забезпечення у стратегічному управлінні інноваційним розвитком. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2018. № 3. С. 74-80.

ПЛАСТИКОВІ КАРТКИ ТА НЕДОЛІКИ ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

***РУДЕНКО П.С. *, СТУДЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Розвиток передових технологій в Україні не обійшов стороною й банківську систему, що надало фундамент для створення пластикових карток та безготівкових розрахунків в цілому.

На сьогоднішній день, як суб'єкти господарювання, так і фізичні особи, мають можливість здійснювати оплату своїх

---

* Науковий керівник – Поливана Л.А., к.е.н., доцент

зобов'язань за допомогою банківських карток, або електронних переказів через смартфон. Застосування способів оплати, таких як: пластикова картка, термінали та передача коштів через додаток банку у смартфоні – це, насамперед, зручний і вигідний спосіб здійснення безготівкових розрахунків, як для банку, так і для суб'єктів господарювання, які зацікавлені у ефективності, швидкості й надійності сплати тих чи інших фінансових операцій.

Платіжна картка [1] - електронний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншого виду картки, що використовується для ініціювання переказу коштів з рахунка платника, або з відповідного рахунка банку з метою оплати вартості товарів і послуг, перерахування коштів зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання коштів у готівковій формі в касах банків через банківські автомати, а також здійснення інших операцій, передбачених відповідним договором. Виходячи з наведеного визначення, можна розуміти, що пластикова картка – це персоналізований платіжний інструмент, який надає користувачеві змогу здійснювати платіжні операції не використовуючи готівку для оплати товарів та послуг, а також отримання готівки у банківських відділеннях, або автоматах, навіть, перебуваючи на територіях інших країн світу. Проблематикою пластикових карток займалася Кірсєва К.О. [2, с. 265], яка наголошувала на впровадженні чипових пластикових карток на заміну карткам з магнітною стрічкою, оскільки підробка та заміна з ціллю шахрайства останніх була дуже поширеною проблемою. Матусовський Г.А. та Буцан О.П. [3, с. 139] вперше надали обґрунтований прогноз раніше невідомих способів зловживань, властивих корисливим порушенням правил банківських розрахунків та кредитування, цих точок зорук також підтримувалися Міщенко В.І. [4, с. 205], Харченко В., Капралов Р [5, с. 35]. Набувши широкого застосування, завдяки зручності, пластикові картки набули й один з найголовніших недоліків – це шахрайство, з'явилася безліч інструментів для викрадення даних с пластикової картки. Такі пристрої причіплялися до банкомату, та считували данні картки, а маленька ледь помітна камера, стежила за вводом пароля. Також з'явилося багато телефонних шахраїв, що під видом працівників банку, за допомогою соціальної інженерії виманювали в людей данні карток. Соціальна інженерія – в контексті інформаційної безпеки – психологічне маніпулювання

людиною з ціллю вчинення певних дій, для отримання конфіденційної інформації.

Незважаючи на цей значний недолік, пластикова картка залишається дуже зручним інструментом для безготівкових операцій, адже з кожним днем з'являється все більше інформації, яка допоможе забезпечити використання безготівкових розрахунків. Все більше людей переходять на безготівкову форму розрахунку, цьому сприяють банки та навіть, роботодавці. Банки зі своєї сторони надають, так звані, кешбеки за розрахунки їх картою, та проводять різноманітні акції для підштовхування людей до більш регулярного використання карток. Роботодавці різних компаній відіграють немалу роль у залученні працівників до використання карток того чи іншого банку, тому так звані “зарплатні” картки набувають теж значного поширення серед українців.

Безготівкові розрахунки з використанням платіжних карток, або смартфонів набули визнання майже у всіх країнах світу. Дослідження показують, що всі недоліки у сфері безготівкових розрахунків будуть подолані у найближчому часі, адже пластикові картки – це досить молода система розрахунків, якій потрібен час на виявлення, а вже потім усунення недоліків. Їх стрімкий розвиток, впровадження у різні суспільні економічні сфери свідчить про доцільність, безпечність та високу ефективність передових технологій у сфері фінансових послуг.

Література.

1. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України №2346-III від 05.04.2001р. // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14#Text> (дата звернення 20.03.2021р.).
2. Кіресва К.О. Необхідність впровадження українськими банками чипових платіжних карток для підвищення якості обслуговування клієнтів та посилення рівня своєї конкурентоспроможності, 2010. С. 264-270.
3. Матусовский Г.А. Проблемы формирования методики расследования преступлений, совершаемых посредством расчетно-кредитных банковских операций / Г. А. Матусовский, О. П. Буцан // Проблемы законности : респ. междувед. науч. сб. Харьков, 1995. Вып. 29. С. 137–142.
4. Міщенко В.І. Електронний бізнес на ринку фінансових послуг / В.І. Міщенко, Г.В. Юрчук. К.: Знання. 2003. 304 с. .

5. Харченко В., Капралов Р. Банківські платіжні картки: передумови створення Єдиного національного платіжного простору в Україні // Вісник Національного банку України. 2009. № 2. С. 32—37.

СУТНІСТЬ, ФУНКЦІЇ ТА МЕТОДОЛОГІЯ РОЗРОБКИ БІЗНЕС-ПЛАНУ

***СПОДИРЯКА К.А. *, СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Бізнес-план є документом, який містить систему ув'язаних в часі й просторі та узгоджених з метою і ресурсами заходів і дій, спрямованих на отримання прибутку, внаслідок реалізації підприємницького проекту. Це результат планування, зафіксований у стислій та зрозумілій формі документа. Він виступає інструментом досягнення мети, що включає всі основні напрями діяльності суб'єкта бізнесу. Мета розробки бізнес-плану полягає у формуванні концепції розвитку суб'єкта підприємницької діяльності (чи реалізації ним підприємницького проекту), яка забезпечує аналіз, оцінювання, позиціонування, контроль та регулювання діяльності в умовах невизначеності й динамічності зовнішнього та внутрішнього середовища [2].

У ринковій системі господарювання бізнес-план виконує дві найважливіші функції: зовнішню - ознайомити різних представників ділового світу із сутністю та основними аспектами реалізації конкретної підприємницької ідеї; внутрішню (життєво важливу для діяльності самого підприємства) - опрацювати механізм самоорганізації, тобто цілісну, комплексну систему управління реалізацією підприємницького проекту [3].

Бізнес-план повинен відповідати наступним критеріям:

— повнота — бізнес-план має містити всі необхідні розділи для найповнішого відображення бізнес-ідеї, тобто містити всю інформацію, яка необхідна потенційному інвестору для прийняття позитивного інвестиційного рішення;

— корисність — інформація, яка міститься, має бути не лише повною, але й корисною;

---

* Науковий керівник – Антощенкова В.В., к.е.н., доцент

— нейтральність — у бізнес-плані мають бути з максимальною можливою об'єктивністю відображені всі особливості, переваги та недоліки бізнес-ідеї;

— реальність та достовірність — бізнес-план необхідно складати на підставі достовірної інформації;

— прозорість — бізнес-план має бути написаний логічно й послідовно, щоб користувачі (потенційні інвестори чи бізнес-партнери) могли простежити обґрунтування його вхідних параметрів та висновків;

— гнучкість — оскільки навколишнє середовище постійно змінюється, виникає потреба у корегуванні бізнес-плану, яке має відбуватися з найменшими трудовитратами;

— контролювання — за допомогою системи показників бізнес-план дозволяє відслідковувати дотримання термінів виконання робіт, обсягів виробництва, поставок та реалізації, а також відповідність фактичних показників плановим (інструмент контролю);

— зрозумілість - полягає у тому, що він має бути написаний зрозумілою мовою, з використанням прийнятої термінології [1].

Можна виділити такі основні стадії процесу бізнес-планування:

1. Початкова стадія - починається з розробки концепції, тобто тих принципів рішень, які закладаються в його основу.

2. Підготовча стадія - наявність концепції власної справи ставить перед підприємцем велику кількість цілком конкретних запитань. Чим його бізнес відрізнятиметься від бізнесу конкурентів? Що сприятиме або заважатиме його становленню та розвитку? На які конкурентні переваги слід орієнтуватися? Якими мають бути програма дій та пріоритети діяльності майбутнього бізнесу?

3. Стадія розробки бізнес-плану - на цьому етапі підприємство формує структуру та зміст майбутнього бізнес-плану.

4. Стадія просування бізнес-плану на ринок інтелектуальної власності шляхом презентування бізнес – плану.

5. Стадія реалізації бізнес-плану [4].

Навіть найкращий бізнес-план може застаріти, якщо змінюються умови. Зовнішні фактори — економічна ситуація, нові вимоги споживачів, поява нових технологій, зміна політики, а також події внутрішнього життя підприємства. Необхідно уміти уловлювати нові тенденції у внутрішньому житті фірми і в галузі, у ринковій кон'юнктурі і вносити відповідні коректування до бізнес-плану. Коректування плану дає можливість, не змінюючи цілей, міняти

пляхи їх досягнення і, отже, підвищувати шанси підприємства на успіх.

Література.

1. Чичун В.А. Бізнес-планування як фактор успішної підприємницької діяльності. Соціум. Наука. Культура. 2010. 21 (18). С. 58—63.
2. Верланов А. Ю. Теория и практика бизнес-планирования: учеб. пособ. Николаев : НУК, 2005. 172 с.
3. Барановський О. Державна підтримка малого бізнесу: світовий досвід і Україна. Економіка України. 1993. №6. С. 74-79
4. Рябых Д. Бизнес-планирование на компьютере. СПб: Питер, 2009. 240 с.
5. Onegina V., Kravchenko Yu., Antoshchenkova V. Improving the efficiency of quality . Management and safety of dairy production in ukraine in the conditions of european integration Ed. by O. Mandych, T. Pokusa. Academy of Management and Administration in Opole p.105-111.
6. Кравченко Ю. М., Антощенко В. В. Екологічна безпеність та якість сільськогосподарської продукції та її конкурентоспроможність в умовах міжнародної інтеграції. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства, Вип. 202 «Економічні науки». 2019. С. 84-92.
7. Онегіна В.М., Вітковський Ю.П., Кравченко Ю.М. Фінансове забезпечення у стратегічному управлінні інноваційним розвитком. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2018. № 3. С. 74-80.

Секція

*Інституційне та
організаційно-
правове забезпечення
стабілізації розвитку
соціально-
економічних систем*

АНАЛІЗ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИВ В СФЕРІ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ

***АВАНЕСОВА Н.Е., Д.Е.Н., ПРОФ.,
МАРЧЕНКО О.В., К.Е.Н., ДОЦ.,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА ТА АРХІТЕКТУРИ***

Як і інші економічні системи, система забезпечення кадрової безпеки функціонує в межах законодавчого та правового поля, що є неодмінною умовою її ефективності [7].

Досліджуючи нормативно-правові умови забезпечення кадрової безпеки діяльності суб'єктів господарювання, слід звернути увагу, що якогось спеціального законодавства на сьогоднішній день в Україні не існує. Проте є законодавчі акти та нормативно-правові документи, що здійснюють опосередкований вплив на кадрову безпеку суб'єктів господарювання, а також внутрішні положення та регламенти.

Також можна виділити основні міжнародні стандарти, які впливають на забезпечення кадрової безпеки [1,8]: ISO 15408 «Загальні критерії оцінки безпеки інформаційних технологій»; ISO 27001 «Система управління інформаційною безпекою»; ISO 31000:2018 «Управління ризиками. Принципи та рекомендації».

Оскільки захист інформації є одним із найактуальніших завдань в контексті забезпечення кадрової безпеки, тому міжнародний багаточастинний стандарт ISO 15408 є одним із найбільш поширених стандартів у сфері безпеки.

Перша частина стандарту ISO/IEC 15408-1:2009 (ДСТУ ISO/IEC 15408-1:2017 Інформаційні технології. Методи захисту. Критерії оцінки. Частина 1. Вступ та загальна модель) [2] встановлює принципи та критерії оцінювання безпеки інформаційних технологій, а також визначає загальну модель оцінки їх безпеки, надану різними частинами даного стандарту.

Друга частина стандарту ISO/IEC 15408-2:2008 (ДСТУ ISO/IEC 15408-2:2017 Інформаційні технології. Методи захисту. Критерії оцінки. Частина 2. Функціональні вимоги) [2] визначає зміст та вимоги до функціональних компонентів безпеки в комп'ютерній системі, що мають бути оцінені. Також він дає рекомендації відносно специфікації індивідуальних вимог безпеки, якщо немає відповідних завчасно визначених функціональних компонентів безпеки. В стандарті міститься повний каталог завчасно визначених функціональних

компонентів безпеки, які систематизовано з використанням ієрархічної структури класів, сімей та компонентів.

Третя частина стандарту ISO/IEC 15408-3:2008 (ДСТУ ISO/IEC 15408-3:2017 Інформаційні технології. Методи захисту. Критерії оцінки. Частина 3. Вимоги до гарантії безпеки) [3] визначає загальні вимоги, які стосуються критеріїв довіри до безпеки в комп'ютерній системі. Даний стандарт визначає вимоги довіри до безпеки (а також дає рекомендації щодо формування нових вимог), які представлено в ієрархічному порядку в формі класів, сімей і компонентів.

Інформаційна безпека в організації є тією системою, яка потребує комплексного управління, включаючи весь персонал (особливо вищої ланки), інформаційні системи й різноманітні бізнес-процеси. Захист інформації, своєчасне виявлення ризиків безпеки й загроз інформаційним активам організації значною мірою залежить від встановлення певних стандартів. ISO/IEC 27001 (ДСТУ ISO/IEC 27001:2015 Інформаційні технології. Методи захисту системи управління інформаційною безпекою. Вимоги) [5] є основним стандартом системи управління інформаційною безпекою [9]. Першочерговими цілями даного стандарту є: своєчасне виявлення потенційних вразливих місць інформаційної безпеки та загроз інформаційним активам; визначення адекватних засобів мінімізації ризиків та збереження їх в межах допустимого рівню; систематичний та безперервний контроль забезпечення інформаційної безпеки тощо.

Оскільки ризик-менеджмент має фундаментальне значення для управління організацією, відповідно постійно вдосконалюються і підходи до управління ризиками. З цією ціллю Міжнародною організацією зі стандартизації (ISO) було переглянуто стандарт ISO 31000:2009 «Менеджмент ризику» та представлено його оновлену версію ISO 31000:2018 (ДСТУ ISO 31000:2018 Менеджмент ризиків. Принципи та настанови) [6]. Оновлений документ дає загальне уявлення щодо того, як розробляється, впроваджується та підтримується ефективна система управління ризиками в межах певної галузі, підприємства та ін. Стандарт надає ще більш чіткі вказівки стосовно використання принципів управління ризиками задля вдосконалення процесу планування та прийняття більш ефективних та зважених управлінських рішень.

Таким чином, можна зробити висновок, що в Україні приділяється значна увага впровадженню міжнародних стандартів, які

впливають на забезпечення кадрової безпеки, тому певне підґрунтя захисту прав та інтересів підприємців поступово формується. Однак відсутньою є комплексна законодавча база, яка здатна ефективно забезпечувати безпеку підприємницької діяльності.

Література.

1. Гладун А.Я., Хала К.О. Таксономія стандартів інформаційної безпеки. *Наука, технології, інновації*. 2017. №2. С.53-64. URL: http://nti.ukrintei.ua/wp-content/uploads/2018/05/2017-2_stat7_UA_povn.pdf

2. ДСТУ ISO/IEC 15408-1:2017 Інформаційні технології. Методи захисту. Критерії оцінки. Частина 1. Вступ та загальна модель. Чинний від 01.10.2017. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=72376

3. ДСТУ ISO/IEC 15408-2:2017 Інформаційні технології. Методи захисту. Критерії оцінки. Частина 2. Функціональні вимоги. Чинний від 01.10.2017. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=72377

4. ДСТУ ISO/IEC 15408-3:2017 Інформаційні технології. Методи захисту. Критерії оцінки. Частина 3. Вимоги до гарантії безпеки. Чинний від 01.10.2017. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=72378

5. ДСТУ ISO/IEC 27001:2015 Інформаційні технології. Методи захисту системи управління інформаційною безпекою. Вимоги. Чинний від 01.01.2017. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=66910

6. ДСТУ ISO 31000:2018 Менеджмент ризиків. Принципи та настанови. Чинний від 01.01.2019. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=80322

7. Марченко О.В. Підходи до визначення сутності кадрової безпеки та її ключових ознак. *Бізнес-Інформ*. 2019. №7. С.337-344.

8. Панченко В.А. Місце кадрової безпеки в системі економічної безпеки підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. №21. Ч.2. С.53-60. URL: http://nti.ukrintei.ua/wp-content/uploads/2018/05/2017-2_stat7_UA_povn.pdf

9. Система управління інформаційною безпекою ISO 27001 URL:

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОСНОВА ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОЇ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

***НАГАЄВ В.М., Д-Р. ПЕД. НАУК, ПРОФЕСОР,
МОКРОМЕНКО О.В., К. ПЕД. НАУК, ДОЦЕНТ,
АНАСТАСЬЄВА О.А., К. ФІЛ. НАУК, СТ. ВИКЛАДАЧ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Розвиток інформаційного суспільства, як визначальна тенденція сьогодення, неодмінно веде до серйозних трансформацій у системі публічного управління, які пов'язані з участю держави у створенні базових економічних, соціальних, технічних, технологічних передумов становлення електронної демократії, поступального розвитку електронного урядування.

В умовах глобалізації та розбудови інформаційного суспільства традиційні способи взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування з громадянами та бізнесом стають недостатньо ефективними. Для створення нових, більш зручних методів доступу до інформації та послуг все частіше застосовуються сучасні інформаційно-комунікативні технології (ІКТ), які являють собою сукупність методів, форм та технічних засобів збору, обробки, зберігання та передачі інформації в умовах застосування цифрового контенту [1, с. 82].

Окрім традиційних ІКТ (переважно листування, прийом громадян тощо), сьогодні система державного управління має орієнтуватися на технології, що побудовані в межах концепції нового публічного менеджменту («New public management»), переважно це електронні портали, публічні звіти тощо. Технології, що побудовані за концепцією нової публічної служби («New public service»), засновані не тільки на застосуванні цифрового контенту, але й на подальшій активній кооперації між комунікатором та реципієнтом з метою вирішення нагальних проблем [2; 3].

Однією з форм організації державного управління в умовах застосування новітніх ІКТ, що забезпечує якісно новий рівень відкритої взаємодії держави та суспільства, є електронне урядування. За відповідною державною концепцією, електронне урядування являє собою форму організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності

органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян [4].

Електронне урядування передбачає реалізацію послідовного, комплексного та індивідуалізованого підходу до надання державних послуг та інформації для населення, а також структурну перебудову функціонування державних органів, їх взаємодії з громадськістю. Впровадження електронного урядування є складним процесом, що вимагає значних фінансових витрат і вирішення цілого комплексу взаємозалежних політичних, правових, адміністративних і технологічних тощо проблем [5].

Інституціональне забезпечення системи електронного урядування становлять: державне агентство з питань електронного урядування, міністерства та центральні органи виконавчої влади. Однією з головних цілей Міністерства цифрової трансформації до 2024 року є оцифрування 100% послуг, які надає держава. В даний час в Україні функціонує ряд електронних сервісів уряду, що спрощують взаємовідносини з громадянами: портал державних послуг «Дія»; веб-портал Є-Data; портал i-Gov; єдина державна електронна база з питань освіти; електронна система здійснення декларативних процедур та ін. Наприклад, метою створення електронної інформаційної системи «Електронний уряд» є забезпечення відкритості діяльності органів державної влади та реалізації громадянами конституційних прав на участь в управлінні державними справами всіх рівнів [6].

Основні функції сучасних інформаційно-комунікативних технологій в системі публічного управління:

- 1- формування та здійснення політики інформатизації, що базується на використанні інформаційно-комунікативних технологій та електронних інформаційно-аналітичних мереж;
- 2- створення і забезпечення системи інформаційної безпеки, регламентації доступу до цифрової інформації;
- 3- діджиталізація каналів обробки та передачі інформації з надання послуг населенню електронними сервісами уряду;
- 4- нормативне забезпечення інформаційних потоків та електронних ресурсів діяльності цифрової інформаційно-аналітичної системи.

Систему інформаційно-аналітичного забезпечення публічного управління доцільно будувати на основі аналізу предметної галузі та

виокремлення пріоритетних електронних ресурсів, які враховують інтереси держави й окремих господарюючих суб'єктів. Структура сучасної інформаційно-аналітичної системи публічного управління має відображати державницькі інтереси, організовувати розв'язання конкретних суспільних завдань, координувати діяльність органів публічної влади на основі використання цифрових ресурсів сучасних інформаційно-комунікативних технологій.

Література.

1. Голобородько Т. В., Дубіна О. Д. Використання інформаційних технологій в публічному адмініструванні: досвід України та європейські орієнтири. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 6. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1260>.

2. Линьов К. О. Інформаційне забезпечення державного управління та державної служби [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.centre-kiiev.kiev.ua/bib/files/nmm/IZ16.pdf>.

3. Нагасв В. М. Публічне адміністрування: навчальний посібник. Х.: Стильна типографія. 2018. 278 с.

4. Пахнін М. Л. Вплив інформаційного суспільства на розвиток системи публічного управління. *Теорія та практика державного управління*. 2015. Вип. 4 (51). [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-4/doc/1/09.pdf>.

5. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 вересня 2017 р. № 649-р [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-p>.

6. Портал державних послуг «Дія» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://diia.gov.ua/>.

АНТИКРИЗОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Белоусова О.С., к. н. ДЕРЖ. УПР., ДОЦ.

*ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА*

Белоусов В.М., к. н. ДЕРЖ. УПР., ДОЦ.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЗАПОРІЗЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Криза, яка стала наслідком спалаху пандемії у всьому світі, так чи інакше є певним іспитом для систем державного управління майже всіх країн. Вплив цієї кризи розповсюдився далеко за межі медичної

сфери, і відповідно дозволяє стверджувати про немінучі еволюційні зміни, як в економіці держав, так і в системах державного управління, мається на увазі підвищення їх здатності до виходу із подібних криз із мінімальними наслідками як для економіки, так і для соціальної сфери.

Вже зараз можемо констатувати, що централізовані системи, прикладом яких є Китай, легше справляються з несподіваними масштабними кризами в порівнянні з системами децентралізованими. На прикладі США, можна стверджувати, що переваги децентралізації проявляються в періоди економічного розвитку, коли в багатьох центрах прийняття рішень відбувається пошук технологічних і організаційних інновацій, з яких на основі конкуренції вибираються найбільш ефективні. У період же екстраординарних криз, коли «злетілися» відразу кілька «чорних лебедів», найважливішим фактором успіху стає здатність держави в найкоротші терміни мобілізувати масштабні фінансові, технологічні та людські ресурси - і це перевага централізованих систем [5]. Зараз ми спостерігаємо початок протистояння цих підходів, протистояння більш серйозне, ніж наприклад, торгова війна США і Китаю [3]. Децентралізованим країнам доведеться вибирати, наскільки загроза втрати людських життів і економічного потенціалу може зрушити до централізації суспільну систему, яка історично склалася, як децентралізована. Зрушення ця буде відбуватися незалежно від волі окремих груп, або політиків. Заходи щодо обмеження переміщення, контроль за населенням за допомогою гаджетів, впровадження системи розпізнавання осіб і часткова відмова від принципів недоторканності приватного життя та інформації про неї - те, чим доведеться поступитися і перейняти від централізованих систем державного управління.

Якщо розглядати особливості кризи в Україні, то важко заперечити, що ця криза є не лише наслідком пандемії, скоріше це додаткове навантаження на існуючі кризи, які були і до цього. Безумовне, що високий рівень економічного розвитку в країні значно полегшує наслідки будь – яких криз, але сама система державного управління, якщо вона відповідає критеріям ефективного державного управління і є ключовим фактором запобігання наслідкам кризових ситуацій [5].

Ключовою проблемою державного управління в Україні, незалежно від його формаційних особливостей, фактично завжди були однаковість, централізм, уніфікованість, безвідповідальність перших осіб, формалізм, які не давали йому ані стабільності, ані

динаміки. Нестійкість відбувалася (і відбувається) тому, що при уніфікованості елементів, державні органи «охоплюють» адекватно лише окремі сторони, моменти керованої дійсності, в той час як інші прояви просто втискуються в штучно створені для них структури, форми і методи [1]. Для збереження і штучного нав'язування, державним органам доводиться постійно боротися з відхиленнями, долати опір «середовища» [6]. В результаті система державного управління занурюється в стан напруженості, внутрішньої конфліктності.

Криза системи державного управління розвивається поетапно: виникнення безлічі конфліктних важелів у сферах державного регулювання; політизація економічних і соціальних конфліктів веде до функціонального розладу системи; нездатність державного апарату управляти суспільними процесами та зазвичай, розвивається по вертикалі: центр, регіон, територія самоврядування, місцева адміністрація, населення і супроводжується такими кризами: структурна, влади, ідеологічна, культурна, технологічна, психологічна. Тобто всі ті кризи, що зараз можемо відчувати в Україні [2].

Алгоритм впровадження антикризових механізмів в систему державного управління існує, він знайдений багатьма країнами, але в наших умовах вимагає абсолютно нового мислення, фактично прориву традиційних підходів. Мова йде не просто про реалізацію концепцій (в світовому трактуванні) поділу влади, федералізму, децентралізації, деконцентрації та інших в державному управлінні [4]. Мається на увазі визнання системи державного управління, як органічної системи, складові частини та елементи якої різноманітні і здатні до безперервного саморозвитку.

При цьому вважаємо, що ключовим аспектом подолання кризи в системі державного управління, повинно бути спрямування державної політики на формування ефективної держави, але як показує досвід, при цьому одним з найбільш складних завдань стає виявлення оптимальних параметрів оцінки здійснюваних заходів. Ефективність держави повинна мати чіткі критерії оцінки і відповідні методики, які б стимулювали прагнення до підвищення якості державного і муніципального управління.

Література.

1. Мухамет-Ирекле А. О методологических аспектах «эффективного» Государства [Електронний ресурс] / А. Мухамет-Ирекле // Государственное

управління. – 2011. – № 4. – С.57-65. – Режим доступу: http://www.rags.ru/rags_pub/content/gos_upravlenie.shtml.

2. Пахомов І. Механізми підвищення ефективності системи державної служби в нових умовах розвитку держави [Електронний ресурс] / Пахомов І, Т. Пахомова // Право України. – 2009. – №10. – С. 102-110. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/28685/12>.

3. Торговельні війни сучасності та їх вплив на економічне зростання і розвиток у світі та Україні. / Наук. ред. В.Юрчишин . – Київ: Заповіт, 2019. – 188 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://sk.ua/wp-content/uploads/2019/1.10.2019.pdf> (дата звернення 30.03.2021). – Назва з екрана.

4. Halachmi Arie Performance Measurement or Performance Management? / Halachmi Arie // Topic for International Conference on Public Administration in the University of Electronic Science and Technology of China. Chengdu. – October 2005.

5. Management Plan 2015. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ec.europa.eu/atwork/synthesis/amp/doc/cnect_mp_en.pdf.

6. On the Principles of Comparative Evaluation. Vol. 8 (3). 2009: 359 – 371. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ec.europa.eu/europeaid/how/evaluation/evaluation_reports/reports/2009/1264_vol3_en.pdf.

ОБМЕЖЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТАРІЙ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО УПОРЯДКУВАННЯ СТРУКТУРИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

***МАКАРОВА В.В., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ***

У траєкторії сільськогосподарського землекористування всілякі обмеження (стандарти, норми, правила) є інструментами ефективного управління земельними ресурсами з боку держави на основі приписів нормативно-правового забезпечення [4, с. 60]. Сукупність встановлених та санкціонованих державними інститутами обмежувальних стандартів і правил забезпечує організацію науково-виваженого й практично-раціонального використання та охорони сілгоспугідь.

Регуляторний набір обмежень у сфері використання

сільськогосподарських земель наведений в ЗКУ, де у ст. 110 визначено, що до земельної ділянки чи до її частині можуть бути встановлені певні обмежувальні нормативи. Безпосередньо сутність законодавчих обмежень позначені у ст. 111-115 ЗКУ. Інші нормативні позиції є закріпленими в Законах України «Про охорону земель», «Про оцінку земель», «Про ціни і ціноутворення» і в Постановах Кабінету міністрів України за № 1440 від 11.09.2003 р. «Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», № 1532 від 11.10.2002 р. «Про експертну грошову оцінку земельних ділянок». Класифікація існуючих обмежень може бути встановленою через «Класифікатор обмежень та обтяжень у використанні земельних ділянок» (Наказ Держкомзему України згідно з № 643 від 29.12.2008 р.) та «Класифікатор обмежень прав при використанні земельних ділянок. Частина 4. ЦЗРУ, 2001 р.». Серед інших законодавчих напрацювань позначимо Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», Закон України «Про стандартизацію», Закон України «Про державний земельний кадастр», Закон України «Про землеустрій» і Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель». Наведені нормативні документи містять сукупність кількісних (абсолютних і відносних) та якісних параметрів, які узгоджують екологічні, економічні, соціальні умови щодо використання земель сільськогосподарського призначення.

Аналіз положень наведених раніше джерел надає можливість визначити, що обмеження – це публічно узгоджені, науково обґрунтовані, законодавчо прийняті та організаційно виконані інформаційні норми, які охоплюють комплекс приписів, настанов і рекомендацій в межах сільськогосподарського землекористування, що завбачує досягнення оптимального рівня організації в системі землекористування та збереження продуктивних властивостей сільськогосподарських угідь. Перелік потенційних екологічних обмежень найчастіше звужують до шести основних груп параметрів у відповідності до сфери їх застосування: показники співвідношення сільськогосподарських угідь в ландшафті; показники набору сільськогосподарських культур у польовій сівозміні; показники агрофізичних і агрохімічних характеристик орних ґрунтів; показники інтенсивності використання с.г. угідь; показники структурної деградації с.-г. земель; показники гранично допустимого рівня забруднення сільгоспугідь.

Водночас «обмеження» – це не економічна категорія, а отже їх вкрай складно визначити у числовому форматі, що в певній мірі ускладнює встановлення рівня впливу обмежень на результат виробничих процесів в частині дослідження як економічної ефективності цих процесів, так і екологічної сталості щодо використання природних ресурсів. При цьому лексему «результат» доречно розуміти як якийсь остаточний, кінцевий підсумок якогонебудь заняття чи якоїсь діяльності у процесі виготовлення суспільно-необхідної продукції чи стратегічно-обумовленого продукту.

Оскільки термін «вартість» слугує економічною категорією, що є властивою товарному виробництву, і являє собою уособлену в кінцевому продукті суспільно необхідну працю або суспільно визнану цінність, її, вартість, так само як і ціну (вартість, представлена у грошових одиницях), слід вважати результатом оціночної діяльності відносно до певного товару. Визнаючи землю не лише засобом і предметом праці, а ще й товаром на прозорому земельному ринку, сільськогосподарські угіддя, як матеріальні об'єкти, характеризуються на такому ринку нематеріальними показниками: «вартість» і «ціна». За поданих міркувань є логічним визначити, що обмеження, як інформаційні продукти, мають вплив як на безпосереднє використання земельних ділянок, так і на оцінку земельних об'єктів (земельних ділянок) через відповідне коригування вартісних показників. Означені підходи є ув'язаними між собою, адже у тому разі, відколи матиме місце неправильно організоване використання сільгоспугідь, тобто система землекористування матиме ознаки деструктуризації за відсутності обмежувальних стандартів, норм чи правил, вартість таких земель може виказувати суттєве зменшення [1, с. 7].

Таким чином, обмежувальні норми (стандарты, правила, рекомендації), що є визначеними у нормативно-правових актах, які безпосередньо ув'язані з процесом сільськогосподарського землекористування, спрямовані на організацію системи сталого землеробства, контентом якої має стати збереження якісних властивостей землі як для нинішніх так і для майбутніх поколінь.

Література.

1. Білоусова Н. Про вартість землі – ринкову і потенціальну. *Землезнавчий вісник*. 2009. № 1. С. 7-8.
2. Борисенко А.А. Теория систем. Информационный подход: Монография. Сумы: Изд-во СумГУ, 2010. 210 с.

3. Дейлі Г. Поза зростанням. Економічна теорія сталого розвитку. Інститут сталого розвитку. К.: Інтелсфера, 2002. 312 с.

4. Кошкалда І.В. Стандарти, норми і правила як інструментарій управління земельними ресурсами. *Економічні, екологічні та соціальні аспекти використання земельних ресурсів в Україні*. ХНАУ. Х.: Смугаста типографія, 2015. 320 с.

5. Макарова В.В. Теорія обмежень: сфера продуктивного землекористування: Монографія. Суми: Університетська книга, 2019. 178 с.

ECOLOGICAL INNOVATIONS AS A MEANS OF EFFECTIVE ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT

***SYNELNYKOV V., PH.D., ASSOCIATE PROFESSOR,
BELARUSIAN STATE AGRARIAN TECHNICAL UNIVERSITY
KUSKOVA S., PH.D., ASSOCIATE PROFESSOR,
KHARKOV PETRO VASYLENKO NATIONAL
TECHNICAL UNIVERSITY OF AGRICULTURE***

Science and practice of innovations have great potential for gradual harmonization of human production to the natural environment in the framework of sustainable development.

Ecological innovations are the result of creative activity aimed at the development, creation and implementation of innovations in the form of new products, technological methods, forms of production organization, etc., which would directly or indirectly reduce the impact of production and consumption on the environment and solve environmental problems. .

Ecological innovations can be more fully described as a result of creative activity aimed at:

— development, creation and implementation of new technological processes and technological cycles of development and coordinated development of all functional chains for the extraction of resources, their processing, use of waste and reproduction of these resources;

— development and application of resource-saving equipment and technologies;

— development and implementation of low-waste and non-waste technologies, including energy saving;

— development of technologies that ensure the integrated use of raw materials and natural resources;

– development of biotechnologies, for example, biotechnologies of water purification from pollutants and sewage treatment of industrial and agro-industrial enterprises, biotechnologies of soil purification, etc. ;

– development of new territories, as well as expansion of existing ones taking into account the ecological safety of the population and production;

– development and production of new environmentally friendly products and the creation of facilities for their production;

– development of options for the use of new and renewable energy sources;

– development of materials with new properties that reduce the load on the environment as a result of their use, processing and disposal;

– introduction of new organizational forms, including improvement of the organizational and territorial structure of potentially dangerous industries in order to reduce their danger;

– formation of new thinking in developers of new technologies and products in terms of greening of production equipment through the introduction of environmental education.

Innovations, as we know, most often take the form of innovative projects, which covers the entire cycle from the emergence of innovation to its practical implementation in the market.

Eco-innovative projects should be understood as large innovative projects (programs) that directly or indirectly solve national, sectoral, regional and business environmental problems.

The peculiarity of eco-innovation projects in comparison with conventional innovation projects is in most cases their low economic efficiency, along with high environmental efficiency.

Eco-innovations that bring the appropriate effect are considered effective. It may be:

– economic (saving or preventing the loss of natural resources, living and material labor in all areas - production, non-production, personal consumption);

– ecological (reduction or prevention of negative impact on the environment and improvement of its condition is manifested in the reduction of pollution, increase in the number of usable natural resources and is measured depending on the type of anthropogenic disturbances of the environment);

– social (improvement of living, working and leisure conditions; reduction of morbidity, increase of life expectancy, increase of working capacity, etc.);

– scientific and technical (level and scale of novelty, prospects of the principles of technology and technical equipment laid down in innovation, compliance with modern technological requirements in industrialized countries);

– budget (impact of the eco-innovation project on budget revenues (expenditures));

– integral (cumulative effect).

Literature.

1. Веклич О.О. Економічний механізм екологічного регулювання в Україні / О.О. Веклич. – К.: Український інститут досліджень навколишнього природного середовища і ресурсів, 2013. – 88 с.

2. Заїка С.О. Аналіз ефективності використання земельних ресурсів / С.О. Заїка, Л.С. Харчевнікова // Харків: Вид-во «Міськдрук», 2014. – 24 с.

3. Заїка С.О. Оперативний аналіз виробничої діяльності підприємств АПК [Навчальний посібник] / С.О. Заїка, А.В. Півень. – Харків: Вид-во «Міськдрук», 2010. – 113 с.

4. Максименко Н.В. Організація управління в екологічній діяльності: [підручник для студентів екологічних спеціальностей вищих навчальних закладів] / Н. В. Максименко, В. В. Задніпровський, Р. О. Квартенко; вид. 3-тє, перероб. і доп. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 282 с.

5. Малиш Н.А. Ефективні механізми формування державної екологічної політики: монографія / Н.А. Малиш. – К.: К.І.С., 2011. – 348 с.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

***ЛУКАШИК Т.С., САХНО К.Д., ВОЙТЕХОВИЧ І.Д.* , ДОБУВАЧІ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

В органах державної влади використовують поняття для характеристики особистого чинника. Дане поняття привертає увагу велике коло науковців, але більшість з них не розглядає його як систему. Афанасьєв В.Я. та Корнев І.К. трактують термін "кадровий

---

* Науковий керівник – Сагачко Ю.М., к.е.н., доцент

потенціал державних службовців" як сукупність здібностей всіх людей, які зайняті в цій організації і вирішують певні завдання. Кадровий потенціал закладений в тих функціях, які він виконує як професіонал в силу своїх здібностей, знань досвіду [1]. Так Л.Б. Михалевська визначає його як приховані можливості і здатності працівників, які розкриваються в процесі професійної діяльності, а також і як закладені та набуті (у минулому) здібності особистості (психологічні, фізіологічні, професійні, соціальні, управлінські тощо), можливості виконання тих чи інших функцій при сприятливому розвитку здібностей, задатків, доведених їх до вмінь, навичок [2].

Кадровий потенціал входить до концепцій професійної діяльності органів публічної влади. Поняття «потенціал» застосовується у різних сферах, тому висвітлення даного терміну, розглянемо охарактеризувавши різні підходи до визначення даного поняття. Так у великому етимологічному словнику поняття «потенціал» трактується як прихована можливість, здатність, сила, яка може виявитися при відомих умовах; можливість, наявні сили, запаси та засоби, які можуть бути використані, чи як рівень потужності у будь-якому відношенні, сукупність засобів, що потрібні для чого небудь. Тлумачний словник української мови трактує дане поняття як приховані здатності, сили для якої небудь діяльності, що можуть виявитися у певних умовах і Велика українська енциклопедія – наявні засоби, запаси та джерела, що можуть бути використані для досягнення певної мети, для розв'язання певного завдання, а також можливості окремої особи, суспільства та держави в певній галузі [3].

За результатами аналізу наукових джерел визначено, що до важливих факторів, які формують потенціал державного службовця належать: а) відповідність займаній посаді; б) якість отриманої професійної освіти, підвищення кваліфікації; в) можливості проявити себе та просунутися кар'єрними сходами; г) відносини з робочим колективом та керівництвом; д) наявність матеріального та нематеріального стимулювання.

Тому формування кадрового потенціалу має розглядатися як запланований процес, який забезпечує постійне та безперервне оновлення професійних знань державних службовців, розвиток їхніх творчих здібностей та всебічний розвиток державного службовця як особистості. Процес відтворення кадрового потенціалу державної служби повинен забезпечити державні органи необхідною кількістю державних службовців з відповідним рівнем професійних знань та практичного досвіду. Це передбачає комплексний розвиток

державних службовців з урахуванням кваліфікаційних вимог до певної посади [4; 5].

До складових кадрового потенціалу державного службовця належать:

- освіта;
- рівень кваліфікації;
- психометричні характеристики;
- професійні здібності;
- професійні навички.

Отже, з проведеного аналізу випливає, що поняття «кадровий потенціал», можливо розглядати, як сукупність особистих професійних здатностей, прихованих можливостей фахівця, розкриття яких надає йому можливість реалізуватися в професійній сфері, а також, як поняття, що характеризує закладені та набуті (у минулому) здібності особистості (психологічні, фізіологічні, професійні, соціальні, управлінські тощо), можливості виконання тих чи інших функцій при сприятливому розвитку здібностей, задатків, доведених їх до вмій, навичок.

Щодо поняття «кадровий потенціал державного службовця» – це здатність (приховані якості) кадрів, яка зумовлена певними функціями державного управління щодо формування та реалізації державної політики та характеризує специфічні риси, притаманні державному управлінцю, специфічні задатки, навички, уміння, досвід, що потрібні під час виконання завдань державного управління та можуть бути розкриті за певних обставин.

Література.

1. Авер'янов В.Б. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики [підручник]. К.: Факт, 2003. 384 с.
2. Михалевська Л.Б. Сутність феномену «кадровий потенціал органів державної влади. Менеджер. 2015. № 1. С. 186–195.
3. Велика Українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua>
4. Pulina, T.V. (2017), "Quality management in project management of bodies public authority", *Naukovopraktychnyj zhurnal: Investytsii: praktyka ta dosvid*, vol. 18, pp. 65—69.
5. Pulina, T.V. (2017), "Analysis of internal audit for the assessment system of management system of management in the authorities of the authorities", *Biznes inform: naukovyj zhurnal*, vol. 8, pp. 259—264.

Секція

*Планування,
прогнозування,
облік та контроль
в управлінні
розвитком соціально-
економічних систем*

КОНЦЕПТУАЛЬНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ІДЕЇ РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

***БАКУМЕНКО В.Д., ДОКТОР НАУК З ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ,
ПРОФЕСОР,***

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ П. ВАСИЛЕНКА***

***КРАСНОРУЦЬКИЙ О.О., ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК,
ПРОФЕСОР,***

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ П. ВАСИЛЕНКА***

В Харківському національному технічному університеті сільського господарства ім. П.Василенка з 2017 року відбувається підготовка фахівців за спеціальністю 281 - «публічне управління та адміністрування» за магістерським та бакалаврським рівнями освіти відповідно до встановлених державних стандартів вищої освіти [1,2]. Методологічне забезпечення цього процесу здійснювалося на кафедрі організації виробництва, бізнесу та менеджменту насамперед шляхом формування системи базових знань у галузі публічного управління та адміністрування [3], визначення предметної системології викладання матеріалу [4], акцентування уваги на особливостях цієї галузі у спектрі сфер суспільної діяльності [5], а також визначення та розвитку її методологічних концептів [6].

Знання таких концептів є важливим, оскільки вони відіграють роль сенсів публічно-управлінської діяльності. Нами виділено низку таких концептів з метою їх включення до базової системи знань за спеціальністю 281. Серед них маємо такі.

Концепт системного розвитку методології як реакція на потребу якісної модернізації методології управління державою. Інші наведені далі концепти фактично доповнюють та більше розкривають його сутність.

Концепт об'єктивізації отримав розвитку шляхом виділення та систематизації значної кількості закономірностей та принципів, справедливих для публічного управління, завдяки чому були виділені об'єктивні чинники впливу на таку діяльність, а відтак і необхідність їх обов'язкового врахування в публічно-управлінській діяльності.

Концепт формування професійної української мови публічного управління, врахування якого є необхідною умовою її застосування у практиці управління державою на всіх рівнях.

Концепт креативності акцентує увагу на пошуку та застосуванні інноваційних чи нестандартних рішень саме у підходах та моделях публічного управління як виду суспільної діяльності.

Концепт забезпечення самоорганізаційної спроможності в публічному управлінні зосереджує увагу на циклах управління, які фактично обумовлюють синергетику соціального управління.

Концепт забезпечення стабільності публічного управління заснований на визначенні та врахуванні у практиці управління стабілізаційного чиннику взаємозв'язку рівнів суспільного управління, серед яких свідомісний, політичний, економічний, соціальний, культурний (гуманітарний).

Концепт впливу суспільних трансформацій на завдання публічного управління та адміністрування, врахування якого дозволяє обґрунтовано формувати стратегії та програми випереджаючого управління.

Концепт експертно-аналітичного забезпечення публічного управління, спрямований на досягнення його достовірності. Цей концепт реалізований у серії монографій, підготовлених та переданих до видавництва під керівництвом авторів цього матеріалу.

Концепт наукометрії досліджень з публічного управління та адміністрування, що забезпечує їх якість та конкурентну спроможність у полі світової науки.

Врахування наведених концептів у практиці публічного управління фактично забезпечує творення його сенсів на засадах системності, об'єктивності, стабільності, креативності, пріоритетності, перспективності, самоорганізаційної спроможності, експертної обґрунтованості, наукометричності, контрольованості, утвердження національної професійної мови, трансформації у світове наукове поле.

Є й інші концепти публічного управління та адміністрування, які також необхідно враховувати в їх різноманітній практиці, зокрема на системному, методологічному, функціонально-технологічному та трансформаційному рівнях. Вони також потребують подальшого виділення та застосування.

У будь-якому разі, концептуально-методологічні ідеї розвитку публічного управління та адміністрування мають вивчатися у межах спеціальності 281 та знайти собі місце у її дисциплінарному полі. Особливо це необхідно на магістерському рівні підготовки, де акцентується увага на вміннях і навичках соціально-інженерного проектування.

Література.

1. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 281 «публічне управління та адміністрування» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. – Наказ МОН від 4 серпня 2020 року № 1001. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/08/05/281publichne-upravlinnya-ta-administruvannya-magistr.pdf>

2. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 281 «публічне управління та адміністрування» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. – Наказ МОН від 29 серпня 2018 року № 1172. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/281-publichne-upravlinnya-ta-administruvannya-bakalavr.pdf>

3. Бакуменко В.Д., Красноручький О.О., Цедік М.Г. Формування системи базових знань у галузі публічного управління та адміністрування. - Збірник наук. пр. НАДУ, Вип. 1,– 2019, С. 5-11. – URL: <http://zbirnyk-nadu.academy.gov.ua/article/view/181938/181819>

4. Бакуменко В.Д., Красноручький О.О. Предметна системологія публічного управління та адміністрування. - Матеріали конгресу «Публічні виклики ХХІ ст.» ХАРІДУ НАДУ, 2018. – С. 386-388.

5. Бакуменко В.Д., Красноручький О.О. Акцентування на особливостях публічного управління та адміністрування в навчальному процесі. - Матеріали Четвертої Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «управління розвитком соціально-економічних систем». ХНТУСГ ім. П. Василенка, 2020.

6. Бакуменко В.Д., Визначення та розвиток загально-методологічних концептів державного управління у дослідженнях українських вчених. Вісник НАДУ. Серія «Державне управління»; (99)/2020. – С. 5-12.

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ МАЙНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО КООПЕРАТИВУ: ОБЛІКОВІ ПРОБЛЕМИ

***МАРЕНИЧ Т.Г., ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Тривалий час в Україні існуючі організаційно-економічні та правові умови не сприяли розвитку кооперативного руху на селі. У той же час практичний досвід господарювання вказує на те, що сільськогосподарська кооперація є найбільш прийнятною і

доступною формою самоорганізації дрібних сільськогосподарських товаровиробників, яка спрямована на оптимізацію витрат і підвищення їх доходів, збільшення обсягів виробництва аграрної продукції, самозахист їх соціально-економічних прав, протистояння великим підприємствам і монополістам, усунення нечесної конкуренції.

З метою комплексного врегулювання усіх правовідносин щодо утворення та діяльності сільськогосподарських кооперативів та їх об'єднань в єдиному законодавчому акті прийнято Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 21.07.2020 р. № 819-IX [1], який є новою редакцією Закону «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17.07.1997 р. № 469/97. Такий підхід дозволив створити комплексну та зручну у користуванні законодавчу основу для сільськогосподарської кооперації, а також усунути існуючі колізії між різними законодавчими актами з цього питання. Оновлений закон також відкриває можливість спростити ведення господарської діяльності кооперативу.

До позитивних моментів прийняття нового закону експерти і фахівці відносять полегшення ведення бухгалтерського обліку через приведення його термінології до міжнародних норм. Розглянемо деякі облікові аспекти формування джерел утворення майна сільськогосподарського кооперативу.

Відповідно до попереднього закону до джерел формування майна кооперативу відносились пайовий фонд, що формувався з пайових внесків членів кооперативу, та фонди кооперативу, що утворювалися за рахунок прибутку від господарської діяльності кооперативу. Тобто, кооперативи повинні були самостійно визначитися з доцільністю створення необхідних фондів. Передбачалося формування резервного та спеціального фондів лише для виробничих кооперативів.

Згідно з новим законом для забезпечення статутної діяльності сільськогосподарській кооператив, у тому числі виробничий, переробний, заготівельно-збутовий, постачальницький тощо, у порядку, передбаченому статутом, формує статутний капітал (раніше – пайовий капітал), а також фонд розвитку та резервний фонд (резервний капітал).

Статутний капітал сільськогосподарського кооперативу формується з вкладів і додаткових вкладів членів сільськогосподарського кооперативу, а для сільськогосподарського

кооперативу, що діє з метою одержання прибутку, – також із вкладів і додаткових вкладів асоційованих членів такого кооперативу.

Фонд розвитку створюється для розвитку відповідного сільськогосподарського кооперативу та сільськогосподарської кооперації, зокрема для розвитку виробництва, переробки, зберігання сільськогосподарської продукції, здійснення проведення навчання та підвищення кваліфікації членів кооперативу, виховної та просвітницької роботи у громадах, інших заходів, що сприяють розвитку сільськогосподарського кооперативу та сільськогосподарської кооперації. Фонд розвитку формується за рахунок вступних, членських (за наявності) внесків та відрахувань від фінансового результату (прибутку) сільськогосподарського кооперативу, що залишається після сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, передбачених законом, а також за рахунок інших не заборонених законом надходжень. Кошти, отримані як державна фінансова підтримка згідно із Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України», грошові та майнові пожертвування, благодійні внески, гранти, гуманітарна допомога, безоплатна технічна допомога юридичних і фізичних осіб, у тому числі іноземних, спрямовуються до фонду розвитку сільськогосподарського кооперативу, якщо інше не визначено при наданні відповідних коштів. Кошти фонду розвитку, а також майно, придбане за рахунок таких коштів, не можуть бути розподілені між членами сільськогосподарського кооперативу.

Розмір щорічних відрахувань від фінансового результату (прибутку), що залишається після сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, передбачених законом, сільськогосподарського кооперативу, що діє з метою одержання прибутку, до фонду розвитку визначається статутом такого кооперативу, але не може становити менше частки фінансового результату (прибутку), що залишається після сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, передбачених законом, сільськогосподарського кооперативу, пропорційно до частки залишкової вартості матеріальних і нематеріальних активів фонду розвитку у загальній залишковій вартості матеріальних і нематеріальних активів сільськогосподарського кооперативу, та менше п'яти відсотків фінансового результату (прибутку), що залишається після сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, передбачених законом.

Резервний фонд створюється для відшкодування шкоди, заподіяної надзвичайними ситуаціями, та/або для компенсації можливих втрат (збитків) сільськогосподарського кооперативу. Резервний фонд формується за рахунок відрахувань від фінансового результату (прибутку), що залишається після сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів, передбачених законом, сільськогосподарського кооперативу та за рахунок інших не заборонених законом надходжень. Розмір щорічних відрахувань до резервного фонду визначається статутом сільськогосподарського кооперативу.

Чіткий перелік фондів, які необхідно створювати сільськогосподарському кооперативу, вимагає відповідної методики обліку, що потребує проведення подальших досліджень.

Література.

1. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України від 21.07.2020 р. № 819-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text> (дата звернення 10.04.2021).

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

***КОРНІЄЦЬКИЙ О.В., ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Формування ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств базується на певних принципах, головними з яких є:

1) соціальна, екологічна та економічно-обґрунтована та структурно-збалансована стійкість у всіх аспектах формування ресурсного потенціалу агробізнесу;

2) системне та економічно-забезпечене розширене відтворення ресурсного потенціалу національного та регіонального агробізнесу шляхом ефективного використання та науково-технічного прогресу;

3) вдосконалення структури потенціалу агропромислового виробничого ресурсу та підвищення його техніко-технологічного рівня та ефективності екологічної безпеки для розробки моделі сталого розвитку для національного сільського господарства;

4) природомісткість, в першу чергу зменшення потужності земель та складності сільськогосподарського виробництва за рахунок впровадження високоефективних систем землеробства, природо- та енергозберігаючих технологій, вилучення низько-ефективних, деградованих земель із сільськогосподарського використання;

5) кількісне збільшення та якісне вдосконалення біологічних та логістичних складових ресурсного потенціалу агробізнесу на основі регіональних характеристик сільського господарства, його спеціалізації, концентрації та вимог екологічної безпеки ресурсів;

6) екологічна безпека;

7) технологічність, надійність, універсальність та комфорт обладнання;

8) ефективність витрат та енергії[2].

Постає необхідність принципів ресурсного потенціалу АПК (рис.1), що дає змогу обрати потрібний та регламентований шлях вдосконалення відтворення потенціалу в агарних галузях та сферах:

Рис. 1. Принципи ресурсного потенціалу АПК

Джерело: розроблено автором

1) принцип насичення виробничих ресурсів, який пов'язаний з категорією концентрації виробництва;

2) принцип заміщення ресурсів або взаємної взаємодоповнюваності і короткострокової взаємодії між ресурсами, що базується на принципі взаємодоповнюваності, а тривала - на принципі взаємозамінності;

3) принцип граничної корисності, суть якого полягає в тому, що дохід від використання додаткових ресурсів повинен перевищувати витрати, пов'язані зі збільшенням ресурсного потенціалу. Принципи ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств також повинні включати і додаткові принципи:

— принцип збалансованості (відповідність кількісним та якісним ознакам пропорційності ресурсів);

— принцип ефективності (максимально можливий ефект може бути досягнутий лише тоді, коли компанія буде забезпечена ресурсами відповідно до вимог сучасних технологій виробництва);

— принцип узгодженості (всі елементи ресурсного потенціалу складають єдину систему, які взаємопов'язані).

Оскільки формування ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства невіддільне від зовнішніх та внутрішніх умов функціонування компанії, розглядають фактори та ступінь їх визначення процесом та визначити набір компонентів та їх потенційну структуру. Слід зазначити, що фактори, що впливають на формування ресурсного потенціалу компанії, передбачають сукупність аргументів (причин), що визначають особливості розвитку певних економічних процесів на конкретній компанії. Пов'язують цей процес з фінансовою спроможністю підприємств, національною економічною політикою, стратегією, управлінням компаніями, групами інтересів, корпоративною культурою тощо, інші - з ціною, технологією, якістю та організаційними факторами. Таким чином, сукупність факторів, що впливають на формування та подальшу ефективність використання ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств, на три групи - економічну, організаційну та технологічну.

Економічні фактори включають інвестиційну, податкову, фінансову та кредитну політику в агропромисловому виробництві, а також рівень товарності, підтримку технологічного процесу та співвідношення цін на продукцію та ресурсів, витрачених на її виробництво. До організаційних факторів, належать: власність,

структура управління, система відповідальності та зацікавленості в результатах виробництва; фактори технологічного впливу включають технологію виробництва, кількісне та якісне забезпечення сільськогосподарського підприємства матеріально-технічними засобами, технологічна дисципліна якості та своєчасне виконання робіт. Класифікують також фактори формування ресурсного потенціалу підприємства на об'єктивні та суб'єктивні, а також постійні та тимчасові, а до об'єктивних факторів, на які впливають історичні, генетичні та зовнішні ситуативні передумови, на думку дослідника, належать: природні ресурси; входи; фінансові ресурси; робоча сила; економіко-географічне положення регіону; природні умови; кон'юнктура ринку; розвиток інфраструктури регіону. Суб'єктивними факторами є цілеспрямована діяльність різних структур, суб'єктів господарювання, громадських організацій, державних та муніципальних органів влади. Постійними факторами є такі, як науково-технічний прогрес, територіальна концентрація капіталу, державне регулювання; тимчасові - це ті, що працюють епізодично, тобто соціальні чи інші конфлікти, стихійні лиха, надзвичайні ситуації, що серед інших факторів формування ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств особливе місце для установ, а саме функціональна взаємодія інститутів промислової інфраструктури агробізнесу з сільськогосподарськими виробниками.

Щодо конкретних характеристик ресурсів, слід зазначити, що пов'язує кожен із них із зовнішніми та внутрішніми факторами, що впливають на ефективність будь-якої роботи системи[5]. Таким чином, цілісність, складність, послідовність порядків, взаємозалежність та взаємозамінність елементів, а також їх взаємозв'язки та взаємодія, складають основу для забезпечення внутрішніх факторів системи, а здатність підприємств сприймати елементи наукового прогресу, гнучкість та місткість - для зовнішніх.

Література.

1. Федонін О. С. Потенціал підприємства: його формування та оцінка. Київ: Київський національний економічний університет. – 2004.
2. Зеленська М. О. Підходи до формування та структурування потенціалу підприємства. Економічний вісник Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут», 8. –2011. – с. 219–224.
3. Сухай О. Е. Концептуальні підходи до формування та управління потенціалом підприємства. Науковий вісник Львівського національного технічного університету, –19.9, – 2009. – с. 233–238.

4. Вишнеvsька О. М. Системний підхід до забезпечення сталого розвитку аграрного сектору відповідно до інноваційної бази. Бізнес-навігатор, – 3. – 2011. – с. 15–22.

5. Вишнеvsька О. М. Формування збалансованого ресурсного потенціалу аграрної сфери. Економічні літописи, – 3 (4), – 2011. –с. 48–51.

ПОЗИЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ РИНКУ ЛОГІСТИЧНИХ ПОСЛУГ РЕГІОНАЛЬНИХ КОМПЛЕКСІВ

***ОРЕЛ В.М., ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ПРОФЕСОР,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

На сьогоднішній день світова фінансово-економічна криза, важко відобразилася на українській аграрній економіці, питання виживання й підвищення діяльності всіх систем набувають вагомого значення для всіх господарюючих суб'єктів. Одним з актуальних напрямків забезпечення оптимізації організацій та трансформації на всіх рівнях управління є розвиток регіональних соціально-економічних систем, що виконують важливу інфраструктурну роль у народному господарстві. Слід зазначити, що в умовах кризи невиправдано високі витрати руху товарів у поєднанні з великим виробництвом нашої країни є стримуючим чинником розвитку національної економіки. Встановлено, що на рівні регіону завершеною формою логістичної організації руху товарів повинна виступати регіональна логістична система товароруку. У сучасних умовах розвитку ринкових відносин, що характеризуються посиленням конкурентної боротьби, логістика є потужним засобом розвитку сфери економічних послуг України, що зв'язана майже з усіма системами АПК.

В першу чергу функціонування національної економіки регіональної влади необхідно орієнтуватися на власні сили, ресурсний потенціал, а не на втручання центру при вирішенні проблем економічної нерівності регіонів. Ті регіони, які зможуть ефективно використовувати потенціал власної території і залучать для цієї мети не тільки внутрішній, але і зовнішній капітал, матимуть сприятливі можливості для соціально-економічного зростання. В іншому випадку власні ресурси території будуть приносити користь іншим, що

приведе до занепаду економіки свого регіону. Тому дуже важливо знайти ті чинники, які можуть забезпечити сильні соціально-економічні позиції території в конкуренції з іншими [1].

Конкурентоспроможність регіону визначається конкурентоспроможністю підприємств, розташованих на його території, а їх успіх в конкурентній боротьбі залежить в першу чергу від створених соціально-економічних умов, що характеризують стан конкурентного середовища. Формування умов для розвитку конкурентних відносин всередині регіону та країни в цілому - один з основних регіональних і національних пріоритетів будь-якої країни, найважливіша функція державного регулювання економіки.

Пошук оптимізації діяльності соціально-економічних шляхів у сфері економічних послуг для регіонів України об'єктивно актуальний. У той же час логістичні дослідження показали, що дотепер відсутній комплексний науково-обґрунтований логістичний підхід до реалізації стратегій розвитку ресурсного потенціалу регіональних комплексів, немає єдиного комплексного логістичного підходу, заснованого на сучасній теоретичній і методичній основі. Логістичний підхід повинен розглядатися як ефективний механізм оптимізації логістичних витрат у процесі надходження товару від постачальника до кінцевого споживача, що сприяє підвищенню оптимізації господарюючих суб'єктів на всіх рівнях управління. Регіональні логістичні системи ресурсного потенціалу варто розглядати як невід'ємні елементи господарської структури відповідних соціально-економічних територіальних систем, а трансформація цих систем, здійснюване в контексті регіонального розвитку, є найважливішим утворюючим фактором. Структура систем варіює залежно від умов і від рівня відповідного регіону. Кожний рівень ставить конкретні завдання притаманній йому політичній системі. Відповідно до цих завдань формується соціально-економічна система.

Перспективи розвитку соціально-економічної системи ринку логістичних послуг у визначальному ступені залежать від наступних факторів:

- динаміки економічного росту й споживчого попиту;
- рівня розвитку інфраструктури;
- відповідності якості й вартості пропонованих послуг запитам клієнтів;
- адміністративного й законодавчого регулювання, спрямованого на підвищення конкурентоспроможності;

- ефективності механізмів державної підтримки [3].

Слід зазначити, що потужною тенденцією останніх років є зростаючий інтерес до проблем розвитку і, більше того, саморозвитку регіональних і локальних економічних систем. Це зумовлено тим, що майбутнє регіональної політики в країнах потенційно пов'язана із здатністю регіонів виживати в умовах зростаючої конкуренції, а також забезпечувати збереження і відродження особливостей соціально-економічного середовища. Кожне підприємство для якісного продуктивного функціонування повинне вміщувати в собі складові критерії:

Економічні критерії:

— концентрація промислового виробництва і трудових ресурсів;

— тісні економічні взаємозв'язки і як результату кооперування підприємств, що забезпечує більш потужні вантажопотоки в межах агломерації в порівнянні з зовнішніми вантажопотоками;

— цілісний характер ринків праці, землі;

— високий ступінь функціональної взаємозалежності і взаємодоповнюваності територій в складі агломерації;

— територіально-галузева необхідність і взаємний інтерес, а з іншого боку - активність зовнішніх суб'єктів у використанні сприятливих умов на території міста-центру для розміщення підвідомчих їм об'єктів.

Соціальні критерії:

— тісні культурно-побутові та рекреаційні зв'язку;

— тісні адміністративно-політичні та організаційно-господарські зв'язки.

Логістичні критерії:

— наявність спільно використовуваних інфраструктурних об'єктів[5].

Можна стверджувати також, що управління логістичних систем - це процес впливу на керовані параметри соціально-економічних систем організації виробництва. Адже справедливим є твердження про те, що процеси управління та виробництва нероздільні. Управління не може існувати без виробництва, і будь-яке виробництво не може існувати без управління та логістичних схем. Взаємодія соціально-економічних систем в логістиці виступає як цілеспрямований вплив на

колектив людей та людський потенціал, що беруть участь в трудових і виробничих процесах праці і включає в себе, створення тієї чи іншої системи доцільних дій управлінських рішень, а також контроль за виконанням цих дій на основі інформації про хід процесу і підготовку системи поступових доцільних дій з коригуванням на основі врахування результатів попереднього процесу.

Література.

1. Головніна О.Г. Оцінка синергетичності соціально-економічних систем // Вісник НТУ. Зб. наук. праць. - К.: НТУ, 2011. - Економічна серія. - Ч. 1. - № 21. - С. 275-281.
2. Денисенко М.П. Організація та проектування логістичних систем. Підручник / за ред. проф. М. П. Денисенка, проф. П. Р. Лековця, проф. Л. І. Михайлової. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 336 с.
3. Демиденко В.В. Логістичне забезпечення інноваційного розвитку промислового виробництва / В.В. Демиденко // Економіка та держава. - 2006. - № 2. - С. 49 - 52.
4. Загорна Т.О. Управління ризиками в логістичній системі підприємства / Т.О. Загорна, А.В. Ткачова // Науково-практичний журнал. — 2009. — №27. — С. 89—93.
5. Зборовська О.М. Актуальність використання логістики у виробничо-господарській діяльності підприємств. / Зборовська О.М. // Вісник національного технічного університету «ХПІ» № 5, 2010 р. — С. 36—42.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЛЕКСНОЇ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ В ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

***ОРЕЛ А.М., ДОКТОР ЕКОНОМІЧНИХ НАУК, ДОЦЕНТ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Реалізація вдосконалення продукції, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності підприємства, вимагає впровадження в організаціях сучасних систем менеджменту якості, які відповідають міжнародним стандартам. У цих стандартах узагальнено світовий досвід системного управління якістю. Існує категорія удосконаленої продукції та її характеристики, які найбільшою мірою задовольняють

споживача і досягаються за допомогою впровадження в діяльність підприємства системи управління якістю [2].

На сьогоднішній день успішно працює система менеджменту якості, яка дозволяє підприємству досягти наступних переваг: забезпечувати стабільність роботи організації; дозволяє уникнути випадкових «збоїв» і конфліктів, мінімізувати вплив особистісного фактора; забезпечує дотримання обов'язкових державних нормативних вимог до якості; підсилює виробничу дисципліну і покращує контроль над діяльністю підприємства; дозволяє робити роботу компанії прозорою для її керівництва; полегшує оперативне управління і підвищує його ефективність; забезпечує зниження виробничих витрат за рахунок зниження кількості браку і підвищення ефективності праці; скорочує цикл розробки нової продукції; дозволяє досягти необхідної якості продукції і постійно підтримує його на рівні, відповідному вимогам замовників, які встановлюються в договорах і інших документах; постійно підвищує ступінь задоволеності споживача, а значить, і обсяг продажів, прибуток і конкурентоспроможність компанії; безперервно удосконалює діяльність організації в рамках напрямків і пріоритетів, що встановлюються вищим керівництвом.

Аналізуючи різні системи менеджменту, можна виявити у них загальні структурні компоненти, інтегруючи які можна досягти органічного співіснування цих систем і поліпшення не кожній окремо, а діяльності організації в цілому, що призводить до вдосконалення продукції. Правильним буде використання тієї методології або комбінації систем менеджменту, яка принесе найбільшу користь і стане «працювати» в конкретній організації. Процес розробки та впровадження комплексної системи менеджменту на підприємстві проводиться поетапно. **Перший етап** - планування і підготовка впровадження (він передбачає оцінку діючої системи якості, дослідження вимог споживачів та інших зацікавлених сторін). **Другий етап** - розробка і впровадження (на цьому етапі здійснюється розподіл відповідальності і делегування повноважень окремим підрозділам і посадовим особам). **Третій етап** - сертифікація (на заключному етапі необхідно провести самооцінку організації)[3].

Останнім часом констатують той факт, що вітчизняні підприємства не ефективно використовують комплексну систему менеджменту в своїх організаціях[4]. Причинами низької ефективності функціонування на підприємствах є, що відсутня у керівництва і персоналу організації професійних знань і навичок в області

менеджменту якості, нерозуміння того, що стандарти визначають лише мінімальні вимоги, недостатня увага питанням мотивації персоналу, орієнтованої на якість, відсутність використання інструментів менеджменту якості.

На сьогоднішній день компанії, які прийняли рішення про розробку та впровадження комплексної системи менеджменту, повинні враховувати як позитивний досвід, так і невдачі підприємств для усунення їх у своїй подальшій діяльності. Ефективна, добре структурована система менеджменту якості дозволяє організації досягти високої результативності взаємодії зі споживачами, постачальниками та іншими зацікавленими сторонами, своєчасно виявляти слабкі місця та оперативно розробляти комплекс заходів щодо вдосконалення подальшої діяльності. В сьогоднішній день відбувається швидкий розвиток економіки, посилення кожного дня конкуренції на світовому ринку та стрімке прискорення інтеграційних процесів, які встановлюють нові вимоги та стандарти до товарів, вироблених на підприємствах і їх систем управління якістю.

Наявність на підприємстві результативно функціонуючої системи управління безпекою підтверджується його зовнішньої сертифікацією по одній з визнаних світових спільнотами та організаціями схем. Вже зараз можна прогнозувати, що в найближчі кілька років в рамках внутрішнього ринку продуктів сертифікація стане диференціюються фактором, особливо при роботі з міжнародними лідерами ринку, що мають виробництва або торгові мережі і ретельно відбирати своїх постачальників в частині забезпечення якості та безпеки продуктів. Впровадження систем управління якістю та безпечністю продукції – це шлях до економічного зростання будь-якого підприємства.

Література.

1. Кардаш, В.Я. Маркетингова товарна політика: Підручник. – К.: КНЕУ, 2001. – 240с.

2. Лайко П.А., Бабієнко М.Ф., Бузовський Є.А., Іщенко Т.Д. Якість сільськогосподарської продукції та продуктів харчування як вирішальна складова продовольчої безпеки. // Економіка АПК. – 2005. – №1. – С.12.

3. Пономарьова О.С. Вплив якості продукції на конкурентоспроможність підприємства /О.С. Пономарьова//Економіка, фінанси, право.- 2009.- №5.- С. 8.

4. Фейгенбаум А. Контроль якості продукції / А. Фейгенбаум. - К. : Діло, 2002. - 318 с.

5. Дуброва О.С. Сучасний погляд на ризик-менеджмент як важливу складову системи управління підприємством / О.С. Дуброва // Стратегія економічного розвитку України: Наук. зб. –Вип. 1(8) / Голов. ред. О.П. Степанов. –К.: КНЕУ, 2002. –542 с. –С. 446-452

6. Мазур В.С. Нові підходи і форми менеджменту, як особливого типу управління / В. С. Мазур // Пріоритети економічного розвитку України: історія та сьогодення. – Вінниця, 2016. – С. 178-183.

7. Небава М.І., Ратушняк О.Г. Менеджмент організацій і адміністрування: навчальний посібник. – Вінниця: ВНТУ, 2012. – 108 с.

ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЗМІЦНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

***УТЕНКОВА К.О., ДОКТОР ЕКОН. НАУК, ДОЦЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА***

Інформаційне забезпечення є ваговою складовою управління механізмом економічної безпеки аграрного сектора. Система бухгалтерського обліку є універсальним інструментом підготовки та відображення інформації про діяльність і стан підприємства. Відбувається постійна трансформація облікової інформації в інформаційний продукт відповідно до запиту користувача, що забезпечує формування інформаційної бази.

На нашу думку, в умовах глобалізації першочергового значення набуває формування наднаціональної системи обліку. Україна вже зробила певні кроки в цьому напрямі, зокрема, процес упровадження Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і фінансової звітності (IERS/IAS) у систему обліку підприємств було розпочато у 2012 р. Метою впровадження IERS/IAS є використання єдиних концептуальних принципів і методів обліку для створення достовірної інформаційної бази, що забезпечить прийняття обґрунтованих економічних рішень.

Зазначимо, що застосування таких міжнародних стандартів підприємствами аграрного сектора на даному етапі є досить обмеженим. І це, звичайно, є проблемою, адже відсутній єдиний підхід до формування облікової і звітної інформації, що, як відомо, є основою для прийняття управлінських рішень і на мікрорівні, і на макрорівні. За таких умов постає необхідність формування єдиного

підходу до облікового та аналітичного забезпечення підприємств аграрного сектора.

Проблеми переходу на міжнародні стандарти були ретельно досліджені багатьма вітчизняними науковцями, бо це, без сумніву, складний і відповідальний процес. Для підприємств аграрного сектора такий перехід також вимагає певних змін. Зокрема, перехід може бути здійснено за бажанням підприємства за одним із таких сценаріїв: залучення фахівців з міжнародних стандартів на постійних засадах; перенавчання власного облікового персоналу; аутсорсинг.

Однак такі зміни не є суто організаційними, оскільки трансформації вимагає вся облікова політика підприємства. Розробка і затвердження облікової політики має ґрунтуватися на глибокому та всебічному вивченні ринкового середовища, потенційних перспектив розвитку підприємства, чинної нормативної бази, з урахуванням оцінки фінансових наслідків вибору того чи іншого варіанта облікової політики [353].

Облікова політика – це одночасно інструмент історичного та поточного обліку, попередньої оцінки господарських фактів, прогнозування, планування і внутрішньогосподарського контролю, а також інструмент перетворення інформації про господарські події в облікові показники згідно з потребами фінансової звітності й управління виробничою системою [102].

Зазначимо, що важливим аспектом формування облікової політики є правильний вибір її елементів щодо забезпечення економічної безпеки. Не розкриваючи всіх тонкощів формування облікової політики, зупинимося лише на ключових елементах, що мають вплив на формування економічної безпеки. Зокрема, йдеться про елементи облікової політики, сформованої згідно з вимогами міжнародних стандартів, які, на нашу думку, є важливими в контексті розвитку економічної безпеки: рівень суттєвості інформації; методи амортизації основних засобів; модель обліку основних засобів після їх первісного визнання; метод переоцінки основних засобів; метод переоцінки нематеріальних активів; модель обліку інвестиційної нерухомості після первісного визнання; методи оцінки вибуття запасів; витрати за позиками щодо кваліфікованих активів, які обліковують за справедливою вартістю; витрати за позиками щодо запасів, які виготовляють постійно чи серійно у значній кількості; визначення бізнес-моделі з управління фінансовими активами; коригування обіцяної суми компенсації на значний компонент фінансування; формування резервів та забезпечень.

Ці елементи мають вплив на формування ключових показників фінансової звітності, які використовують під час обчислення індикаторів економічної безпеки. Крім того, ефективне застосування окремих елементів облікової політики допомагає зменшити податкове навантаження на підприємство. Так, відповідно до пп.134.1.1 Податкового кодексу України [245] об'єктом для розрахунку податку на прибуток є фінансовий результат до оподаткування, визначений у фінансовій звітності згідно з НП(С)БО чи МСФЗ (з відповідними коригуваннями на передбачені податковим законодавством різниці). Отже, вплив на розмір податків мають підходи до визнання доходів і витрат у фінансовій звітності, а також окремі положення облікової політики. Зокрема, від обраного методу амортизації основних засобів залежить сума визнаних у певному періоді витрат, а відповідно, і фінансовий результат до оподаткування за період.

Крім того, на формування витрат значно впливає прийняте управлінським персоналом підприємства рішення щодо створення резервів та забезпечень. Зокрема, згідно з МСФЗ 9 [435] підприємство має формувати резерв під очікувані кредитні збитки, а МСБО 37 [431] дозволяє створювати забезпечення під гарантійні зобов'язання; обтяжливі контракти; судові позови; реструктуризацію бізнесу; демонтаж, переміщення об'єкта основних засобів і відновлення території, на якій він розташований. Важливо обрати підхід до визначення розміру таких резервів і забезпечень з урахуванням рекомендацій та вимог МСФЗ, оскільки ці резерви та забезпечення мають значний вплив на розмір витрат і, відповідно, перебувають під пильним контролем податкових органів.

Література.

1. Утенкова К.О. Облікова політика підприємств у контексті вимог міжнародних стандартів фінансової звітності. *Соціально-економічні координати розвитку підприємницької діяльності: кол. моногр.* Умань, 2014. Ч. 2. С. 14-20.
2. Житний П. Системний аспект облікової політики. *Бухгалтерський облік і аудит.* 2006. № 1. С. 62-65.
3. Податковий кодекс України: Закон України № 2755-VI від 2 грудня 2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. IFRS 9 Financial Instruments. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-9-financial-instruments/>
5. IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-37-provisions-contingent-liabilities-and-contingent-assets/>

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

*БУТЕНКО Т.А., КАНД. ЕКОН. НАУК, ДОЦЕНТ
КУРГАНСЬКА М.Г., СТУДЕНТКА
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА*

Забезпечення рентабельного аграрного виробництва залежать від ефективності використання і відтворення ресурсного потенціалу аграрних підприємств. Їх діяльність вимагає прийняття обґрунтованих оптимальних управлінських рішень за умови ґрунтовно розробленого інформаційного забезпечення. Інформаційне забезпечення базується на поширенні достовірної, перевіреної та практично корисної, з погляду конкретних умов., інформації.

Ефективне використання інформаційних ресурсів може значно підвищити ефективність використання інших ресурсів агропідприємства, оскільки його діяльність, реакція на зміну зовнішніх і внутрішніх обставин ґрунтується на обробці, аналізі і синтезі інформації про зміни зовнішніх і внутрішніх умов [1].

У сучасних умовах розвитку економічних відносин, підвищення рівня автоматизації всіх виробничих та управлінських процесів, можна стверджувати, що облік як одна із функцій управління обслуговує управлінський процес на підприємстві, створюючи понад 80 % інформаційної бази управлінських рішень, що приймаються. Тому ефективна організація управління бухгалтерського обліку на підприємстві неможлива без застосування інформаційних технологій (ІТ) [2].

Автоматизації облікових процесів створює єдиний інформаційний простір, що надає такі можливості як єдина інформаційна база для структурних підрозділів підприємства; оперативне, своєчасне отримання достовірної інформації; обмін даними між відокремленими підрозділами підприємства. Це забезпечує підвищення ефективності діяльності, а отже і конкурентоспроможності підприємства; дієвий контроль над роботою підприємства; своєчасність прийняття обґрунтованих, можна зазначити, проінформованих управлінських рішень.

Реформування системи бухгалтерського обліку з використання сучасних ІТ є базою інформаційного забезпечення внутрішніх (засновників, керівників, власників майна підприємства тощо) та зовнішніх (кредиторів, інвесторів та ін.) користувачів бухгалтерської звітності.

Враховуючи сучасні технологічні зміни та характер глобалізаційних процесів, слід зазначити, що перспективними напрямками є запровадження інноваційних інформаційних технологій у систему бухгалтерського обліку, а саме штучного інтелекту, технології Блокчейн та Big Data та використання хмарних технологій.

Технології штучного інтелекту (ШІ) використовуються в різних секторах економіки. Ключовою особливістю технологій ШІ є здатність обробляти величезні пласти інформації за досить короткий час, тому ця технологія має перспективи у бухгалтерському обліку, зокрема при зборі, обробці та аналізі даних під час проведення різноманітних досліджень. До можливостей і переваг належить особливість самостійно і швидко готувати різноманітні бухгалтерські звіти [3].

Блокчейн (Blockchain) – це цифровий реєстр, у якому транзакції записуються в хронологічному порядку і можуть проглядатися всіма, у кого є доступ. Блокчейн дає можливість аналізувати інформацію у режимі реального часу, підтверджуючи достовірність інформації. Особливістю системи є постійна перевірка даних у блоках, сповіщення за умови їхньої зміни та водночас записування нової інформації у новий блок. Існує ймовірність, що з використанням блокчейну відпаде необхідність аудиту фінансової звітності. Все це вказує на користь впровадження блокчейну в бухгалтерську практику.

Big Data – набір інструментів та методів обробки структурованих та неструктурованих даних величезних обсягів. Інформаційні технології Big Data сьогодні набувають особливої актуальності, змінюючи підходи до аналізу інформації та способів прийняття рішень. Сфера застосування Big Data стосується передусім управлінського обліку. І саме завдяки цій технології бухгалтерам потрібно буде вийти за межі традиційної функції бюджетування, формування витрат та мати навички роботи з новими методами [4].

Хмарні технології, під якими розуміють спроектоване та надане у комерційне користування віртуальне програмне середовище, розгорнуте у хмарі на базі обчислювальних потужностей, розміщених у дата-центрах провайдера хмарних сервісів, набувають поширення та

мають ряд переваг: миттєвий доступ до інформації; облік у хмарі підвищує ефективність через рівень доступу; прискорення обміну даними; мінімізація витрат на придбання серверного обладнання апаратних і програмних рішень; покращення бізнес-інтелекту та умов захисту доступу до даних через взаємодію бухгалтера та інших працівників [5].

Таким чином, автоматизація бухгалтерського обліку є пріоритетним завданням підприємства, що підвищить ефективність його діяльності та надасть можливість вчасно приймати обґрунтовані управлінські рішення з метою забезпечення конкурентоспроможності.

Література.

1. Бутенко Т. А. Снявіна Ю. В. Рациональне використання ресурсного потенціалу агропідприємств на основі удосконалення інформаційного забезпечення. *Ефективна економіка*. 2015. Випуск 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4539>
2. Скриньковський Р., Гладун В., Крамар М. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку на підприємстві. *Traektoriâ Nauki = Path of Science*. 2019. Vol. 5. No 2. С. 3001 - 3010.
3. Осмятченко В. О., Олійник В. С. Стан та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в контексті зміни технологічних укладів. *Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування*. 2018. Випуск 2. С. 131-138.
4. Горковенко І. В. Інноваційні інформаційні технології бухгалтерського обліку. *Сучасний стан і перспективи розвитку обліку, аналізу та фінансового забезпечення підприємств агропромислового виробництва*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 12–13 листоп. 2020 р. Харків: ХНАУ, 2020. С. 276.
5. Макурін А. А. Розвиток бухгалтерського обліку в умовах впровадження сучасних інформаційних технологій. *Облік і фінанси*. 2020. Випуск 1 (87). С. 52-58.

УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ КЛЮЧОВИХ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ

*ЛЯЛІНА Н.С., К.Е.Н., ДОЦЕНТ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ*

Діяльність будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності націлена в першу чергу на максимізацію прибутку. Разом з тим, в умовах мінливого ринкового середовища, постійної конкурентної боротьби підвищується ймовірність недосягнення запланованого рівня прибутковості. А тому, виникає необхідність у комплексній оцінці ефективності діяльності підприємства, що дозволить визначити пріоритетні напрями оптимізації його бізнес-процесів. Перед керівниками підприємств постає проблема пошуку дієвих методів управління даними процесами, зокрема розробки та впровадження технології, яка б дозволила виявляти та вчасно реагувати у процесі здійснення його діяльності. Однією з таких систем є система ключових показників ефективності (КРІ).

В Україні питання розробки та практичного застосування КРІ розглядається у працях Н.С. Карвацкої, О.В. Криворучко, В.В. Лаврененко, Т.В. Назарчук, С.М. Невмержицької, І.В. Пономаренко, І.В. Сасенко, М.В. Тарасюка, Н.М. Тюріної, Т.Р. Цалко, М.І. Цюцюри, С.В. Цюцюри та інших [1-6]. Серед науковців не має єдиного підходу до визначення ключових показників ефективності, але простежується їх спільний погляд щодо їх призначення.

Необхідність застосування системи КРІ пояснюється тим, що за її допомогою можна: визначити, чи досягає підприємство стратегічних цілей; вчасно отримувати інформацію з необхідною повнотою для ефективного прийняття управлінських рішень; стимулювати підвищення кваліфікаційного рівня персоналу, їх прагнення до самоосвіти; удосконалювати корпоративну культуру підприємства та ін. [5].

Для ефективного управління бізнес-процесами підприємства необхідно їх всебічно досліджувати. А для цього потрібно побудувати науково обґрунтовану систему показників, яка буде цілісною та збалансованою. Найбільш ефективним у цих цілях є застосування цільового підходу, який дозволяє визначати причинно-наслідкові

зв'язки у досягненні цілей, забезпечити їх збалансованість та досягти балансу інтересів усіх учасників.

Зазвичай до основних типів показників, на основі яких будується конкретна система КРІ підприємства, відносять показники: потужності, продуктивності, якості, конкурентоспроможності, рентабельності (окремо виділяють індекси рентабельності інвестицій), цінності [2].

Після розробки системи ключових показників, необхідно проаналізувати системи оцінки результати усіх видів діяльності підприємства та заохочень для того, щоб привести їх у відповідність з ключовими показниками.

При дотриманні правил впровадження системи ключових показників ефективності, підприємство може суттєво покращити та налагодити усі бізнес-процеси.

Серед основних вигод реалізації системи КРІ на підприємстві варто виділити наступні: підвищення ефективності і якості системи управління організацією; отримання дієвого інструменту аналізу і контролю досягнення цілей підприємства; управлінська модель стає більш процесно-орієнтованою, динамічною, гнучкою та зрозумілою; підвищення об'єктивності та обґрунтованості прийняття управлінських рішень на підставі аналізу КРІ; можливість відслідковування результатів діяльності в режимі реального часу у визначеному форматі; стратегічна спрямованість виконання усіх бізнес-процесів; система мотивації стає більш об'єктивною і прозорою за рахунок чіткості персональних цілей і задач; глибоке розуміння взаємозв'язків внутрішніх та зовнішніх бізнес-процесів підприємства; покращення взаємодії між структурними підрозділами; підвищення конкурентоспроможності підприємства в цілому.

Разом з тим є і певні недоліки реалізації системи КРІ, які варто враховувати: висока трудомісткість розробки системи КРІ; висока імовірність помилково визначених КРІ, які не мають зв'язку із досягненням визначених результатів діяльності; складність опису всіх бізнес-процесів підприємства через систему КРІ; необхідність постійного перегляду та коригування КРІ для їхнього узгодження із стратегічними, тактичними та оперативними цілями; складність та неоднозначність оцінки окремих показників; важко досяжні КРІ можуть демотивувати працівників [4].

Отже, дотримання науково-обґрунтованих методологічних положень при розробці та запровадженні КРІ на підприємстві сприяє

досягненню позитивних змін за ключовими напрямками його діяльності і, як наслідок, оптимізації діяльності підприємства в цілому. Разом з тим, варто розуміти, що її реалізація потребує цільового підходу, який передбачає побудову цілісної, збалансованої системи КРІ, а також оцінку ризиків, пов'язаних із її впровадженням. Для того, щоб система була збалансованою, підприємству перш за все необхідно визначитися зі стратегічними цілями, досягнення яких буде покладено в основу побудови системи КРІ.

Література.

1. Лаврененко В. В. Концепція ключових показників ефективності (КРІ) в управлінні підприємствами. Стратегія економічного розвитку України: збірник наукових праць. 2010. № 26-27. С. 151-156.
2. Пономаренко І. В., Сасенко І. В. Методичні аспекти впровадження ключових показників ефективності (КРІ) на підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2017. № 12. С. 208-213.
3. Тарасюк М. В. Концептуальні засади створення ключових показників діяльності торговельної мережі як інструменту контролю. *Наукові праці НУХТ*. 2009. № 29. С. 128-130.
4. Тюріна Н. М., Назарчук Т. В., Карвацка Н. С. Концептуальні підходи до побудови системи управління на засадах ключових показників ефективності (КРІ). *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. №4. С. 30-37.
5. Цалко Т. Р., Невмержицька С. М. Система ключових показників ефективності як запорука ефективного управління бізнес-процесами в компанії. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. № 6 (74). С. 160-167.
6. Цюцора С. В., Криворучко О. В., Цюцора М. І. Ключові показники ефективності. Принципи розробки ключових показників для бюджетної сфери. *Управління розвитком складних систем*. 2012. Вип.10. С. 87-91.

СУЧАСНІ МЕТОДИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА НА ЗАСАДАХ КОНТРОЛІНГУ

***ПЕТРИНА М.Ю., К.Е.Н., ДОЦ.,
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ
ПЕТРИНА А.Г., Д.Б.Н., ПРОФ.,,
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
САБАДОШ В.В., СТУДЕНТКА,
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ***

В умовах ринкової економіки більшість підприємств для зменшення негативного впливу змін зовнішнього середовища використовують таку сучасну технологію управління, як контролінг [1, 2]. Контролінг дозволяє вчасно виявити загрози та можливості, що виникають у зовнішньому середовищі, та розробляє відповідні рекомендації для прийняття управлінських рішень [3]. Крім того, контролінг спрямований на виявлення та ліквідацію проблемних моментів у процесі діяльності підприємства, а отже може використовуватися у сфері управління персоналом з метою підвищення соціальної та економічної ефективності даного процесу, оскільки саме від ефективності управління персоналом залежить ефективність управління діяльності підприємства в цілому.

Контролінг – сукупність методів оперативного і стратегічного менеджменту, обліку, планування, аналізу та контролю на якісно новому етапі розвитку ринку, єдина система направлення на досягнення стратегічних цілей компанії [4].

Дослідження щодо контролінгу персоналу ми проводили на прикладі мережі піцерій «Primo Pizza». В основі оцінки є трудові, фінансові та матеріальні ресурси [5]. Оцінка проводилася за 10-бальною шкалою, де 10-найвищий показник, 1 – найнижчий.

Оцінку ефективності трудових ресурсів здійснювали за такими показниками: освіченість працівників; постійність; продуктивність праці (вчасність виконання завдань та робота керівництва); використання робочого часу (трудова дисципліна). Найбільше балів було отримано за показниками «вчасність виконання завдань» - 8

балів, та «освіченість» - 6 балів. Найнижча кількість балів спостерігалася за показником «постійність» - 2 бали.

Персонал чудово знає свої завдання і володіє необхідною йому інформацією, але, на жаль, він досить часто змінюється. Постійними залишаються лише 4% зі всіх працівників. Виконання поставлених завдань виконується вчасно в 85%. Атмосфера в колективі хороша, але керівництво ставиться досить лояльно до їх роботи. Трудова дисципліна не завжди на вищому рівні.

Оцінку ефективності матеріальних ресурсів проводили за такими показниками: забезпеченість виробництва матеріалами та обладнанням; використання матеріалів у виробництві; визначення якості продукції. За показником «використання наявного матеріалу» було отримано найвищий бал – 10 балів, трішки менше (9 балів) отримав показник «забезпеченість обладнанням».

Для виготовлення одиниці продукції використовується тільки необхідна кількість матеріалу. Якість не завжди найкраща. Якісна і смачна продукція є лише у 75%.

Оцінку ефективності фінансових ресурсів проводили за такими показниками: оборотні фінансові ресурси; власний капітал; загальна виручка.

Виручка від продажів коливається між 10-15 тисяч. Це не є найкращим результатом. 10 тисяч становлять 65-70% від можливої виручки. Відповідно, ефективність роботи персоналу також становить лише 65-70%. Середній чек у піцерії становить 300 грн, що також свідчить про неефективність роботи персоналу.

З цього можемо зробити висновок, що повною мірою не використовується потенціал працівників, з чого маємо негативний результат.

Щодо засобів для вдосконалення контролінгу можемо запропонувати такі: використання ID-перепусток для контролю присутності на робочому місці; наявність камер спостереження; проведення щотижневої ревізії продукції; обов'язкове детальне ведення бухгалтерського обліку.

Отже, контролінг персоналу доцільно розглядати як технологію управління [6], що спрямована на розробку рекомендацій та підтримку управлінських рішень в сфері управління персоналом, спроможну забезпечити досягнення цілей підприємства на засадах підвищення гнучкості та адаптивності системи управління персоналом та вдосконалення підходів щодо планування, моніторингу,

інформаційно-аналітичного забезпечення та контролю окремих процесів управління персоналом.

Література.

1. Ценклер Н.І. Методичні підходи до формування моделі кадрового контролінгу. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2015. С. 269-272.
2. Митрофанов Е.А., Софниенко А.В. Управление персоналом: теория и практика. Аудит, контроллинг и оценка расходов на персонал: учеб.-прак. пос. М.: Проспект, 2013. 80 с.
3. Алекперова Л.В. Кадровий контролінг на підприємстві. *Регіональна бізнес-економіка та управління*. 2013. № 1 (37). С.163-167.
4. Полозова А. Н., Евсеева С.В. Формирование системы персонал-контроллинга в производственных организациях [Електронний ресурс]. *Проблемы региональной экономики*. URL:<http://www.lerc.ru/?part=bulletin&art=20&page=13>.
5. Bazaliyska N. Ensuring effective personnel management on the principles of labour behavior monitoring. *Norwegian Journal of development of the International Science*. 2017. Vol. 2. Iss. 4. P. 26–31.
6. Кичко І., Горбаченко М. Інновації в управлінні персоналом та сучасний ринок праці: аспекти взаємодії. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2017. № 1. С. 7–14.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

**РАГУЛІНА І.І., КАНД. ЕКОН. НАУК, ДОЦЕНТ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА**

Необхідність внутрішнього аудиту в Україні зумовлена значними змінами економічного ладу. Останнім часом з'явилися й інші функціональні способи управління. Аудиторська діяльність в Україні регулюється Законом «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. [1], який визначає правові основи проведення аудиту. Аудиторська діяльність, у тому числі організація внутрішнього аудиту, регулюється також міжнародними нормативними актами. Це «Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг» видання 2016-2017 р.р. [2], «Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (стандарти)» редакція 2017 р. (переклад

здійснений ВГО «Інститут внутрішніх аудиторів України, власник «The Institute of Internal Auditors U.S.A.) [3]. Також діяльність внутрішнього аудиту регулюється Наказом Міністерства фінансів України від 14.08.2019 р. № 344 «Про внесення змін до Стандартів внутрішнього аудиту» [4], «Методологічні вказівки з внутрішнього аудиту в державному секторі України» Міністерства фінансів України, 2019 р. [5].

Внутрішній аудит, це процес, який, перш за все, спрямований на досягнення цілей підприємства і є результатом дій керівництва з планування, організації, моніторингу діяльності господарюючого суб'єкта в цілому та всіх його підрозділів.

Головною метою внутрішнього аудиту є: застосування систематичного, послідовного та ризик-орієнтованого підходів до оцінки об'єкта внутрішнього аудиту та сприяння удосконаленню системи управління, внутрішнього контролю та управління ризиками через надання незалежних й об'єктивних висновків та рекомендацій на даних перевірки бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання [5].

Найбільш вагомими завданнями внутрішнього аудиту є: оцінка об'єкта внутрішнього аудиту та сприяння удосконаленню системи управління; оцінка управління ризиками через надання незалежних й об'єктивних висновків та рекомендацій; дослідження та оцінка системи управління та внутрішнього контролю, у тому числі управління ризиками (з питань та в обсязі, що відповідають об'єкту, темі та цілям внутрішнього аудиту: захист активів, управління ризиками шахрайства та ін.); оцінка та надання відповідних рекомендацій щодо системи управління мають враховувати питання ефективності управління діяльністю; оцінка ступеня виконання і досягнення визначених цілей; оцінка якості виконання відповідних завдань та функцій, що стосуються об'єкта внутрішнього аудиту; рекомендації з прийняття розробок, що забезпечують необхідну діяльність підприємства.

Внутрішній аудит повинен здійснюватися на підприємствах у наступних напрямках: внутрішній аудит системи контролю цільового та ефективного використання активів; внутрішній аудит системи контролю підготовки фінансової звітності; внутрішній аудит роботи з персоналом та відповідності з трудовим законодавством; внутрішній аудит дотримання законодавства; внутрішній аудит бізнес-процесів;

внутрішній аудит системи менеджменту якості; внутрішній аудит зовнішньої фінансової і податкової звітності та ін.

Служба внутрішнього аудиту зобов'язана: розробляти і доводити до структурних підрозділів підприємства вимоги до системи внутрішнього контролю, організувати навчання керівників і персоналу підприємства; розробляти нормативні документи щодо діяльності внутрішнього аудиту; складати плани перевірок, погоджувати їх, затверджувати у керівництва і доводити до підрозділів, який перевіряються (плани перевірок розробляються на підставі оцінки ризиків та рішень керівництва); офіційно повідомляти про внутрішню аудиторську перевірку підрозділу, який перевіряється (повинні бути вказані цілі аудиту, область і об'єкт аудиту, критерії оцінки, період перевірки, термін проведення, відповідальні за перевірку); надавати проекти звітів про результати перевірок на узгодження підрозділам, враховувати думку підрозділів в аудиторські звіти (у звітах повинна міститися оцінка ефективності внутрішнього контролю підрозділу, а також рекомендації щодо усунення зауважень і недоліків); направляти звіти про результати перевірок керівництву підприємства та керівникам підрозділів, які перевіряються; надавати інформацію (звіти, матеріали перевірок) зовнішнім сторонам (державним органам, зовнішнім аудиторам та іншим сторонам відповідно до порядку узгодження); контролювати та підвищувати якість аудиторської діяльності; надавати на запит всю інформацію, необхідну для оцінки ефективності та адекватності внутрішнього аудиту.

Отже, внутрішній аудит є необхідним компонентом системи управління на підприємстві, і в цій якості він повинен долати обмежену ревізійну спрямованість на контроль дотримання законодавства, перетворюючись на інструмент управління ризиками і ефективністю діяльності суб'єкта господарювання.

Література.

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII.

2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Видання 2016–2017 р.р. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90_%202016-2017_%D1%87%D0%B0.pdf

3. Міжнародні стандарти професійної практики внутрішнього аудиту (стандарти). Редакція 2017 р. URL: <https://na.theia.org/translations/PublicDocuments/IPPF-Standar> ds-2017-

Ukrainian.pdf

4. Про внесення змін до Стандартів внутрішнього аудиту: Наказ Міністерства фінансів України від 14.08.2019 р. № 344.

5. Методологічні вказівки з внутрішнього аудиту в державному секторі України: Міністерство фінансів України, 2019 р. URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%92_%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9_%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0.pdf

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ "ПЛАНУВАННЯ" В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ

***ДУЗЬКРЯТЧЕНКО В.В., ВОЛЧЕНКО А.О., АСПИРАНТКИ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Планування на підприємстві є важливою складовою для досягнення ефективності діяльності підприємства. Саме планування формує фундамент для визначення стратегії діяльності підприємства в майбутньому. Питання організації планування на підприємстві, а особливо в аграрному виробництві, набуває великої актуальності в наш час. У сучасній економіці питання планування пройшло тернистий шлях зміни поглядів, починаючи з директивного, яке характеризувалося жорстким дотриманням нормативів і показників, до самокерованого, яке існує в сучасному ринковому механізмі регулювання економіки.

Методологічні, методичні й організаційні аспекти планування розглядали такі вчені: Бочаров В.В., Петухов Р.М., Терещенко О.О. та ін. Щодо закордонних вчених, то значний внесок в плануванні як функції управління мали Акофф Р., Ансофф І., Мескон М.Х. та ін. Р. Акофф визначив такі основні принципи, які забезпечують ефективність процесу планування: принцип холізму, безперервності, гнучкості, точності, участі, наступності, адаптивності, комплексності. Згідно даним принципам, стратегічне планування має інтерактивну орієнтацію.

Литвин Ю. стверджував, що «планування – це процес розроблення і прийняття цільових установок кількісного та якісного характеру і визначення шляхів найефективнішого їх досягнення. Це установки, що розробляються у вигляді «дерева цілей» [2].

На нашу думку, планування - це заздалегідь намічений порядок дій, необхідних для досягнення поставленої цілі та досягнення мети. Планування як економічну категорію можна розглядати як із загальноекономічної так і управлінської позиції. Загальноекономічна позиція дає уявлення про планування як один з методів регулювання пропорцій суспільного виробництва. Планування обов'язково повинне охоплювати всі сфери діяльності підприємства, включаючи усі етапи, дії та операції як господарських процесів, так і процесів управління. Якщо при плануванні менеджер щось не врахує, то відбудеться неминуче виникнення у цій ланці неузгодженості, і як наслідок цього - зривів або порушення діяльності підприємства [3].

Планування є первісною з-поміж решти функцій управління. До функцій планування відносяться такі: прогнозування, моделювання, програмування. Сутність планування проявляється в конкретизації цілей розвитку всієї фірми та кожного підрозділу окремо на певний період; визначенні господарських завдань, засобів їх досягнення, термінів та послідовності реалізації; виявлення матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, які необхідні для вирішення поставлених завдань.

Отже, призначення планування як функції управління полягає в намаганні завчасно врахувати за можливістю всі внутрішні та зовнішні фактори, що забезпечують сприятливі умови для нормального функціонування і розвитку підприємств.

Мета планування полягає у створенні системи планових документів, які визначають зміст та певний порядок дій для забезпечення тривалого існування підприємства. Планування є первісною функцією менеджменту, оскільки прийняті в процесі планування рішення визначають подальшу стратегію діяльності організації та характер виконання всіх інших функцій управління. Тому, основна сутність планування полягає формуванні цілей та обґрунтуванні способів їх досягнення. За допомогою планування встановлюються параметри функціонування економічної системи, воно є необхідним для приведення діяльності організації у відповідності до вимог ринку. Планування дає змогу виявити проблеми, що існують на ринку, і намітити необхідні заходи для їх подолання. Однак неможливо абсолютно точно передбачити всі параметри економічної системи, яких буде досягнуто на практиці, адже формування плану завжди відбувається в умовах інформаційної недостатності. План в умовах ринку і самостійності підприємств має

забезпечити насамперед ритмічність виробництва, одержання стабільних доходів і стійке фінансове становище підприємств [4]

Сучасний ринок висуває чимраз вищі вимоги до планування і контролю. Основними факторами зростання ролі планування і контролю в нинішніх умовах є: 1) зростання рухомості зовнішнього середовища. Вимоги з боку попиту, що постійно змінюються, зумовлюють зрушення інших факторів зовнішнього середовища, технологій і засобів зв'язку. Такі ж самі швидкі та глибокі зміни змушений здійснювати бізнес. В українські й економіці підвищена рухомість обумовлена перш за все перехідним характером вітчизняного господарства і, як наслідок, нестабільністю соціально-політичної сфери; 2) посилення відцентрових сил в економічних організаціях, унаслідок чого останні надають високий ступінь автономії і самостійності окремим підрозділам і менеджерам фірм.

Поряд з позитивними результатами (підвищення гнучкості й підприємницької активності підрозділів) така практика створює ряд проблем і негативних ефектів (втрата центральною службою контролю за роботою підрозділів; подрібнення фундаментальних цілей фірми на множині часткових, більша частина яких не може бути виконана, або ж повне розмивання загальних цілей). Існує ряд апробованих на практиці способів регулювання процесу переборювання негативних наслідків від центрових тенденцій; одним із найефективніших є планування, вироблення єдиної корпоративної стратегії і механізму її реалізації; новий стиль керівництва персоналом, який дає працівникові значно більшу свободу дій, сприяє розвитку його ініціативи і творчих можливостей.

Таким чином, наявність процесу планування є важливим фактором забезпечення високого рівня ефективності виробництва на підприємстві. Приділяючи більшу увагу плануванню можна досягти зміцнення фінансової стабільності підприємства, його надійності, забезпечення самоокупності та самофінансування.

Література.

1. Акофф Р.А. Планирование в больших экономических системах [Текст] / Р.А. Акофф; пер. с англ. Г.Б. Рубальского; под ред. д-ра техн. наук И.А. Ушакова. –М.: Советское радио, 1972. –222 с.
2. Литвин Ю.О. Фінансове планування на підприємствах в сучасних умовах / Ю.О. Литвин, В.І. Матвійчук // Актуальні проблеми розвитку фінансово-кредитної системи України. -Донецьк, ДонНТУ, 2017. –С. 67-85.

3. Кірсанова Т.О. Проблеми та перспективи фінансового планування на підприємстві / Т.О. Кірсанова, Н.А. Дьяченко // Вісник Сумського державного університету. Сер.: Економіка. –2018. -№4. –С. 48-57.

4. Москалюк В.Є. Планування діяльності підприємства: [Навчальний посібник] / В.Є. Москалюк. –К.:КНЕУ, 2016. –252 с.

1.КозикВ.В. Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини: [практикум] / В.В.Козик, Л.А.Панкова, О.Ю.Григор'єв, А.О.Босак. – К.: Вікар, 2018. – 589с.

КРЕДИТНИЙ РИЗИК В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ НИМ

***АЩАУЛОВА М.П., ГОЛОВКО А.Ю., ЧУБ В.О.* , СТУДЕНТИ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Не зважаючи на досить стабільну роботу банківської системи України, розміри резервів комерційних банків щороку зростають і основний ризик, з яким банки найчастіше зіштовхуються в процесі своєї діяльності є кредитний ризик. Кредитний ризик виникає у разі, якщо позичальник не може або не хоче виконувати свої зобов'язання згідно з кредитною угодою.

Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями визначає кредитний ризик, як імовірність виникнення збитків або додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів банку унаслідок невиконання боржником/контрагентом узятих на себе зобов'язань відповідно до умов договору [5].

Управління кредитним ризиком банку має здійснюватися на двох рівнях, відповідно до причин його виникнення — на рівні кожної окремої позики та на рівні кредитного портфеля в цілому.

Основними причинами виникнення кредитного ризику на рівні окремої позики є нездатність позичальника до створення адекватного грошового потоку, ризик ліквідності застави, моральні та етичні характеристики позичальника.

До чинників, які збільшують ризик кредитного портфеля банку, належать - надмірна концентрація — зосередження кредитів в одному

---

* Науковий керівник – Малій О.Г., к.е.н., доцент

із секторів економіки, надмірна диверсифікація, яка призводить до погіршення якості управління за відсутності достатньої кількості висококваліфікованих фахівців зі знаннями особливостей багатьох галузей економіки, валютний ризик кредитного портфеля, структура портфеля, якщо він сформований лише з урахуванням потреб клієнтів, рівень кваліфікації персоналу банку.

Методи управління кредитним ризиком можна поділити на дві групи: 1) методи управління кредитним ризиком на рівні окремої позики; 2) методи управління кредитним ризиком на рівні кредитного портфеля банку.

Тоді до першої групи методів належать:

- аналіз кредитоспроможності позичальника [2];
- аналіз та оцінка кредиту;
- структурування позики;
- документування кредитних операцій;
- контроль за наданим кредитом та станом застави.

Особливістю перелічених методів є необхідність їх послідовного застосування, оскільки одночасно вони являють собою етапи процесу кредитування. Якщо на кожному етапі перед кредитним співробітником поставлено завдання мінімізації кредитного ризику, то правомірно розглядати етапи кредитування як методи управління ризиком окремої позики.

Під час оцінки кредитного ризику банк враховує усю наявну інформацію про боржника, у тому числі: інформацію щодо зловживань і шахрайства; репутацію боржника; якість менеджменту; відносини боржника з іншими банками, а також його кредитну історію [3].

До методів управління ризиком кредитного портфеля банку належать:

- диверсифікація;
- лімітування;
- страхування;
- створення резервів для відшкодування втрат за кредитними операціями комерційних банків.

Основними з запропонованих методів мінімізації ризиків є метод диверсифікації, сутність якого полягає у розподілі кредитного портфеля серед широкого кола позичальників, які відрізняються один

від одного як за характеристиками (величина капіталу, форма власності), так і за умовами діяльності (галузь економіки, географічний регіон) [1].

Метод лімітування полягає у встановленні максимально допустимих розмірів наданих кредитів, що дозволяє обмежити ризик [6].

Метод страхування – це ефективна система щодо зменшення впливу кредитних ризиків, що передбачає такі варіанти: самострахування, яке активно впроваджувалось через формування та використання резервів по кредитних операціях та страхування, за яким страхувальник шляхом сплати премії забезпечує собі або третій особі, в разі настання події, обумовленої договором, суму виплати страховиком, який утримує певний обсяг відповідальності [1].

Створення резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків як метод управління кредитним ризиком полягає в акумуляції частини коштів, які надалі використовуються для компенсації неповернених кредитів [3].

Нині, в умовах кризи, банкам важливо мати адекватну комплексну систему управління ризиками. Така система повинна мати організаційну, аналітичну, операційну та програмно-технічну підтримку. Створення такої системи дозволить банку забезпечити стабільність своєї роботи і призведе до зниження простроченої заборгованості за кредитами.

Література.

1. Бланк И.А. Управление финансовыми рисками. К.: Ника-Центр, 2005. 600 с.
2. Малій О.Г. Використання багатофакторного дискримінантного аналізу в процесі оцінювання кредитоспроможності. *Вісник ХНТУСГ: Економічні науки*. Харків: ХНТУСГ, 2017. Вип.185. С.259-268.
3. Малій О.Г. Фінансовий аналіз. Курс лекцій. Харків: ХНТУСГ, 2018. 163 с.
4. Постанова Правління НБУ “Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями” від 30.06.2016 № 351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#n33>.
5. Постанова Правління НБУ “Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах” від 11.06.2018 № 64. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0064500-18>.

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК БАЗА ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ ЕФЕКТИВНИХ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

ДРОБ'ЯЗКО В.В. , СТУДЕНТКА
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА*

Бухгалтерська (фінансова) звітність підприємства слугує основним джерелом інформації про його фінансово-господарську діяльність. Всебічне і ретельне вивчення звітності вказує на причини досягнутих успіхів та недоліки у роботі підприємства й допомагає знайти шляхи вдосконалення його діяльності.

Відповідно до НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затвердженого наказом Мініфіну України від 07.02.2013 р. №73, використовуються наступні форми фінансової звітності: Баланс (звіт про фінансовий стан); Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід); Звіт про рух грошових коштів; Звіт про власний капітал; Примітки до фінансової звітності [1].

Річна бухгалтерська звітність надає уявлення про фінансово-господарську діяльність підприємства і є точкою відліку для складання річного фінансового плану. Трансформація бухгалтерської звітності в фінансову звітність відбувається в результаті проведення коригувань у бухгалтерської звітності, відповідно до цілей фінансового аналізу підприємства.

Прозорість, правильність та достовірність інформації, яка розкривається у формах фінансової звітності, сприяє правильному прийняттю управлінських рішень та складання прогнозу на майбутній період діяльності підприємства.

Основне завдання звітності полягає в задоволенні інтересів потенційних користувачів інформації, яка розкривається в бухгалтерській звітності. Дане завдання має лежати в концептуальній основі послідовності та узгодженості прийнятих стандартів відповідно до загальноприйнятої системи цілей та термінології.

---

* Науковий керівник – Ковальова О.В., к.е.н., доцент

Фінансовий аналіз підприємства може: використовуватися для виявлення управлінських проблем його виробничо-господарської діяльності; використовуватися для прийняття напрямків інвестування капіталу; виступати інструментом прогнозування окремих показників діяльності підприємства.

Основними завданнями проведення аналізу фінансової звітності є: оцінка структури майна і джерел його формування;

оцінка збалансованості матеріальних і фінансових ресурсів; оцінка структури та руху власних і позикових коштів; оцінка використання коштів; факторний аналіз діяльності організації та ефективності використання активів; контроль над рухом фінансових потоків.

Аналіз фінансової звітності – це інструмент управління організацією, за допомогою якого виявляються основні проблеми управління фінансово-господарської діяльності підприємства в цілі вибору напрямків інвестування капіталу і прогнозування окремих показників діяльності. Фінансова звітність – це ланка, яка зв'язує підприємство з суб'єктами сучасних ринкових відносин. Неповне розкриття інформації в бухгалтерській (фінансової) звітності може стати серйозним недоліком і перешкодою для розвитку діяльності підприємства, тобто в прогнозуванні залучення додаткових фінансових коштів для розширення його діяльності. Достовірність результатів аналізу залежить, перш за все, від достовірності інформації в звітності, чим детальніше розкрита інформація в звітності, тим найбільш повно буде проведено аналіз.

Кількість потенційних користувачів інформації бухгалтерської звітності організації постійно змінюється. Це, в першу чергу, залежить від конкретних економічних умов, незважаючи на те, що інтереси до інформації звітності організації завжди постійні. Стан бухгалтерського обліку організації, головним чином, залежить від рівня організації управлінського обліку, оскільки будь-якого роду внутрішня звітність необхідна для вирішення управлінських завдань та прийняття управлінських рішень. Така документація є базою формування звітності, яка, в свою чергу, буде базою аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства.

Основними принципами визнання фінансової звітності користувачами як джерела для проведення фінансового аналізу є: обачність, повне висвітлення, автономність, послідовність, безперервність, нарахування та відповідність доходів та витрат,

превалювання сутності над формою, істотна (фактична) собівартість, єдиний грошовий вимірник, періодичність [2].

При розкритті інформації в фінансовій звітності, дані принципи повинні бути враховані. Дотримання всіх цих вимог, сприяє визнання звітності як основного джерела проведення фінансового аналізу підприємства.

Отже, здійснення фінансового аналізу є одним з ключових умов успішного, тривалого та стійкого функціонування підприємства.

Література.

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України 07.02.2013 № 73. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. № 996–XIV. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

3. Хомин П.Я. Формування звітності в підсистемах управлінського, фінансового й податкового обліку: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2004. 350 с.

4. Друри К. Управленческий и производственный учет. Учебник [Текст]: Перевод. с. англ. / Друри К. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 1071 с.

5. Гангал А.С. Аналітичні можливості звітності підприємств в управлінні їх конкурентоспроможністю на основі екологічних показників / А.С. Гангал, О.В. Зибарева // Держава та регіони. – 2016. – № 2. – С. 3–11.

ВОПРОСЫ ПЛАНИРОВАНИЯ СНИЖЕНИЯ СЕБЕСТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ

ЕГОРОВА А.А. *, СТУДЕНТ

ХАРЬКОВСКИЙ ТОРГОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ КОЛЛЕДЖ КНТЭУ

Снижение себестоимости продукции является важнейшим источником накопления и средством улучшения работы предприятия. Задача планирования себестоимости заключается не только в расчете себестоимости всей продукции предприятия, но и в определении уровня ее снижения по сравнению с базисным периодом.

В условиях многономенклатурного производства основным методом планирования себестоимости продукции является

---

* *Научный руководитель – Непфан А.В., к.э.н., доцент*

планирование себестоимости продукции по факторам. Исходными данными являются следующие плановые технико-экономические расчеты: экономическая эффективность внедрения новой техники и технологии; балансы основных фондов и производственных мощностей, научно-обоснованные нормы расхода материальных ресурсов, топлива, энергии; экономическая эффективность мероприятий по развитию специализации и кооперирования, повышению производительности труда, качества продукции.

Влияние на уровень затрат рассчитывают по группам технико-экономических факторов: изменение объема и структуры производства; повышению технического уровня производства; улучшению организации производства; изменению природных условий и способов добычи ископаемых; отраслевым и прочим факторам. Изменение определяют по каждому отдельно фактору, входящему в перечисленные группы, независимо от того, как он влияет на снижение себестоимости (положительно или отрицательно).

Одним из факторов, оказывающих наибольшее влияние на изменение себестоимости, является изменение объема и структуры продукции. При расчетах влияния изменения объема и структуры продукции на себестоимость учитывают следующие факторы: относительное сокращение условно-постоянных расходов (кроме амортизации); относительное уменьшение амортизационных отчислений; изменение структуры (ассортимента) продукции; повышение качества продукции.

Как известно, с увеличением объема производства относительно сокращаются условно-постоянные расходы на выпуск продукции, в результате чего снижается полная себестоимость единицы продукции и все продукции предприятия. Относительную экономию от снижения условно-постоянных расходов, обусловленную увеличением объема производства, определяют по формуле [1, с. 145]:

$$\mathcal{E}_{y,n} = \frac{\Delta O_m C_b Y_n}{100 \cdot 100},$$

где C_b — себестоимость товарной продукции или отдельные элементы затрат (статьи расходов) в базисном году;

Y_n — удельный вес приведенных постоянных расходов в себестоимости товарной продукции или в отдельных элементах затрат (статьях расходов)

базисного года.

ΔO   темп прироста объема в планируемом году
по сравнению с базисным.

Влияние изменения объема продукции на себестоимость товарной продукции определяют с помощью специальных расчетов (табл. 1). Как показали расчеты, при увеличении в плановом периоде объема товарной продукции на 10 % относительная экономия от снижения условно-постоянных расходов составит 1277,8 тыс. грн.

Таблица 1

**Расчет относительной экономии от снижения
условно-постоянных расходов**

№ п / п	Показатель	Элементы затрат					
		вспомогательные материалы	топливо со стороны	энергия со стороны	Зарботная плата с отчислениями на социальное страхование	прочие расходы	всего
	Затраты в базисном периоде, тыс. грн	2200	380	820	35400	1200	40000
	Удельный вес условно-постоянных расходов, %	50	25	15	30	70	31,945
	Сумма условно-постоянных расходов, тыс. грн (стр. 1· стр. 2):100	1100	95	123	10620	840	12778
	Сумма экономии от увеличения объема производства в планируемом году, тыс. грн (стр. 3·10):100	110	9,5	12,3	1062	84	1277,8

Относительную экономию амортизационных отчислений в результате улучшения использования основных фондов рассчитывают по формуле:

$$\mathcal{E}_A = \left(\frac{A_0}{B_0} - \frac{A_1}{B_1} \right) B_1,$$

где   сумма амортизационных отчислений в
базисном и планируемом периодах;

$$\frac{A_0}{B_0} \text{ и } \frac{A_1}{B_1}$$

объем товарной продукции в базисном и планируемом периодах.

Улучшение использования основных производственных фондов приводит к экономии амортизационных отчислений. Особенно большое значение имеет этот фактор в фондоемких отраслях, как машиностроение, химическая и металлургическая промышленность.

Относительная экономия на амортизационных отчислениях составит:

$$\mathcal{E}_A = \left(\frac{1250}{28400} - \frac{1320}{31240} \right) \cdot 31240 = 55 \text{ тыс. грн.}$$

Таким образом, общее снижение себестоимости составит 1332,8 тыс. грн (1277,8 + 55).

Литература.

1. Бізнес-планування підприємницької діяльності: навч. посіб. / З. С. Варналій, Т. Г. Васильців, Р. Л. Лупак, Р. Р. Білик. Чернівці : Технодрук, 2019. 264 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОГО МЕТОДУ ПРОЄКТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

***КОРОЛЬ Є.Я. *, СТУДЕНТКА
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА***

У наш час ринок диктує все більш і більш жорсткі умови для стабільного функціонування агропідприємств. Одним з напрямів підвищення ефективності функціонування аграрних підприємств є впровадження інформаційних систем (ІС) аграрного менеджменту. Взагалі, інформаційна система являє собою сукупність організаційних, технічних, програмних і інформаційних засобів, які об'єднані в єдину систему з метою зберігання, обробки, збору та видачі інформації.

---

* Науковий керівник – Бутенко Т.А., к.е.н., доцент

Предметною областю ІС аграрного менеджменту є менеджмент підприємства, який об'єднує сукупність принципів, засобів і форм управління, спрямованих на оптимальне використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів підприємства з метою одержання найкращих господарських результатів [1].

Успішне впровадження інформаційних систем починається з процесу їх проєктування, спрямованого на вдосконалення економічної інформаційної системи об'єкта управління, що передбачає створення та впровадження комплексного розв'язання економічних задач із застосуванням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [2].

Існують різні методи проєктування інформаційних систем, а саме: метод «зверху вниз», модульний метод, структурний метод, метод «на основі математичної моделі», метод неперервності розвитку системи та концептуальний метод [3].

Метод концептуального проєктування, який увібрав у себе ряд принципово нових можливостей, що дозволяють подолати певні обмеження, здійснює детальний аналіз первинних даних та уточнення концептуальної моделі даних, після чого розробляється архітектура системи. Наступним етапом організації проєкту є формування вихідного бізнес-плану. Вихідними об'єктами даної стадії є концептуальна модель даних, модель архітектури системи і уточнений бізнес-план [4].

Відправним моментом концепції повинен служити кінцевий результат, який полягає у видачі необхідної достовірної інформації, що забезпечує оптимальне поєднання людських ресурсів і устаткування, для виконання тих функцій, які якісно можуть бути здійснені відповідно користувачами, що використовують обладнання з метою найбільш ефективного виконання поставлених завдань.

Метод концептуального проєктування складається з п'яти стадій проєктування інформаційних систем – стадія розробки, інтеграції і тестування; стадія впровадження; стадія експлуатації; стадія супроводу і розвитку. На кожній з них виконуються певні дії, процедури, надходить необхідна вхідна і вихідна інформація, далі отримуємо результат, який в подальшому може коригуватися шляхом проєктування [5].

Основною метою концептуального проєктування є визначення безлічі станів інформаційної системи, що реалізують необхідний рівень якості інформаційного забезпечення. Концептуальне проєктування інформаційних систем є багатоцільовим (оцінка і

порівняння окремих цілей в єдиних універсальних одиницях неможлива).

Для застосування методу концептуального проєктування ІС, підприємство повинно відповідати таким вимогам:

- цілісність і системність процесу, який повинен включати функціонально повний набір компонентів "технологічного ланцюжка";

- висока ступінь розчленованості процесу на стадії (процедури), що і відкриває можливість його технологізації;

- регулярність процесу і однозначність його стадій, що дозволяє застосовувати при їх описі закони великих чисел і середніх величин.

Виконання робіт, пов'язаних з передпроектним обстеженням об'єкта можуть виконуватися паралельно або схрещуватися під час їх виконання [4].

Результатом концептуального методу проєктування автоматизованої інформаційної системи є підсумковий документ – «Концептуальний проєкт», під яким розуміють системно взаємопов'язану сукупність структурних рішень, що реалізують необхідну якість інформаційного забезпечення.

Використання комп'ютерних програм, мережі інтернет, інформаційних технологій змінює організацію управлінської праці. На сьогодні інформаційні системи в галузі управління економічною, фінансовою і виробничою роботами є дієвими інструментами збільшення ефективності на будь-якому підприємстві, зокрема аграрному.

Доцільно стверджувати, що саме концептуальний метод проєктування інформаційних систем має низку корисних ознак, за допомогою яких будь-яке підприємство зможе функціонувати більш ефективно.

Існуючі, перспективні технічні та організаційні рішення, одержані в результаті описаного методу, дозволяють в цілому підтримувати на певному рівні інформаційне забезпечення аграрного підприємства.

Література.

1. Мазур К.В., Кубай О.Г. Менеджмент аграрного підприємства : навч. посібник. Вінниця: ТВОРИ, 2020. 284 с.

2. Коваленко О.С., Добровська Л.М. Проектування інформаційних систем: Загальні питання теорії проектування інформаційних систем: конспект лекцій. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 192с.

3. Передерій Л. В. Проектування, реалізація та використання інтелектуальних інформаційних систем. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. Бердянськ, 2014 р. № 2. С. 97-102.

4. Рогоза М. Є., Карнаухова А.В. Формалізація процесів проектування інформаційних систем управління економічними об'єктами. BIG DATA ANALYTICS: моделювання та інформаційні технології: матеріали міжнар. наукового симпозиуму (Київ, 20 бер. 2019 р.). Київ, 2019. С. 64-66.

5. Янчук Т. В. Значення механізму впровадження інформаційних технологій у господарській діяльності підприємств. Економіка і організація управління. Вінниця, 2016 р. Випуск №4 (24). С. 269-275.

СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ ТА ПАРАМЕТРИ ЇХ ВИБОРУ

***КРИВИЧ Н.В. *, МАГІСТРАНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Однією з найбільш важливих складових, що забезпечують функціонування підприємства є наявність запасів. Безперерйна діяльність підприємства напряму залежить від наявності матеріальних запасів на певному рівні. Тому, для контролю за ними існують системи управління запасами, що обираються окремо кожним підприємством в залежності від умов діяльності.

Вклад у вивчення питання управління запасами внесли вітчизняні та зарубіжні науковці, серед них: Бауерсокс Д.Дж. [1], Крикавський Є.В. [2], Ламберт Д.М. [3], Чуприна Л.В. [4].

Запаси значно впливають на прибуток та рівень ліквідності підприємства, так як потребують капіталовкладень. Недостатня кількість запасів може призвести до зменшення кількості активних товарних позицій, а надлишки є причиною нестачі фінансових ресурсів та збільшення витрат на їх зберігання. І нестача, і надлишки впливають на довго- та короткостроковий прибуток. Для попередження негативних наслідків підприємство повинно обрати систему управління запасами.

---

* Науковий керівник – Поливана Л.А., к.е.н., доцент

Чуприна Л.В. та Намазова В.М. зазначають, що управління запасами доцільно розглядати як діяльність і як процес. Як діяльність, воно спрямоване забезпечити підприємство необхідними запасами для його безперервної роботи з мінімальними затратами. Як процес, управління запасами пов'язане зі створенням, контролем та регулюванням їх рівня на всіх етапах діяльності підприємства [4, с. 784]. Ми погоджуємося з даною думкою, проте слід зазначити, що управління запасами також може виступати і як сукупність певних показників та правил.

Долгов А.П. виділяє три групи параметрів, на які впливає управління запасами: параметри попиту, параметри замовлень і поставок, параметри рівня запасів [5, с. 236].

Більшість науковців, в тому числі і Капінос Г.І. надають таку класифікацію систем управління запасами: система управління запасами з фіксованим розміром замовлення; система управління запасами з фіксованою періодичністю замовлення; система з встановленою періодичністю поповнення запасів до встановленого рівня; система «Максимум-мінімум» [6, с. 164].

Проте, Гончаров В.М. також додає до наданої класифікації такі системи як «точно в строк» та різновиди системи «канбан» [7, с. 231-235]. На нашу думку, це є більш коректним варіантом, що дозволяє охарактеризувати системи у повному обсязі для їх подальшої оцінки.

Гончаров В.М. зазначає, що на кожному підприємстві має бути гарантований страховий запас, граничний рівень запасу при досягненні якого проводять наступне замовлення та максимальний запас, що є основним параметром системи управління запасами з їх фіксованою величиною [7, с. 232].

Отже, діяльність і прибутки будь-якого підприємства, в тому числі і сільськогосподарського, залежать від наявності запасів. Для контролю за ними підприємства використовують системи управління запасами. Кожна система характеризується певними параметрами та умовами, які необхідно враховувати при її виборі. Одним із способів зробити управління запасами ефективним – є аналіз та поєднання двох чи більше систем. Управління запасами на підприємствах сільськогосподарського напрямку має на меті зменшення запасів до їх розумного мінімуму, що у подальшому забезпечить безперервний процес виробництва, а також зниження витрат на їх зберігання та логістику. Основним чинником, що впливає на вибір системи підприємством агропромислового комплексу є сезонність діяльності та залежність від погодно-кліматичних умов. Однією з систем, що

враховує сезонний характер виробництва є система з встановленою періодичністю поповнення запасів до постійного рівня. У даній системі основним параметром є період часу між замовленнями. Вона орієнтована на роботу, коли коливання споживання є значними, що також характерно для сільськогосподарських підприємств. Система поєднує у собі елементи системи з фіксованим інтервалом часу між замовленнями (тобто встановлена періодичність між ними) та системи з фіксованим розміром замовлення (відстеження порогового рівня запасів). Вона перешкоджає виникненню надлишків запасів не лише у певні моменти часу, а й при досягненні критичного рівня. Тож перевагами даної системи є її врахування сезонності виробництва та коливання споживання. Проте, вона має і недолік, що полягає у важкості управління багатонаменклатурними запасами. Необхідність подальших досліджень полягає у вивченні та удосконаленні систем.

Література.

1. Бауэрсокс Д.Дж., Клосс Д.Дж. Логистика: интегрированная цепь поставок. пер. с англ. Н.Н. Барышниковой, Б.С. Пинкерса. 2-е изд. М.: ОлимпБизнес. 2005. 640 с.
2. Крикавський Є.В. Логістика. Для економістів: навч. посіб. Львів: Львівська політехніка. 2004.448 с.
3. Сток Дж.Р.,Ламберт Д.М. Стратегическое управление логистикой:учеб. пособ.пер. с англ. В.И.Сергеева. М.: ИНФРА-М. 2005. 797 с.
4. Чуприна Л.В., Намазова В.М. Роль управління запасами у підвищенні ефективності управління підприємством. *Молодий вчений*. 2017. № 4. С. 784-788.
5. Долгов А.П., Козлов В.К, Уваров С.А. Логистический менеджмент фирмы: концепция,методы и модели: учеб. пособ. СПб.: Изд. дом «Бизнес-пресса». 2005. 384 с.
6. Капінос Г.І., Бабій І.В. Операційний менеджмент: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури». 2013. 352 с.
7. Внутрішній економічний механізм підприємства: навч. посіб. / Гончаров В.М.,Касьянова Н.В, Вещепура Н.В., Солоха Д.В. та ін. Донецьк: СПД Купріянов В.С. 2007. 284 с.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

*КРИВОШЕЙ М.О. *, СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА*

На сучасному етапі розвитку економіки країни необхідною умовою ефективної діяльності є реформування та вдосконалення бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік – важлива складова економічного життя як країни, так і окремого підприємства, яка потребує постійної модернізації та зміни.

Вагомий внесок у дослідження теоретичних аспектів бухгалтерського обліку зробили видатні науковці Білуха М.Т., Бородин О.С., Бутинець Ф.Ф., Голов С.Ф., Жук М.В., Огійчук М.Ф., Палій В.Ф., Панков Д.О., Соколов Я.В. та ін.

Сучасні тенденції розвитку бухгалтерського обліку потребують нових наукових розробок та досліджень щодо удосконалення його організації на основі інформаційних систем. Незважаючи на те, що система бухгалтерського обліку розвивається і змінюється, існує ще багато проблем.

Відповідно до закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16. 07. 1999р. державне регулювання здійснюється з метою: створення єдиних правил ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів; удосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності [1].

Розглянемо кілька актуальних проблем обліку сьогодення. По-перше, виникають проблеми автоматизації бухгалтерського обліку. Переваги автоматизації: оперативність, гнучкість, швидкість, скорочення помилок у роботі. Недоліки стосуються неготовності персоналу до змін, адаптації до нових технологічних умов роботи, високої вартості інтеграції програм автоматизації обліку [2]. Завдяки автоматизації робочого обліку відбувається: відображення господарських операцій, є можливість простежити помилки в операціях. Дружиловська зазначає, ще однією проблемою постає питання про технологічну безграмотність працівників [3, с.54-64]. Вирішити цю проблему можна завдяки професійним курсам з

---

* Науковий керівник – Поливана Л.А., к.е.н., доцент

програмування, прогнозування, аналітиці та курсам використання автоматизованої програмної системи, якщо підприємство не велике, є можливість вибрати більш дешеві програми для ведення обліку.

Друга проблема - забезпечення кібербезпеки облікової інформації. Кібербезпека є ключем для збереження конфіденційної інформації підприємства, грошових коштів в банках і іншої інформації. Несанкціоноване використання інформації, сформованої в системі бухгалтерського обліку, може призвести до згубних наслідків, ризикуючи втратою інформації, неправильним введенням даних та зловживанням конфіденційною інформацією [4]. Неадекватна інформаційна безпека збільшує можливість маніпулювання, фальсифікації або зміни бухгалтерських записів [5]. Питання захисту інформації, сформованої в системі бухгалтерського обліку, є актуальними, а забезпечення її безпеки є пріоритетом на всіх підприємствах. На нашу думку, можна виділити кілька заходів для зменшення кібератак на інформацію підприємства, а саме: підвищення компетентності та відповідальності працівників у застосуванні новітніх інформаційних технологій; обмеження доступу до конфіденційної інформації; шифрування даних; часта зміна паролів для входу у систему та взаємодія керівника, облікового персоналу та аудиторів.

Третя проблема - це перехід підприємств на Міжнародні Стандарти Фінансової Звітності (далі – МСФЗ). Застосування МСФЗ дозволяє забезпечити максимальну користь фінансової звітності для широкого кола користувачів. Звітність складена за МСФЗ може використовуватися для оцінки й прогнозування розвитку компаній та прийняття інвестиційних рішень. При застосуванні МСФЗ виникають певні труднощі, пов'язані з регулюванням, мотивацією, масштабом, освітою, перекладом, доступністю вмісту, їх складністю та структурою [6, с.40].

Бухгалтерський облік – це важлива складова економічного життя країни. Проблеми розвитку бухгалтерського обліку постійно знаходяться в центрі уваги багатьох науковців. Існує дуже багато проблем в обліку, які потребують вирішення, проте бухгалтерський облік розвивається та вдосконалюється кожного дня. На сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку можна виділити тенденцію до уніфікації правил та облікових процедур; зміни вимог до фінансової звітності, стандартів обліку та звітності суб'єктів господарювання; зміни бухгалтерського та фінансового законодавства України з урахуванням вимог МСФЗ та законодавства ЄС.

Література.

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16. 07.1999р. № 996-XIV. Дата оновлення: 14.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 10.04.2021р.).
2. Rentsoft. Переваги 1С:Підприємство — основні переваги та недоліки програми. URL: <https://rentsoft.ua/ua/blog/preimushchestva-1c-predpriyatie-osnovnye-dostoinstva-i-nedostatki-programmy> (дата звернення 11.04.2021р.).
3. Дружиловская Э.С. Современные проблемы бухгалтерского учета с точки зрения аналитиков. *Международный бухгалтерский учет*. № 10. 2015. С. 54-64.
4. Accounting Information Systems Security Issues Sheila Shanker September 26. 2017 URL: <https://bizfluent.com/list-6396287-accounting-information-systems-security-issues.html> (дата звернення: 14. 04. 2021р.).
5. Deborah Beard, H. Joseph Wen. Reducing the Threat Levels for Accounting Information Systems. Challenges for Management, Accountants, Auditors, and Academicians The CPA Journal. 2017 URL: <http://archives.cpajournal.com/507/essentials/p34> (дата звернення: 14. 04. 2021р.).
6. Лучко М.Р., Бенько І.Д., Яцишин С.Р., Мельник Н.Г. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності : навч. посіб. Тернопіль: ТНЕУ. 2018. 390 с.

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ У БАНКАХ

**КУРГАНСЬКА М.Г. *, СТУДЕНТКА
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА**

Важливе значення в умовах розвитку економіки країни має банківська система. Саме через неї проходить великий обсяг грошових розрахунків та платежів господарських організацій і населення, вона мобілізує і перетворює тимчасово вільні грошові кошти, заощадження і доходи юридичних і фізичних осіб в активно діючий капітал. На сучасному етапі розвитку діяльності банківських установ є певні аспекти організації бухгалтерського обліку та управління банком, які вимагають удосконалення та розробки

---

* Науковий керівник – Утенкова К.О., д.е.н., доцент

сучасних підходів. Насамперед, мова йде про питання формування та забезпечення ефективної системи обліку та прийняття управлінських рішень [1].

Можна виділити такі перспективні напрями вдосконалення обліку у банках України: впровадження системи управлінського обліку; створення кредитного портфелю для банків [2].

Впровадження системи управлінського обліку дає можливість зміцнити інвестиційний потенціал банку; вивчити та впровадити ефективні процеси планування та бюджетування з метою оптимізації використання та розподілу ресурсів банку для максимізації прибутку через прийняття актуальних управлінських рішень. Тож, система управлінського обліку в банку повинна забезпечувати: розрахунок прибутковості та ефективності підрозділів; розподіл доходів та витрат за центрами відповідальності; розробку стратегічних та тактичних завдань; моніторинг фактичного виконання бюджету як для всього банку, так і для окремих підрозділів; впроваджувати аналіз відхилень; управління ризиками. Бюджетне планування вимагає побудови такої організаційно-фінансової структури банку, яка забезпечує формування бюджетних параметрів і контроль бюджетного процесу [3].

Тенденцією, що набуває поширення є створення банками кредитного портфелю. Кредитний портфель можна розглядати як інструмент для управління активами і пасивами банку або як набір кредитних інструментів для досягнення основних цілей діяльності банку. Тому, головними завданнями створення кредитного портфелю банку вважається: високий темп очікуваного доходу в майбутній довгостроковій перспективі; високий рівень доходу в поточному періоді; дотримання необхідної ліквідності кредитного портфеля; зменшення рівня ризиків кредитного портфеля; забезпечення максимального ефекту податкових пільг. Цього можна досягти шляхом впровадження методики обліку відстроченої заборгованості за кредитними операціями, зазначивши в Плані рахунків банківських установ України рахунки для обліку відстроченої заборгованості в залежності від терміну її виникнення. Наприклад, від 1-го до 3-х місяців та від 3-х місяців до 1-го року; збільшити облік кредитних операцій за термінами надання, отримання шляхом передбачення в Плані рахунків банків України рахунків для обліку короткострокової (до 1 року), середньострокової (від 1 до 3 років) та довгострокової заборгованості (більше 3 років). Тому ефективне управління активами власне цього портфеля за допомогою використання теорій

комерційного кредиту, переміщення активів, очікуваного доходу дозволяє банкам отримати ліквідний кредитний портфель [4].

Крім того, вимагає удосконалення організація кредитних операцій з фізичними особами-підприємцями. Чинне законодавство відносить їх до юридичних осіб. Така ситуація склалася через обмеження відображення в чинному плані рахунків банку операцій з різними групами позичальників, тобто виділяють операції з фізичними, юридичними особами, органами державної влади та банками. При банківському кредитуванні фізичних осіб-підприємців застосовуються коефіцієнти резервування такі, як при кредитуванні юридичних осіб, хоч кредитування фізичних осіб-підприємців є більш ризиковим.

Саме тому до чинного Плану рахунків банків України доцільно додати групи рахунків, які відобразатимуть операції з фізичними особами-підприємцями. А до положення, що регулює порядок формування та використання резервів на покриття можливих витрат за кредитними операціями банків потрібно внести зміни в частині встановлення вищого значення коефіцієнтів резервування для фізичних осіб-підприємців, ніж для суб'єктів господарювання інших організаційно-правових форм.

Отже, сучасні тенденції удосконалення облікової системи в банках направлені на оптимізацію роботи банківських установ, налагодження облікових та управлінських процесів та підвищення ефективності діяльності в цілому та окремих підрозділів.

Література.

1. Мендюх С. Проблеми та шляхи удосконалення обліку кредитних операцій. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації: міжнар. зб. наук. праць*. 2014. Випуск № 3. С. 302-305.
2. Разборська О. О. Особливості застосування фінансової звітності банківськими установами за МСФЗ. *Фінанси, облік, банки*. 2018. Випуск 23. С. 163-171.
3. Супрунова І. В. Удосконалення системи управлінського обліку в банках України. *Сучасні тенденції розвитку бухгалтерського обліку та оподаткування: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Житомир, 25 листопада 2016*. Житомир, 2016.
4. Литвин Н. Б. Фінансовий облік у банках (у контексті МСФЗ): підручник: 2-ге вид., доп. і перероб. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 676 с.

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

КУРГАНСЬКА М.Г. , СТУДЕНТКА
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В.В. ДОКУЧАЄВА*

На сучасному етапі розвитку малого підприємництва, ці суб'єкти господарювання є найвразливішими до змін в економічній, політичній та соціальній сферах країни, а отже, такі підприємства мають великий ризик банкрутства. Для малих підприємств важливим є детальне ведення бухгалтерського обліку з метою формування повної та достовірної інформації для комплексного управління усіма процесами діяльності, забезпечення внутрішнього контролю та аналізу фінансово-господарської діяльності, оцінки інвестиційної привабливості та рівня платоспроможності та конкурентоспроможності суб'єкта господарської діяльності на внутрішньому та зовнішньому ринках, а також задоволення потреб користувачів інформації. Тому, питання удосконалення фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва пов'язано з удосконаленням бухгалтерського обліку та повинно вирішуватись відповідно до його форм.

Оскільки НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» передбачає можливість доповнення показників фінансової звітності для малих підприємств, то вдосконалити її можна за допомогою вписуваних рядків, що будуть надавати суттєву інформацію про діяльність підприємства [1].

Інформація, яка розкривається у фінансових звітах суб'єктів малого підприємництва, містить дані про підприємство, дату звітності і звітний період, валюту звітності та одиницю її виміру, відповідну інформацію щодо звітного та попереднього періоду, іншу інформацію, розкриття якої передбачено відповідними положеннями (стандартами).

Інформація у фінансових звітах має відповідати певним критеріям, а саме: зрозумілості – надаватися таким чином, щоб бути зрозумілою для користувачів, які мають відповідні знання з бізнесу, економічної діяльності та бухгалтерського обліку і прагнуть ретельно

---

* Науковий керівник – Ковальова О.В., к.е.н., доцент

дослідити цю інформації; доречності – здатність вплинути на економічні рішення користувачів, допомагаючи їм оцінити минулі, теперішні чи майбутні події або підтверджуючи чи виправляючи їхні минулі оцінки; достовірності – відсутності суттєвих помилок та упередженості, правдивого відображає те, що зазначається або те, що можна обґрунтовано очікувати; обачності; своєчасності; повноти та ін. [2].

Для малих підприємств, що складають Баланс ф.№1 – м, потрібно розширити перелік додаткових статей фінансової звітності. За основу доцільно взяти показники Балансу ф. №1 та перелік додаткових статей фінансової звітності, що зазначені у дод. 3 НП(С)БО 1 [3]. Тобто для суб'єктів господарювання перелік статей Балансу ф.№1 – м, встановлюються НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» та вважаються основними статтями, а статті, що передбачаються НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» є додатковими. Аналогічний підхід варто застосувати до ф. № 2 – м та ф.№2 – мс «Звіту про фінансові результати» суб'єктів малого підприємництва. А для того, щоб виділяти вписувані рядки в фінансовій звітності їх доцільно писати курсивом [4].

Якщо брати до уваги, що з кожним роком поширюються процеси глобалізації та підприємства ставлять на меті виходити на міжнародні ринки, то наступним методом вдосконалення фінансової звітності є перехід на Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Перевагами цього шляху вдосконалення є те, що фінансова звітність може використовуватись та досліджуватись іноземними користувачами; ведення бухгалтерського обліку та складання звітності на малих підприємствах буде базуватись на застосуванні єдиного, деталізованого та зрозумілого стандарту; рівень професіоналізму фахівців з бухобліку збільшиться; малі підприємства будуть мати можливість брати участь у міжнародних тендерах на одержання замовлень [5]. Таким чином, МСФЗ для МСП є більш детальним та конкретизованим ніж національний ПСБО 25.

Отже, вважаємо, що найдієвішим методом удосконалення фінансової звітності малих підприємств є їх перехід на Міжнародні стандарти фінансової звітності.

Література.

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність»: Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text>

2. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих та середніх підприємств від 01.01. 2013. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_063#Text

3. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

4. Песцова-Світалка О.С, Більдій А.В. Актуальні питання підготовки фінансової звітності суб'єктами малого підприємництва. *Регіональна економіка та управління. Листопад 2019. Випуск 4(26)*. С.50-53.

5. Хоча Н. В. Перспективи вдосконалення форм фінансової звітності малих підприємств. *Бізнесінформ. 2018. №3*. С. 259-263.

СИСТЕМИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ДЛЯ ВЕЛИКИХ ПІДПРИЄМСТВ

***МИШУРА А.І. *, СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

З огляду на інтенсивне розширення кількості підприємств і їх бізнесу за останні десятиріччя зростають як фінансові, так і інформаційні технології в обліку, таким чином дещо утруднюючи процес контролю управління. Виробництва нашої країни вимагають осучаснення автоматизації бухгалтерського обліку. Адже це дає можливість підприємствам України вийти на міжнародний рівень, залучаючи більше іноземних інвестицій. Однією з головних сфер діяльності суб'єктів господарювання є процес виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, що потребує певних витрат і відповідно правильного відображення їх в обліку.

Різноманітні аспекти автоматизації облікових процесів розглядали у своїх працях такі науковці: Лега О.В. [1], Лучик С.Д. [2] та ін. Як зазначає Лега О.В., облік витрат виробництва ґрунтується на загальних принципах бухгалтерського обліку, що регламентуються вітчизняними нормативними актами (НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО «Витрати» та галузевими методичними рекомендаціями з планування, обліку й калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) [1, с. 75]. Але ми беремо до уваги облік

---

* Науковий керівник – Поливана Л.А., к.е.н., доцент

підприємства та його системи автоматизації в цілому. В свою чергу сутність автоматизованого обліку на підприємствах розкриває Лучик С.Д., стверджуючи, що: автоматизація обліку витрат виробництва охоплює широку сферу трудомістких операцій, зокрема: групування витрат; визначення планової та фактичної собівартості продукції, напівфабрикатів і незавершеного виробництва; облік відхилень від норм витрат; формування кореспонденції рахунків й відображення її на рахунках синтетичного та аналітичного обліку. Специфікою автоматизації обліку витрат виробництва є те, що загальним інформаційним масивом є дані, отримані з інших облікових ділянок (заробітної плати, матеріалів тощо) [2, с. 210].

Звісно, на кожному підприємстві організація бухгалтерського обліку дещо відрізняється. Це залежить як від потужностей виробництва, так і від його розмірів. На великих підприємствах ведуться всі види обліку – первинний, фінансовий, управлінський, кожен з яких вирішує свої завдання. В області первинного обліку здійснюється збір, реєстрація і часткова обробка інформації. В межах фінансового обліку реалізується зведений облік, формується Головна книга, бухгалтерський Баланс та інші регістри бухгалтерського і податкового обліку. У сфері управлінського обліку формуються звітні дані, що відображають здійснювані господарські операції у вартісній оцінці.

У сучасних умовах будь-яке підприємство має ряд певних задач, які потребують вирішення: збереження та приросту свого відсотка на ринку, зниження та удосконалення витрат. Успішна діяльність підприємства полягає в забезпеченні потрібного рівня рентабельності, підтримці платоспроможності, підвищенні якості готової продукції, зменшенню витрат. На шляху підприємств виявляються значні труднощі: недосконалість інформаційного простору серед відділів підприємства; неузгоджене планування діяльності структурних підрозділів; недостатня актуальність звітних даних; слабка якість управління дебіторською та кредиторською заборгованістю; мало профільна специфіка діяльності підприємств.

Щоб розв'язати перераховані вище проблеми, необхідно впровадити таку систему управління підприємством, яка зможе не тільки підвищити ступінь організації і контролю діяльності, а значно знизить ризик втрат важливої інформації. Тому, всі операції в системі мають бути під контролем, комунікаційний процес між підрозділами повинен зростати та удосконалюватися, а також значну роль грає

збереження покровової роботи працівників, адже це значно знизить ризики шахрайства працівників і прихованих махінацій керівництва.

На сьогодні ми маємо значну кількість різних програм автоматизації обліку. Але для ведення обліку на великих підприємствах потрібна така система управління, яка дозволяє вести в єдиній інформаційній базі корпоративний облік для провідних підприємств з різноспрямованою діяльністю. Ми вважаємо, що потрібні функції містить «Універсал 7» [3]. Саме це програмне забезпечення має широкий спектр рішень для автоматизації облікових і управлінських функцій сучасного виробництва. Компанія розробника працює більше 20 років, а отже має неабиякий досвід.

Значна кількість підприємств працює на базі цього програмного забезпечення: ТОВ "Агросервіс" ЛТД, ТОВ "Старовірівський птахокомплекс", ТОВ "Глобинський м'ясокомбінат" (філія), КП "Чкаловське ЖКЕУ-2013" та ін. Сьогодні понад 300 компаній в Україні використовують програмний комплекс Універсал, отримуючи сервіс по його впровадженню. Їх вибір полягає в зручності та багатофункціональності продукту. Адже в одній автоматизованій програмі зібрані такі галузеві рішення: харчова промисловість, дистрибуція, страхування, поліграфія, виробництво комбикормів, свинарство та ще немалий спектр послуг, рішень.

Отже, великим підприємствам важливо використовувати якісний автоматизований продукт бухгалтерського обліку. Універсальне програмне забезпечення допомагає більшій кількості працівників підприємства набагато швидше виконати ряд завдань, таких як: активізація ефективності управління великим підприємством; якісний контроль управлінського обліку, абсолютний контроль потоку грошових коштів; висока ефективність обміну даними між підрозділами виробництва; деталізація і виконання планів постачання і збуту; чітке планування та прогнозування; своєчасний звіт аналізу діяльності будь-якого підрозділу виробництва. Надійною платформою для ведення обліку великих підприємств є «Універсал 7».

Та будь-якому програмному забезпеченню є куди рости. Адже кожного дня у світі з'являються інновації, які сприяють якіснішому і швидшому виробництву підприємств, а це дає поштовх до удосконалення систем автоматизації підприємств. Своєю чергою даний елемент безпосередньо впливає на майбутній економічний ефект держави.

Література.

1. Лега О.В. Управлінський облік витрат виробництва в умовах автоматизованої обробки інформації. *Актуальні проблеми інноваційної економіки*. Вип. II. 2016. С. 75 – 80.
2. Лучик С. Д. Особливості автоматизації обліку витрат виробництва. *Бухгалтерський облік, аналіз і аудит*. Вип. IV. 2014. С. 209 – 217.
3. Впровадження систем управління підприємством: переваги впровадження «Універсал-7» URL: <https://www.wgsoftpro.com/2017/main.php>

ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АВТОМАТИЗАЦІЯ СИСТЕМ ОБЛІКУ СУЧАСНИХ ПІДПРИЄМСТВ

***ПОЛТАВСЬКА В.В. *, СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Функціонування економічної системи характеризується зростанням інформаційного навантаження як на управлінський персонал, так і на працівників бухгалтерії, що потребує перегляду організаційних форм ведення бухгалтерського обліку. Важливого значення під час дослідження проблем облік сучасного підприємства набуває автоматизація облікової та управлінської діяльності, яка базується на новітніх інформаційних технологіях.

На думку Прохара Н.В., свій внутрішній стан господарюючий суб'єкт оцінює, здійснюючи контроль за різними аспектами його фінансово-господарської діяльності. Тому, ефективне управління підприємством має ґрунтуватися на постійному русі інформації як на внутрішньому, так і на зовнішньому рівнях. Обміні інформацією на зовнішньому рівні відбувається між підприємством і зовнішніми об'єктами, що мають вплив на діяльність підприємства або ж знаходяться у певних фінансово-господарських відносинах [1, с.205]. В свою чергу, Левицький С.І. стверджує, що у масиві всього потоку інформації основну частину займає облікова інформація, яка має вагомим значення в управлінні підприємством. Обліковий підрозділ отримує великі масиви зовнішньої та внутрішньої інформації, опрацьовує вхідні дані та надає користувачам інформацію, що необхідна для прийняття управлінських рішень і складання всіх видів звітності, що подає підприємство [2,с.134].

---

* Науковий керівник – Поливана Л.А., к.е.н., доцент

Шевчук О.А. зазначає, що в умовах застосування автоматизованих систем бухгалтерського обліку методологія обліку значно удосконалюється: змінюється система бухгалтерського обліку, обліковий процес, підвищується рівень управління підприємством, відбувається якісна й кількісна зміна облікового апарату та його функцій. Автоматизація обліку ставить нові вимоги до первинної інформації. Різноманітність форм подання такої інформації, що надходить до бухгалтерії, дозволяє вести зведений облік доходів і витрат безпосередньо на підставі первинних документів без попереднього їх накопичення та узагальнення [3, с.126].

Внутрішня інформація підприємства складає велику кількість різного виду документів, які містять в собі різноманітну інформацію. Для ефективного управління підприємством інформація має бути відповідним чином опрацьована та згрупована за певними ознаками. Відсутність інформації, її невірогідність або свідоме перекручення може призвести до невірної управлінської рішення. Отже, вся інформація на внутрішньому рівні циркулює між структурними підрозділами, робочими місцями та службами управління.

Виходячи із зазначеного, можемо відмітити, що бухгалтерський облік є тією важливою функцією, яка в системі управління акумулює вхідну інформацію, опрацьовує її та надає можливість керівництву прийняти виважені рішення.

У цілому, під впливом зовнішніх та внутрішніх чинників, потік інформації постійно збільшується і, саме тому, без впровадження сучасних інформаційних технологій економічний підрозділ підприємства не може ефективно виконувати свої функції. Вдосконалення управління потребує розвитку та впровадження інформаційної системи підприємства, яка б відповідала рівню управління господарюючого суб'єкта та сучасним інформаційним технологіям.

Таким чином, ми дійшли розуміння, що в умовах конкурентної боротьби для підприємства особливий інтерес має процес управління та автоматизації обліку. Проектування інформаційних потоків доходів та витрат, а також запровадження багаторівневого аналітичного обліку фінансових результатів забезпечують раціональну побудову інформаційної системи підприємства та сприятимуть удосконаленню управління фінансовими результатами. На нашу думку, для сучасних підприємств важливу роль на даному етапі розвитку відіграє пошук та подальше використання автоматизованої інформаційної системи. Але не можна забувати, що з кожним днем технології модернізуються, а

отже – важливо брати до уваги рівень розвитку автоматизованих систем, слідкувати за новими програмними продуктами та кожного дня удосконалювати систему обліку на своїх підприємствах.

Література.

1. Прохар Н.В. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики: монографія. Полтава: 2015. 257 с.
2. Левицький С.І. Інформаційні системи на підприємствах: розвиток теорії та практики: монографія. 2016. 250с.
3. Шевчук О.А. Особливості автоматизації обліку доходів і витрат на промислових підприємствах // *Бізнес-інформ*. 2015. № 11. С.124-127.

НЕДОЛІКИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ДИРЕКТИВИ ЄС ТА МСФЗ ДЛЯ МСП В СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО

***РОМАНАШЕНКО І.О. *, МАГІСТР,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Сучасний процес євроінтеграції України перебуває на етапі розвитку. Йому характерна велика кількість змін, які треба втілити в економічному, соціальному, освітянському напрямках. Правові основи з питань складання фінансової звітності передбачено в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], а також в НП(С)БО [2].

Відповідно до Закону України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004р. №1629-IV бухгалтерський облік компаній визначено однією з пріоритетних сфер, в яких здійснюється адаптація законодавства України до законодавства ЄС [3].

Малий та середній бізнеси посідають особливе місце в економічній системі, відіграють важливу роль у підвищенні зайнятості населення та послабленні соціальної напруги, забезпеченні економічної стабільності та інноваційного зростання.

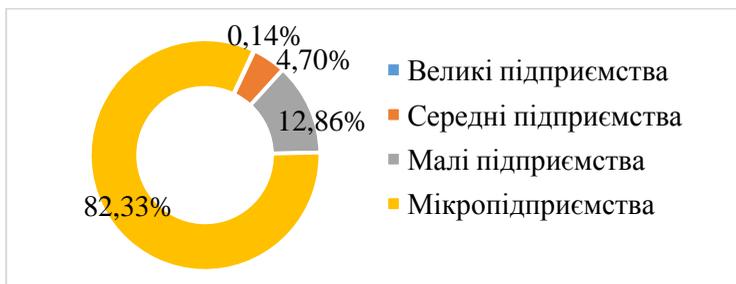
На кінець 2020 року більшу частину становили мікро підприємства – 82,33%. Це можна пояснити тим, що в Україні велика кількість людей займаються підприємницькою діяльністю, як фізичні-особи підприємці. Малі підприємства – 12,86%, що також складають

---

* Науковий керівник – Поливана Л.А., к.е.н., доцент

значну частину. Найменше великих підприємств, лише 0,14% та середніх – 4,7% (рис. 1) [4].

За результатами дослідження ЕҒАА «Ефект просочування – МСФЗ та бухгалтерський облік МСП»: з'ясувалось, що обліковий підхід МСФЗ фактично вже інфільтрований у національні стандарти таким чином, що МСП доводиться вести облік за правилами, які, мабуть, насправді були призначені для великих публічних компаній [5].

Рис. 1. Кількість українських підприємств за розмірами на кінець 2020р.

На нашу думку, проблемою переходу до застосування МСФЗ для МСП є те, з якої системи обліку підприємства переходять і наскільки легко вони можуть отримати доступ до експертної думки щодо МСФЗ для МСП. Під час переходу підприємства від національних стандартів до МСФЗ підприємство стикається з такими проблемами, як: стандарти перекладаються несвоєчасно; у тексті самих стандартів трапляються варіації перекладу одних і тих самих термінів; обмежений рівень обізнаності з МСФЗ у обліковців; відсутність стандартного плану рахунку; психологічний фактор спеціалістів.

Порівнявши основні вимоги до складання фінансової звітності для МСП за МСФЗ та Директивою 34/2013/ЄС можна сказати, що між ними, в деяких випадках, існують відмінності. Тож, на державному рівні встановлено, що підприємства, які складають фінансову звітність за МСФЗ, керуватимуться положеннями МСФЗ як це встановлено Регламентом (ЄС) №1606/2002 Європейського парламенту і Ради Європейського Союзу від 19 липня 2002 року, інші підприємства застосовуватимуть Національні положення (стандарти)

бухгалтерського обліку, які приведені у відповідність із Директивою 34/2013/ЄС.

Отже, необхідно зазначити, що адаптування фінансової звітності до положень, принципів та вимог МСФЗ та Директиви ЄС здійснюється для виходу на міжнародні ринки. Малі та середні підприємства в структурі економіки сучасної України займають вагомую частку. Тому, особливе значення має практика складання фінансової звітності МСП. Через неузгодженість між НП(С)БО, МСФЗ та Директивою ЄС малі та середні підприємства повинні витратити набагато більше часу та зусиль на складання правильної фінансової звітності, тим самим намагаючись не порушити не один Закон України, ніж їх закордонні колеги. Найкращий вихід з цієї ситуації – це узгодити між собою всі Закони і Положення, які стосуються ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності.

Література.

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 14.11.2020 №996-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999, №996. Ст.365.

2. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в Україні. URL: <https://buhgalter911.com/uk/normativnaya-baza> (дата звернення 23.03.2021р.).

3. Про Загальнодержавну програму адаптації Законодавства України до Законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004р. №1629-IV (редакція станом на 01.10.2011р.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>.

4. Запит до Державної служби статистики України «Щодо кількості підприємств за розмірами підприємств на початок 2020 року». URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

5. TheTrickleDownEffect – IFRS andaccountingbySMEs. URL:https://www.efaa.com/cms/upload/efaa_files/pdf/Publications/Articles/E_FAA_Trickle_Down_WEB.pdf.

НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕСІ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

*РОМАНАШЕНКО М.О. *, СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА*

Основою функціонування для будь-якого підприємства, на сучасному ринку, є інформація, адже саме вона слугує гарантом конкурентного становища корпорації. Під час провадження своєї діяльності кожна організація використовує величезні масиви інформації. Для забезпечення високої ефективності роботи керівництво підприємства потребує доступної та структурованої інформації, яку надає саме корпоративна інформаційна система.

Проблеми розвитку інформаційних технологій в корпораціях досліджували такі вітчизняні вчені, як Ільєнко Р.В. [1], Євдокимов В.В. [2], Орлова Н.С. [3] та ін. В роботах доведено, що інформаційні системи є потужними інструментами для створення більш конкурентоздатних та ефективних корпорацій і є незамінною ланкою корпоративного управління на підприємстві, та контролю потоків інформації.

Євдокимов В.В. зазначає, що нові інформаційні технології управління корпорацією є важливим і необхідним засобом, який дозволяє: швидко, якісно і надійно виконувати отримання, облік, зберігання і обробку інформації; забезпечити у потрібні терміни керівництво і управлінсько-технічний персонал підприємства якісною інформацією; своєчасно і якісно вести аналіз і прогнозування господарської діяльності підприємства; швидко і якісно приймати рішення з усіх питань управління підприємством [2, с. 229].

Ільєнко Р.В. вважає, що корпоративні системи управління підприємствами – це системи, що враховують специфічні особливості корпорацій, основні з яких обумовлені їх структуризацією на бізнес-одиниці і наявністю таких органів управління, як загальні збори акціонерів, рада директорів, правління і ревізійна комісія [1, с. 134].

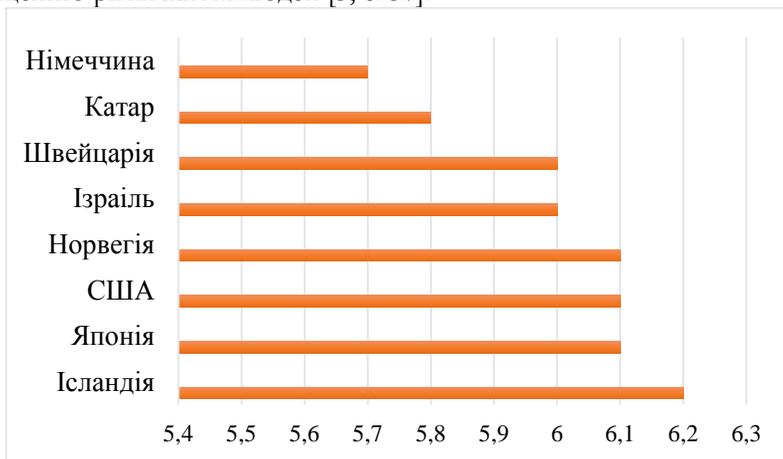
На основі інформації Всесвітнього економічного форуму для аналізу країн світу щодо використання інформаційних технологій використовується бальна шкала оцінювання: країни, в якій корпорації

---

* Науковий керівник – Поливана Л.А., к.е.н., доцент

взагалі не освоюють нові технології, мають оцінку 1 бал; країни, де прийнято широко освоювати нові технології - 7 балів. Аналіз країн світу щодо освоєння інформаційних технологій та використанні їх у корпоративному управлінні у 2020 році дозволив зробити висновок, що лідером впровадження інформаційних технологій є Ісландія (6,2 бали) та Японія, США та Норвегія (по 6,1 бали) (рис. 1).

Світова практика переконливо свідчить, що корпоративні системи – потужний інструмент підвищення продуктивності праці і ефективності виробництва. Орлова Н.С. відзначає тісний зв'язок між рівнем розвитку інформаційних технологій і економічним процвітанням країн на підставі того, що інформаційні технології відіграють провідну роль у розвитку інновацій, підвищенні продуктивності та конкурентоспроможності, диверсифікують економіку і стимулюють ділову активність, тим самим сприяючи підвищенню рівня життя людей [3, с. 37].

Рис.1. Рейтинг використання інформаційних технологій в процесі корпоративного управління на закордонних підприємствах у 2020р. [складено автором]

Аби корпоративні інформаційні системи ефективно діяли на українських підприємствах, керівництво має усвідомлювати необхідність використання інформаційних технологій та розуміти, що інформаційна система не є виключно системою обліку, насамперед вона покликана спростити процес управління та прийняття рішень. Також надзвичайно важливо, аби інформаційна система враховувала

українське законодавство та особливості вітчизняного корпоративного управління, мала багаторічний досвід успішних впроваджень на закордонних підприємствах і була адаптована для українських підприємств.

Необхідність застосування корпоративних інформаційних систем для адміністративного апарату суб'єктів середніх і великих підприємств є запорукою підвищення ефективності та збільшення прозорості бізнес-процесів. Використання інформаційних систем забезпечить консолідаційну підтримку прийняття управлінських рішень на всіх рівнях та у всіх сферах бізнесу компанії.

Література.

1. Ільченко Р.В. Впровадження та використання інформаційних технологій у системі вищої освіти ЄС. *Економіка і управління*. 2015. №1. С. 134-140.

2. Євдокимов В.В. Корпоративні інформаційні системи: проблеми впровадження та аналіз ефективності. *Наукові праці КНТУ. Економічні науки*. 2009. Вип.16. Ч.1. С. 227-235.

3. Орлова Н.С. Інформаційні системи в сучасному корпоративному управлінні. *Актуальні проблеми державного управління*. 2012. №1 (41). С. 35-40.

4. Сокол К.М. Світовий ринок інформаційних технологій в контексті глобалізації світової економіки. Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського. 2015. Вип.3. С. 78-83.

5. GlobalTechnologyGovernanceReport 2020. WEF URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Technology_Governance_2020.pdf.

АВТОМАТИЗОВАНА ФОРМА ОБЛІКУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

**СИДОРЕНКО В.Р., БУТКО А.Ю. *, СТУДЕНТКИ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Проблеми автоматизованої форми обліку в сучасних умовах використання є предметом досліджень багатьох учених, зокрема Бенько М.М. [1], Власюк С. [2], Черножукової А.М., Лободзинської Т.П. [3], Шипунової О.В. [4] та ін. Однак, ці питання залишаються

---

* Науковий керівник – Поливана Л.А., к.е.н., доцент

актуальними і досі та потребують подальших досліджень і рекомендацій щодо їх вирішення.

Головними ознаками, що характеризують автоматизовану форму бухгалтерського обліку є:

- використання персональних комп'ютерів та інших технічних засобів для організації комплексної системи обробки та систематизації облікової інформації;

- застосування системи класифікаторів економічної інформації;

- використання універсальної документації та машинних носіїв інформації;

- застосування засобів автоматизованої обробки;

- зберігання принципу подвійного запису;

- автоматизацію логічних операцій з ведення бухгалтерського обліку;

- зберігання та відображення первинної інформації, результатів розрахунків у вигляді друкованих документів;

- наявність механізму системи виправлення помилок;

- автоматизація обліку в системі реального часу;

- швидкість та надання відповідної інформації на основі її єдиного масиву.

Потрібно наголосити на тому, що автоматизована форма обліку має не тільки переваги, але й недоліки, що відображені в табл. 1.

Отже, при впровадженні автоматизації бухгалтерського обліку з'являється ряд переваг у вигляді поліпшення процесу збору інформації та підвищення якості наступної її обробки, що позитивно впливає на процес управління сільськогосподарським підприємством в сучасних умовах господарювання. Отже, саме автоматизація буде займати провідні позиції на підприємствах серед завдань бухгалтерського обліку, за допомогою неї будуть вирішені кадрові, фінансові та організаційні задачі, які постають перед керівництвом. Автоматизація бухгалтерського обліку забезпечить своєчасність, гнучкість та оперативність прийняття управлінських рішень, надасть управлінському апарату можливість досягнення головних цілей розвитку підприємства.

Таблиця 1

Переваги та недоліки автоматизованої форми обліку в сучасних умовах господарювання

Переваги автоматизованої форми обліку	Недоліки автоматизованої форми обліку
1) Підвищення якості інформації	1) Досить слабо розроблена методологія автоматизованої форми бухгалтерського обліку та звітності
2) Економія часу та трудовитрат	2) Неможливість забезпечення постійної надійності збереження даних
3) Оперативність, своєчасність та актуальність облікових даних	3) Відсутність нормативно – правових актів, щодо гарантованої конфіденційності даних
4) Посилення контролю над фінансово – господарською діяльністю підприємства	4) Коректне і своєчасне оновлення інформації в масивах даних
5) Можливість аналізувати тенденції і аномалії господарських процесів на підприємстві	5) Необхідність удосконалення програмних продуктів під «нові стандарти» ведення обліку
6) Економічність бухгалтерського обліку досягається за рахунок оптимізації оподаткування	6) Висока вартість супроводу автоматизованої програми
7) Швидке створення проводок методом «типових операцій»	
8) Можливість виконувати накопичувальні операції	

Використання автоматизованих систем бухгалтерського обліку призводить в майбутньому до стратегічного розвитку підприємства в цілому.

Література.

1. Власюк С. Огляд класифікаційних ознак програмних продуктів автоматизації бухгалтерського обліку // *Економічний аналіз*. 2010. Випуск 6. С. 43 – 45.

2. Бенько М.М. Особливості та структурна схема організації бухгалтерського обліку в автоматизованій формі // *Бізнес – інформ.* ХНЕУ: Інжек. 2011. №4 (397). С.100-102.

3. Черножукова А.М., Лободзинська Т.П. Порівняльний аналіз автоматизованих систем бухгалтерського обліку на підприємствах України // *Ефективна економіка №6.* 2017.

4. Шишунова. О.В. Автоматизація управління підприємством: основні принципи, функції та підходи // *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук, праць. ДВНЗ «УАБС НБУ».* Суми. 2010. Т.30. С. 303 - 315.

Секція

*Виробничі,
маркетингові та
комерційні
інструменти
управління розвитком
суб'єктів економічних
відносин*

ПОДАТКОВИЙ КОНТРОЛЬ В СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ФУНКЦІЙ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

***ЗАЙЦЕВ Ю.О., Д.Е.Н., ПРОФЕСОР, ЗАСТУПНИК НАЧАЛЬНИКА
ГОЛОВНОГО УПРАВЛІННЯ ДПС У ХАРКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ
КРАСНОРУЦЬКИЙ О.О. Д.Е.Н., ПРОФЕСОР
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАБСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Як відомо у дослідженнях проблематики інституційного та інструментального забезпечення реалізації фіскальної функції держави, виділяється від чотирьох до дванадцяти функцій податкового контролю, в залежності від застосованої класифікації. Втім, критичний аналіз сучасних досліджень дозволяє переконливо стверджувати, що доцільним є виділення п'яти ключових функцій податкового контролю є: обліково-інформаційна, мотивуюча, мобілізуюча, превентивна та правоохоронна. Адже інші класифікації передбачають суттєву дифузію перелічених функцій. В свою чергу, саме правоохоронна функція податкового контролю формує можливості для настання правових наслідків порушення податкового законодавства, застосування методів та інструментів юридичного впливу, передусім, примусового характеру, підвищення загальної дисципліни та відповідальності платників податків з огляду на їх взаємодію з органами Державної податкової служби України та правоохоронними органами, до сфери підслідності яких потрапляють податкові правопорушення. Згідно з Податковим кодексом України, податковий контроль – це система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи [1].

Стаття 61 Податкового кодексу України не тільки дає вичерпне визначення податкового контролю, як «системи заходів що

вживаються контролюючими органами та координуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи», а й розмежує підвідомчість, у відповідності до статті 41 Податкового кодексу та підслідність податкових правопорушень контролюючим та правоохоронним органам, а отже розмежує їх функції в процесі виявлення правопорушень та застосування заходів юридичного впливу на платників податків. Як відмічають Д. Г. Мулявка, Л. О. Фещенко, С. К. Гречанюк [2] податковим Кодексом України та іншими нормативно-правовими актами визначаються розмежування повноважень і функціональних обов'язків між контролюючими органами.

Існуюча на сьогоднішній день конфігурація податкових правопорушень згідно статті 109 Податкового кодексу, нажаль, в процесі правозастосування призводить або до ухилення суб'єкта від фінансової відповідальності, або до застосування контролюючими та правоохоронними органами подвійного покарання, або ж до покарання разом з винними і невинних осіб. Слід зазначити, що існуюча редакція Податкового кодексу не містить чіткого визначення дефініцій «вина» та «умисел» стосовно податкових правопорушень. В цьому контексті в Кодексі застосовуються такі правові конструкції, як наявність у платника податків можливості для дотримання правил та норм на фоні невжиття відповідних та достатніх заходів для такого дотримання, а також повторюваність правопорушення. Неврегульованість вказаних питань суттєвою мірою погіршує позиції контролюючих та правоохоронних органів при реалізації платниками податків права на судовий захист своїх інтересів. В свою чергу, лібералізація та гуманізація законодавства в сфері кримінальних економічних злочинів, які відбулися протягом двох останніх років та полягали в декриміналізації фіктивного підприємництва, фактично залишила лише поле застосування 212-ї статті Кримінального кодексу

щодо ухилення від сплати податків та статті 212-2 щодо ухилення від сплати ЄСВ та страхових внесків на загальнообов'язкове пенсійне страхування, які, до речі, в якості санкцій передбачають, переважно, застосування штрафів.

Ключовим інструментом податкового контролю є здійснення планових, позапланових та фактичних перевірок. У 2020 році підрозділами аудиту Державної податкової служби проведено 1 940 планових перевірок, що менше ніж у 2019 році майже у 3,5 рази, та 23 885 позапланових документальних перевірок, що на 28 відсотків менше за рівень минулого року. Фактичних перевірок проведено 16 565, що майже дорівнює показнику минулого року. Також проведено 2 206 зустрічних звірок.

Розрахункові втрати бюджету по перевірених платниках податків склали двадцять мільярдів двісті мільйонів гривень, в тому числі: з податку на прибуток – чотири мільярди гривень, з ПДВ – п'ятнадцять мільярдів двісті мільйонів гривень. Підтвердженням достатньо високої ефективності контрольно-перевірочної роботи у 2020 році є встановлення порушень за матеріалами тридцяти тисяч дев'ятисот перевірок, що становить 73 відсотки від загальної кількості проведених сорока двох тисяч чотирьохсот перевірок.

Здійснювані наразі заходи з реформування Державної податкової служби мають передбачити впорядкування системи підрозділів, які задіяні в реалізації функції податкового контролю, взаємодії ДПС з правоохоронними органами та їх повноважень, а також розвиток нормативно-правового регулювання здійснення зовнішнього та внутрішнього податкового контролю, зокрема, за рахунок удосконалення низки положень Податкового кодексу.

Література.

1. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, N 15-16, N 17, ст. 112.
2. Мулявка Д. Г., Фещенко Л. О., Гречанок С. К. Взаємодія Державної податкової служби України з правоохоронними органами (теорія та практика): монографія Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь: Нац. ун-т ДПС України, 2012. – 186 с.

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ МЕТОДИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ

*МЕЛЬНИЧЕНКО О.А., ДОКТОР НАУК З ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ,
ПРОФЕСОР,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
САРКІС-ІВАНОВА В.В., АСИСТЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЛОГВИНОВА О.В., ДИРЕКТОР,
КНП «МІСЬКА СТОМАТОЛОГІЧНА ПОЛІКЛІНІКА № 7»
ХАРКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ*

Наявність «функціонально потужної системи охорони здоров'я є важливим показником національного престижу, стабілізуючим фактором довіри до всіх гілок влади, органів управління та політико-економічної системи загалом, у здоров'ї акумулюється не лише добробут індивідів і сім'ї, воно є необхідною умовою високого трудового потенціалу нації, показником рівня культури, найбільш яскравим критерієм результативності публічного управління розвитком охорони здоров'я» [9]. Для забезпечення позитивної динаміки у цій сфері відповідні органи публічної влади використовують відповідні методи управління – «сукупність універсальних і специфічних способів і прийомів, які застосовуються персоналом органів публічного управління під час виконання його функцій або під час розробки, прийняття та реалізації рішень, спрямованих на досягнення визначених цілей щодо розвитку керованих об'єктів» [5]. На тлі «розмаїття методів публічного управління розвитком сфери охорони здоров'я» [7], чільне місце належать соціально-психологічним методам впливу. При цьому вкрай важливим убачається коректне використання понятійного апарату. Означене, зрештою, й обумовлює актуальність даного дослідження.

Передусім слід наголосити, що донині науковці пропонують різні тлумачення поняття «соціально-психологічні методи публічного управління», як-от: сукупність організуючих, плануючих, координуючих та контролюючих прийомів і способів цілеспрямованого впливу суб'єкта управління, на об'єкт управління з урахуванням психологічних закономірностей соціального пізнання, взаємовпливу й взаємовідносин між ними, спрямованих на реалізацію завдань публічного управління [3]; способи здійснення управлінських

дій на персонал, засновані на використанні закономірностей соціології та психології [6]; система специфічних засобів впливу на соціальні процеси в організації в цілому, і на особистість зокрема [4]; єдність соціального й психологічного впливу на трудові колективи в цілому та окремих працівників зокрема [8]; комплекс прийомів і засобів цілеспрямованого формування умонастроїв, суспільних почуттів, громадського спокою чи напруженості, психологічних станів, масового оптимізму чи песимізму, соціальних очікувань, переваг, орієнтації [1]; цілеспрямований вплив на особистість і колектив з метою поступової зміни їх настанов, орієнтацій у трудовій діяльності та творчій активності, а також на соціальні та психологічні інтереси персоналу та підприємств загалом [2].

З урахуванням вищевикладеного матеріалу можна зробити такі **висновки**. На підставі результатів дослідження сутнісних характеристик вживаного поняттєвого апарату дістало подальшого розвитку поняття «соціально-психологічні методи публічного управління розвитком сфери охорони здоров'я», яке слід тлумачити як способи впливу уповноважених органів публічної влади на свідомість і підсвідомість людей щодо формування суспільної думки щодо якості та доступності медичних послуг, стану здоров'я населення та особливостей функціонування сфери охорони здоров'я. Подальший розвиток понятійного апарату та узагальнення класифікаційних ознак досліджуваного поняття доповнить методологію публічного управління. Подальші наукові розвідки мають бути присвячені розробці теоретичних концепцій і практичних рекомендацій, спрямованих на подальший розвиток національної економіки, розбудову окремих територій та підвищення добробуту населення.

Література.

1. Бесчасна М.В. Соціально-психологічні методи в управлінні сільським господарством. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. (Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес). 2014. Вип. 200. С. 32–37.
2. Белік В.Д. Удосконалення соціально-психологічних методів управління на підприємствах харчової промисловості. Агросвіт. 2014. № 13. С. 37–40.
3. Білосорочка С.І. Соціально-психологічні методи державного управління: узагальнення основних понять. Теорія та практика державного управління. 2013. Вип. 4. С. 23–29.
4. Боцян Т.В., Бордзань С.П. Особливості використання соціально-психологічних методів в процесі управління персоналом. Економіка.

Управління. Інновації. (Серія: Економічні науки). 2016. № 4. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_4_4 (дата звернення: 19.10.2020).

5. Державне управління і менеджмент: навчальний посібник / [кол. авт.]; за заг. ред. Г.С. Одінцової. Харків: Вид-во ХарПІ УАДУ, 2002. 492 с.

6. Мельниченко О.А. Підвищення рівня та якості життя населення: механізм державного регулювання: монографія. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2008. 232 с.

7. Мельниченко О.А., Удовиченко Н.М. Методи та засоби публічного управління розвитком сфери охорони здоров'я. Вісник Національного університету цивільного захисту України. (Серія: Державне управління). 2018. № 1. С. 154–162.

8. Харченко Г.А., Боровий Ю.М. Особливості соціально-психологічних методів в управлінні підприємством. Вісник Національного технічного університету «ХПІ». (Серія: Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства). 2013. № 53. С. 178–181.

9. Shadish W.R., Cook T.D., Campbell D.T. Experimental and quasi-experimental designs for generalized causal inference. Boston: Houghton Mifflin, 2016. 656 p.

АДАПТАЦІЯ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

ПОТИШНЯК О.М., Д.Е.Н., ПРОФЕСОР,

ГУРЖИЙ О.Ю., МАГІСТРАНТ,

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ. П. ВАСИЛЕНКА

Важливість заходів щодо адаптації працівників недостатньо серйозно сприймається кадровими службами протягом довгого періоду та відсутність на багатьох підприємствах навіть базових програм адаптації. Насамперед, впровадження ефективної системи адаптації персоналу дозволяє знизити загальні витрати і підвищити показники результативності роботи підприємства [1].

Адаптація — це пристосування потреб і цінностей працівника до вимог, які висуває організація. Поняття "адаптація" походить від лат. *adapto* — пристосовувати. Воно запозичене з біології і означає прикладання, пристосування до навколишнього середовища.

Трудова адаптація — це соціальний процес освоєння особистістю нової трудової ситуації. Вступаючи на роботу, людина активно включається в систему професійних і соціально - психологічних відносин конкретної трудової організації, засвоює нові

соціальні ролі, цінності, норми, погоджує свою індивідуальну позицію з цілями і завданнями організації (трудового колективу), тим самим підпорядковуючи свою поведінку службовим приписам даного підприємства чи установи [2].

Однак, при вступі на роботу людина вже має певні цілі і ціннісні орієнтації поведінки, відповідно до яких формує свої вимоги до підприємства, а воно, виходячи зі своїх цілей і завдань, пред'являє свої вимоги до працівника, до його трудової поведінки. Реалізуючи свої вимоги, працівник і підприємство взаємодіють, пристосовуються один до одного, в результаті чого здійснюється процес трудової адаптації. Таким чином, трудова адаптація — двосторонній процес між особистістю і новим для неї соціальним середовищем.

Адаптованість людини до конкретного трудового середовища проявляється в її реальному поводженні, в конкретних показниках трудової діяльності: ефективності праці; засвоєнні соціальної інформації та її практичної реалізації; зростання всіх видів активності; задоволеності різними сторонами трудової діяльності.

Професійна адаптація виражається у певному рівні оволодіння професійними навичками та вміннями, у формуванні деяких професійно необхідних якостей особистості, в розвитку сталого позитивного ставлення працівника до своєї професії. Виявляється в ознайомленні з професійною роботою, набутті навичок професійної майстерності, вправності, достатніх для якісного виконання функціональних обов'язків і творчості в праці.

Соціально - психологічна адаптація полягає в освоєнні соціально - психологічних особливостей трудової організації (колективу), входження в систему взаємин, що склалися в ній, позитивній взаємодії з її членами. Це включення працівника в систему взаємин трудової організації з її традиціями, нормами життя, ціннісними орієнтаціями.

За характером адаптація визначається рівнем культури виробництва, загальним розвитком членів організації, специфікою та особливостями використання вільного від роботи часу. Швидко і безболісно відбувається культурно-побутова адаптація в тих трудових організаціях, члени яких пов'язані не тільки відносинами по роботі, але і разом проводять дозвілля, вільний час, використовуючи його для різнобічного розвитку особистості.

У процесі адаптації працівник проходить наступні стадії [4]:

— стадія ознайомлення, на якій працівник отримує інформацію про нову ситуації в цілому, про критерії оцінки різних дій, про еталони, норми поведінки;

— стадія пристосування, на цьому етапі працівник намагається дотримуватись системи цінностей, але поки продовжує зберігати свої установки;

— стадія асиміляції, коли здійснюється повне пристосування до середовища, ідентифікація з новою групою;

— ідентифікація, коли особисті цілі працівника ототожнюються з цілями трудової організації, підприємства, фірми; за характером ідентифікації розрізняють три категорії працівників: байдужі, частково ідентифіковані і повністю ідентифіковані.

Інтегрований суб'єктивним показником успішної трудової адаптації можна вважати загальну задоволеність працівника працею, морально-психологічним кліматом в колективі. Як бачимо, в процесі виробничої адаптації не останнє місце займає особистісний потенціал працівника.

В даний час сформувалася потреба в постійному моніторингу адаптації співробітників як державних так і приватних підприємств. Системи моніторингу сприяють прискоренню діагностики адаптованості співробітників і її більш якісному проведенню, автоматизуючи процеси обробки даних і інтерпретації результатів [3].

Основними показниками успішної соціальної адаптації як процесу пристосування до соціального середовища можна вважати: встановлення позитивних зв'язків з новим середовищем, участь життя організації; задовільний психічний і фізичний стан; адекватність зі спілкуванням і в міжкультурних відносинах; комфортність особистості в новому середовищі.

Необхідно зауважити, що індивід, адаптуючись до нового середовища, може пройти всі етапи послідовно, а може зупинитися на якомусь із них. Однак необхідно пам'ятати, для ефективної діяльності співробітник повинен активно включатися в робочі процеси.

Тож, результатом правильної трудової адаптації стає швидке засвоєння новим працівником встановлених стандартів виконання робіт, скорочення плінності кадрів, виникнення у нового члена колективу почуття задоволення роботою, зниження тривожності і невпевненості.

Наймаючись на роботу в ту чи іншу організацію, людина має певні цілі, потреби, сформовані норми поведінки, відповідно до яких вона ставить вимоги до організації, умов праці та мотивації. У зв'язку з

цим необхідно організувати проведення легкої та ефективної адаптації нового члену колективу.

Зауважимо, що виробництво, у свою чергу, теж зацікавлене у взаємному обміні інформацією з новими працівниками та встановленні з ними широких контактів. Орієнтуючись на мету, інтереси особистості, підприємство дістає можливість враховувати їх при створенні сприятливих умов для адаптації персоналу. Тим самим створюються передумови для управління цим процесом [5].

Показники соціально-психологічної адаптації — рівень задоволеності характером роботи, взаємовідносин з колегами й адміністрацією, рівень забезпечення своїх життєвих планів, оцінки якості колективу, задоволеність становищем у групі.

Успішне управління процесом адаптації забезпечує організації оптимізацію витрат на персонал в особливостях діяльності організації та її соціального середовища.

Література.

1. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: теорія і практика : підручник. Львів : Магнолія 2006, 2008. 440 с.
2. Подольська О.В., Оберемок В.В. Мотивація та стимулювання персоналу на підприємствах *Український журнал прикладної економіки*. 2018. Том 3. (№ 3). С. 62–67.
3. Подольська О.В., Оберемок В.В. Напрямки підвищення ефективності управління персоналом на підприємствах *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки*. Харків, 2018. Вип.193. С. 284-290.
4. Подольська О.В., Оберемок В.В. Процес адаптації персоналу на підприємстві *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки*. Харків, 2019. Вип.200. С. 283-291.
5. Трудові ресурси України, їх структура. Проблеми забезпеченості трудовими ресурсами окремих регіонів. — URL: http://studopedia.su/16_151856_trudovi-resursi-ukraini-ih-struktura-problemi-zabezpechenosti-trudovimi-resursami-okremih-regioniv.html (дата звернення 23.03.2020).

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: ЗДОБУТКИ І ВИКЛИКИ СУЧАСНОГО ЕТАПУ

*ШИБАЄВА Н.В., Д.Е.Н., ДОЦЕНТ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА*

Децентралізація визначається як процес за допомогою якого діяльність організації, особливо стосовно планування і прийняття рішень, делегується від центру до місцевих груп. Категорія децентралізація застосовується у теорії групової динаміки, менеджменті приватного бізнесу, політології, праві, державному управлінні, економіці, технологіях. Децентралізація у цих сферах є відповіддю на проблеми централізованих систем. Децентралізація у державі спрямована на вирішення таких проблем, як економічний спад, нездатність уряду фінансувати зміпані суспільні блага, вимоги меншин до більшого впливу на місцеве управління, загальне ослаблення легітимності державного сектора і міжнародний тиск на країни з неефективними, недемократичними, надмірно централізованими системами.

Децентралізація адміністративних та економічних функцій держави здатна зменшити нерівність у регіонах або між регіонами і центральними органами влади. Але досягнення таких результатів залежить від характеру процедур демократизації суспільства, питомої ваги регіональних еліт у центральних законодавчих органах, порядку проведення виборів в органи місцевого самоврядування і призначень в органи виконавчої влади на місцях. Процеси децентралізації можуть бути ініційовані від центрального уряду («згори донизу») або від регіонів («знизу вгору»).

Децентралізація «знизу вгору» обумовлена необхідністю врахування місцевих ініціатив, активізацією участі регіонів у прийнятті важливих для них рішень. Така децентралізація здатна підвищити політичну стабільність. Децентралізація «згори донизу» обумовлена бажанням змістити на нижчі рівні влади вирішення низки соціальних питань, пошуку ресурсів для оплати суспільних послуг.

До факторів, що перешкоджають досягненню очікуваних результатів децентралізації, належать: слабкий місцевий адміністративний або технічний потенціал, брак фінансових ресурсів або їх несправедливий розподіл для виконання власних функцій, особливо на початковому етапі, ускладнення координації національної політики, захоплення влади місцевими елітами і зменшення впливу виборців на прийняття рішень, підвищення витрат правозастосування за відсутності більш високого рівня повноважень. Окремі

дослідники підкреслюють такі загрози як неефективність розподілу ресурсів, посилення нерівності між заможними і бідними регіонами особливо у період економічної кризи коли центральний уряд не зможе допомогти регіонам, які цього потребують.

Ч. Шарма (Sharma, Chanchal Kuma) визначив 8 передумов, які зменшують «загрози» децентралізації: соціальна готовність і механізми запобігання захоплення влади елітами; сильний адміністративний і технічний потенціал на рівні центральної влади; тверда політична прихильність і послідовність на рівні центральної влади; стійкі ініціативи з нарощування потенціалу на місцевому рівні; правова база, що забезпечує прозорість і підзвітність; перетворення органів місцевого самоврядування на високоефективні організації; об'єктивні причини для децентралізації: наміри мають значення; ефективна судова система, цивільний нагляд і антикорупційні органи для запобігання поширення корупції на регіональному рівні.

Поділяючи позицію дослідника щодо важливості зазначених передумов для результатів децентралізації, водночас підкреслимо, що такі передумови відповідають ідеальному стану системи і у реальних соціально-економічних системах відтворюються фрагментарно. Прикладне значення систематизації означених передумов полягає в тому, що вони визначають процедурну послідовність процесів децентралізації: спочатку наявність передумов і тільки згодом реформи децентралізації.

Сучасна децентралізація в Україні відбувається у два етапи – 2014-2019 та 2020-2021 рр. відповідно. Перший етап розпочато прийняттям нормативно-правових актів, які створили законодавче підґрунтя децентралізації: Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади, закони про внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів України, «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про співробітництво територіальних громад», «Про засади державної регіональної політики».

На першому етапі було створено 982 громади у яких проживало 11 млн мешканців, відбулася фінансова децентралізація, у 2018 р. об'єднані громади отримали у комунальну власність 1,5 млн га земель сільськогосподарського призначення за межами населених пунктів. Державна підтримка регіонального розвитку та розвитку інфраструктури громад за час реформи зросла з 0,5 млрд у 2014 до 20,75 млрд грн у 2019 р. Другий етап децентралізації в Україні розпочато у 2020 р. Уряд затвердив новий адміністративно-територіальний устрій базового рівня. Відповідно до розпоряджень Кабінету Міністрів, після місцевих виборів в Україні восени 2020 р. було утворено 1469 територіальних громад.

Проте кількісні процеси децентралізації суттєво не вплинули на рівень і якість життя мешканців громад. За результатами розрахунку індексу регіонального людського розвитку, який щорічно визначає Міністерство громад та територій, існують суттєві відмінності за показником людського розвитку серед регіонів. Згідно даних за 2018 р., у 9 регіонах (2017 р. – 13 регіонах) значення індексу є нижчим за середній показник в Україні. Аналогічна тенденція зберігалася і у 2019 р. За підсумками 2019 р. обсяг валового регіонального продукту (ВРП) у розрахунку на одну особу в Україні становив 94661 грн, найвищий показник ВРП був у Київській області – 123267 грн, найнижчий у Тернопільській – 54833 грн. Зберігається суттєвий розрив у заробітній платі за регіональною ознакою: найвищою у квітні 2020 р. була середня заробітна плата в Донецькій обл. (12473 грн) та м. Києві (15278 грн), найнижчою – у Чернівецькій обл. (7560 грн). Нерівномірний рівень соціально-економічного розвитку регіонів поглиблюється на рівні міст, селищ, сіл.

Децентралізація виявила слабкість органів виконавчої влади на регіональному та місцевому рівні та органів місцевого самоврядування, що проявляється у відсутності ініціативи, досвіду та компетенцій щодо розв'язання проблем регіонального та місцевого значення, оперативного реагування на виклики, що постають. Формування спроможних територіальних громад вимагає якісного кадрового оновлення органів місцевого самоврядування, посилення процесів демократизації. Окрім цього нагальним є питання побудови ефективної системи документів стратегічного, програмного та бюджетного планування на центральному та місцевому рівні. З 2014 р. на державному рівні прийнято більше 72 концепцій та 52 стратегій, механізм взаємоузгодження таких документів особливо на рівні ОПГ практично відсутній. Існує потреба у посиленні на центральному рівні координації галузевих політик, що реалізуються у регіонах.

Досягнення мети децентралізації в Україні, яка наголошена як створення і підтримка повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад, на сьогоднішній день не може вважатися досягнутою. Пояснити це можливо як впливом об'єктивних зовнішніх по відношенню до системи, що реформується, факторів: нетривалий період здійснення реформ, погіршення економічної ситуації внаслідок пандемії, так і внутрішніми факторами: відсутністю системи передумов для проведення децентралізації, недосконалістю нормативно-правового забезпечення

процесів децентралізації, яка не сприяє їх інституалізації. Друга група факторів є компетенцією центральних органів законодавчої влади України. Тому на часі є прийняття у новій редакції законопроектів «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про службу в органах місцевого самоврядування», які допоможуть у формуванні професійного апарату, чітко визначать права, обов'язки, забезпечать прозорість і підзвітність органів місцевого самоврядування.

Література.

1. Sharma, C. K. (2014, Nov.12). Governance, Governmentality and Governability: Constraints and Possibilities of Decentralization in South Asia. Keynote Address, International Conference on Local Representation of Power in South Asia, Organized by Department of Political Science, GC University, Lahore (Pakistan). URL: https://mpr.ub.uni-muenchen.de/61430/1/MPRA_paper_61430.pdf
2. Валовий регіональний продукт у 2019 році. Статистичний збірник. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/04/zb_vrp_2019.pdf
3. Портал Децентралізація. URL: <https://decentralization.gov.ua/>
4. Розрахунок індексу регіонального людського розвитку за 2019 рік. URL: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/rozrahunok-indeksu-regionalnogo-lyudskogo-rozvytku-za-2019-rik.pdf>

РЕАЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ ІНТЕРЕСІВ В ОСНОВІ ТРАНСФЕРТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

АНТОЩЕНКОВА В.В., К.Е.Н., ДОЦЕНТ

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Наразі проблема трансфертного ціноутворення є предметом активної дискусії в юридичних, економічних і політичних колах, адже економічне, соціальне і юридичне значення трансфертної ціни, в першу чергу, полягає у задоволенні економічних інтересів господарюючих суб'єктів і забезпечення їх ефективної і результативної взаємодії (економічних відносин) в інтеграційних формуваннях. Трансферна ціна – це ціна, що встановлюється в господарських операціях між різними підрозділами єдиної компанії або між учасниками єдиної групи компаній. Діяльність по встановленню цін між такими компаніями називається трансферним ціноутворенням. Трансферні ціни дозволяють перерозподіляти загальний прибуток групи осіб на користь осіб, які перебувають в

державих з більш низькими податками. Це найбільш проста і найпоширеніша схема мінімізації податків, що сплачуються.

На відміну від ціни підприємства, яка формується відповідно до обраної системи ціноутворення, трансферна ціна величина більш об'єктивна, так як вона не стикається безпосередньо зі споживачами товарів і тому не схильна до суб'єктивної оцінки і завжди визначається в зворотному порядку від верхнього рівня до нижнього. Величина прибутку (збитку) визначається також в зворотному порядку за рівнями. В основі лежить нормативна рентабельність. Таким чином, відповідальність за успіхи і невдачі поділяють всі учасники процесу. Можна додати, що трансфертні ціни не призводять до здорожчання продукції, оскільки формуються від ціни підприємства, яку в свою чергу споживач згоден платити за даний товар [1, с.18; 3, с.160].

Існують методи трансфертного ціноутворення, за допомогою яких необхідно перевірити, чи відповідають контрольовані операції принципу «витягнутої руки». Принцип «витягнутої руки» [2] – це певне правило, яке передбачає, що вартість угоди між пов'язаними сторонами повинні відображати умови, що мають місце в операціях між незалежними компаніями (ринковим умовам). Якщо говорити простіше, то головна мета цього принципу – порівняти контрольовані та неконтрольовані операції, спираючись на критерій податкових вигод, а також проаналізувати всі переваги та недоліки, які вони створюють. Такі методи (табл.1) визначені в міжнародних нормативних документах (Настанови ОЕСР) і закріплені в українському законодавстві (Податковий кодекс України).

Для практичного застосування принципу витягнутої руки, Керівництвом ОЕСР 1995р. [4, с.19] пропонується використання одного з рекомендованих методів трансфертного ціноутворення. Залежно від доцільності застосування (для кожної досліджуваної операції) платник податків може вибрати: метод порівняльної неконтрольованої ціни, метод ціни перепродажу, метод «витрати плюс», метод чистої маржі від операцій і метод розподілу прибутку від операцій. Керівництво ОЕСР 1995р. призводить детальний аналіз усіх методів, у т.ч. проводиться їх порівняння, аналізується доцільність застосування конкретного методу в залежності від виду операції. Допускається також використання сукупності вищевказаних методів.

Методи трансфертного ціноутворення

Метод	Пояснення
Метод порівняльної неконтрольованої ціни	згідно з цим способом, вартість на товари та послуги визначається, виходячи з цін на аналогічні об'єкти
Метод ціни перепродажу	вартість ґрунтується на сумі первісної ціни, надбавки на товари або послуги та витрат, які потрібні були для того, щоб реалізувати об'єкти
Метод «витрати плюс»	до уваги береться собівартість товару або послуги та націнка, яку встановлюють на подібні об'єкти
Метод чистого доходу	аналізується рентабельність подібних операцій між незалежними підприємствами
Метод розподілу доходів	враховується фактор, який вважає в поділі вигоди між сторонами угоди

Найпопулярнішим вважається підхід визначення чистого прибутку з використанням даних із зовнішніх джерел [5, с.8]. Податковий кодекс України встановлює певні критерії, за якими можна визначити, чи є операція контрольованою з метою трансфертного ціноутворення чи ні. Усі ці критерії можна згрупувати за окремими ознаками та виділити 4 основні групи, а саме: суб'єктний склад; вид господарської операції; обсяг операції (вартісні ознаки з окремим контрагентом); обсяг доходу від діяльності компанії, який вказується в бухгалтерському обліку. Отже, значення трансфертного ціноутворення важко переоцінити. Це один з найефективніших способів уникнути нечесного перерозподілу коштів між юрисдикціями і забезпечити належний рівень надходжень до держбюджету.

Література.

1. Антощенкова В. В. Трансфертне законодавство 2015 – нові «правила гри» для Українського бізнесу та національної економіки / Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи: матер. VI Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 8-10 квітня 2015 р. Харків: ХНТУСГ, 2015. С. 16-20.
2. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України

(ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112. Редакція від 28.03.2021, підстава (1293-IX) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

3. Онегіна В.М., Антощенко В.В. Спільна аграрна політика та конкурентоспроможність сільського господарства ЄС. «Європейські уроки аграрної політики для України»: кол. монографія. ЖНАУ, 2019. С.152-163.

4. Жукова О. В. Трансфертне ціноутворення: український варіант. Київ : Юстініан, 2018. 183 с.

5. Антощенко В. В. Історико-економічні передумови виникнення і розвитку трансфертних цін / Науковий Вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. Серія «Економічні науки». 2014 №1 (58). Т.16. Ч.1. С. 3-10.

ІНВЕСТИЦІЇ ЯК ЧИННИК СТРУКТУРНИХ ЗМІН

БАБАН Т.О., К.Е.Н., ДОЦЕНТ

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Чинником структурних змін в національній економіці є інвестиції. В глобальному масштабі – інвестиції є життєво важливим ресурсом, рушієм науково-технічного прогресу, каталізатором процесу структурної трансформації міжнародного виробництва, інструментом для міжнародного розвитку.

Чинники, що визначають напрямки руху інвестицій, у сукупності формують інвестиційний клімат окремих країн. До них відносяться соціальні, економічні, організаційні, правові, політичні, соціокультурні передумови, які зумовлюють привабливість і доцільність інвестування в ту чи іншу галузь, тієї чи іншої країни. Але сучасні реалії свідчать, що не лише зазначені чинники впливають на рух інвестицій, а й такі чинники як пандемія, що можуть призвести до криз.

В період 2017-2019 рр. обсяги прямих іноземних інвестицій скоротились на 9,4% з 1700 млрд дол. США до 1540 млрд дол. США. За прогнозами глобальні потоки у 2020 році під впливом пандемії повинні зменшитись на 40%, тобто їх обсяг складе менше 1000 млрд дол. США, вперше з 2005 року.

Перспективи будуть залежати від тривалості кризи в галузі охорони здоров'я та від ефективності політичних заходів щодо пом'якшення економічних наслідків пандемії. Геополітичні та фінансові ризики та триваюча торгова напруженість між деякими країнами посилюють невизначеність.

Аналіз даних щодо галузевої структури потоків прямих іноземних інвестицій (ПІІ), що були здійснені 5 тис найбільших міжнародних компаній у 2019 році показав, що найбільша їх питома вага приходилась на сферу послуг – 54%, на виробництво – 45%, первинну сферу – 1%. Серед послуг на першому місці інформаційні та комунікаційні послуги – 18%, на другому – ділові послуги – 11%, на третьому – фінансові та страхові послуги – 6%. У сфері виробництва переважали виробництво основних матеріалів – 10%, текстилю та одягу – 8%, комп’ютерної, електронної, оптичної продукції та електрообладнання – 7%.

Найбільший вплив пандемії відчували туристична сфера (діяльність з проживання та харчування), видобувна галузь, сфера транспортування, виробництво автотранспорту та транспортного обладнання. Найменший спад інвестиційних потоків викликаних пандемією в сільському та лісовому господарстві.

Загальні тенденції у світовому виробництві свідчать про скорочення виробничо-збутових ланцюгів, більш високу концентрацію доданої вартості та скорочення інвестицій в матеріальні виробничі активи. Це створює великі проблеми для країн, що розвиваються. Так, очікується що найбільше падіння ПІІ буде спостерігатись саме в економіках країн, що розвиваються, так як вони більше покладаються на інвестиції в інтенсивні та видобувні галузі, що перебувають у глобальному ланцюжку доданої вартості.

В 2019 році на країни, що розвиваються приходилось 44,4% від сукупного потоку ПІІ (в тому числі 30,8% на країни Азії), на розвинуті країни – 51,9%, на країни з перехідною економікою – лише 3,6%.

Експортно-орієнтовані інвестиції, що направлені на використання факторів виробництва та дешевої робочої сили, будуть залишатись важливими, але їх обсяги будуть скорочуватись.

Негативні перспективи ПІІ в структурно слабких та вразливих економіках. Багато найменш розвинених країн залежать від ПІІ у видобувних галузях промисловості, багато малих острівних держав, що розвиваються, залежать від інвестицій у туризм, а країни, що не мають виходу до моря, непропорційно страждають від блокування ланцюгів поставок.

Важливою складовою реагування на пандемію та виходу з кризи є інвестиційна політика, яка наразі включає заходи для пом’якшення негативного впливу на ПІІ, або для захисту вітчизняних галузей від іноземних поглинань. Заходи підтримки включають сприяння інвестиціям в Інтернеті, послуги, пов’язані з пандемією, агентств сприяння інвестиціям та нові стимули для інвестицій в охорону

здоров'я. Деякі країни посилили механізми перевірки іноземних інвестицій для захисту охорони здоров'я та інших стратегічних галузей, в деяких було введено заборону на експорт медичного обладнання та знижено ввізні мита на медичні вироби. В багатьох країнах відбувається процес лібералізації залучення ПІІ, впорядкування адміністративних процедур для інвесторів, розширення режимів стимулювання інвестицій. Кроки до лібералізації були зроблені в гірництві, енергетиці, фінансах, транспорті та телекомунікаціях.

Пандемія може мати тривалий вплив на формування інвестиційної політики. З одного боку, це може закріпити перехід до більш обмежувальної політики прийому іноземних інвестицій у стратегічні галузі, з іншого – може спричинити посилення конкуренції за інвестиції, оскільки економіки прагнуть вийти з кризи.

Все більш актуальними стають інвестиції в сектори Цілей сталого розвитку: розвиток інфраструктури, відновлюваних джерел енергії, забезпечення доступу та чистоти води та санітарії, продовольства та сільського господарства, охорони здоров'я.

Очікувана трансформація міжнародного виробництва викликана різними чинниками, зокрема пандемією, приносить зміни та можливості для розвитку. Сприяння інвестиціям, що шукають стійкості, побудова регіональних ланцюгів створення вартості та вихід на нові ринки через цифрові платформи, використання досягнень нової промислової революції – це задачі на майбутнє десятиліття. Але використання цих можливостей потребуватиме змін у стратегіях розвитку як окремих країн, так і в цілому міжнародної економіки.

Література.

1. World Investment Report 2020 International Production Beyond the Pandemic. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/wir2020_en.pdf
2. Поощрение входящих и исходящих прямых иностранных инвестиций в посткоронавирусную эпоху. URL: https://www.unescap.org/sites/default/d8files/event-documents/CTI7_2_item%203%20FDI%20reissued_R.pdf
3. У 2020-2021 роках потік прямих іноземних інвестицій зменшиться на 40% - ООН. URL: <https://mind.ua/news/20210601-u-2020-2021-rokah-potik-pryamih-inozemnih-investicij-zmenshitsya-na-40-onn>

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГОВО- ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

*ГРЖЕВА О.М., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
ХНТУСГ ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА*

Повнота реалізації економічних інтересів аграрних підприємств, їх здатність до реалізації результативних маркетингово-логістичних стратегій, створення стійких конкурентних переваг безпосередньо залежить від рівня розвитку та реалізації їх економічного потенціалу, передусім, його комерційної компоненти.

Дослідження реалізації економічного потенціалу суб'єктів аграрного бізнесу на збутовій стадії виробничо-комерційного циклу показали, що індикатором ефективності реалізації поряд з показниками зміни рівня економічної ефективності є реакція цільової аудиторії споживачів, на яку орієнтовані маркетингові заходи, що застосовуються.

При деталізації маркетингово-логістичних стратегій найбільш гостро постають питання вибору стратегічних альтернатив розвитку діяльності на цільових ринках збуту. Відповідно, необхідно розвивати існуючі процедури оцінки та аналізу стратегічних альтернатив в процесі розробки та імплементації маркетингово-логістичних стратегій суб'єктів аграрного бізнесу. Дослідження показали, що їх доцільно виконувати за результатами ідентифікації ступеня трансформації економічного та, зокрема, комерційного потенціалу підприємства.

Під час вибору варіанта стратегії береться до уваги значна кількість чинників. Основними факторами, які стосуються безпосередньо підприємств є: - цілі підприємства, в яких відображається, до чого прагне підприємство, та, які визначають варіант стратегії; - пріоритети, інтереси вищого керівництва суттєво впливають на вибір стратегії, зокрема, вихід на новий ринок збуту продукції або освоєння нового продукту, які завжди пов'язані зі значним ризиком, а отже схильність керівництва до ризику відіграватиме вирішальну роль у виборі певного варіанту розвитку; - стратегічний потенціал є одним із найважливіших моментів у виборі стратегії, адже без кваліфікованого персоналу, сильної управлінської команди, придатної технології, обладнання, неможлива реалізація стратегії, яка потребує глибоких знань, високої кваліфікації та

відповідного виробничого потенціалу підприємства; - розмір підприємства істотно впливає на вибір стратегії, оскільки саме залежно від цього чинника, а також галузі, в якій діє підприємство, визначається модель поведінки стосовно конкурентів і враховуються обмеження, пов'язані зі специфікою галузі; - конкурентні переваги підприємства, адже їх урахування є основою для ефективної конкуренції у довгостроковому періоді, в свою чергу, стратегія розвитку може бути заснована на одній певній конкурентній перевазі; - стадія життєвого циклу підприємства (продукції), залежно від того, на якій стадії життєвого циклу перебуває підприємство, його керівництво може вибирати стратегію: зростання чи адаптації; - фінансові ресурси підприємства також впливають на вибір стратегії, оскільки будь-які стратегічні зміни потребують фінансових витрат; - ступінь залежності від зовнішнього середовища відіграє значну роль у виборі стратегії, реалізація стратегії залежить не лише від наявності відповідного стратегічного потенціалу, а й від того, чи можна знайти постачальників сировини та матеріалів, які підходять, або відповідного споживача продукції; - зобов'язання підприємства за попередніми стратегіями, адже впродовж певного часу підприємство виконуватиме попередні зобов'язання, а це стримуватиме або коректуватиме можливості реалізації нової стратегії; - фактор часу, адже це один із найсуттєвіших чинників, оскільки саме від вчасності прийнятих рішень і виконаних дій залежить успіх у жорсткій конкурентній боротьбі.

Неможливо приймати рішення щодо майбутнього варіанта стратегії, не усвідомивши, якої стратегії дотримується підприємство тепер. Визначаючи вид нинішнього підприємства, враховують такі зовнішні і внутрішні фактори: якої стратегії дотримується підприємство тепер. А саме, широту діяльності підприємства, різноманітність продукції, що виготовляється; загальний характер і природу купівель і продаж підприємством; частин своєї власності; структуру та спрямованість діяльності підприємства за останній період; можливості, на які орієнтувалося підприємство у своєму розвитку; його цілі; критерії розподілу ресурсів і структур капіталовкладень; ставлення до фінансового ризику; стратегії окремих функціональних сфер.

На практиці суб'єкт аграрного бізнесу може водночас реалізовувати кілька стратегій. Це особливо характерне для широко диверсифікованих суб'єктів аграрного бізнесу. Отже, в межах базової

стратегії будь який суб'єкт аграрного бізнесу може вибрати один із кількох напрямків дій, що називаються стратегічними альтернативами.

Література.

1. Бірченко Н.О. Гіржева О.М. Методи фінансування ризику діяльності підприємства. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2018. № 1. С. 10-13.

2. Гіржева О.М. Особливості формування маркетингово-збутових стратегій аграрних підприємств. Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства: Економічні науки. 2020. Вип. 210. С. 184-191.

3. Таран Н.В., Гіржева О.М. Сучасні напрямки забезпечення конкурентоспроможності аграрної продукції України. Український журнал прикладної економіки. 2020. Том 5. № 2. С. 243-250.

4. Хлопоніна-Гнатенко О.І., Гіржева О.М., Печена А.К. Концептуальні засади стратегічного планування діяльності підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2017. № 12(5). С. 4-6.

5. Shibaeva N., Baban T., Prokhorova V., Karlova O., **Girzheva O.**, Krutko M. Methodological bases of efficiency of organizational and economic mechanism of regulatory policy in agriculture. Global Journal of Environmental Science and Management. 2019. pp. 160-171.

HISTORY OF ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF ANALYSIS OF ECONOMIC ACTIVITY

***ZAICA S., PH.D., ASSOCIATE PROFESSOR,
KHARKIV PETRO VASYLENKO NATIONAL TECHNICAL
UNIVERSITY OF AGRICULTURE***

***SYNELNYKOV V. PH.D., ASSOCIATE PROFESSOR,
BELARUSIAN STATE AGRARIAN TECHNICAL UNIVERSITY***

Economic analysis, like any other science, has a history of development. It is inextricably linked with the state of the economy of a particular formation. All the changes that have taken place have been the result of the improvement of economic relations and the development of economic science in general.

The emergence and development of business analysis is associated with the emergence and development of accounting and management science. According to scholars [3, 6], "Treatise on Accounts and Records" by Luca Pacioli is the basis not only of accounting but also of financial

analysis.

The ancestor of systematic analysis at the enterprise level is considered to be the French scientist Jacques Savary (XVII century), who introduced the concept of synthetic and analytical accounting. His ideas were deepened in the XIX century by the Italian Giuseppe Cerboni.

Significant theoretical and practical development of microeconomic analysis was in the era of market relations, ie in the second half of the XIX century, and its separation into a special field of knowledge occurred in the first half of XX century.

The formation of AGD is due, firstly, to the need to meet the practical need for it, which arose in connection with the development of productive forces, improving production relations, expanding production, and secondly - with the development of economics in general.

The analysis of economic activity was formed as a result of differentiation of economic sciences. As a result, it became the most important means of managing the economy of the enterprise, identifying reserves to improve the efficiency of its activities.

In the history of formation and development of the analysis of economic activity scientists [1-7] allocate four stages:

– And - from the beginning of the XIX century. before the October Revolution of 1917;

– II - from the October Revolution to the Second World War (1917–1941 pp.);

– III - war and post-war periods (1941–1991 pp.);

– IV - from the beginning of political independence to the present day (from 1991 to the present).

Currently, during the analysis of economic activity, much attention is paid to improving the methodology and tools of analytical research. Economic-mathematical methods and models, heuristic methods, functional-cost analysis, SWOT-analysis, margin analysis, etc. are more widely used.

In the Republic of Belarus, the creation and development of its school of economic analysis is associated with Doctor of Economics, Professor N. Dembinska (in the 70s of the XX century). Currently, a significant contribution to the development of AGD is made by such well-known economists as G. Savitska, V. Strazhev, L. Kravchenko, D. Pankov, L. Ermolovich [4-6].

In general, economic analysis is a system of specialized knowledge related to the study of economic development trends, scientific

substantiation of plans, management decisions, monitoring their implementation, evaluation of results, search, measurement and justification of economic reserves to improve efficiency and develop measures to their implementation.

In Ukraine, the fourth stage of development of economic analysis began with the proclamation of the Act of Independence of Ukraine by the Verkhovna Rada on August 24, 1991, which opened a new era in the history of Ukraine, and continues to this day.

This period is characterized by the transition from a command to a market economy, integration into the world economic space. Therefore, the economic analysis of this period is multi-sectoral in nature and aims to conduct a comprehensive assessment of domestic resource potential, study and justify ways to improve the welfare of citizens, structural adjustment of the economy, privatization of the economy.

Thus, today economic analysis is a system of special knowledge that allows studying, evaluating and predicting the causal links of social economic, organizational, technological, environmental, political and other phenomena and processes.

Literature.

1. Заїка С.О. Аналіз ефективності використання земельних ресурсів / С.О. Заїка, Л.С. Харчевнікова // Харків: Вид-во «Міськаррук», 2014. – 24 с.

2. Заїка С.О. Оперативний аналіз виробничої діяльності підприємств АПК [Навчальний посібник] / С.О. Заїка, А.В. Півень. – Харків: Вид-во «Міськаррук», 2010. – 113 с.

3. Заїка С.О. Становлення і перспективи розвитку економічного аналізу в Україні / С.О. Заїка, В.А. Грищенко // Вісник ХНТУСГ: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2016. – Вип. 174. – С. 136-144.

4. Зеленевский А.А. Экономика предприятий АПК: учебно-методическое пособие для практич. и самост. занятий / А.А. Зеленевский; БГАТУ, Кафедра экономики и организации предпр. АПК; авторы: А.А. Зеленевский, В.М. Синельников. - Минск, 2006. - 144 с.

5. Ковтунов А.В. Анализ производственно-хозяйственной деятельности. Практикум: учебно-методическое пособие / А.В. Ковтунов, С.К. Маталицкая. – Минск: БГАТУ, 2020. – 112 с.

6. Савицкая Г.В. Экономический анализ: учеб. / Г.В. Савицкая. – 12-е изд., испр. и доп. – Мн. : Новое знание, 2007. – 679 с.

7. Сіменко І.В. Аналіз господарської діяльності : навчальний посібник / за заг. ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової. – К. : «Центр учбової літератури», – 2017. – 384 с.

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ТА ВИБОРУ СТРАТЕГІЙ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

*МУШТАЙ В. А., К.Е.Н., ДОЦЕНТ,
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ*

За сучасних ринкових умов функціонування для вітчизняних підприємств особливо гостро постає питання обрання виваженого підходу до ефективного розвитку їх діяльності, підсилення конкурентного становища на ринку через максимальну орієнтацію на виявлення та задоволення потреб споживачів, отримання запланованого розміру прибутку за реалізації визначеної місії та поставленої мети. Сьогодні формування маркетингової стратегії для суб'єктів господарювання являється основою планування подальшого стратегічного розвитку, виживання в кризових умовах, переорієнтації, опанування нових та закріплення поточних позицій на ринках збуту. Тому, потреба формування та подальшого вибору стратегії діяльності являється важливою складовою успішного функціонування будь-якого суб'єкту господарювання.

На кожній стадії свого життєвого циклу організація має певні параметри, котрі надають уяву про умови її функціонування, характеризують поточний стан та перспективи подальшого розвитку. Слід розуміти, що сучасні ринкові умови пред'являють нові вимоги до всіх без винятку суб'єктів господарювання. Останні обумовлюються не тільки все зростаючим рівнем конкуренції та високими вимогами до параметрів якості продукції та послуг, але й спроможністю до вчасного та гнучкого реагування на зміни зовнішнього середовища, які можуть нести як можливості так і загрози. Тож, успішна організація має представляти собою єдиний організм, де саме стратегія виступатиме об'єднуючою ланкою всіх його складових.

Під час формування стратегії доцільно спиратись на наступні принципи: орієнтація на довгострокові глобальні цілі підприємства як господарюючого суб'єкта та економічні інтереси його власників; багатоваріантність можливих напрямів розвитку, що зумовлюється динамічністю зовнішнього оточення підприємства; безперервність розробки стратегії, постійна адаптація до виникаючих змін як у зовнішньому, так і у внутрішньому оточенні підприємства.

Задля отримання результативної, адекватної, надійної, здатної забезпечити створення та підтримку конкурентних переваг підприємства на цільовому ринку стратегії розвитку підприємства, має

бути певна послідовність під час її формування та подальшого обґрунтованого вибору. За результатами досліджень нами було виявлено деякі розбіжності відносно кількості виокремлюваних етапів в процесі формування стратегії, їх змісту, послідовності виконання та критеріїв вибору найбільш доречної стратегії подальшого розвитку підприємства.

Проте серед множини існуючих підходів в формуванні та виборі стратегії розвитку підприємства, в тому числі й маркетингової діяльності, нами виділено декілька, які за нашим особистим переконанням найбільш змістовно розкривають сутність даного процесу та ефективні у практичній діяльності.

Зокрема, Олійник А.В. пропонує виокремлювати сім основних етапів в процесі формування стратегії з відповідним змістовним наповненням кожного з них. Автор, як і більшість науковців, пропонує процес формування стратегії розвитку підприємства розпочинати з визначення місії його існування. За другий етап має здійснюватися аналіз зовнішнього середовища з визначенням ступеню впливу його основних факторів, таких як кон'юнктури ринку, сили позиції контрагентів ринкового середовища, конкурентних переваг його конкурентів та ефективність їх маркетингових заходів в досягненні поставлених цілей на діяльність самого підприємства [2, с. 123].

При цьому в розрізі даного питання автори Сотник І.М., Мазін Ю.О. та Супрун О.В. пропонують при аналізі оточуючого середовища використовувати матричні методи, зокрема SWOT та PEST-аналізи. За переконанням даного авторського колективу використання зазначених матричних методів сприятиме можливості отримання максимально точної оцінки власної стратегічної позиції за низкою базових показників та формуванню потенційного рівня конкуренції, на який слід буде орієнтуватися підприємству в процесі формування стратегії розвитку [3, с. 98 - 99].

Наступним етапом, за наведеним вище процесом формування стратегії розвитку підприємства, має здійснюватися оцінка сильних та слабких сторін діяльності підприємства та його конкурентоздатності, що в цілому передбачає змістовний аналіз внутрішнього середовища підприємства.

В розрізі четвертого етапу доцільно формувати систему стратегічних цілей підприємства виходячи з його ресурсного потенціалу та стратегічних ринкових позицій. П'ятим має бути етап, що включатиме розробку можливих стратегічних альтернатив

розвитку підприємства з подальшим впровадження системи заходів, котрі спрямовуватимуться на реалізацію обраного варіанту стратегії. На заключному етапі формування стратегії розвитку пропонується контролювати процес реалізації стратегії та здійснювати її коригування за необхідності.

Цікавим на наш погляд є методичний підхід у формуванні стратегії розвитку підприємства запропонований науковцями Гудзь О.І. та Мусійовською О.Б. Авторки в своїй праці виокремлюють два основні етапи у формуванні стратегічного напрямку діяльності господарюючого суб'єкту, а саме базовий етап та апробаційний етап [1, с. 335].

Зупинимось на деяких відмінностях даного методичного підходу до формування стратегії розвитку підприємства.

Тож, порівняльний аналіз з попереднім підходом, окрім чіткого розподілення даного процесу на два етапи дозволив виявити розбіжності в кількості кроків в ході розробки самої стратегії.

Зокрема, авторками виокремлюється етап з формування аналітичної бази задля прийняття рішення про вибір стратегії розвитку. На цьому етапі передбачається здійснення кількісної оцінки виокремлених стратегій за низкою фінансово – економічних показників. В подальшому, вибір стратегії має здійснюватися з огляду на прорахований в межах кожної із стратегічних альтернатив інтегральний показник, що покликаний відображувати розвиток підприємства.

Вказаний узагальнюючий показник має включати в себе наступні групи показників: показники продукції (якість продукції; частка експорту (в разі якщо підприємство займається зовнішньоекономічною діяльністю; коефіцієнт оновлення продукції); показники фінансової стійкості (коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт фінансової незалежності; коефіцієнт фінансового ризику); показники виробничої стійкості (частка оборотних активів у майні підприємства; частка запасів в оборотних активах; матеріаломісткість; фондвідадача); техніко-технологічні показники (коефіцієнт оновлення основних засобів; коефіцієнт придатності основних засобів; коефіцієнт змінності); показники рентабельності (рентабельність продукції; рентабельність власного капіталу; рентабельність активів); показники соціальної стійкості (плінність кадрів; продуктивність праці; коефіцієнт підвищення кваліфікації; достатність заробітної плати); показники забезпечення інформацією (показник якості організації обміну інформацією на підприємстві;

показник якості формування єдиного простору інформації; показник якості організації уніфікованого банку інформації підприємства) [1, с. 336 -338].

Позитивно слід вважати динаміку до зростання значення інтегрального показника розвитку підприємства. За проведеними розрахунками стратегія розвитку підприємства має обґрунтовано визначатися з огляду на межі значень інтегрованого показника розвитку підприємства. Зокрема, активно – наступальну стратегію слід обирати в разі, якщо значення розрахованого інтегрального показника знаходитиметься в діапазоні від 0,87 до 1,0; стратегія ринкової ніші є обґрунтованою за результату від 0,74 до 0,86; пасивно - наступальна стратегія доречна за ситуації потрапляння значень показника в межі від 0,41 до 0,73. Якщо ж значення інтегрального показника розвитку виявляться мінімальними від 0 до 0,4 – доречним буде вибір захисної стратегії.

Науковець Філіпішина Л.М., інтегральний показник рівня стійкого розвитку підприємства пропонує визначати за середньою геометричною за комплексними показниками економічних, екологічних, соціальних, ринкових індикаторів та індикаторів ризику [5, с.284].

Перелічені вище заходи з формування та вибору стратегії розвитку підприємства висвітлюють зміст базового етапу даного процесу. В розрізі другого – апробаційного етапу передбачається послідовна реалізація обраної стратегії, моніторинг результатів та власне коригування.

Як справедливо зазначає Ступчук С.М., на початкових етапах формування стратегії розвитку підприємства досить складно здійснити точний прогноз усіх можливостей, котрі можуть виникнути під час конкретизації цілей та шляхів і засобів їх досягнення. Саме це й обумовлює, в разі подальшого виникнення більш повного обсягу інформації, потребу коригування обраних стратегічних напрямів розвитку або ж перегляду обраної стратегії в цілому [4, с. 171].

Потребує на увагу методичний підхід до вибору стратегії розвитку підприємства з урахуванням динаміки його ринкової вартості та стадії життєвого циклу, розроблений науковцями Хаустовою В. Є. та Хоменко О. І. В межах даного підходу авторським колективом запропоновано чотири етапи в процесі вибору стратегії розвитку підприємства з урахуванням стадії його життєвого циклу та динаміки ринкової вартості з чітким формулюванням мети до кожного з визначених етапів [6, с. 198 - 202]:

1) оцінка стадій життєвого циклу підприємства, основного метою якого зазначено визначення положення підприємства на кривій його життєвого циклу;

2) розрахунок ринкової вартості підприємства. Вартість підприємства науковці пропонують визначати через ринкову вартість його акцій, яка, у свою чергу, залежить від оцінювання самого підприємства безпосередньо ринком через показники попиту на продукцію, що виробляється, рівня сучасності основних засобів, кваліфікації персоналу, прибутковості та рентабельності та ін. При цьому пропонується враховувати, що зазначені характеристики визначаються зовнішнім середовищем, наприклад, конкурентне становище підприємства на ринку. Тобто, капіталізація суб'єкта господарювання розглядається як економічний індикатор довіри, котрий й показує відношення до нього на ринку;

3) визначення тісноти взаємозв'язку між ринковою вартістю та стадією життєвого циклу підприємства. Важливість визначення вказаного зв'язку полягає у припущенні: у разі відповідності динаміки та тенденцій зміни ринкової вартості суб'єкта господарювання на ринку етапам його життєвого циклу є доцільність проведення аналізу недооціненості або переоціненості підприємства задля формування стратегічних та тактичних заходів щодо управління вартістю підприємства в межах тієї чи іншої фази його життєвого циклу для менеджменту організації;

4) формування аналітичної бази для прийняття управлінських рішень та вибір стратегії розвитку підприємства. В розрізі зазначеного етапу передбачається побудова кривих життєвого циклу підприємства та ринкової вартості з подальшим аналізом поведінки вказаних графіків у часі та побудовою дерева сценаріїв прийняття рішень.

За підсумками свого дослідження, Хаустова В. Є. та Хоменко О. І. наголошують на ефективності матричного підходу при визначенні напрямку стратегічного розвитку діяльності підприємства, пропонуючи до практичного застосування матрицю 3*5. Обґрунтований вибір стратегічного напрямку розвитку маркетингової діяльності підприємства пропонується визначати виходячи з двох виокремлених параметрів, а саме стадії життєвого циклу підприємства та динаміки його ринкової капіталізації [6, с. 198 - 202].

Підсумовуючи все вище викладене, доходимо висновку, що проблема відсутності цілісних, грамотно сформованих та обґрунтовано обраних стратегій розвитку вітчизняних підприємств, їх маркетингової діяльності може бути вирішена за умови передачі

функції формування та вибору стратегій розвитку підприємств до маркетингових служб чи відділів, фахівцям з належними методичними та практичними знаннями. Розглянуті методичні підходи вітчизняні підприємства можуть використовувати у практичній діяльності, оскільки на наш погляд вони є дієвими інструментами при формуванні та виборі стратегій розвитку підприємств, а також корисним важелем в процесі прийняття стратегічних рішень в межах корпоративної та функціональних, в тому числі й маркетингових стратегій.

Література.

1. Гудзь О.І., Мусійовська О.Б. Методичний підхід до обґрунтування стратегії розвитку підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. Вип. 22. С. 334 – 340. URL: <http://global-national.in.ua/archive/22-2018/66.pdf> (дата звернення: 06.02.2021).
2. Олійник Л.В., Кузнецова А.П. Методологічні засади формування стратегії розвитку підприємства. *Економіка і організація управління*. 2018. №3(31). С. 118 – 126. URL: <http://surl.li/mxuf> (дата звернення: 06.02.2021).
3. Сотник І.М., Мазін Ю.О., Супрун О.В. Формування стратегії стійкого економічного розвитку молокопереробного підприємства. *Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка»*. 2016. Т. 21. Вип. 7(2). С. 98–104. URL: <http://surl.li/mxum> (дата звернення: 07.02.2021).
4. Ступчук С.М. Формування системи цільових показників як складова стратегії розвитку підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні наук»*. 2014. № 3. Т. 3. С. 168–172. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchnu_ekon_2014_3%283%29_36 (дата звернення: 07.02.2021).
5. Філіпішина Л.М. Інтегральна оцінка стійкості розвитку промислових підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 19. С. 280 – 285. URL: <http://global-national.in.ua/archive/19-2017/56.pdf> (дата звернення: 07.02.2021).
6. Хаустова В. Є., Хоменко О.І. Методичний підхід до формування стратегії розвитку підприємства з урахуванням динаміки його ринкової вартості та положення на кривій життєвого циклу (на прикладі підприємств галузі чорної металургії України). *Проблеми економіки*. 2014. № 4. С. 197-205. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2014_4_25 (дата звернення: 06.02.2021).

РОЗРОБКА СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

*ОВЕЦЬКА О.В., КАНД. ЕКОНОМ. НАУК, ДОЦЕНТ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І ГАЗУ*

Процеси модернізації потенціалу промислових підприємств в Україні, на думку фахівців [1,с.22], «пов'язані з забезпеченням його відтворення в конкурентному середовищі, структурною трансформацією і реконструкцією, технічним озброєнням і диверсифікацією виробництва конкурентної продукції... стають невід'ємним атрибутом процесу реалізації стратегії соціальних та економічних реформ, спрямованих на удосконалення економічних механізмів розвитку».

Узагальнення категорійного апарату потенціалу розвитку підприємства дозволяє охарактеризувати його як «комплекс взаємопов'язаних ресурсів і можливостей щодо їх раціонального використання з метою максимізації задоволення потреб споживачів, створення конкурентних переваг і забезпечення стратегічного управління розвитком підприємства в динамічному середовищі» [2]. Особливості формування потенціалу розвитку промислового підприємства як складової економічної безпеки було розглянуто на прикладі ВО "Карпати".

Підприємство виготовляє електрокабельну продукцію для автомобілів марок: "Volkswagen Touareg", "Porsche Cayenne", "Mercedes C-class", "Mercedes E-class" (усі комплектуючі, деталі та сировина для виготовлення - іноземного походження та постачаються на підприємство на умовах давальницької сировини; понад 90% продукції реалізовується на експорт у Великобританію, Румунію, Чехію, Словаччину, Польщу та інші країни) [3]. Як показав проведений аналіз, ДП "ВО "Карпати" володіє сьогодні достатньо потужним виробничим потенціалом (у виробництві кабельно-провідникової продукції застосовується новітня технологія виробництва ПВХ (полівінілхлорид) тонкостінних провідників, що забезпечує мініатюризацію та значне зменшення ваги та є вимогою виробництва майбутнього; виготовлення кабельних джгутів здійснюється на стендах роторного конвеєра; виробництво кабельно-

провідникової продукції атестоване за міжнародною системою якості DСТV ISO 9001:2000 та ISOTS 16949).

Роботи проводяться із залученням фахівців Київського науково-дослідного інституту інноваційних технологій і енергозбереження в енергетиці, проте недостатня інноваційна активність підприємства в питаннях розробки та випуску наукомісткої продукції у відповідності до його профілю (підприємство належить до військово-промислового комплексу) створюють, на нашу думку, певні потенційні загрози економічній безпеці підприємства та вимагають створення дієвого механізму управління безпекою.

Під управлінням економічною безпекою промислового підприємства слід розуміти безперервний процес забезпечення «стабільності його функціонування, фінансової рівноваги і регулярного отримання прибутку, а також можливості виконання поставлених цілей і завдань, здатності його до подальшого розвитку і вдосконалення на різних стадіях життєвого циклу підприємства і в процесі зміни конкурентних ринкових стратегій» [4, с.76]. При оцінюванні рівня економічної безпеки підприємства необхідно, на думку експертів, враховувати «не лише результати діяльності підприємства на поточну дату, а й потенціал, тобто здібності підприємства до забезпечення економічної безпеки підприємства в майбутньому».

Розробка механізму управління економічною безпекою є індивідуальною для кожного суб'єкта господарської діяльності, що потребує врахування його стратегічних цілей і вирішення комплексу складних та багатоаспектних завдань [5, с.448]. Тому сьогодні виникає нагальна необхідність у розробці сучасної системи економічної безпеки промислового підприємства, заснованої як на загальних принципах (серед основних - оперативності, адаптивності, комплексності), так і специфічних завданнях розвитку стратегічного потенціалу конкретного підприємства.

Література.

1 Потенціал і розвиток підприємства: навч. посібник / Сабадирьова А.Л., Бабій О.М., Куклінова Т.В., Салавеліс Д.Є. Одеса: ОНЕУ, 2013. 343 с.

2. Вовк О. М., Дудік А. О. Управління потенціалом розвитку підприємства: стратегічний підхід. *Економічний простір*. № 162. С. 53-56. URL: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/162-9> (дата звернення: 12.04.2021).

3 ДП ВО «Карпати»: офіційний сайт. URL: <http://dpkarpaty.com.ua/> (дата звернення: 12.04.2021).

4 Отенко І. П., Іващенко Г. А., Воронков Д. К. Економічна безпека підприємства: навч. посібник. Харків: ХНЕУ, 2012. 256с.

5 Оніщенко М.А. Сюркало Б.І. Особливості механізму управління економічною безпекою підприємства. *Економіка і суспільство*. 2018. № 16. URL: <http://economyandsociety.in.ua> (дата звернення: 12.04.2021).

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ

***ЗАЙКА О.В., АСИСТЕНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Інтернет - це глобальний засіб комунікацій, що забезпечує високошвидкісний обмін текстовою, графічною та іншою інформацією з широкомасштабним охопленням аудиторії простором. В даний час кожен користувач Інтернету має уявлення про його переваги [1-7]:

— Інтернет-маркетинг забезпечує кращі результати і доходи, ніж традиційні канали маркетингу.

— Негайні кількісні результати. Можна виміряти кожен дію від кліків, відвідувань, реєстрацій і покупок.

— Детальна статистика, відстеження конверсії, CTR, ROI та інших показників.

— Менше накладних витрат в порівнянні з інвестиціями в оф-лайн-магазини.

— Можливість відстежувати переваги клієнта. Це дуже корисно для персоналізації пропозицій для клієнта.

— Відносини з клієнтами. Можна підтримувати постійні відносини з клієнтами, відправляючи наступні електронні листи про пропозиції, нові продукти та послуги.

— Зручність клієнтів. Можна вести бізнес он-лайн цілодобово, не турбуючись про терміни роботи. З іншого боку, клієнти також можуть купувати продукти на свій вибір у будь-який час протягом дня, не відвідуючи магазини фізично.

- Універсальність. Підходить майже для всіх сфер діяльності.
- Більш широке охоплення клієнтів. Можна продавати товари в будь-якій частині країни без фактичного відкриття торгових точок.
- Висока ефективність. Так як залучення користувачів до ресурсу може бути необмеженим.

Але в той же час, незважаючи на безліч переваг, розвиток Інтернет-маркетингу характеризується рядом недоліків, серед яких [1-7]:

- Інтернет-шахрайство. Можна зіткнутися з неетичною і шахрайською практикою Інтернет-маркетингу. Підроблені торгові марки і логотипи можуть бути використані без перевірки. Це може згнатьбити репутацію.

- Розміщення реклами. Це може захаращувати web-сторінку.

- Потреба спеціальної експертизи. Поряд з фундаментальним маркетингом, для освоєння Інтернет-маркетингу необхідно розуміння технологій пошукових систем, методів реклами, створення контенту і логіки.

- Недоступність для сільської місцевості. Крім того, люди похилого віку рідко користуються перевагами покупок в Інтернеті.

- Негативні відгуки про товари, які можуть різко скоротити продажі товарів чи послуг.

Світ он-лайн-маркетингу продовжує розвиватися, так як рекламодавці, виробники та постачальники технологій знаходять інноваційні способи обробки Інтернет-реклами таким чином, щоб це було вигідно для покупців та рекламодавців.

Аудиторія компаній в Інтернеті збільшується щодня, оскільки інформація в глобальній мережі поширюється з величезною швидкістю. І компанії, які активно впроваджують в свою діяльність маркетинг, реалізований в Інтернеті, мають явні конкурентні переваги, до яких варто додати - можливість для успішного розвитку комерційної діяльності за рахунок нарощування обсягів товарного і грошового обігу.

Література.

1. Kyvatko T., Zaika S. (2020). Benchmarking as an element of marketing activities of ukrainian enterprises // Modern scientific and technical methods of management information flow and their influence on the development of society. Abstracts of V International Scientific and Practical Conference. Frankfurt am

Main, Germany, p. 12-14. URL: <http://isg-conf.com>.

2. Kyvatko T., Zaika S., Gridin A. (2020). The impact of marketing on agricultural business development. The 6 th International scientific and practical conference "Perspective directions of science and practice"(02-03 March, 2020). Athens, Greece, p. 257-259.

3. Zaika S., Kuskova S., Zaika O. (2021). Trends of marketing development in the condition of digital economy. Economy digitalization in a pandemic conditions: processes, strategies, technologies: International scientific conference (January 22-23, 2021. Kielce, Poland). Riga, Latvia : "Baltija Publishing", P. 150-154. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-028-5-31>

4. Амирова Д.Р. (2018). Преимущества использования инструментов Интернет-маркетинга для современных компаний // Экономика и бизнес: теория и практика. – 2018. – 2. – С. 14-17.

5. Заїка С.О., Кускова С.В. (2000). Сутність маркетингової концепції управління товарною політикою підприємства. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Сучасний маркетинг: стратегічне управління та інноваційний розвиток": до 90-річчя заснування ХНТУСГ, 30 квітня 2020 р. Харків: ХНТУСГ, С. 95-96.

6. Зеркалий Н.Г., Юдин Д.А. (2016). Интернет-маркетинг как перспективное направление развития бизнеса // Сборник: восемнадцатой студенческой научно-практической конференции. – С. 963-966.

7. Трунова А.А. (2016). Теоретические основы Интернет-маркетинга // Экономика и управление в XXI веке: тенденции развития. – № 31. – С. 35-40.

ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ НОВИХ ПІДХОДІВ УПРАВЛІННЯ БУДІВЕЛЬНИМИ ПРОЦЕСАМИ

***ІЧЕТОВКІН А.О., АСПИРАНТ,
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ***

Необхідність застосування нових сучасних інтегрованих підходів управління в будівельній галузі, обґрунтована тим, що будівельна галузь, як і інші галузі економіки зазнала значних змін та потрясінь, через «коронакризу». Зниження обсягу всіх видів будівельних робіт потягнуло вниз усю галузь. Падіння будівництва і усіх пов'язаних галузей вже зараз оцінюється в 20% [2]. Відповідно зростання ризиків, розширення їх впливу та зростання наслідків надалі, буде потребувати від будівельних компаній нестандартних рішень та підходів в управлінні. Крім того, додатковими викликами можуть стати нові вимоги якості будівництва, наприклад: трендом стає

зведення енергоєфективних будинків в Україні; через пандемію коронавірусу до житлової і особливо комерційної нерухомості висувають нові вимоги щодо соціальної дистанції та вентиляції та ін.. Саме модель постановки бізнесу виявляється ключовим чинником, що визначає здатність компанії вистояти в умовах падіння ринку і неплатоспроможності замовників [7].

Майбутні тенденції багато в чому будуть залежати від динаміки відновлення економіки та державного регулювання. Разом з тим, в урядовій Програмі стимулювання економіки для подолання наслідків Covid-19 «Економічне відновлення», відсутні будь-які цільові заходи з підтримки будівельної галузі, або розвитку іпотечного кредитування [5]. Відносно позитивним напрямом підтримки галузі, можна вважати початок реалізації реформи, хоча більшість ініціатив якої є поки що на стадії законопроектів та викликають багато дискусій, особливо стосовно «оптимізації» державних органів, регулюючих будівельну галузь, з метою знищення корупційних ризиків, є і певні позитивні результати:

19 жовтня 2019 року набрав чинності Закон України «Про внесення змін до ЗУ «Про будівельні норми» щодо удосконалення нормування у будівництві», яким запроваджено нові методи нормування в будівництві [4]. До цього в Україні було дозволено використовувати лише розпорядчий метод формування будівельних норм, яким містив виключно по елементний опис об'єкта нормування, що виключало можливість застосування альтернативних проектних рішень, конструкцій, матеріалів тощо, унеможливило прозоре та швидко впровадження інноваційних технологій. На підставі цього методу були розроблені радянські ДБН. Альтернативні методи нормування в будівництві, успішно використовуються в економічно розвинених країнах ЄС, США, Канаді та Японії та ін.. Відповідно, законодавчо, окрім розпорядчого методу (покрокової інструкції), передбачено застосування двох нових методів нормування: 1) параметричний метод, передбачає встановлені параметри до об'єкта нормування [1]. Такими параметрами визначено якість, безпеку та функціональність. Згідно з даним методом, об'єкт нормування має відповідати певним критеріям, проте, проектувальнику та забудовнику надається можливість приймати альтернативні рішення загалом дотримуючись вимог безпеки, якості та функціональності. 2) цільовий метод поєднує в собі елементи розпорядчого та параметричного методів. Сутність даного методу полягає у встановленні вимог до

об'єкта нормування у будівництві, визначенні цілей та конкретних критеріїв оцінки технічних характеристик об'єкта нормування.

На нашу думку, це створює передумови до застосування інтегрованого управління з використанням відповідних організаційно – технічних рішень, що здатні задовольнити як вимоги менеджменту якості та ризик-менеджменту в будівництві. Крім того, реалізація норм Закону дозволить спростити процес розробки, затвердження та застосування будівельних норм, а українським забудовникам надасть можливість застосовувати в управлінні сучасні методи, технології (в т. ч. BIM – технології), організаційно – технічні рішення та новітні підходи; підвищити якість та збільшити обсяги будівництва, що в перспективі може позитивно вплинути на вихід із кризи та розвиток будівельної галузі загалом [6].

Наступним позитивним здобутком, можна вважати запроваджену, діджиталізацію адміністративних послуг у сфері будівництва. 17 жовтня 2019 року був прийнятий, а 01 грудня 2019 року набрав чинності ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку надання адміністративних послуг у сфері будівництва та створення Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва» [3]. Законом визначено впровадження наступних складових елементів Електронної системи: єдиного реєстру будівельної діяльності; електронних кабінетів для користувачів; офіційного порталу електронної системи, єдиного реєстру документів, які надають право виконувати підготовчі та будівельні роботи, засвідчують факт прийняття в експлуатацію об'єктів нерухомості, а також містять відомості про повернення на доопрацювання, факти відмови у видачі документів, скасування та анулювання ліцензій, сертифікатів та інших видів дозвільної документації [3]. Відповідно це забезпечує прозорість процесів в галузі, знижує корупційну складову, а в перспективі може сприяти формуванню певного банку даних, які будуть мати інформаційний зміст для прийняття рішень в умовах ризиків [7].

Стан будівельної галузі, та ризики, які притаманні їй сьогодні, потребують від менеджменту нестандартних рішень та застосування сучасних підходів управління, але державна підтримка та реформи, безумовно, здатні прискорити процес виходу з кризи та надати потужний поштовх для розвитку галузі.

Література.

1. Брикайло Ю. Параметричний метод нормування в будівництві з 19.10.2019 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://dreamdim.ua/ru/parametrychnyj-metod-normuvannya-v-budivnytstvi/> (дата звернення 30.03.2021). – Назва з екрана.

2. Григоренко Ю. Хітка споруда: криза в будівельній галузі поглиблюється [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://gmk.center/ua/posts/hitka-sporuda-kriza-v-budivelnij-galuzi-pogliblujetsya/> (дата звернення 30.03.2021). – Назва з екрана.

3. ЗАКОН УКРАЇНИ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку надання адміністративних послуг у сфері будівництва та створення Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/199-20#Text>

4. ЗАКОН УКРАЇНИ Про внесення змін до Закону України «Про будівельні норми» щодо удосконалення нормування у будівництві [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-20#Text>

5. ПРОГРАМА СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ COVID – 19: «ЕКОНОМІЧНЕ ВІДНОВЛЕННЯ» – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/Prezentacii/Programa%20Ekonomichne%20stymyluvannia/progr-covid19-analytics.pdf> (дата звернення 30.03.2021). – Назва з екрана.

6. Nasirzadeh, F., Khanzadi, M., Afshar, A., & Howick, S. (2013). Modeling quality management in construction projects. *International Journal of Civil Engineering*, 11(1), 14-22.

7. Serpella, A. F., Ferrada, X., Howard, R., & Rubio, L. (2014). Risk management in construction projects: a knowledge-based approach. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 119 (2014), 653-662.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ УПРАВЛІННЯ ПОТОКАМИ БУДІВЕЛЬНИХ ВІДХОДІВ, ЯК ПОТЕНЦІЙНИМИ ВТОРИННИМИ РЕСУРСАМИ ГАЛУЗІ

*ШУВАЄВ А.А., АСПИРАНТ,
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ*

В світі постійно зростає потреба в сировині, виробництво якої стає все дорожчим. З урахуванням сучасних тенденцій в економіці, підприємства будівельної галузі, як такої, що є найбільш матеріалосмною галуззю економіки, найбільш вразливі до обмеженості ресурсів.

Приймаючи до уваги існуючі підходи до управління відходами будівництва та зносу [3-6], можемо стверджувати, що на сьогоднішній день, в Україні не існує чіткої концепції та траєкторії руху потоків відходів будівництва в системі збору, захоронення, вторинного використання та переробки будівельних відходів. Широке використання у виробництві будівельних матеріалів відходів промисловості - вторинних продуктів є однією з актуальних проблем науково-технічного прогресу. Це диктується як економічними, так і екологічними вимогами. Зниження енергоємності і трудомісткості будівництва, вартості виробів і конструкцій - важлива і невирішена в повній мірі проблема ресурсозбереження [6].

В країнах ЄС, управління відходами передбачає наявність інтегрованої системи з включенням різних факторів: соціальних, економічних, нормативно – правових, управлінських, технічних, екологічних та ін. [1] Для впровадження концепції управління відходами законодавство країн ЄС, з одного боку - встановлює вимоги до різних аспектів поводження з відходами з урахуванням цільових показників розвитку системи (цільовим показником є обсяг відходів звернених до вторинного обороту та частка відходів, що підлягає захороненню), з іншого - створюють умови для їх досягнення. У більшості країн прийняті закони, що регулюють зберігання і переробку відходів виробництва, проте ступені їх дотримання не однакові: залежать від вартості землі і діючих програм з управління відходами [2].

Слід зазначити, що певні рухи до створення концепції управління відходами, в тому числі будівельної галузі є – а саме схвалена Урядом Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року [7]. Але імплементація та виконання етапів,

зазначених в стратегії поки що залишається на рівні прокламацій. Тому можемо констатувати, що Україна лише на початку цього шляху, на який країни ЄС встали майже тридцять років потому і відповідно зараз мають ефективні та діючі інструменти управління відходами, технологічні можливості та інфраструктуру. Безумовно доцільним є використання зарубіжного досвіду, в том числі країн ЄС, щодо створення ефективної комплексної системи управління відходами. Слід зазначити, що імплементація цього досвіду, буде потребувати створення власної концепції управління, з урахуванням українських реалій розвитку будівельної галузі, структури та розвитку економіки, інфраструктурних можливостей та екологічних соціально-економічних аспектів.

Система управління переробкою будівельних відходів є комплексом взаємопов'язаних заходів, процедур та задач організаційного, технічного, технологічного та економічного характеру, що повинні забезпечувати планомірний та безперервний збір, сортування, транспортування, переробку будівельних відходів та отримання вторинної сировини (матеріалів) із заданими техніко – економічними показниками [2]. Така система необхідна для забезпечення цілеспрямованої діяльності служб замовника, будівельних, проектних, транспортних, постачальницьких та переробних підприємств за рахунок узгодженості дій, збалансованості трудових та матеріально – технічних ресурсів.

Вважаємо, що при створенні комплексної системи управління потоками відходів будівельної галузі необхідно враховувати наступні особливості: різноманіття видів будівельних відходів за матеріалами та варіантами їх поєднання; різноманіття форм та методів збору, сортування, транспортування та переробки відходів; територіальна розгалуженість підприємств з переробки відходів та х недостатня кількість в Україні; обмеженість на тимчасове складування будівельних відходів; значне накопичення будівельних відходів на підприємствах та полігонах.

Таким чином, аналіз факторів [5-6], що впливають на комплексне використання вторинних будівельних ресурсів в сучасних умовах, дозволяє зробити висновок, що загальноприйнятий підхід управління відходами будівництва сприяє здебільшого захороненню відходів на полігонах, що створює антропогенні об'єкти, а використання у вигляді вторинних ресурсів має здебільшого разовий та випадковий характер, існуючі технології і методи переробки будівельних відходів орієнтовані лише на окремі матеріали (бетон,

щебінь, металевий лом, арматури, камінь) а не на усі обсяги відходів будівельної галузі.

Тому ключовими тенденціями управління будівельними відходами, як потенційними вторинними ресурсами, мають стати:

— Практичні: 1) створення нової підгалузі будівельної індустрії; 2) отримання вторинних ресурсів (матеріалів, елементів, конструкцій); 3) збереження сировинної бази (природних ресурсів) на величину отриманих із вторинних ресурсів матеріалів; 4) зниження навантаження на оточуюче середовище, що включає скорочення обсягів полігонів захоронення будівельних відходів (за умови створення безвідходної технології переробки);

— Науково – технічні: 1) класифікація відходів, за можливістю використання, як вторинних ресурсів; 2) визначення сфери застосування вторинних ресурсів; 3) розробка регламентів переробки будівельних відходів; 4) створення необхідної, з позиції ефективної логістики, інфраструктури з прийому та переробки відходів та забезпечення відповідним технічним обладнанням; 5) формування нормативної бази управління відходами та їх переробкою у вторинну сировину, будівельної галузі.

Література.

1. Kumbhar, S., Gupta, A., & Desai, D. (2013). Recycling and reuse of construction and demolition waste for sustainable development. *OIDA International Journal of Sustainable Development*, 6(7), 83-92.

2. Serpa, Nilo & Alves, Gisele & Dayrell, Mariana & Santoro, Aline. Recycled concrete artifacts: towards sustainability of civil construction, *Independent Journal of Management & Production*. 2019. DOI: 10. 1242. 10.14807/ijmp.v10i4.972.

3. Лялюк О. Г., Ратушняк О. Г. Оцінка екологічного життєвого циклу будівельної продукції. Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві, 2014. – № 1. – С.136-140.

4. Лялюк, О. Г., Ратушняк, О. Г., & Лялюк, А. О. (2017). Екологічний менеджмент відходів будівельного виробництва. *Сучасні технології, матеріали і конструкції в будівництві*. Т. 22, № 1: 94-100.

5. Морковська Н. Г., Ахмед Абделрахем. Переробка будівельних відходів, що утворюються в Україні // *Комунальне господарство міст*. Серія: Технічні науки та архітектура, 2019. – №1. – С. 210-214.

6. Погрібний І.Я. Економіка управління відходами з урахуванням сучасних умов переробки [Електронний ресурс] // *Ефективна економіка*, 2012. – №12. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua>. – Назва з екрану. – Дата звернення: 20.03.2021.

7. Розпорядження Кабінету міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 820-р., «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року». URL: **Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.** (дата звернення: 20.03.2021)

СВЯЗЬ МАРКЕТИНГА И ДИЗАЙНА

***ГОВОРЕНЬ И.В., МЭК, УЧРЕЖДЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ ФПБ
«МЕЖДУНАРОДНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ «МИТСО»***

Современный мир диктует свои условия, где мнение о том, что дизайн является только набором художественных методов, направленных на придание предмету какого-либо определенного стиля, уже устарело. Дизайн перестает быть лишь проектированием окружающего предметного мира, его полномочий становится больше, он решает более широкие социально - технические проблемы: вопросы функционирования производства, потребления, существования человека в предметной среде.

Во многих странах дизайн превратился в успешный инструмент маркетинга, задачей которого выступает как создание привлекательного для потребителя товара, так и рождение новых потребностей. Традиционно дизайн используется на последнем этапе реализации маркетинговой стратегии продвижения продукта, где его целью является проектирование не только внешних черт продукта, но, и тех функциональных и структурных взаимосвязей, которые превращают его в единое целое, причем как с точки зрения потребителя, так и с точки зрения производителя.

Как правило, обращаются к дизайну тогда, когда все остальное в производстве и продажах у предприятия уже налажено. Поначалу фирма создает успешно функционирующую производственно - сбытовую систему, а после задумывается о формировании собственного стиля и создании уникальных продуктов. В этом случае требуются услуги профессионального дизайнера. Так, производственный отдел фирмы нацелен только на то, чтобы снизить себестоимость товара и обеспечить его изготовление в соответствующем качестве и объемах, отдел сбыта занят увеличением продаж, а отдел маркетинга - правильным позиционированием изделия на рынке. В этом случае, именно дизайнеру приходится ставить себя на место потребителя и думать о том, понятно ли ему

назначение определенного товара, его качества, использование и уход за ним. Можно сказать, что только при разработке дизайна учитываются потребности будущего владельца, и, в итоге, дизайнер обеспечивает изделию те или иные конкурентные преимущества.

В основном, маркетологи отталкиваются от созданного товара, а затем решают, кто должен быть клиентом. Дизайнеры поступают наоборот, сначала исследуют проблему клиента, после создают для нее решение – сам товар. Связывает их то, что дизайн и маркетинг служат целям фирмы (товара). Как и маркетолог, так и дизайнер ставят задачи и добиваются цели благодаря анализу и исследованию рынка, специфики, востребованности и аудитории. Маркетинг и дизайн связывает бизнес (товар), точнее прогнозирование будущего отклика и впечатления, проектирование поведения, нового опыта и планирование поведения на основе уже имеющихся моделей. Формулой успеха для бизнеса является не только хороший маркетинг, но и хороший дизайн плюс.

Большинство маркетинговых коммуникаций, тесно связано с применением дизайна, который предполагает создание целостного гармоничного визуального образа. Благодаря ему создаются рекламные, презентационные и информационные материалы, которые необходимы для деятельности любой фирмы. Дизайн используют для разработки различного рода маркетинговых коммуникаций:

- Реклама: дизайн печатных модулей для СМИ, видеоряда для телевидения, наружной рекламы, модулей для интернет-рекламы.
- Стимулирование сбыта: дизайн раздаточных материалов.
- PR (связи с общественностью): дизайн печатных модулей для СМИ, видеоряда для телевидения.
- Прямой маркетинг: дизайн сайта, обращений для почтовой рассылки, каталогов.
- Личные продажи: дизайн рекламных и презентационных материалов.
- Упаковка: дизайн упаковки.
- Фирменные сувениры: дизайн оформления сувенирной продукции.
- Спонсорство: дизайн рекламных материалов.

— Сервисное обслуживание: дизайн презентационных материалов, информационных материалов.

Как правило, дизайн в составе маркетинговых коммуникаций это не только красота, эстетичность и удобство, но и финансовый результат. Кроме этого, дизайн помогает завоевать фирме дополнительное конкурентное преимущество на рынке. Именно дизайн позволяет визуально отличаться от конкурентов, что делает фирму или товар уникальными, делает фирму или товар запоминающимися. Удачный, грамотно проработанный дизайн – это основа любого известного бренда. Дизайн превращается в симбиоз художественного искусства, маркетинга и технологий. Более того, дизайн сам становится эффективным инструментом маркетинга, с помощью которого фирма может получить оригинальное изделие, способное обеспечить ей преимущество в конкурентной борьбе на рынке.

Литература.

1. Аронов В. Р. Теоретические концепции зарубежного дизайна / В. Р. Аронов // Библиотека дизайнера. Серия «Зарубежный дизайн» - М.: ВНИИТЭ, 2012. - 122с.

2. Борушко, Н. В. Маркетинговые коммуникации : курс лекций для студентов специальностей 1-26 02 03 «Маркетинг», 1-26 02 02 «Менеджмент (по направлениям)» / Н. В. Борушко. – Минск : БГТУ, 2012.

3. Власть дизайна: ключ к сердцу потребителя / Майк Пресс, Рэйсел Купер; Пер. с англ. А. Н. Поплавская; Науч. ред. Б. П. Буландо. - Минск: Гревцов Паблишер, 2016. - 352 с.

4. Куликова А. В. Маркетинговые коммуникации. Учебно-методическое пособие. – Нижний Новгород : Нижегородский госуниверситет им. Н. И. Лобачевского, 2016.

5. Дизайн в системе маркетинга. [Электронный ресурс] – Режим доступа : https://yandex.by/turbo/stud.wiki/s/marketing/2c0b65635a2bd78a5d53b89521206c26_1.html – Дата доступа : 03.04.2021.

ПРОМЫШЛЕННЫЙ СЕРВИС КАК НЕОТЪЕМЛЕМАЯ ЧАСТЬ СОВРЕМЕННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

*ГОВОРЕНЬ А.Д., СТУДЕНТ 3 КУРСА «БНТУ»
ГОВОРЕНЬ И.В., МЭК, УО ФПБ «МЕЖДУНАРОДНЫЙ
УНИВЕРСИТЕТ «МИТСО»*

Рынок услуг по промышленному сервису представляет собой совокупность производителей и потребителей услуг, а также кредитно-финансовых, маркетинговых и прочих инфраструктурных единиц, взаимодействующих на определенной территории по поводу купли и продажи данных услуг [1].

В современных условиях исключительная интенсивность технологического развития с особым вниманием заставляет относиться к тому, как и какими темпами идет развитие промышленного сервиса. В конечном итоге именно он и определяет, насколько высока будет удовлетворенность потребителей технической продукции и услуг, когда они столкнутся с непосредственной эксплуатацией приобретенной и используемой ими техники.

Сервис - это система обеспечения, позволяющая потребителю выбрать для себя оптимальный вариант приобретения и потребления технически сложного изделия, а также экономически выгодно эксплуатировать его в течение разумно обусловленного срока, диктуемого интересами потребителя [2].

Сервис имеет непосредственную связь со сферой производства, технического усовершенствования, так же сбыта продукта и другими элементами системы маркетинга производителя технической продукции. Связь сервиса со многими другими функциями – это явление закономерное, которое обусловлено особенностями и требованиями современного рынка, а так же широким распространением ориентации на потребителя. Если же на начальном этапе своего развития сервис был направлен на поддержание техники в работоспособном состоянии, то в настоящее время он превратился в важнейший информационный канал для обеих сторон: как производителя, так и потребителя.

Промышленный сервис выступает одним из важных источников идей по совершенствованию конструктивных, технических и качественных показателей продуктов, поступающих на рынок. Сервисный персонал должен принимать активное участие в

разработке требований к новым моделям продукции, спецификации продукта в целом, так как имеет хорошее представление о тенденциях развития спроса, знает требования и запросы потребителей, слабые стороны и дефекты продукта, вызывающие недовольство потребителей.

На протяжении многих лет сформировались различные элементы промышленного сервиса. К таковым относятся:

- Предпродажный сервис, который включает в себя: проверка изделий; консервация; комплектация документацией; консультация покупателей; демонстрация изделий; консервация; передача потребителю;

- Послепродажный сервис, который подразделяется на группы:

- гарантийный сервис: расконсервация; монтаж и запуск; проверка и настройка; обучение работников правилам эксплуатации; обучение специалистов сервиса; наблюдение за изделием в работе; осуществление технического обслуживания; поставка запчастей; ремонт;

- послегарантийный сервис: наблюдение за изделием в работе; осуществление технического обслуживания (при необходимости); поставка запчастей; ремонт; повторное обучение персонала и специалистов сервиса [2].

Целью предпродажного сервиса является подготовка товара к продаже и эксплуатации; максимальное обеспечение сбыта товара, а потребителям его приобретение.

Основными принципами организации промышленного сервиса выступают:

- Производители создают надежное оборудование, которое легко можно адаптировать к разным условиям работы.

- Потребители становятся более требовательными.

- Потребители не хотят обслуживаться у фирм, которые продают все сразу и выбирают специализированные сервисные фирмы.

- Расширение услуг приводит к снижению цен на них.

- Расширение гарантии и контрактов на обслуживание.

- Внедрение системы постоянных перевозок запасных частей, что позволяет минимизировать затраты на их хранение.

- Потребители все чаще требуют дополнительных услуг, как условие оплаты основных услуг.
- Стремление потребителей к самообслуживанию.
- Увеличивается количество сервисных фирм, которые работают на основе договоров франшизы с производителями продукции.
- Увеличение ответственности специалистов по обслуживанию включая коммерческую ответственность.

Таким образом, промышленный сервис создает имидж промышленному предприятию, формирует спрос на его продукцию и устанавливает тесные связи с истребителями. Специалисты по сервисному обслуживанию аккумулируют значительный объем технической и экономической информации, касающейся как работы обслуживаемого ими продукта, так и поведения потребителей.

Литература.

1. Королев, А.В. Экономика предприятий технического сервиса: учебное пособие — Мн. БГАТУ, 2006. — 224 с.
2. Ковалев М.Н. Промышленный сервис: ответы на экзаменац. вопр. — Мн: ТетраСистемс, 2011
3. Пузыревская, А. А. Промышленный сервис : тексты лекций для студентов специальности 1-26 02 03 «Маркетинг» заочной формы обучения / А. А. Пузыревская, П. В. Ястремская. — Минск : БГТУ, 2014. — 118 с.
4. Семенов, В. М. Сервис промышленных товаров / В. М. Семенов, О. Е. Васильева. — М.: Центр экономики и маркетинга, 2001. — 208 с.
5. Уэбстер, Ф. Основы промышленного маркетинга / Ф. Уэбстер. — М.: Издательский дом Гребенникова, 2005. — 416 с.

МОТИВАЦІЯ – ЯК ФУНКЦІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ГОТЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

ЄРЬОМІНА Т.Ю. *, СТУДЕНТКА

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Важливою передумовою розвитку сучасного суспільства в умовах максимального використання нововведень та інновацій є

---

* Науковий керівник – Краля В.Г., к.е.н., доцент

особливе приділення уваги персоналу, що створює передумови для економічного зростання та конкурентоспроможності як окремого працівника, так і підприємства загалом. У кожного працівника крім визначених умов трудової діяльності на підприємстві існують і свої особистісні мотиви та стимули, що спонукають до повсякденного виконання поставлених перед ним завдань. Для визначення аспектів, на які потрібно звертати увагу керівнику, щоб працювати із вмотивованим персоналом, необхідно, в першу чергу, визначити, що ж являє собою поняття мотивація персоналу та які її види які можуть бути застосовані на підприємстві з метою ефективного управління ним.

Мотивування персоналу – це спонукання до дії, процес стимулювання кого-небудь до діяльності, спрямованої на досягнення певної мети, цілі [3].

Розглянемо типи мотивації, що існують та використовуються у закладах готельного підприємства:

1. Зовнішня мотивація – обумовлена зовнішніми для людини обставинами чи стимулами.

2. Внутрішня мотивація – пов'язана не з зовнішніми обставинами, а виникла всередині самої людини, пов'язана із змістом діяльності.

3. Позитивна мотивація – заснована на позитивних стимулах. Це може, наприклад, бути премія або підвищення на посаді за результативне виконання роботи, завдань і т.д.

4. Негативна мотивація – заснована на негативних стимулах. Наприклад, через запізнення на роботу – можна отримати догану і штраф.

5. Стійка мотивація – заснована на потребах людини, так як вона не вимагає додаткового підкріплення.

6. Нестійка мотивація – постійно вимагає додаткового підкріплення.

Мотивацію можна поділити на два види :

- мотивація матеріальна (премія, збільшення заробітної плати, разова виплата бонусів і т.д.);

- мотивація моральна (підвищення за посадою, диплом кращого співробітника, самореалізація, фотографія на стенді і т.д.) [2,3].

Всі ці види мотивації періодично використовують менеджери готельного бізнесу для підвищення ефективності роботи персоналу і виявлення не тільки кращих співробітників, але і гірших.

Вченими досліджено ефективні способи нематеріальної (моральної) мотивації співробітників [1; 4].

1. Звання та шана. Дошка пошани, звання адміністратора/покоївки місяця, різні титули – ось такі «радянські» способи, як і раніше, відмінно себе показують. Просто оголосити співробітникам чіткі правила, як відповідне звання можна отримати.

2. Вибір часу для відпустки. Працівники, що показують найкращі результати отримують право першими обирати період своїх відпусток, інші ж робітники мають вдовольнитися тим, що залишилося. Керівник, обов'язково повинен заздалегідь інформувати про таку систему розподілу, щоб уникнути в подальшому скарг та невдоволень. Хочеш сам обирати коли йти у відпустку – працюй краще.

3. Вибір вихідних днів. Теж саме, що і з вибором часу для відпустки, хороші співробітники самі визначають собі вихідні дні, а решта відпочивають в незайнятий час.

4. Купон на відгул. Це непогана заміна премії. Якщо співробітник добре себе проявив або навіть виграв якийсь змагання всередині підприємства, то можна дати йому додатковий вихідний у вигляді купона який він зможе використовувати в будь-який день. Як не дивно, такий купон користується дуже хорошим попитом у персоналу. Багато хто хоче його отримати

5. Особливі знаки уваги. Особливі знаки уваги можна проявити по відношенню до тих, хто цього заслужив. Наприклад, можна особисто привітати з днем народження і подарувати невеликий подарунок. Це дуже приємно, особливо, якщо організація досить велика.

В цілому обслуговування у готельному підприємстві буде краще, якщо співробітники готелю люблять клієнтів і намагаються виконувати їхні вимоги і побажання; поважають клієнтів і своїх колег; добре розуміють повідомлення клієнтів; вміють налаштуватися на клієнтів; впевнені, що їхня професія – престижна, домогтися всього цього допоможе правильно вибудована і ефективна система мотивації.

Сьогодні потрібні нові методи підготовки фахівців до управління розвитком сфери готельного бізнесу, принципи і методи планування і регулювання діяльності з позиції дії закономірностей сучасної економіки і вимог практики господарювання. Наукове забезпечення рішення цих проблем сприятиме створенню ефективно функціонуючої сфери готельного господарства [4; 5].

Література.

1. Гірняк О. М., Лазановський П. П. «Менеджмент: теоретичні основи і практикум», навчальний посібник, К: «Магнолія плюс», Львів 2003 89 с.
2. Джон Р. Уокер «Введение в гостеприимство», ЮНИТИ, Москва 2002 – 15 с.
3. Колот А. М. Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу. – К.: КНЕУ, 1998. 39 с.
4. Майкл Мескон, Майкл Альбер, Франклін Хедоури «Основы менеджмента», «Дело», Москва 1992 .274 с.
5. Нечаюк Л. І. , Нечаюк Н. О. «Готельно-рестораний бізнес: менеджмент», навчальний посібник, Київ 2006 126 с.

ТЕОРІЯ КООПЕРАЦІЇ В ПРАЦЯХ М.І. ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО, ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

***КОРНІЄНКО В.С. *, МАГІСТРАНТ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Кооперативні ідеї були задумані геніальними умами соціальних реформаторів задовго до появи на землі першого кооперативу, як цілком усвідомленої соціально-економічної системи, на ефективність функціонування якої впливають організаційно-економічні, техніко-технологічні, соціальні, екологічні, природно-біологічні фактори.

Видатну роль у формуванні політекономічної науки в Україні наприкінці ХІХ – початку ХХ століть відіграла наукова діяльність Михайла Івановича Тугана-Барановського, що розпочалася у 90-і роки ХІХ століття [1, с.208]. Щоб краще опанувати його багату спадщину у всьому розмаїтті ідей та сфер дослідження і, разом з тим, органічній єдності, розглянемо основні напрямки теорії кооперації видатного вченого у контексті історичних подій того часу. Кооперація передбачає об'єднання трудових та матеріальних ресурсів, поєднання особистих, колективних та суспільних інтересів

Концепція М. І. Туган-Барановського відрізняється від теорії представників інших шкіл тим, що вчений вперше розділяє поняття кооперативний рух і кооперацію як господарське підприємство

---

* Науковий керівник – Антощенкова В.В., к.е.н., доцент

декількох добровільно об'єднаних осіб, яке має на меті не отримання найбільшої наживи на витрачений капітал, а спільно вести господарство, приймати рівноправну участь у розподілі трудових доходів та скороченні витрат його членів». На теорію кооперації істотно впливає правильна класифікація кооперативів. Вчений пропонував виділити 9 основних видів кооперацій в порядку зростання складності їх функцій: кредитні кооперативи; споживчі товариства; домобудівні кооперативи; закупівельні; товариства зі збуту; товариства з переробки; продуктово-підсобні артілі; трудові артілі; продуктові артілі. Варто зауважити, що артіль – форма добровільного об'єднання людей для спільної господарської діяльності з подальшим розподілом між ними одержаного доходу [2]. У той же час М. І. Туган-Барановський, пропонуючи класифікацію кооперативів, виходить з того, що у багатьох теоретиків спостерігається розбіжність у думках при визначенні поняття кооперації. З цього приводу він зазначає, що «... плутанина понять у кращих теоретиків кооперації свідчить про недосконалість сучасної кооперативної теорії. Вони наприклад допускають помилки в класифікації кооперативів.

М. І. Туган-Барановський глибоко вивчив питання кредитної кооперації. Він зазначає, що на той час особливого розвитку мали ошадні товариства і товариства взаємного кредиту. В принципі по організації ці види кредитних організацій близькі до кредитного кооперативу. «Чим же вони відрізняються від кооперативів? Тим, що вони служать інтересам не дрібних трудових виробників, а більш заможних суспільних класів» [1, с. 97].

Стратегія кооперативного розвитку в умовах ринкових відносин вимагає розробки і здійснення сучасної концепції з урахуванням ринкових елементів і відомих принципів кооперації [3, с.34; 5, с.100]. М.І. Туган-Барановський брав активну участь і в практичній кооперативній роботі, наприклад, з 1908 року він керував комітетом сільських і ошадно-позичкових товариств, йому належить видатна роль в організаційному будівництві та правовому зміцненні кооперації, в 1909 році він створив і очолив журнал «Вісник кооперації». Вцілому необхідно відзначити, що науково-дослідна діяльність Михайла Івановича стала найважливішою основою для подальшого розвитку вітчизняної кооперативної науки. Останніми книгами, написаними вченим і виданими в Україні українською мовою у 1919 році були «Кооперація, її природа та мета» та «Політична економія: курс популярний». М. І. Туган-Барановський – вчений світового виміру, залишив яскравий слід в історії вітчизняної

та зарубіжної економічної науки і становленні кооперативного руху світового масштабу.

Нова редакція Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» набула чинності 15 листопада 2020 року [4]. Цей Закон визначає правові, організаційні, економічні та соціальні основи функціонування сільськогосподарської кооперації, особливості утворення і діяльності сільськогосподарських кооперативів, їх об'єднань. Відповідно до Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» сільськогосподарський кооператив – юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які є виробниками сільськогосподарської продукції і добровільно об'єдналися на основі членства та на засадах самоврядування для провадження спільної господарської та іншої діяльності з метою задоволення економічних, соціальних та інших потреб. Наразі осучаснене ставлення до кооперації, як інструменту управління розвитком суб'єктів економічних відносин, пов'язано з усвідомленням необхідності існування різних типів господарств та використанням переваг їх взаємодії. Особливості кооперації полягають в її демократичності, самостійності, співпраці, захисту своїх інтересів, а також в поєднанні власності та праці.

Література.

1. Горкіна Л.П. На перехресті парадигм: М.І. Туган-Барановський в історії економічної думки / НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ, 2021. 574 с.
2. Енциклопедія Сучасної України: електронна версія / гол. редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=447314.
3. Антощенкова В.В. Формування ринку молока на основі кооперативно-інтеграційних відносин / Економічний дискурс: міжнародний збірник наукових праць. м. Кам'янець-Подільський : ПДАТУ, 2016. Вип.2 С.29-35.
4. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» 819-ІХ від 21.07.2020. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 52, ст.497 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text>
5. Антощенкова В.В. Молокопереробна промисловість України як системоформуюча складова національної економіки. Економіка та суспільство Мукачівський державний університет. 2018. Вип. 16. С.94-104.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

МАЙ Х.А. *, СТУДЕНТКА, ХНЕУ ІМ. С. КУЗНЕЦЯ

В останні десятиліття важливість стратегічного планування, яке дозволяє компаніям вижити в довгостроковій перспективі, значно зросла. Всі компанії в умовах жорсткої конкуренції, мінливої ситуації повинні не тільки концентрувати увагу на внутрішньому стані справ в компанії, але і виробляти стратегію довгострокового виживання, яка дозволяла б їм відстежувати зміни, що відбуваються в їхньому оточенні.

Конкурентоспроможність об'єкта визначається відповідно до конкретного ринку або конкретної групи споживачів, сформованої стратегічною сегментацією ринку. Якщо не вказано ринок, на якому конкурентоспроможний об'єкт, це означає, що даний об'єкт в конкретний час є кращим світовим зразком [3]. Так, в умовах ринкових відносин конкурентоспроможність характеризує ступінь розвитку суспільства.

На основі оцінки конкурентоспроможності підприємств можна робити висновки про конкурентоспроможність корпоративних суб'єктів та відповідно приймати правильні управлінські рішення. Відповідна оцінка є відправною точкою для формулювання заходів щодо підвищення конкурентоспроможності економічних суб'єктів, а також є еталоном ефективності цих заходів. Крім того, оцінка конкурентоспроможності є методологічною основою для аналізу, а отже, визначає метод підвищення конкурентоспроможності суб'єктів підприємницької діяльності, що є стратегічно важливою сферою розвитку та діяльності будь-якого підприємства [4].

Сучасна науково-методологічна основа управління конкуренцією повинна зосередитись на визначенні механізму, який дозволяє виявити різні характеристики бізнес-структури, і на цій основі може сформулювати власну конкурентну перевагу. Конкурентоспроможність повинна визначати перспективи розвитку, а не констатувати досягнення підприємства в конкурентному середовищі; управління конкурентоспроможністю повинне проходити невідривно від процесів стратегічного і тактичного

---

* Науковий керівник – Прохуріна Н.В., к.е.н., доцент

управління. Цю проблему можна вирішити за допомогою структурованого методу управління конкурентоспроможністю, метою якого є перевірка вибору та проекту системи управління конкурентоспроможністю, способу та форми реалізації [5].

Удосконалення системи управління організацією для підвищення її конкурентоспроможності є одна з функцій управління, яка відображає процес вибору цілей організації та шляхів їх досягнення. Динамічний процес вдосконалення системи управління організацією для підвищення її конкурентоспроможності впливає на всі управлінські функції, оскільки без наявності системи управління організація в цілому і її окремі працівники зокрема позбавлені чіткого способу оцінки мети і напрямку роботи.

Конкурентоспроможність підприємства значною мірою залежить від ефективності управління. На його рівень впливають особисті якості менеджерів, їх здатність формувати та реалізовувати корпоративні стратегії та адаптуватися до змін у навколишньому середовищі, а також єдина система обліку та контролю [2].

Існує два напрямки підвищення конкурентоспроможності підприємства: перший - завоювати ринок, використовуючи всі його конкурентні переваги, а другий - адаптація та розвиток підприємства в умовах ринкової економіки. Так, всі заходи щодо підвищення конкурентоспроможності можуть бути розділені на три групи: заходи щодо підвищення конкурентоспроможності продукції, щодо підвищення конкурентного потенціалу підприємства та щодо розробки конкурентних стратегій на ринку. Перша включає заходи з підвищення конкурентоспроможності продукції виходячи з переваг споживачів. Друга категорія заходів включає вдосконалення виробничих процесів та організаційної діяльності, покращення використання фінансового потенціалу та вдосконалення кадрової політики. Третя група містить вивчення кон'юнктури ринку та її підрозділи, вибір цільового ринку та його сегментів, визначення умов діяльності на цьому ринку, розробка та вибір конкурентних стратегій, способів просування товару, заходів щодо стимулювання збуту [4].

Таким чином, конкурентна боротьба проявляється не тільки в русі товару, коли товар вже змінює власника, але і в сфері просування, коли кожна фірма прагне надати своїй рекламі більш витончений характер, ніж у конкурента. Особлива увага звертається на забезпечення сервісу (до продажу, під час продажу та після продажу) як засобу підвищення конкурентоспроможності.

Література.

1. Галушко О.С. Забезпечення конкурентоспроможності промислових підприємств на базі інноваційного розвитку. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2012. 212 с.
2. Головачев А.С. Методические основы конкурентоспособности отрасли и показатели ее оценки. *Экономика и управление*. 2010. №2. С. 108-110.
3. Кваснюк Б.Є. Конкурентоспроможність національної економіки. Київ: Фенікс, 2005. 582 с.
4. Клименко С.М., Дуброва О.С. Управління конкурентоспроможністю підприємства. Київ: КНЕУ, 2006. 527 с.
5. Яшева, Г. А. Оценка конкурентоспособности предприятий: методологический подход. *Вестник БДЭУ*. 2001. № 6. С. 57-58

КОМПЛЕКСНИЙ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВА

МАРТИНОВ Є.Д., МИКОЛАЄНКО М.В.,

НЕБОЖИНА А.П. *, СТУДЕНТИ,

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ. П. ВАСИЛЕНКА***

Механізм управління ризиком створюють ряд працівників компанії. Топ-менеджмент насамперед повинен запропонувати інструменти і методи ризик-менеджменту, що підходять для різних факторів ризику. Потім, і це складніше, він повинен вирішити наскільки інтегрованим чи дезінтегрованим має бути механізм управління ризиками. Це потребує розробки і реалізації організаційних структур, систем і процесів для управління ризиком [1].

Високоінтегрований підхід до ризик-менеджменту передбачає загальну термінологію, інструменти, методи і періодичну оцінку профілю ризику для всієї організації загалом. Такий підхід особливо ефективний тоді, коли фактори ризику спільні для всієї компанії і її підрозділів і коли прийоми ризик-менеджменту, розроблені в одному з підрозділів, можна з успіхом застосувати в інших.

Дезінтегрований підхід до ризик-менеджменту дозволяє кожному під розділу компанії створювати свої прийоми ризик-менеджменту і свою мову. Такий підхід зазвичай використовують, якщо в кожного підрозділу свої фактори ризику і вони діють

---

* Науковий керівник – Подальська О.В., к.е.н., доцент

незалежно. Такий підхід потребує від менеджменту великих зусиль для розподілу ресурсів організації. Компанії-лідери усвідомили, що весь спектр ризиків не можна оцінити інтуїтивно та кожен окремо. Тому вони розробили схему комплексного ризик-менеджменту, що допомагає впевнено досягати своїх цілей. Такий комплексний (інтегративний) підхід до ризик-менеджменту дозволяє [2]:

- розглядати ризик більше як сприятливу можливість, а не загрозу, якої слід уникнути;

- використовувати конкурентні переваги («важіль»), фокусуючи увагу на критичних факторах успіху;

- нарощувати багатство акціонерів за рахунок скорочення негативних факторів ризику (збитку) і збільшення віддачі від позитивних (сприятливих можливостей);

- задіяти всі управлінські сили, а не тільки фінансистів. Найвищий (світовий) клас ризик-менеджменту включає [3]:

- структуру ризик-менеджменту, наявну в організації для забезпечення своєчасного визначення ризику і для комунікацій щодо управління ризиком;

- ресурси достатнього обсягу, потрібні для реалізації завдань ризик - менеджменту;

- культуру ризику, що підсилює управлінські рішення у сфері ризик - менеджменту;

- інструменти і прийоми, розроблені для забезпечення ефективного і постійного ризик-менеджменту.

Відзначимо, що в компанії треба створити спеціальний економічний та організаційний механізм упровадження принципів ризик-менеджменту в діяльність усіх підрозділів. Його важливий елемент – використання таких показників, як SVA, RAROC. Вони орієнтують працівників на врахування принципів управління ризиками у своїй роботі.

Існує певна логіка розвитку ризик-менеджменту, що передбачає його плавний, поетапний перехід від нижчих форм до вищих. Аналіз показує, що управління ризиками проходить у кілька етапів. Спочатку керівництво компанії дотримується так званого «оборонного» підходу, коли увага зосереджена на виявленні і протидії факторам ризику, які являють загрозу для бізнесу компанії. Фахівці компанії домагаються того, щоб усі бізнес-процеси проходили без відхилень від відповідних

нормативів. На другому етапі менеджери домагаються як можна меншого розкиду значень запланованих показників (тобто мінімізують стандартне відхилення). Наголос робиться на бенчмаркінг і на масштабне впровадження досвіду найкращих компаній у своїй галузі. Третій, «наступальний» етап характеризується тим, що керівництво компанії сприймає ризик-менеджмент як ефективний інструмент для підвищення ринкової вартості компанії і, відповідно, багатства її власників. Це вже, так би мовити, «вищій пілотаж» в управлінні ризиками.

Правильна оцінка ризиків та комплексний ризик менеджмент дасть можливість приймати оптимальні рішення щодо розвитку підприємства, що в свою чергу дасть можливість захисту від негативного впливу ризиків та отримати додатковий прибуток від господарської діяльності [4]. Ризиком необхідно управляти, тобто використовувати різні методи, які дозволяють в певній мірі прогнозувати настання ризикованої події і приймати заходи для зниження ступеня ризику [5].

Література.

1. Тарельник Н.В. Розробка системи ризик-менеджменту при страхуванні ризиків в аграрній сфері *Вісник СНАУ. Серія: Фінанси і кредит.* — 2011. -№1. -С. 374-377.
2. Управління ризиками у фінансуванні та кредитуванні агровиробників - ключова тема фінансового ринку Журнал "Страхова справа", №1 (49) 2013-С.60..
3. Подольська О.В. Воронцов С.М., Нечитайло О.О. Удосконалення системи ризик-менеджменту аграрних підприємств *Сучасні проблеми менеджменту : матеріали XIV міжнар. наук.-практ. конф.* — К. : Нац. авіац. ун-т, 2018. — с.136-138.
4. Островерх О.В., Родіонов О.В. Необхідність управління змінами в організації *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка: Економічні науки.* Випуск 172 – Харків: ХНТУСГ. – 2016. – С. 62-68.
5. Навроцький С. Систематизація ризиків сільськогосподарських підприємств *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка: сер.: Економіка.* - 07/2008. - Вип.105.- С. 17-20.

ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ КОМУНІКАЦІЯМИ В ПІДПРИЄМСТВАХ

ПОЛТИНКІН В.В. *, СТУДЕНТ

*ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА*

Механізм управління комунікаціями покликаний забезпечувати інформаційний обмін між елементами та рівнями комунікаційного процесу та між функціональними відділами і підрозділами підприємства.

Саме підприємство є системою, яка складається з механізмів та зв'язків. Кожен елемент такої системи впливає на комунікаційний процес та механізм підприємства, який налагоджує взаємозв'язки між підрозділами підприємства та із зовнішнім середовищем.

Виокремлюють три аспекти комунікаційного процесу на підприємстві: технічний, семантичний і прагматичний.

-технічний аспект зв'язують з процесами передачі інформації від однієї точки, устаткування або особи іншій за відповідними каналами.

-семантичний аспект відображає передачу і прийом інформації, включаючи її розуміння одержувачем.

-прагматичний аспект враховує вплив прийнятої інформації на поведінку одержувачів і ефективність використання цієї інформації [1]

Будь-яке підприємство, також можна вважати комунікаційною системою, що побудована на основі взаємодії між керівництвом і співробітниками різних рівнів, структурними підрозділами за допомогою передачі інформації як в середині організації, так і за її межами [2].

Система – це сукупність взаємопов'язаних та взаємодіючих елементів, які визначають характер об'єкта. При цьому властивості системи не є звичайною сумою властивостей елементів цієї системи [3,4].

Підприємство, як відкрита система, постійно схильне до змін в організаційному, управлінському та соціальному аспектах, що відбивається на стилі управління, економічній поведінці, взаємодіях, комунікаціях, як зовнішніх, так і внутрішніх.

---

* Науковий керівник – Краля В.Г., к.е.н., доцент

Механізм управління комунікаціями в підприємствах має передбачати інформаційне забезпечення управлінського процесу підприємства, де основним ресурсом виступає інформація що проходить свій шлях по комунікаційним каналам за допомогою різноманітних інформаційно-комунікаційних технологій.

Тому, механізм управління комунікаціями в підприємствах повинен забезпечувати передачу швидкої, достовірної, оперативної, актуальної інформації, накопичувати дані про саме підприємство і його комунікаційне середовище, дані про ресурси і комунікаційні потреби для розвитку підприємства, забезпечувати підприємство комунікаційними перевагами, знижувати ризики при не правильній подачі інформації та ефективно управляти всім підприємством. Водночас, підприємство за допомогою механізму управління комунікаціями забезпечує обмін достовірними даними між елементами та рівнями комунікаційного процесу.

Механізм управління комунікаціями є невід'ємною складовою процесу управління на підприємстві. Завдяки механізму управління комунікаціями відбувається об'єднання всіх ланок управління підприємством, координуються їх дії, делегуються повноваження, доводяться завдання до виконавців, здійснюється аналіз та проводиться об'єднання всіх елементів комунікаційного процесу для отримання достовірної і чіткої інформації підприємства.

Механізм управління комунікаціями супроводжує і налагоджує між учасниками різноманітні взаємодії, тому інформація яка циркулює в комунікаційному середовищі через ланки підприємства повинна бути повною та достовірною. На таке комунікаційне середовище може вплинути досвід підлеглих, їхні особисті якості, сприймання будь-якої інформації тощо. В такому середовищі зосереджені методи і засоби управління.

Основним призначенням механізму управління комунікаціями підприємства є забезпечення необхідного і достатнього інформаційного обміну між структурними елементами цього підприємства. При цьому повинна забезпечуватись достатня швидкість обміну інформацією, мінімальні втрати та спотворення повідомлень і необхідний рівень захисту конфіденційних даних.

Література.

1.Стадник В. В., Йохна М. А. Менеджмент: підручник, 2-ге вид., вип., доп. Київ: Академвидав, 2010. С.123-126

2. Якубенко І. М. Сучасні тенденції управління комунікаціями підприємства. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2017. м. Київ. Вип. №2. С. 89-95.

3. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. Основи менеджменту: Підручник. Київ: Академвидав, 2003. 416 с.

4. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. Москва: Дело, 2002. 702 с.

5. В. М. Орел, В. Г. Краля Роль комунікацій в управлінні підприємством. Вісник Харків. нац. техн. ун-ту сіл. госп-ва ім. П. Василенка. Харків : ХНТУСГ, 2016. Вип. 174: Екон. науки. С. 60-66.

ОБСЛУГОВУВАННЯ КЛІЄНТІВ ЯК ОБ'ЄКТ МАРКЕТИНГОВОГО УПРАВЛІННЯ

*СИВА В.І. *, МАГІСТРАНТКА,
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ*

Сучасний маркетинг являє собою галузь економічної науки, яка розглядає процес створення, виробництва та реалізації товарів і послуг в інтегрованій сукупності, спрямованій на виявлення вимог споживачів та визначення можливостей їх задоволення в конкретних умовах ринкового середовища [1]. Обслуговування клієнтів є також важливою частиною у сфері послуг маркетингу. Різноманіття послуг у сфері обслуговування клієнтів суттєво впливає на збут та їх маркетинг.

Що виражає собою поняття "обслуговування клієнтів". Насправді, це досить широке поняття, яке охоплює всі випадки контакту постачальника і покупця, включає як матеріальні, так і нематеріальні складові. Також це поняття свідчить про, сукупність видів діяльності, що здійснюються в процесі виконання замовлень, спрямованих на задоволення потреб клієнтів і націлених на створення у клієнта уявлення про те, що з цією організацією мати справу легко і приємно.

Обслуговування клієнтів об'єднує різні види діяльності. Наприклад, слід зазначити, що для задоволення потреб клієнта необхідна спільна робота декількох різних функціональних сфер фірми. Також, обслуговування клієнта – це перш за все процес надання ланцюгом поставок істотних, що додають вартість, переваг, що виправдовують витрати. В даному випадку додана вартість означає

---

* Науковий керівник – Макарова В.В., к.е.н., доцент

надання деяких додаткових послуг, які роблять товари або послуги будь-якої фірми децю кращими, ніж у конкурентів [2]. У цьому випадку якісне обслуговування клієнтів істотно впливає на конкурентоспроможність товару або послуг певної фірми у порівнянні з іншою.

А отже, так як саме задоволення потреб клієнта є метою процесу обслуговування, а споживач є найважливішим елементом у системі обслуговування, головним завданням системи обслуговування є організація процесу обслуговування таким чином, щоб існувала можливість найефективнішого способу задовольнити потреби клієнта.

Не менш важливим фактором слід вважати і поведінку споживачів і її управління. Існує безліч способів управління поведінкою споживачів у процесі ринкового вибору. Маркетингове управління поведінкою споживачів допомагає організаціям та фірмам утримати існуючих та постійних клієнтів, а також залучити нових, підтримувати лояльність споживачів протягом тривалого періоду, досягти високих прибутків і стабільної конкурентоспроможності [3].

Якщо ми говоримо про якісне обслуговування клієнтів, то слід зазначити, що ми повинні брати до уваги певні фактори впливу. У кожній сфері обслуговування, або на кожному підприємстві, ці фактори будуть відрізнятися і мати на меті саме ті чинники, які будуть розкривати діяльність їх підприємства. Але незмінним у будь-якій організації залишатиметься технологія обслуговування, яка має бути сучасною та прогресивною. Також вимагається високий професіоналізм та компетентність обслуговуючого персоналу, його уміння і готовність чітко, швидко і культурно обслуговувати гостя; а також управління якістю обслуговування.

Якість обслуговування значною мірою залежить від рівня організації реклами та надання інформаційних послуг. Естетична й ефективна реклама передбачає: розробку та виготовлення в єдиному стилі фірмових знаків; підбір графічних елементів; раціональне розміщення на території готельних комплексів інформаційних стендів [2].

Без якісного обслуговування підприємство не здатне досягти своїх головних цілей. Дослідження показують, що головною причиною того, що клієнт ще раз скористається послугами, є якість наданого йому обслуговування. У перший раз гостя можна залучити чудовою рекламою, або розкішним інтер'єром, але у другий раз він прийде лише завдяки професійній роботі персоналу і високій якості

обслуговування, отриманого раніше. Якість обслуговування справляє найбільший вплив на життєздатність фірм. Успішна реалізація якісних послуг клієнтам є головним джерелом їхнього існування.

Якість послуг - це відповідність наданих послуг очікуваним або встановленим стандартам. Таким чином, стандарти, їхня реальна форма і зміст є критерієм якості обслуговування. Критерій оцінки якості наданої послуги для споживача - це ступінь його задоволення, тобто відповідність отриманого та очікуваного. Критерій ступені задоволення клієнта - це бажання повернутися ще раз і порадити це зробити своїм друзям і знайомим. Для ефективного забезпечення якості і конкурентоздатності послуг актуальною проблемою є управління проектуванням і контролем їх якості. При цьому ключову роль має не лише виявлення внутрішніх причин, але і вивчення потреб клієнтів, а також способи задоволення даних потреб.

Література.

1. Іванова Л.О. Маркетинг послуг. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2018. 508 с.
2. Токарчук В. В. Основні компоненти системи якісного обслуговування клієнтів банків. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2012. Т. 133. С. 126-131.
3. Даниленко Є. С. Теоретичні аспекти маркетингового управління поведінкою споживачів. *Траскторія науки*. 2015. №4. Режим доступу: URL: <http://pathofscience.org/index.php/ps/article/view/18>.

ПРОБЛЕМАТИКА ВИБОРУ МІЖ ГЛОБАЛЬНОЮ ТА МУЛЬТИНАЦІОНАЛЬНОЮ МАРКЕТИНГОВОЮ СТРАТЕГІЄЮ

СВЯЩУК С.А. *, ХНЕУ ІМ. С. КУЗНЕЦЯ

Маркетингові стратегії компаній є складовою корпоративного стратегічного управління і відіграють вирішальну роль у зовнішньоекономічній діяльності, оскільки визначають ключовий напрям організації даного виду діяльності.

Варто зазначити, що питання відмінностей між глобальною та багатонаціональною стратегіями та вибору релевантної для компанії

---

* *Науковий керівник – Піддубна Л.І., д.е.н., проф.*

розглядали у своїх працях: Дж. Дей, Р. Блекуелл, П. Мініард, Дж. Енджел, Е. Елндер.

Проте, незважаючи на велику кількість наукових праць, виникає потреба в поглибленому вивченні критеріїв вибору маркетингової стратегії.

Для прийняття рішення щодо вибору маркетингової стратегії необхідно проаналізувати вхідні та вихідні дані. Ключовими вхідними елементами вважається ті що визначають маркетингове середовище, корпоративну місію та цілі компанії. Вихідними є визначення політик 4P, маркетинг міксу, які включають товарну (Product), цінову (Price), збутову (Place), й комунікаційну (Promotion). Таким чином, стратегія маркетингу використовується як спосіб реалізації підприємством власного потенціалу для досягнення успіху в зовнішньому середовищі [1].

Багатонаціональні компанії традиційно управляють операціями з країни заснування, використовуючи для цього мультинаціональні стратегії, які дозволяють окремо дочірнім структурам незалежно конкурувати на різних національних ринках. При цьому штаб-квартира багатонаціональних корпорацій координує не розподіл фінансів у кожній бізнес-одиноці, а саме здійснення фінансового контролю й проведення окремої маркетингової політики, у тому числі й тієї, що стосується брендів. Також, деякі види досліджень й розробок, а іноді й виробництво окремих компонентів, може здійснюватись централізовано. Але у мультинаціональних компаніях кожна дочірня структура діє як стратегічний, самостійний підрозділ бізнесу, що може приймати рішення автономно, в залежності від особливостей динаміки ринку у країні представлення. За такої умови, від кожної національної структури очікуються окремі результати, надходження й доля у рості на ринку. Децентралізація задовольняє потреби окремих країн й направлена на те, щоб структури багатонаціональних компаній діяли за власною ініціативою. Такий підхід до того ж задовольняє бажання менеджерів дочірніх структур отримати достатню автономність дій й незалежність від штаб-квартири, що збільшує рівень відповідальності й мотивації управлінського персоналу бізнес-одиноці.

Глобальна стратегія, навпаки, намагається забезпечити конкурентну перевагу за рахунок стратегічних взаємопов'язаних кроків, які стосуються усіх країн, в яких діє компанія. З них виділяють наступні:

— стандартизований базовий продукт, який використовує або створює однакові вподобання;

— значна залученість в усі національні ринки, що дозволяє забезпечити великий обсяг продукції, яка випускається. Масштаб та широка представленість дозволяє компанії своєчасно підлаштовуватись під тенденції у вподобаннях й технологіях, які можуть бути спільними одразу на кількох ринках;

— концентрація видів діяльності зі створення цінностей, таких як дослідження й розробки або виробництво у невеликій кількості країн, або навіть в одному місці, для забезпечення максимальної економії від масштабів й отримання переваги за рахунок окремих сильних сторін, що наявні в кожній країні;

— узгоджена конкурентна стратегія, яка дозволяє найбільш раціональним чином протидіяти суперникам у світовому масштабі [4].

Для забезпечення успіху даних кроків, розробка стратегії має відбуватись централізовано. У даному випадку менеджери вищого рівня мають не тільки аналізувати, приймати й розробляти стратегічні пропозиції й річні бюджети, а також, бути залученими до забезпечення ресурсами стратегій для слабкозв'язаних між собою дочірніх підприємств. До того ж, масштаб інтеграції глобальних стратегій обмежений окремими інтересами й конфліктами, викликаними цілями дочірніх структур. Існує певний ризик, що з часом, деякі з них стануть настільки потужними, що почнуть протидіяти авторитету центральної штаб-квартири.

Кожна з цих стратегій має власні переваги й недоліки. Але аналіз їх та відмінностей між ними є недостатнім для того, щоб прийняти рішення щодо вибору однієї чи іншої стратегії. Постає питання чи можна взагалі стандартизувати маркетинговий підхід певної компанії для глобального ринку. Необхідно визначити, чи є доцільним одну й ту саму програму маркетингу застосувати до всіх цільових країн, або ж для кожної країни необхідно розробляти окрему. Важливо зазначити, що стратегія стосується не тільки компанії або бренду в цілому, а й кожного продукту окремо. Для того, щоб визначити релевантне рішення щодо певного продукту, необхідно розглянути безліч стратегічних альтернатив щодо витрат, іміджу бренду, контенту і методів реклами, а також, її ефективності. Для цього необхідним етапом є дослідження кон'юнктури кожного цільового або потенціального ринку, виявлення прямих та непрямих конкурентів, проведення візуально-порівняльного аналізу, аналізу цін,

позиціонування, форми та інструментів комунікації з аудиторією, асортиментного ряду, відношення споживачів до бренду конкурентів, виявлення товарів-локомотивів для кожного сегменту, аналіз культурних особливостей споживачів та інш. Важливим етапом є також дослідження власного продукту й розробка пропозицій для кожного ринку збуту. Після проведення дослідження будуть зрозумілими “точки розвитку” товарів та форм комунікації зі споживачами. З цього випливає твердження про те, що якщо програма маркетингу має бути модифікована для кожної культури, а виробник не розроблятиме специфічні продукти й програми стимулювання попиту для кожної окремої країни, то компанія зазнає поразки й значних збитків. Якщо у ході аналізу буде виявлено, що програма маркетингу може бути стандартизованою, це надасть можливість значної економії щодо масштабу й переваг від стандартизації бренду для всіх країн.

Еріх Еліндер затвердив, що якщо поведінка споживача підпорядкована культурним універсалам, то рекламу можна стандартизувати [2]. Проте дана теза викликала безліч дебатів й суперечок між спеціалістами з маркетингу [3]. На даному етапі є зрозумілим, що споживачам, що належать різним культурам, притаманні культурні відмінності, й при розробці плану маркетингу їх слід враховувати.

Тому необхідним етапом при виборі та розробці маркетингові стратегії є міжкультурний аналіз. Міжкультурний аналіз - це порівняння схожостей й відмінностей матеріальних й поведінкових аспектів культур [6]. В даному аналізі розуміються “системи сенсу” споживачів певної нації, які мають бути зрозумілими в рамках культурного контексту даної країни. Для того, щоб вміти прогнозувати як споживачі робитимуть покупки та як використовуватимуть нові продукти, щоб уникнути значних помилок при виході на новий ринок, маркетологам в компанії потрібно бути здатними до культурного співчуття. Культурне співчуття визначається як здатність розуміти внутрішню логіку іншого способу життя й утримуватися від критики чужих ціннісних систем [6]. Дане вміння є необхідним для розробки подальшої системи комунікації зі споживачами. Розуміння цінностей інших культур може бути досягнуте за рахунок етнографії, яка дає уявлення про поведінку споживачів за допомогою проведення з ними інтерв'ю та спостереження за ними в реальних життєвих умовах. Такий підхід забезпечує вдалу комунікацію з цільовою аудиторією наприклад, на моменті продажу. А також, у

попередній формі зв'язку - рекламі, яка є чутливою до впливу культурних змінних. Такі змінні відкривають відповіді на різні важливі питання, зокрема те, які особливості нового продукту будуть для аудиторії більш важливими за інші, яку мову слід використовувати у рекламних оголошеннях, хто з відомих особистостей міг би ефективно представити марку або продукт у рекламі.

Комунікації мають досягти людей зі схожим відношенням до аналогічного продукту в усьому світі. Саме тому, на відношенні характеристики продукту до цінностей нації, до форми комунікації й позиціонування на ринку й ґрунтується вибір між глобальною та багатонаціональною маркетинговими стратегіями. В будь-якому випадку, необхідно звертатися до аудиторії з урахуванням її унікальної культурної ідентичності, для чого потребується створення спеціальних комунікаційних програм.

Отже, комунікація має бути розроблена для кожного з ринків реалізації продукції компанії, а вибір глобального або мультинаціонального підходу щодо інших маркетингових складових має здійснюватися на основі проведення глибокого аналізу кожного з ринків.

Література.

1. Транснаціональні корпорації: навчальний посібник. / В. Рокоча, О. Плотніков та ін. – К.: Таксон, 2001.
2. Erik Elinder. How international can european advertising be? *Journal of Marketing*. 1965. April (№29). P. 7-11.
3. Theodore Levitt. The Globalization of markets. *Harvard business review*. 1983. May-June (№61). P. 92-102.
4. Дэй Джордж. Стратегический маркетинг. - М.: Изд-во Эксмо, 2003. 640 с.
5. Котлер Ф., Келлер К.Л. Маркетинг менеджмент. – 12-е изд.- Спб.: Питер, 1994. – 84 с.
6. Блэкуэлл Р., Мишиард П., Энджел Дж. Поведение потребителей. 10-е изд./Пер. с англ. - СПб.: Питер, 2007. - 944 с.: ил. - (Серия “Классический зарубежный учебник”).

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОЧНОЇ КООПЕРАЦІЇ

ФАНАСКОВА А.В. *, СТУДЕНТКА

*ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА*

Приблизно 150 мільйонів домогосподарств по всьому світі займаються виробництвом молока. У більшості країн, що розвиваються, молоко виробляють дрібні власники, а виробництво молока сприяє існуванню домогосподарств, продовольчій безпеці та харчуванню. Молоко забезпечує відносно швидко віддачу для дрібних виробників і є важливим джерелом грошових доходів. В останні десятиліття країни, що розвиваються, збільшили свою частку у світовому виробництві молочної продукції. Це зростання здебільшого є результатом збільшення кількості продуктивних тварин, а не зростання продуктивності на голову. У багатьох країнах, що розвиваються, продуктивність молочної продукції обмежена неякісними кормами, хворобами, обмеженим доступом до ринків та послуг та низьким генетичним потенціалом молочних тварин.

Українській молочної кооперації вже понад сто років. І за ці роки були, як і величні злети, так і гіркі падіння. Нажаль і зараз ми спостерігаємо на фоні укрупнення світової молочної кооперації поступові втрати потенційних можливостей України в цьому секторі. Як приклад для наслідування, в 1904-1905 роках у Стрию при філії «Просвіти» було створено «Союз руських молочарських спілок – союз молочарських кооперативів», який в 1907 році був перетворений на Крайовий молочарський союз «Маслосоюз» [1,с.130; 2,с.41]. Ініціатором його створення і керівником був місцевий греко-католицький священик Остап Нижанківський. Він очолював «Маслосоюз» до першої світової війни. Після нього молочарську справу в Галичині продовжували Андрій Палій, Андрій Мудрик та Олекса Лис. Виробнича діяльність «Маслосоюзу», функціонувала в умовах збереження магнатського і дрібного селянського володіння, що наклало свій відбиток і на специфіку економічних відносин. Молочний промисел не мав традиції ні в краї, ні в найближчих сусідів, тож на початку ентузіастів цієї справи зустрічали і з байдаужістю, й навіть із ворожістю. Однак люди отримували за здане молоко добру

---

* Науковий керівник – Кравченко Ю.М., к.е.н., ст.викл. ЗВО

винагороду, за яку мали можливість будувати хати, вчити дітей, тобто нормально жити на своїй землі. Подібні молочарні виникли згодом на Станіславщині (Івано-Франківська обл.), Тернопільщині, поширювалися далі на захід і на північ. Молочарська кооперація стала економічним проривом того часу.

На етикетці маслосоюзівської продукції були чотирилистова конюшина і літери МС, а галицьке масло було обов'язковою складовою повноцінного сніданку європейців. Невже це не приклад для наслідування! Це не просто приклад, це гордість за своїх підприємливих та хазяйновитих предків.

Варто зауважити, що перший директор «Маслосоюзу» надавав надзвичайно важливе значення агрономічній та ветеринарній діяльності молочарських кооперативів. Під його керівництвом агрономи та господарські референти допомагали селянам поліпшувати годівлю худоби, підвищувати її молочність. Чималу роботу проводили ветеринарні лікарі. Для захисту селянської худоби від хвороб діяли так звані «допомогові фонди». У міжвоєнний період діяльність «Маслосоюзу» досягла вагомих здобутків. Діяло 136 районних молочарень, які об'єднували 1600 збиральних пунктів молока та сметани [3]. Дослідники вважають, що найважливіший етап діяльності Маслосоюзу розпочався 1929 року. В основу роботи було покладено перспективний організаційно-торговельний план подальшого розвитку української кооперації. В умовах важкої економічної кризи відбулася майже повна реорганізація українського кооперативного молочарства: з малих молочарень створені великі «районові». У 1932 році їх уже було 105.

Кооперативна справа в Україні відроджується, наприклад жителі села Чесники, що на Прикарпатті, заробляють на молоці чималі гроші. А все завдяки кооперативу «Еком». Ще 8 років тому Олег Журавінський об'єднав 43 мешканців з двох сіл у молочний кооператив, який спеціалізується на виготовленні сирів за власною рецептурою. Жителі перетворили стару молочарню на сучасну ферму та навіть створили власний бренд «Чесниківський сир». Наразі у домогосподарствах, які мають корову, є величезна проблема – збути молоко за вигідною ціною для виробників. Більшість людей, у яких ще залишились корови, це люди похилого віку і вони просто не в змозі збувати продукцію продаючи її на базарі, а молокозаводи приймають молоко за заниженою ціною [4, с.30; 5, с.100]. Кооператив розв'язує цю проблему – вчасна закупівля молока, майже біля дому, вигідна ціна, ще й додаткова оплата в вигляді премій, за більш якісне

молоко. Якість і кислотність молока перевіряють на місці при закупівлі за допомогою спеціального аналізатора.

Об'єднання виробників на принципах кооперації створить реальні сприятливі умови для раціональної консолідації продуктивних сил і засобів виробників, потенціал яких може бути використаний для розвитку конкурентоспроможного виробництва і створить передумови для забезпечення мінімально необхідних стартових умов для поетапного фінансового оздоровлення агропромислового комплексу, подолання збитковості і досягнення стійкої рентабельності агропромислового виробництва.

Література.

1. Лотоцька О. Виробнича діяльність «Маслосоюзу» на західно-українських землях у міжвоєнній Польщі (20-і – 30-і рр..XX ст..) / Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. 2010. Вип. 14-15. С.128-136.

2. Пастернак Н. Як Галицьке масло у Європу возили.../ «Молочна промисловість». №4(47). 2008. с.41-43.

3. Качор А. Мужі ідеї і праці: Андрій Палій і Андрій Мудрик, творці «Маслосоюзу». Вінніпег. Торонто. Клівленд, 1974. 344 с.

4. Антощенкова В.В. Формування ринку молока на основі коопераційно-інтеграційних відносин / Економічний дискурс: міжнародний збірник наукових праць. м. Кам'янець-Подільський : ПДАТУ, 2016 Вип.2 С.29-35.

5. Антощенкова В.В. Молокопереробна промисловість України як системоформуюча складова національної економіки. Економіка та суспільство Мукачівський державний університет. 2018. Вип. 16. С.98-104.

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ЗНАРЯДДА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

ФЕГЕР А.І. *, СТУДЕНТКА

***ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІАВСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Процес стратегічного планування у системі економічної безпеки бізнес-процесів підприємства вимагає глибокого розуміння самих бізнес-процесів підприємства, а також процесів, які

---

* Науковий керівник – Краля В.Г., к.е.н., доцент

відбуваються у зовнішньому середовищі, високого професіоналізму, гнучкості й управлінського мистецтва. Відповідальні за бізнес-процеси на підприємстві, які беруть участь у процесі стратегічного планування діяльності системи економічної безпеки підприємства, повинні не просто виконувати регламентовані їм функції, а діяти творчо і бути готовими до зміни запланованих заходів, якщо цього вимагають обставини та здатними з'єднати наявні знання з прогностичними [1].

Здатність менеджменту підприємства до швидкого та адекватного реагування на різноманітні зміни зовнішнього та внутрішнього середовищ формується шляхом вдосконалення наявного механізму стратегічного управління економічною безпекою бізнес-процесів підприємства або створення нового.

Дослідники Карпіщенко О.І., Ілляшенко К.В., Карпіщенко О.О. [2] визначають стратегічне планування як «особливий вид планової діяльності, що полягає в розробленні стратегій, реалізація яких забезпечує ефективне функціонування підприємства в довгостроковій перспективі та швидку адаптацію до умов, що змінюються». З точки зору Живко З.Б. [3], якщо «стратегія підприємства є визначенням його місця та ролі на ринку, а стратегія убезпечення бізнесу – це загальний, недеталізований план діяльності щодо забезпечення економічної безпеки підприємства, який охоплює тривалий період, спосіб досягнення складної цілі з врахуванням чинників, що формують належний рівень економічної безпеки підприємства, то стратегічне планування – це конкретна вказівка на спосіб досягнення цього стану».

Важливим елементом механізму управління економічною безпекою підприємства є стратегічне планування, яке здійснюється у відповідності із визначеними місією, інтересами і цілями підприємства в сфері забезпечення його економічної безпеки у динамічному бізнес-середовищі та сталого розвитку на майбутнє, і потребує моделювання цього процесу на підставі системного та процесного підходів.

На думку Домбровської Г.П., Геращенко І.О. [4] «послідовність здійснення стратегічного планування на підприємстві передбачає реалізацію, щонайменше, трьох блоків заходів: стратегічний аналіз, розробку економічної стратегії та формування стратегічного плану». З точки зору багаторівневої системи, автори розглядають процес стратегічного планування на основі тріади «прогноз – стратегія – план».

З точки зору дослідника Захарова О.І. [1] процес планування у системі економічної безпеки підприємства складається з ряду етапів, що впливають один з одного:

- 1) дослідження середовища;
- 2) встановлення бажаних напрямків, орієнтирів й цілей своєї діяльності щодо забезпечення економічної безпеки;
- 3) стратегічний аналіз реальних і потенційних небезпек, загроз і ризиків;
- 4) обирається одна з альтернативних стратегій економічної безпеки;
- 5) готується остаточний стратегічний план діяльності підприємства із забезпечення економічної безпеки;
- 6) здійснюється тактичне і оперативне планування;
- 7) здійснюється організація та проведення заходів щодо забезпечення економічної безпеки.

На думку [5] процес стратегічного планування відбувається в такій послідовності:

- 1) оцінка перспектив і позицій підприємства на сегменті діяльності;
- 2) безпосередній вибір стратегії;
- 3) формулювання цільових завдань на короткотермінову і довготермінову перспективу.

Деякі автори виділяють чотири основні рівні стратегічного планування економічної безпеки [6]:

- 1) розробка місії;
- 2) аналіз середовища;
- 3) процес вибору оптимальної стратегії підприємства;
- 4) коригування найбільш важливих показників.

З проведеного аналізу наукових досліджень, можна дійти висновку, що автори виділяють різну кількість етапів формування моделі стратегічного планування економічної безпеки та визначають різну послідовність їх виконання.

Література.

1.Захаров О.І. Планування діяльності системи економічної безпеки підприємства. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. № 1. 2011. С. 163–171.

2.Карпіщенко О.І., Іляшенко К.В., Карпіщенко О.О. Стратегічне планування: навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет, 2013. 446 с.

3.Живко З.Б. Стратегічне планування в системі економічної безпеки підприємства. Проблеми науки. № 4.2012. С. 32–38

4. Домбровська Г.П., Геращенко І.О. Особливості стратегічного планування діяльності на підприємствах. Коммунальное хозяйство городов. Научно-технический сборник. 2008. № 85. С. 211–216

5. Квасній А.Г., Попівняк О.М., Щербан О.Я. Стратегічне і тактичне планування діяльності підприємства як основні складові механізму забезпечення його економічної безпеки. Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки. 2015. № 1 (4). С.48–53.

6. Гунина І.А., Щеглова К.А. Разработка системы стратегического управления экономической безопасности предприятия. Экономинфо. 2019. Т.16. № 1. С.17–21.

ТРАНСФЕРТНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ, ЯК ІНСТРУМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

***ЧЕПУРНА Є.С. *, СТУДЕНТКА,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Незважаючи на триваючий спад сільськогосподарського виробництва, основним напрямком його розвитку на перспективу залишається шлях інтенсифікації, спеціалізації та концентрації виробництва. З урахуванням природних і економічних умов воно повинно забезпечувати вихід необхідної кількості продукції з найменшими витратами засобів виробництва і праці на одиницю продукції.

В умовах активних процесів глобалізації та агропромислової інтеграції актуальність функціонування трансфертних (внутрішніх, внутрішньо-фірмових, розподільчих, розрахункових, лімітних (орієнтирних), штучних) цін є беззаперечною [1, с.4]. Трансфертна ціна [2] – це вартість, яка визначається під час господарських операцій між пов'язаними особами (компаніями, членами однієї групи), а також при операціях з суб'єктами низькоподаткових юрисдикцій і компаніями неплатниками податку на прибуток (корпоративного податку) у країні їх реєстрації (підприємства організаційно-правової форми з «особливим» податковим статусом). Адаптація сільськогосподарських підприємств і організацій до ринкових відносин полягала саме в тому, щоб спираючись на відповідний

---

* Науковий керівник – Кравченко Ю.М., к.е.н., ст.викл. ЗВО

механізм, обмежуючи суб'єктивні причини впливу на учасників ринкових відносин посилити механізми саморегульованої системи економічних відносин. Трансфертне ціноутворення – це діяльність, яка спрямована на встановлення відповідності даної вартості ринкових умов. Останнім часом у зв'язку зі швидким розвитком економічних процесів і збільшенням чисельності міжнародних корпорацій питання про трансфертне ціноутворення стало більш актуальним. Це стосується як міжнародної сфери в цілому, так і України зокрема.

Економічні відносини між підрозділами всередині господарства будуються на єдиних принципах ринкових комерційних відносин. Формування внутрішньогосподарських економічних відносин має включати наступні елементи: регулювання відносин власності на майно і землю і закріплення засобів виробництва за колективами підрозділів з матеріальною відповідальністю за них [3, с.90]; створення механізму господарювання, що забезпечує самофінансування і розширене відтворення в ньому; виробнича самостійність підрозділів і централізована координація спільної діяльності; створення рівних умов і можливостей для всіх підрозділів, наділення їх усіх певними правами і обов'язками.

В даний час будь-які форми сільськогосподарського виробництва неефективні через край несприятливі макроекономічні умови, таких як диспаритет цін між промисловою та сільськогосподарською продукцією, інфляція і багато інших факторів. Основною метою реформування аграрного сектору є мобілізація внутрішніх резервів сільськогосподарських підприємств. Поки в сільськогосподарських підприємствах не буде створений адекватний ринковим відносинам організаційно-економічний механізм, спад виробництва і зниження його ефективності просто неминуче. Мова, перш за все, повинна йти про зміну системи управління підприємством, про створення нового статусу внутрішньогосподарських підрозділів, виробничі, маркетингові та комерційні інструменти управління розвитком суб'єктів економічних відносин.

Досвід розвинених країн показав, що для ефективного функціонування підприємств, взаємовідносини між підрозділами повинні складатися за допомогою системи трансфертного ціноутворення. Трансферні ціни, є фактором, що впливає на ціну підприємства [4]. Трансферні ціни використовуються як економічний важіль в реалізації функцій планування і контролю і виступають найважливішим елементом економічної політики [5, с.65]. Як

інструмент планування трансфертні ціни регулюють внутрішньокорпоративні господарські зв'язки, що здійснюються на основі спеціалізації і кооперації виробництва; забезпечення необхідною сировиною та матеріалами в рамках єдиного технологічного циклу.

Головна мета використання трансфертних цін в умовах ринкової економіки – це максимальне зближення потреб покупців і можливостей виробників, а також адаптація підприємств до нових концепцій управління виробництвом. Необхідно підкреслити, що яким би кваліфікованим і компетентним не було керівництво підприємства, знизити рівень виробничих витрат свого підприємства нижче певного рівня вони не можуть. А отже, доводиться шукати інші способи отримання додаткового доходу за допомогою створення всередині підприємства ефективних конкурентних і товарно-грошових відносин. Створення таких відносин досягається через використання системи трансфертного ціноутворення.

Література.

1. Антощенко В. В. Історико-економічні передумови виникнення і розвитку трансфертних цін / Науковий Вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. Серія «Економічні науки». 2014 №1 (58). Т.16. Ч.1. С. 3-10.

2. Податковий кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112. Редакція від 28.03.2021, підстава (1293-IX) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

3. Антощенко В.В. Конкурентоспроможність, як основа ефективної національної економіки / Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка. Сер. Економічні науки. 2019. Вип. 200. С. 84-95.

4. Марія Загрядська. Трансфертне ціноутворення: сучасні аспекти застосування. «Вісник Офіційно про податки». Державна фіскальна служба України. 2019р. URL: <http://www.visnuk.com.ua/ru/publication/100014006-transfertne-tsinoutvorennya-suchasni-aspekti-zastosuvannya>

5. Антощенко В. В. Методи трансфертного ціноутворення / Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства. Економічні науки. Харків: ХНТУСГ, 2014. Вип. 149. С. 62 – 68.

УПРАВЛЕНИЕ ЗАПАСАМИ НА ОДО «ВИТАЛЮР»

*ШЕЛКОВНИКОВ А.А., ГОВОРЕНЬ И.В., МЭЖ,
УЧРЕЖДЕНИЕ ОБРАЗОВАНИЯ ФПБ
«МЕЖДУНАРОДНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ «МИТСО»*

Запасы играют важную роль в производственно-хозяйственной деятельности организации и несут в себе как источник дополнительных логистических издержек, так и определенные выгоды в случае эффективного управления их формирования и планирования.

Согласно логистических подходов, запасы рассматриваются с учетом синергического эффекта и интегрированных подходов к управлению, а потому в процессе создания системы управление запасами должно учитываться как статическое, так и динамическое состояние материального потока протяжении логистической цепи. В современной практике управления запасами на предприятии, в том числе – на торговом, большое внимание уделяется процессу их анализа и оценки. Одной из ключевых целей анализа запасов является определение степени и скорости их оборачиваемости, а также причин ее замедления, так как от скорости обращения запасов напрямую зависит скорость высвобождения прибыли предприятия.

Кроме того, немаловажное значение имеет оценка логистических издержек, связанных с формированием, хранением и в целом управлением запасами, так как их снижение является одним из базовых резервов улучшения состояния предприятия в логистическом подходе.

Также следует помнить о значительных затратах на хранение запасов. Компания сократит издержки по хранению, если установит очень низкий уровень запасов товаров на складе. Но небольшое количество запасов продукции может привести к тому, что их не будет хватать, а это дорого обойдется компании. В ситуации, когда есть покупатель на товар, но этого товара нет в наличии, говорят о дефиците (нехватке) запасов. Все это может привести к потере клиентов. Дефицит может возникать и вследствие ненадежного источника поставки. Поэтому при проектировании эффективной логистической системы управления запасами важно рассчитать оптимальный размер заказа и выбрать определенную систему управления запасами, которая наиболее подходит для данной компании.

Основным направлением деятельности ОДО «Виталюр» является оптовая и розничная торговля широким ассортиментом свежемороженой рыбы и морепродуктов, рыбной продукцией собственного производства, а также разнообразными группами продовольственных товаров. Предприятие входит в перечень импортеров, обеспечивающих исключительное право государства на импорт рыбы и морепродуктов.

Управление запасами на предприятии осуществляется в рамках основных функциональных областей логистики (закупочной и распределительной) с поддержкой со стороны обеспечивающей складской логистики – целым рядом подразделений и отделов предприятия. – система управления запасами на предприятии с организационной позиции в целом построена эффективно в рамках действующей на таком крупном предприятии структуры управления.

Стоимость запасов ОДО «Виталюр» за три года сократилась на 84 тыс. руб. на конец 2020 года, в том числе на 3 604 тыс. руб. за 2019 год. Опережающее снижение стоимости запасов товаров и материалов на 20,7 % в 2019 году на фоне снижения запасов готовой продукции на 17,2 % за год обусловил увеличение их доли в общей стоимости запасов на 0,88 п.п. до 71,50 % на конец 2019 года. В 2020 году прирост стоимости запасов товаров и материалов составил 37,0 % при том, что запасы готовой продукции возросли только на 15,7 % – это повлекло снижение их доли на 3,58 п.п. до 67,92 %.

Удельный вес товаров и материалов в выручке от реализации за три года увеличился на 0,04 п.п. до 1,31 %, а удельный вес запасов готовой продукции, наоборот, сократился на 0,27 п.п. до 2,77 %. Несмотря на снижение в 2020 году на 4,56 руб., за три года показатель выручки от реализации продукции, товаров, работ и услуг ОДО «Виталюр» в расчете на 1 руб. запасов увеличился на 1,31 руб. Скорость обращения запасов на предприятии за три года увеличилась на 1,53 оборота до 26,94 оборота в 2020 году. В днях сокращение периода их обращения составило 0,80 дня – до 13,36 дня в 2020 году. Это позволяет сделать выводы о росте эффективности управления запасами на предприятии в анализируемом периоде.

Несмотря на ежегодное снижение среднегодовой величины запасов в ОДО «Виталюр», затраты на их формирование и управление ими, сократившись в 2019 году на 129 тыс. руб., по итогам работы предприятия в 2020 году возросли на 263 тыс. руб., или на 13,9 % за год. В результате роста логистических затрат в сфере управления запасами на предприятии показатель логистических издержек на 1

руб. запасов, снизившись в 2019 году на 0,01 руб., за 2020 год возрос на 0,02 руб., или на 0,008 руб. в сравнении с 2018 годом, до 0,12 руб. Несмотря на рост уровня рентабельности использования запасов (показатель прибыли от реализации на 1 руб. логистических затрат увеличился на 2,05 руб. в 2019 году и еще ан 0,03 руб. в 2020 году), такая динамика удельных логистических издержек свидетельствует о снижении эффективности управления запасами с точки зрения затратного подхода.

Литература.

1. Гаджинский, А. М. Логистика: учебник / А. М. Гаджинский. – 20-е изд. М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2016. – 484 с.
2. Левкин, Г. Г. Коммерческая логистика: учебное пособие для вузов / Г. Г. Левкин. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Издательство Юрайт, 2019. – 375 с.
3. Неруш, Ю. М. Планирование и организация логистического процесса: учебник и практикум для среднего профессионального образования / Ю. М. Неруш, С. А. Панов, А. Ю. Неруш. – М.: Издательство Юрайт, 2019. – 422 с.
4. Сайт ОДО «Виталюр». [Электронный ресурс] – Режим доступа : <https://vitalur.by/> – Дата доступа : 03.04.2021.
5. Эффективность логистического управления: учебник / Под общ. ред. А. Б. Миротина. – М.: Издательство «Экзамен», 2016. – 374 с.

ВИРОБНИЧІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ КООПЕРАЦІЙНО-ІНТЕГРАЦІЙНИХ ФОРМУВАНЬ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ

***ШИГИМАГА С.Д. *, студентка,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА***

Розвиток агропромислових інтеграційних процесів в нових соціально-економічних умовах створює перед економічною наукою низку складних завдань: моделювання та оптимізація складових ланок і підкомплексів агропромислового виробництва, розробка механізму їх взаємовідносин, оцінка економічної ефективності, вирішення яких дозволить забезпечити не тільки ефективний розвиток окремих

---

* Науковий керівник – Кравченко Ю.М., к.е.н., ст.викл. ЗВО

підкомплексів, але і найголовніше – знайти вихід зі сформованої соціально-економічної та політичної кризи.

Ефективне і конкурентоспроможне інтегративне формування неможливо створити без науково-обґрунтованого підходу до створення його організаційно-виробничої структури, оскільки багато в чому ефективна робота нових формувань залежить від того, наскільки оптимально інтегратором і його учасниками використовується наявний виробничий потенціал [1]. Тому в даний час особливо важливим є встановлення раціонального кількісного співвідношення між такими структурними елементами, як земельні угіддя, поголів'я худоби, основні і оборотні кошти, трудові ресурси, виробничі потужності і т. д. При цьому обов'язково треба орієнтуватися на досягнення основного критерію – максимальної прибутковості виробництва при мінімальних витратах.

Основними проблемами розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні можна визначити незавершеність реорганізації та структурної перебудови аграрної сфери, надзвичайно слабку матеріально-технічну базу кооперативів, недоступність кредитів та слабку фінансову підтримку розвитку сільськогосподарської кооперації з боку держави [2, с.158].

Економічні відносин між сільськогосподарськими й переробними підприємствами – це сукупність відносин між господарюючими суб'єктами, що виникають у процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання продукції, її розподілу та привласнення результатів її реалізації в усіх сферах відтворення, з урахуванням організаційно-економічних, соціальних, технологічних, екологічних та інформаційних складових сталого розвитку [3, с.50]. Сукупність окремих видів економічних відносин формують систему економічних відносин, елементами якої є соціально-економічні, організаційно-економічні, техніко-економічні, еколого-економічні та інформаційно-економічні відносин [4;5].

Моделювання агропромислових інтегрованих формувань дозволяє якнайбільш ефективно використовувати наявні ресурси, при цьому враховується вплив окремих факторів на підвищення ефективності виробництва на кожній технологічній стадії, а на цій основі здійснюється вибір оптимального варіанту. Ефективність інтегрованих структур залежить не тільки від зовнішніх факторів (тобто ціноутворення, паритетності відносин, оподаткування і кредитування, державної допомоги тощо.), але і від внутрішніх чинників в рамках агропромислових формувань, системи відносин

між інтегратором і господарствами-учасниками, раціонального використання ресурсного потенціалу інтегрованих формувань.

Рівень виробничих витрат, ефективне використання земельних, трудових та інших ресурсів, врожайність сільськогосподарських культур, продуктивність тварин, максимальне використання виробничих потужностей і т. д. впливають на рентабельність діяльності всіх агропромислових формувань і його господарств-учасників. Моделювання галузевих інтегрованих структур може стати дієвим інструментом ефективної роботи всього галузевого інтегрованого формування. При цьому необхідне ефективне поєднання оптимальних розмірів сільськогосподарських ресурсів для максимального використання потужностей переробних підприємств, тобто вибір раціональної сировинної зони, яка повинна включати в себе наступні елементи: ефективність виробництва сільськогосподарської продукції, стимулювання зростання врожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин; вузька спеціалізація господарств, що знаходяться в сировинній зоні переробного підприємства, на виробництві продукції, необхідної для переробки, за якістю та термінами, що відповідають технологічним вимогам; раціональне використання виробничого потенціалу даної сировинної зони; ціни на сільськогосподарську сировину для переробної промисловості повинні в рівній мірі враховувати інтереси всіх партнерів; вибір оптимального радіуса доставки сировини. Також при моделюванні необхідно визначити спеціалізацію сільськогосподарських і переробних підприємств і специфіку інтеграційних відносин між господарствами-учасниками.

Література.

1. Onegina, V., Megits, N., Antoshchenkova V., Boblovskyi, O. Outcome of capital investment on labor productivity in agriculture sector of Ukraine / Journal of Eastern European and Central Asian Research (JEECAR), 7(1), 12-25. <https://ieeca.org/journal/index.php/JEECAR/article/view/355>
2. Розвиток сільськогосподарських кооперативів як організації ноєкономічної форми / Ігор Григорович Костирко, Ірина Леонтіївна Гуменюк, Андрій Миколайович Бутов, Степан Романович Макаруха, Олександр Анатолійович Ільїн // Український журнал прикладної економіки. 2020. Том 5. № 1. – С. 152–159.
3. Антощенко В.В. Формування ринку молока на основі коопераційно-інтеграційних відносин / Економічний дискурс: міжнародний збірник наукових праць. м. Кам'янець-Подільський : ПДАТУ, 2016 С. 48-59.
4. Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» 819-IX від

21.07.2020. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 52, ст.497 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text>

5. Антощенко В.В. Конкурентоспроможність, як основа ефективної національної економіки Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка. Сер. Економічні науки. 2019. Вип. 200. С. 84-95.

ЗМІСТ

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ МІКРО -, МЕЗО - ТА МАКРОРІВНЯ

СЕКЦІЯ

<i>ВЕЛИЧКО А.Ю., САВЧЕНКО Т.М.</i> Особливості розвитку мисливського господарства в Україні.....	6
<i>ДРЕВАЛЬ Ю.Д., ГАСПАРЯН А.О.</i> Політичні технології як складова політичного управління	9
<i>ШАБІНСЬКИЙ О.В., БРЕДНЯ Т.М., СТОЛЯРЕНКО А.А.</i> Необхідність HR-менеджменту в системі електронного врядування....	12
<i>БОБЛОВСЬКИЙ О.Ю.</i> Роль тайм-менеджменту в підготовці студентів	14
<i>ГМИРЯ В.П.</i> Ризики економічної оцінки майна в сільському господарстві України.....	17
<i>HRIDIN O. V.</i> Modern personnel management system in ensuring the successful development of the enterprise	21
<i>КОПТЄВА Г.М.</i> Оцінка захищеності бізнес-процесів підприємств торгівлі з урахуванням реалізації інтересів стейкхолдерів.....	23
<i>КРАВЧЕНКО Ю.М.</i> Якість як фактор підвищення конкурентоспроможності аграрної продукції.....	26
<i>ОВЕЦЬКИЙ С.О., ОВЕЦЬКА О.В</i> Пріоритети реалізації стратегічних проєктів нарощування видобутку газу в західному регіоні України.....	29
<i>ТАРАЄВСЬКА Л.С., СТОКОЛОСА Х.А.</i> Особливості віддаленої комунікації: переваги та недоліки	31
<i>ТАРАН О.М., ТАРАН Ю.С.</i> Аналіз стану та передумов розвитку підприємств галузі сільського господарства України	34

ТОХТАМИШ Т.О. Розвиток міжнародної торгівлі сільськогосподарською продукцією	36
ХРОМУШИНА Д.А. Стратегічне управління ресурсним потенціалом аграрних підприємств на засадах еколого-економічної безпеки.....	39
ЧАЛИЙ І.В., МАЙБОРОДА М.М. Особливості розвитку діджиталізації в публічному управлінні.....	41
МАЖУЛИН Є.В. Конкурентоспроможність аграрної продукції як визначальний фактор розвитку галузі.....	43
АЛЕКСАНДРОВА Н.С., КОРХ Г.О. Результативність та ефективність в публічному адмініструванні.....	46
VOLCHENKO A., DUZKRIATCHENKO V. Theoretical fundamentals of grain growing technologies	49
ВОРОНИНА М.С. Комунікаційні бар'єри у міжнародному менеджменті	52
ВОШКО І.В. Реформи національних систем охорони здоров'я: досвід зарубіжжя для України	55
ДІАЧЕНКО YE. Features of soybean growing by No-Till technology	57
ZADOROZHNYI V. Principles of "Sleeve Production" in the management of intellectual capital of the enterprise	60
LITUN A. Ways to increase the economic efficiency of grain production	62
МАЛАХОВА О.І. Наукова сутність категорії «Професійна група»	64
ПАВЛЕНКО А.В. Платоспроможність підприємства, як запорука розвитку соціально-економічних систем на мікрорівні.....	67

***УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ, ІНВЕСТИЦІЯМИ ТА
СЕКЦІЯ ІНТЕГРАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ В СТАБІЛІЗАЦІЇ
РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН***

ОНЕГІНА В.М. Інновації та конкурентоспроможність економіки	71
---	----

МАКОВОЗ О.С. Підвищення конкурентоспроможності підприємства на основі впровадження гнучких методологій.....	73
ДАНИЛЕНКО В.В. Умови застосування мультиплікаторів в інвестиційному аналізі.....	77
КОЛЕДІНА К.О. Інформаційне забезпечення інноваційного розвитку підприємства.....	79
КОЛОМІЄЦЬ Н.О., КОЛОМІЄЦЬ О.П. Особливості інноваційного розвитку підприємства.....	82
КОНЄВА І.І., КОНЄВА А.О. Інноваційна діяльність закладів охорони здоров'я як об'єкт управління.....	85
СМІГУНОВА О.В., КОЛПАЧЕНКО Н.М., НАЗИМКО Є.С. Проблеми управління інноваційним розвитком сільськогосподарських підприємств	88
ПАЛАМАРЕНКО Я.В. Теоретичний аспект державного регулювання інноваційної діяльності в Україні.....	91
ХУДАВЕРДІЄВА В.А. Проблеми управління інвестиційною діяльністю економіки країни.....	94
МАТВИЕНКО А.И. О проблеме формирования человеческого капитала в системе менеджмента профессиональных спортивных клубов Республики Беларусь	96
УСЕНКО Н.М. Формування системи розвитку інноваційної діяльності бізнесу	99
КУЗЬМЕНКО Т.С. Генезис понятия інноваційного потенціалу підприємства.....	102
GORUSTOVICH T.G. Innovation activities in foreign countries.....	105
ДРОБОТЬКО І.І. Форми соціального інвестування.....	107
КУРГАНСЬКА М.Г. Інноваційне прикладне рішення Business Automation Software (BAS) для ведення бухгалтерського обліку на підприємствах	110
OSTROVERKH M.A. Advantages and disadvantages of Ukrainian economic integration with European Union.....	113

РОСЛЯКОВА А.К. Управління інноваціями, інвестиціями в стабілізації розвитку суб'єктів економічних відносин	115
РУДЕНКО П.С. Пластикові картки та недоліки їх застосування.....	117
СПОДИРЯКА К.А. Сутність, функції та методологія розробки бізнес-плану.....	120

**ІНСТИТУЦІЙНЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВЕ
СЕКЦІЯ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ**

АВАНЕСОВА Н.Е., МАРЧЕНКО О.В. Аналіз міжнародних стандартів в сфері кадрової безпеки.....	124
НАГАЄВ В.М., МОКРОМЕНКО О.В., АНАСТАСЬЄВА О.А. Інформаційно-комунікативні технології як основа функціонування сучасної системи публічного управління	127
БЕЛОУСОВА О.С., БЕЛОУСОВ В.М. Антикризові тенденції розвитку системи державного управління.....	129
МАКАРОВА В.В. Обмеження як інструментарій організаційного упорядкування структури сільськогосподарського землекористування.....	132
SYNELNYKOV V., KUSKOVA S. Ecological innovations as a means of effective entrepreneurship development	135
ЛУКАШИК Т.С., САХНО К.Д., ВОЙТЕХОВИЧ І.Д. Теоретичні основи кадрового потенціалу	137

**ПЛАНУВАННЯ, ПРОГНОЗУВАННЯ, ОБЛІК
ТА КОНТРОЛЬ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ
СЕКЦІЯ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ**

БАКУМЕНКО В.Д., КРАСНОРУЦЬКИЙ О.О. Концептуально-методологічні ідеї розвитку публічного управління та адміністрування.....	141
МАРЕНИЧ Т.Г. Джерела формування майна сільськогосподарського кооперативу: облікові проблеми.....	143
КОРНІЄЦЬКИЙ О.В. Принципи формування ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств.....	146
ОРЕЛ В.М. Позиції соціально-економічної системи ринку логістичних послуг регіональних комплексів	150
ОРЕЛ А.М. Ефективність впровадження комплексної системи менеджменту в діяльність підприємства	153
УТЕНКОВА К.О. Формування облікової політики підприємств в умовах зміцнення економічної безпеки	156
БУТЕНКО Т.А., КУРГАНСЬКА М.Г. Перспективи використання інформаційних технологій в бухгалтерському обліку	159
ЛЯЛІНА Н.С. Управління бізнес-процесами підприємства на засадах впровадження системи ключових показників ефективності	162
ПЕТРИНА М.Ю., ПЕТРИНА Л.Г., САБАДОШ В.В. Сучасні методи удосконалення управління персоналом підприємства на засадах контролінгу.....	165
РАГУЛІНА І.І. Організація внутрішнього аудиту на підприємстві.....	167
ДУЗЬКРЯТЧЕНКО В.В., ВОЛЧЕНКО А.О. Сутність поняття "Планування" в системі управління	170
АЩАУЛОВА М.П., ГОЛОВКО А.Ю., ЧУБ В.О. Кредитний ризик в банківській сфері та методи управління ним.....	173
ДРОБ'ЯЗКО В.В. Фінансова звітність як база для прийняття ефективних управлінських рішень в умовах глобалізації	176
ЕГОРОВА А.А. Вопросы планирования снижения себестоимости продукции	178
КОРОЛЬ Є.Я. Особливості застосування концептуального методу проєктування інформаційних систем аграрних підприємств.....	181

КРИВИЧ Н.В. Системи управління запасами та параметри їх вибору	184
КРИВОШЕЙ М.О. Актуальні проблеми обліку в Україні.....	187
КУРГАНСЬКА М.Г. Перспективні напрями удосконалення обліку у банках.....	189
КУРГАНСЬКА М.Г. Удосконалення фінансової звітності суб'єкта малого підприємництва як інструмент для ефективного управління	192
МИШУРА А.І. Системи автоматизації обліку для великих підприємств.....	194
ПОЛТАВСЬКА В.В. Ефективне управління та автоматизація систем обліку сучасних підприємств	197
РОМАНАШЕНКО І.О. Недоліки імплементації директиви ЄС та МСФЗ для МСП в сучасне Українське законодавство	199
РОМАНАШЕНКО М.О. Необхідність застосування інформаційних технологій в процесі корпоративного управління.....	202
СИДОРЕНКО В.Р., БУТКО А.Ю. Автоматизована форма обліку в сучасних умовах господарювання	204

СЕКЦІЯ

ВИРОБНИЧІ, МАРКЕТИНГОВІ ТА КОМЕРЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СУБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

ЗАЙЦЕВ Ю.О., КРАСНОРУЦЬКИЙ О.О. Податковий контроль в системі правоохоронних функцій органів державної влади.....	209
МЕЛЬНИЧЕНКО О.А., САРКІС-ІВАНОВА В.В., ЛОГВИНОВА О.В. Соціально-психологічні методи публічного управління розвитком сфери охорони здоров'я: сутність поняття.....	212
ПОТИШНЯК О.М., ГУРЖИЙ О.Ю. Адаптація персоналу на підприємстві.....	214

ШИБАЄВА Н.В. Децентралізація в Україні: здобутки і виклики сучасного етапу	218
АНТОЩЕНКОВА В.В. Реалізації фінансових інтересів в основі трансфертного законодавства	221
БАБАН Т.О. Інвестиції як чинник структурних змін	224
ГРЖЕВА О.М. Стратегічні напрямки розвитку маркетингово-логістичної діяльності суб'єктів аграрного бізнесу	227
ЗАЙКА С., SYNELNYKOV V. History of establishment and development of analysis of economic activity	229
МУШТАЙ В. А. Підходи до формування та вибору стратегії маркетингової діяльності підприємств	232
ОВЕЦЬКА О.В. Розробка системи економічної безпеки в контексті розвитку потенціалу промислового підприємства.....	238
ЗАЙКА О.В. Переваги та недоліки інтернет-маркетингу	240
ІЧЕТОВКІН А.О. Перспективи формування нових підходів управління будівельними процесами.....	242
ШУВАЄВ А.А. Сучасні тенденції управління потоками будівельних відходів, як потенційними вторинними ресурсами галузі.....	246
ГОВОРЕНЬ И.В. Связь маркетинга и дизайна.....	249
ГОВОРЕНЬ А.Д., ГОВОРЕНЬ И.В. Промышленный сервис как неотъемлемая часть современного предпринимательства	252
ЄРЬОМІНА Т. Ю. Мотивація – як функція управління персоналом готельного підприємства.....	254
КОРНІЄНКО В.С. Теорія кооперації в працях М.І. Туган-Барановського, як інструмент управління розвитком суб'єктів економічних відносин.....	257
МАЙ Х.А. Організаційно-економічні методи забезпечення конкурентоспроможності підприємства	260
МАРТИНОВ Є.Д., МИКОЛАЄНКО М.В., НЕБОЖИНА А.П. Комплексний ризик-менеджмент та його значення для підприємства	262
ПОЛТИНКІН В.В. Особливості механізму управління комунікаціями в підприємствах	265

СИВА В.І. Обслуговування клієнтів як об'єкт маркетингового управління	267
СВЯЩУК С.А. Проблематика вибору між глобальною та мультинаціональною маркетинговою стратегією.....	269
ФАНАСКОВА А.В. Історія розвитку української молочної кооперації.....	274
ФЕГЕР А.І. Стратегічне планування як знаряддя забезпечення економічної безпеки підприємства	276
ЧЕПУРНА Є.С. Трансфертне ціноутворення, як інструмент удосконалення економічних відносин	279
ШЕЛКОВНИКОВ А.А., ГОВОРЕНЬ И.В. Управление запасами на ОДО «ВИТАЛІОР».....	282
ШИГИМАГА С.Д. Виробничі інструменти управління розвитком коопераційно-інтеграційних формувань в агропромисловому виробництві.....	284

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

МАТЕРІАЛИ

**П'ЯТОЇ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ - КОНФЕРЕНЦІЇ
«УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ»**

**Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка**

Відповідальний за випуск ***О.О. Красноруцький***

Редактори ***В.М. Онегіна, Т.Г. Маренич***

Підписано до друку 23.04.2021.

Формат 60 × 84 ¹/₁₆. Папір офсетний.

Гарнітура Garamond. Офсетний друк.

Умовн. друк. арк. – 18,56 Наклад – 300 прим.

Видавництво ТОВ «Стильна типографія»

61002, м. Харків, вул. Чернишевська, 28 А

Тел.: (057) 754-49-42

e-mail: zebra-zakaz@mail.ru

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

серія ДК № 4863 від 12.03.2015 р.